

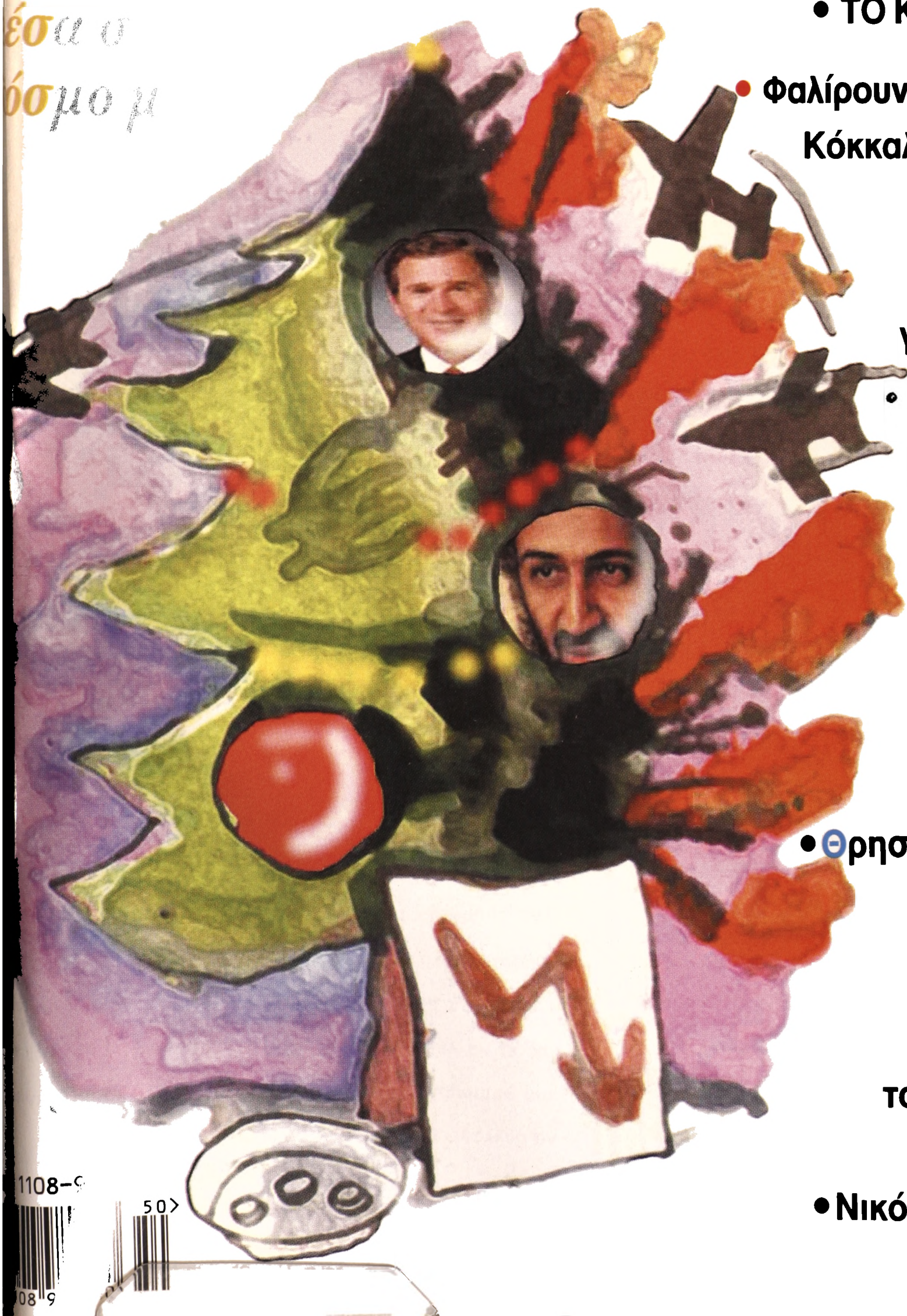

Περίοδος Β'
Τεύχος 752
Παρασκευή
14 Δεκεμβρίου 2001
Δρχ. 1000/ευρώ 2,93

ΑΝΤΙ

αλα λ

έσα σ
όσμο μ

• **ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΣΕ ΚΡΙΣΗ**

• **Φαλίδουν(;) τα διαπλεκόμενα:
Κόκκαλης και Λιακουνάκος
Ιντρακόμ και ΑΧΟΝ**

• **Σενάρια
για τη Μέση Ανατολή**

• **Θρησκεία και τρομοκρατία**
• **Αντιτρομοκρατική
τηλε-προφητεία**

• **Συνέντευξη
του Σωτήρη Δημητρίου**

• **George Harisson**
• **Νικόλαος Πανταζόπουλος**

1108-9

08'9

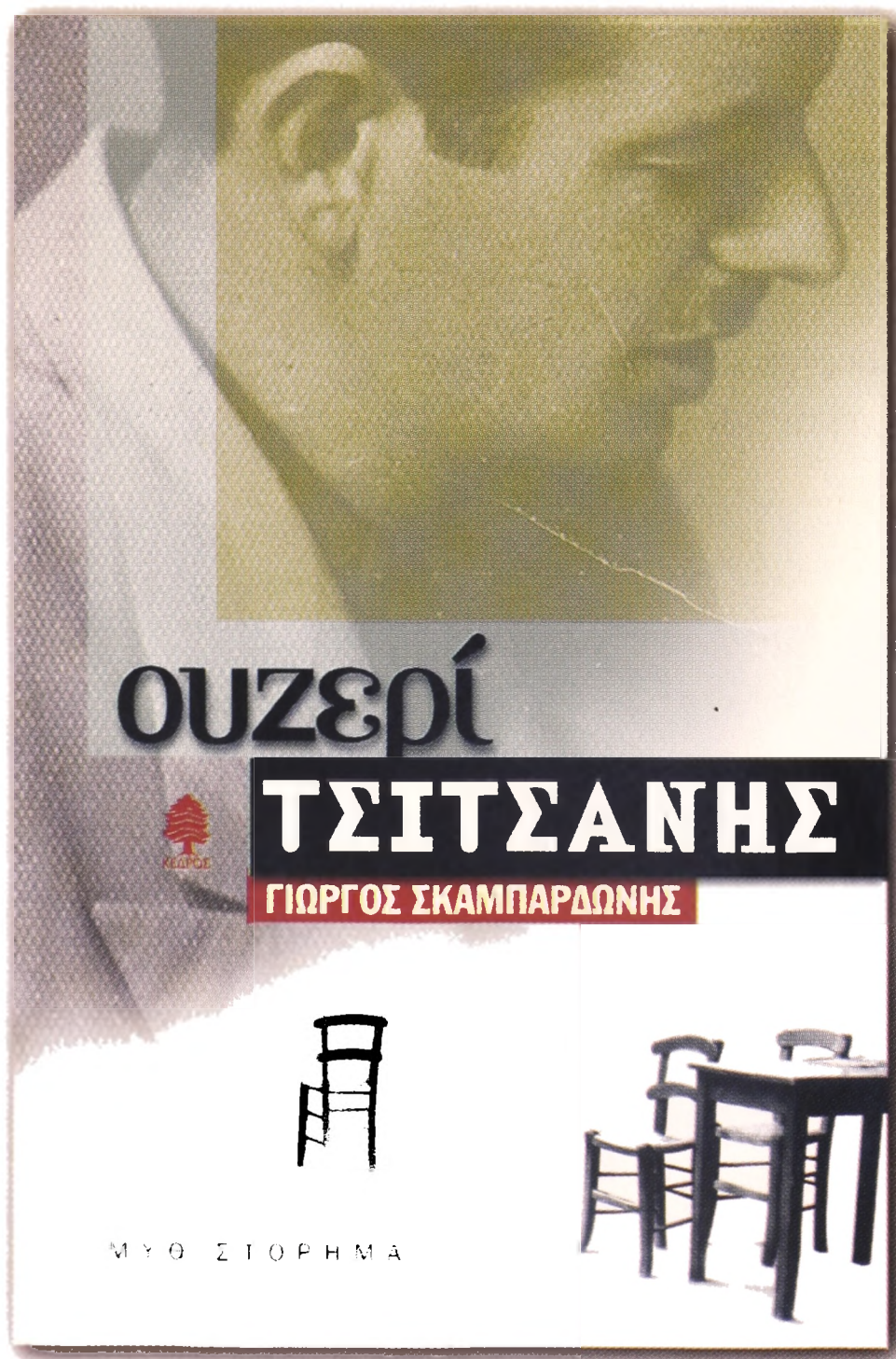
50>

Θεσσαλονίκη, πρώτο τρίμηνο του '43. Κατοχή, αντίσταση, εβραϊκά γκέτο. Κατασκοπία, ένας κυνηγημένος έρωτας, ΕΑΜ, ταγματασφαλίτες, μουλωχτοί σκοτωμοί, πείνα, εξωφρενικά γλέντια. Μάχη του Στάλιγκραντ, κρίσιμη καμπή του πολέμου. Απ' τον παλιό Σταθμό Θεσσαλονίκης ξεκινούν τα πρώτα τρένα για το Άουσβιτς. Το «Ουζερί Τσιτσάνης», Παύλου Μελά 22, δουλεύει στο κέντρο της κατεχόμενης πόλης, στο μάτι του κυκλώνα.

Κι ο Βασίλης Τσιτσάνης, 28 χρονών τότε, μέσα σ' όλον αυτόν τον εφιάλτη, ίσως κι εξαιτίας του, συνθέτει τα καλύτερα τραγούδια του.

Γράφει: Όποιος γεννιέται μερακλής, δεν ξέρει τι να κάνει.

Ένα μυθιστόρημα που αναβιώνει, με νέο βλέμμα, την αγριότητα και τις αντιφάσεις μιας ολόκληρης εποχής, θέτει ερωτήματα πάνω στην πολιτική και ποιντική ηθική, πασκίζει να λύσει το μεγάλο «αίνιγμα-Βασίλης Τσιτσάνης», του δημιουργού που κατόρθωσε στις χειρότερες συνθήκες να συλλάβει και να πραγματώσει το καλύτερο έργο του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Περίοδος Β' • Έτος 28ο • Τεύχος 752

Παρασκευή 14 Δεκεμβρίου 2001

Τιμή τεύχους: 1.000 δρχ./2,93 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 72.32.713-72.32.819, Fax: 72.26.107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrparou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Κωνσταντίνος Νούλας

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ισάίου 5, Περιστέρι

Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, **Εξάμηνη:** 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 9.000 δρχ./26,41 ευρώ, Ετήσια 18.000 δρχ./52,82 ευρώ, Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 70.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 16.000 δρχ./46,88 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 65 ευρώ, Ετήσια: 130 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 55 δολ. ΗΠΑ, ετήσια 110 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 2.000 δρχ./5,86 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 237.463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Κυπριακό: Μόνη ελπίδα μια νέα κρίση;	4
• Τάσος Αναστασίου: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Νόμπελ Ειρήνης στον Κόφι Ανάν ενώ θερίζει ο «μαργαριτοκόφτης»	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• E-mail: Από τον Απόστολο Διαμαντή	12
• Δημήτρης Στρατούλης: INTPAKOM-ΟΤΕ: Μια ατυχής πρόταση γάμου	13
• Στέλιος Καφαντάρης: Ιδιωτικοποιήσεις, η αποτελεσματικότερη προβολή της κυβερνητικής ανικανότητας	15
• Αντ. Αεροπορικός: Η προσγείωση της ΑΧΟΝ	15
• Π. Καμπίτης: Ο άγνωστος(;) ΑΧΟΝ ή ένας γνωστός-άγνωστος Χ...	17
• Σωτήρης Ρούσσος: Μια ερμηνεία και τρία σενάρια για την παλαιστινιακή κρίση	19
• Robert Fisk: Ο τελευταίος αποικιοκρατικός πόλεμος	22
• Χαρά Μπουργάνη: Συνέντευξη με τον Ντογάν Ντιλίτς	24
• Νίκος Δελλατόλας: Η αντιτρομοκρατική τηλε-προφητεία	27
• Σωτήρης Γουνελάς: Ένθεν και ένθεν της τρομοκρατίας	30
• Γιώργος Κοντογιώργης: Νικόλαος Πανταζόπουλος	32
• Χρήστος Πεπονής: "Papers... no papers"	34
• Ι. Κάσλαρης-Θ. Ανδριόπουλος: Βιογραφικό σημείωμα: μια ιστορία χωρίς πρόσωπο	36
• Νίκος Πρωινός: Παράγκα με Θέα	40
• ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ	41
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	42
• Νίκος Βρατσάνος: Για τον θάνατο του George Harrison	45
• Σωτήρης Λέτσιος: Συνέντευξη με τον Σωτήρη Δημητρίου	46
• Νατάσσα Ρουχωτά: Οι αρχαιολογικοί θησαυροί του Αφγανιστάν	48
• Μάνος Στεφανίδης: Ο Δρόμος προς τη Δύση μας	50
• Ειρήνη Μουντράκη: Καταφύγιο στα όνειρα	51
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Ο μονταρισμένος χρόνος	52
• Δημήτρης Χαρίτος: Μεταφεστιβαλικός περίπλους στις αίθουσες	54
• Βασίλης Μαζωμένος: Μικρό αφιέρωμα στον Κώστα Σφήκα	56
• Νατάσσα Χασιώτη: Giselle	58
• Δημήτρης Φιλιππίδης: Το σύνδρομο του χρυσόψαρου	60
• Άγγελος Δεληβορριάς: Ελληνομουσείον	62
• ΒΙΒΛΙΟ	64

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: ΜΟΝΗ ΕΛΠΙΔΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΚΡΙΣΗ;

Η ΚΟΥΡΤΙΝΑ που απέκρυπτε τα διαδραματιζόμενα έπεσε: Τώρα πια κοινολογείται το «σχέδιο λύσης» για το Κυπριακό: Διζωνική ομοσπονδία ή μάλλον συνομοσπονδία δύο σαφώς διακεκριμένων κρατικών οντοτήτων με ενιαία αλλά ουσιαστικά αδρανή πολιτικά εκπροσώπηση στο εξωτερικό. Ένας «πρόεδρος» αλλά δύο χωριστά κρατίδια. Οι εναπομένουσες ρυθμίσεις αφορούν στη διευθέτηση κάποιων θυλάκων του εδαφικού. Σχέδιο αμερικανικό, σχέδιο του Κόφι Ανάν, σχέδιο που παρήχθη πάντως στο παρασκήνιο. Και ποιοι «θα διεκπεραιώσουν τη δουλειά»; Στην Κύπρο ο Γλαύκος Κληρίδης, με όσα βαραίνουν τις γερασμένες πλάτες του, στην Ελλάδα ο ευήθης και πρόθυμος υπουργός των Εξωτερικών, ο Γιωργάκης Παπανδρέου.

ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ, χώρα που σπαράζεται από βαθιά κοινωνική, πολιτική και οικονομική κρίση, η επιβολή της θέλησης των ΗΠΑ είναι πολύ ευκολότερη. Από την άλλη, η χρησιμότητα της γειτονικής χώρας στους γεωπολιτικούς σχεδιασμούς της υπερδύναμης είναι προφανής: Η χώρα είναι η μόνη ισλαμική αλλά και φιλική δύναμη που γειτνιάζει με τις εστίες ανάφλεξης. Πολύ χρήσιμη λοιπόν και γι' αυτό μπορεί να της προσφέρεται ό,τι δεν βλάπτει τις ΗΠΑ. Τώρα σ' ό,τι αφορά στα θιγόμενα συμφέροντα της Ελλάδας, όπως την προοπτική για τον ευρωστρατό λ.χ., έδωσαν κιόλας το στίγμα οι ΗΠΑ και η Βρετανία. Για τις «ρυθμίσεις» αυτών των προοπτικών στην Ελλάδα θα φροντίσει ο πρόθυμος Γιώργος και οι όμοιοί του. «Οι ενδιαφερόμενοι» για τη «λύση» Τούρκοι και Αμερικανοί επείγονται γιατί πρέπει να προλάβουν τις διαδικασίες ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. Έτσι προέκυψε αιφνιδίως και η πρόσκληση Σημίτη στον Λευκό Οίκο για το πρώτο δεκαήμερο του Γενάρη, έξι ημέρες πριν από την προγραμματισμένη συνάντηση Κληρίδη-Ντενκτάς.

ΜΕ ΤΟ ΒΑΡΟΣ της μέχρι σήμερα εμπειρίας μπορούμε να δούμε την προοπτική αυτού του, συνολικά, ψευδοκράτους στην Κύπρο. Το παράδειγμα του Μεσανατολικού είναι κοντά μας. Διότι η θεσμοθετημένη πια απομόνωση των δύο κοινοτήτων θα οδηγήσει βαθμιαία στον πλήρη χωρισμό των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων (ή του όποιου αμαλγάματος έχει προκύψει στα κατεχόμενα). Δηλαδή θα οδηγηθούμε στην πράξη σε δύο χωριστά κράτη. Κράτη τα οποία θα στερούνται μιας έστω και μίζερης αυθυπαρξίας. Θα σχηματισθούν δύο προτεκτοράτα, αδύναμα και εξαρτώμενα. Και τη σημερινή ευρωστία –για την Κυπριακή Δημοκρατία υπαρκτή ευρωστία– θα ακολουθήσει ο μαρasmus. Βεβαίως τότε ο κ. Γλαύκος Κληρίδης θα έχει απέλθει από το προσκήνιο. Και οι κύπριοι πολιτικοί αλλά και οι ελλαδίτες ομόλογοί τους θα έχουν ένα «μαύρο πρόβατο» να δείχνουν. Αλλά ο κυπριακός λαός συνολικά θα έχει πέσει θύμα μιας πλαστής ελληνοτουρκικής φιλίας και των «γενικότερων συμφερόντων του ελεύθερου κόσμου»: κάπως έτσι δεν χρυσώνουν το χάπι;

ΜΕΝΕΙ να παρακολουθήσουμε τις αντιδράσεις του ελληνικού λαού. Ποιου λαού όμως; Του λαού που ξέχασε ότι η απαλλαγή του από τη Χούντα οφείλεται στο προαξικόπημα και την προδοσία της Κύπρου και όχι τόσο στη δική του αντίσταση; Του ίδιου λαού που σύρεται σήμερα από τα γκάλοπ και τα τηλεοπτικά κανάλια;

ΙΣΩΣ ΟΜΩΣ να κάνουμε λάθος. Ίσως να υπάρξει μια αιφνίδια αφύπνιση. Έχει υπάρξει και στο παρελθόν. Και τότε θα έχουμε μια νέα πολιτική κρίση στην Ελλάδα. Αιτία θα είναι η προσφερόμενη λύση του Κυπριακού, την οποία οι Έλληνες θα απορρίπτουν. Και μαζί θα αμφισβητήσουν την υπάρχουσα διάταξη των πολιτικών δυνάμεων. Ίσως να αποτελεί αυτό την ελπίδα για το κυπριακό πρόβλημα. Θα το διακινδυνεύσουμε: Η μόνη ελπίδα για το Κυπριακό είναι η πολιτική κρίση στην Ελλάδα. Αλλά και γι' αυτό έχουν προνοήσει: Η ετοιμαζόμενη «λύση» προβλέπεται ότι θα αγνοεί τους όρους των Συμφωνιών της Ζυρίχης. Οπότε και δεν πέφτει λόγος στις Εγγυήτριες Δυνάμεις!

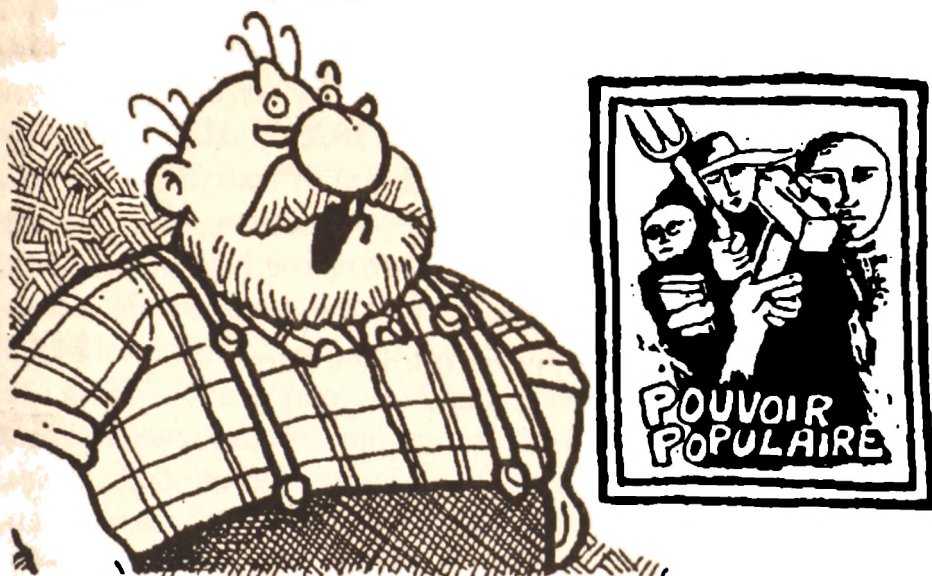
Ο ΚΥΡΙΟΣ ΟΒΙΔΙΟΣ Ο ΑΝΤΙΡΟΥΣΦΕΤΟΛΟΓΟΣ...

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ 2001

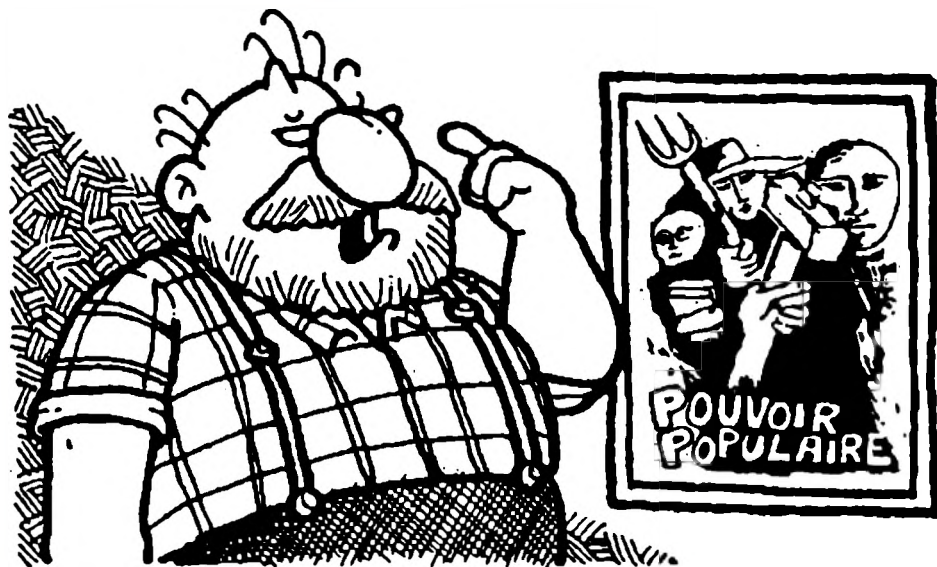
ΣΑ ΔΕΝ ΝΤΡΕΠΟΝΤΑΙ! ...ΚΑΝΑΝΕ ΤΟ ΡΟΥΣΦΕΤΙ
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΛΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΤΣΙΦΑΙΚΙ
ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΤΟΥΣ!

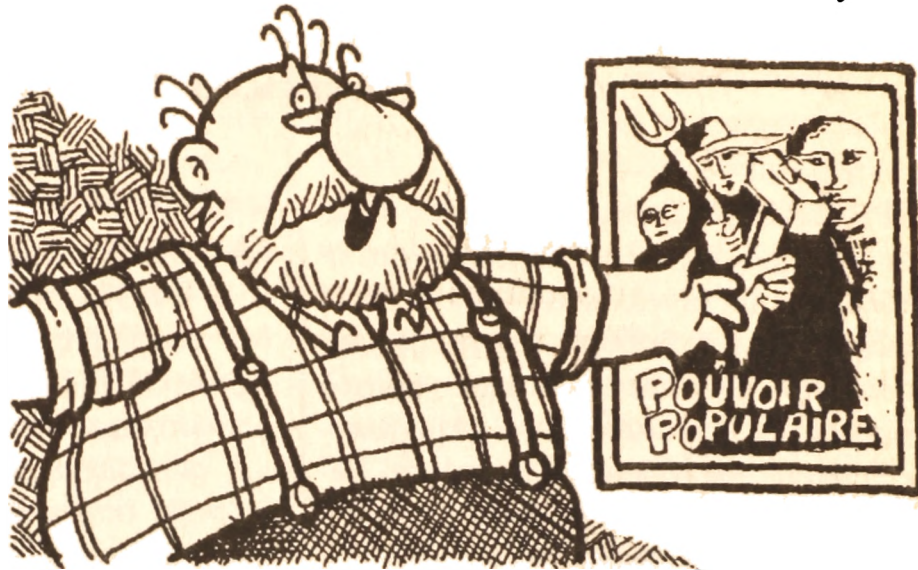
ΒΕΒΑΙΑ, ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΕΙΝΑΙ
ΝΑ ΚΑΤΑΦΥΓΟΥΜΕ ΣΤΟΥΣ ΛΑΪΚΙΣΤΙΚΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΥΣ
ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ, ΠΟΥ ΣΕ ΤΕΛΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΑΣΙΩΝΟΥΝ
ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΒΙΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ!

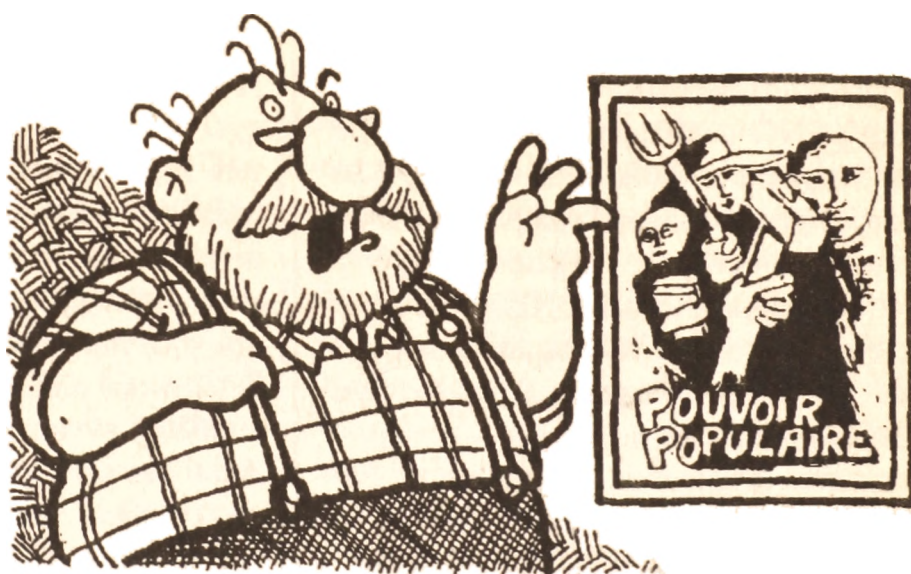
ΕΜΕΙΣ, ΦΥΣΙΚΑ, ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ ΤΙΠΟΤΑ ΑΦΕΛΕΙΣ!
ΑΛΛΩΣΤΕ, ΔΕΝ ΑΓΩΝΙΣΤΗΚΑΜΕ ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΚΟΠΗ
ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΥ ΤΟΠΟΥ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΚΟΠΗ
ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΑΣ, ΤΩΝ ΔΙΚΩΝ ΜΑΣ ΠΑΙΔΙΩΝ!

...ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΟΥΤΕ ΛΙΓΗ ΤΣΙΠΑ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΝ
ΤΙΣ ΣΤΡΑΤΙΕΣ ΑΝΕΡΓΩΝ! ΤΙ ΕΙΚΟΝΑ ΘΑ ΣΧΗΜΑΤΙΖΕΙ
Ο ΚΟΣΜΟΣ, ΟΤΑΝ ΤΟΥΣ ΒΛΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΟΡΙΖΟΥΝ
ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΚΟΛΑΟΥΖΟΥΣ ΤΟΥΣ;

...ΣΤΟ ΚΑΤΩ-ΚΑΤΩ ΟΛΟΙ ΕΧΟΥΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑ
ΣΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ! ΚΑΙ ΕΞΑΛΛΟΥ ΠΑΝΤΑ ΣΥΝΕΒΑΙΝΕ
ΝΑ ΠΕΤΥΧΑΙΝΟΥΝ ΟΣΟΙ ΕΙΧΑΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ,
ΚΑΠΑΤΣΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΕΙΣ!

ΔΕΝ ΜΑΣ ΠΑΡΑΤΑΝΕ, ΛΟΙΠΟΝ, ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ ΠΕΠΟΝΗ,
...ΓΙΝΑΜΕ ΚΡΑΤΟΣ ΓΙΑ Ν' ΑΦΗΝΟΥΜΕ ΤΟΝ ΠΑΣΑΕΝΑ
ΑΣΧΕΤΟ ΑΝΕΡΓΟ ΝΑ ΜΑΣ ΠΑΙΡΝΕΙ ΤΗΝ ΜΠΟΥΚΙΑ
ΑΠΟ ΤΟ ΣΤΟΜΑ;

Νόμπελ Ειρήνης στον Κόφι Ανάν ενώ θερίζει ο «μαργαριτοκόφτης»

ΤΡΕΙΣ ΜΗΝΕΣ και τρεις μέρες μετά το χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου, ο πόλεμος στο Αφγανιστάν συνεχίζεται. Τώρα και με τη βοήθεια του «μαργαριτοκόφτη», της πλέον φονικής συμβατικής βόμβας που διαθέτουν οι Αμερικανοί, ικανής να «αφανίζει τα πάντα» σε ακτίνα 600 μέτρων. Η βόμβα ερρίφθη (για την ακρίβεια εξακολουθεί να ρίπτεται...) κατά του συμπλέγματος των σπηλαίων στην οροσειρά της Τόρα Μπόρα, όπου φέρεται να έχει καταφύγει ο Μπιν Λάντεν. «Τον ακουμπάμε» – δηλώνουν οι Αμερικανοί, βέβαιοι ότι βρίσκεται ακόμα στο Αφγανιστάν. Πλην ο Οσάμα εξακολουθεί να παραμένει ασύλληπτος!

ΚΑΙ ΕΝΩ ο πόλεμος συνεχίζεται, στο δημαρχείο του Όσλο έγινε –με πολλή λαμπρότητα– η απονομή του Νόμπελ Ειρήνης. Αποδέκτης του, τη φορά αυτή, ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ, Κόφι Ανάν, ο οποίος ναι μεν δήλωσε ότι «είναι σχεδόν απρεπές να παραλαμβάνει ένα βραβείο ειρήνης, ενώ μαίνονται οι συγκρούσεις στο Αφγανιστάν και στη Μέση Ανατολή», αλλά δεν εισηγήθηκε ούτε ματαιώση, ούτε (έστω!) αναβολή της τελετής.

Η ΦΛΕΓΟΜΕΝΗ ΠΥΛΗ, ΤΑ ΙΕΡΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΝΟΧΗΣ...

ΚΑΙ ΕΦΟΣΟΝ η τελετή της απονομής δεν αναβλήθηκε, ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ έκρινε σκόπιμο να θυμίσει ότι «μπήκαμε στη νέα χιλιετία μέσα από μια φλεγόμενη πύλη» και ότι τόσο το Κοράνι, όσο ο Κομφούκιος και η Βίβλος, αναγνωρίζουν την «αξία της ανοχής». Συνεπώς... Κατά τον Κόφι Ανάν, τρεις πρέπει να είναι οι προτεραιότητες των Ηνωμένων Εθνών, για τον νέο αιώνα: Η εξάλειψη της φτώχειας, η πρόληψη των συγκρούσεων και η προώθηση της δημοκρατίας. «Η ανθρωπότητα –τόνισε– είναι αδιαίρετη».

Η ΑΝΟΧΗ, ως διακήρυξη, μπορεί να ηχεί πολύ ωραία. Αλλά ο αντιπρόεδρος των ΗΠΑ Ντικ Τσένι επιμένει ότι το Ιράκ όχι μόνο «προσφέρει καταφύγιο σε τρομοκράτες» αλλά (παλιά μου τέχνη κόσκινο...) καταρτίζει «ένα μεγάλο πρόγραμμα κατασκευής χημικών και βιολογικών όπλων». Ως εκ τούτου... [Τα ευκόλως εννοούμενα παραλείπονται.] Αλλά δεν είναι μόνο το Ιράκ. Σύμφωνα με τους Λος Άντζελες Τάιμς, αμερικανοί αξιωματούχοι των μυστικών υπηρε-

σιών καταρτίζουν κατάλογο «νέων στόχων», μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η Ινδονησία, η Υεμένη, η Σομαλία και οι Φιλιππίνες. Και ο χορός καλά κρατεί!

Ο Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ ΕΙΝΑΙ «ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΕΡΟΣ» ΑΛΛΑ Η Ν.Δ. ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΝΑ ΠΡΟΗΓΕΙΤΑΙ

ΚΑΙ ΕΝΩ αυτά συμβαίνουν στο Αφγανιστάν, στο Όσλο και στις ΗΠΑ, αυτό που έδωσε «χαράν μεγάλην»(;) στο κυβερνών ΠΑΣΟΚ, ήταν οι τελευταίες (εξαμηνιαίες) τάσεις της MRB. Σύμφωνα με τη σχετική έρευνα, η Ν.Δ. εξακολουθεί να προηγείται του ΠΑΣΟΚ, σε ό,τι αφορά την «πρόθεση ψήφου» (34,8% έναντι 28,2%), αλλά η διαφορά υπέρ της Ν.Δ. έπεσε από το 8,9, που κατέγραφε η προηγούμενη «Τάση», στο 6,6%. Σμίκρυνση της διαφοράς, όμως, έχουμε και στην «παράσταση νίκης» και, πιο συγκεκριμένα, από το 24,5% υπέρ της Ν.Δ. στο 11,5%. Έτσι, το 45,7% των ερωτηθέντων εκτιμά τώρα ότι τις εκλογές θα τις κέρδιζε η Νέα Δημοκρατία, ενώ το 34,3% πιστεύει σε νίκη του ΠΑΣΟΚ.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δύο ακόμα τόμοι του ANTI που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη

703 έως και 716 (ο 52ος)

και 717 έως και 728 (ο 53ος).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

Στους τόμους του περιοδικού ANTI

αποτυπώνεται η σύγχρονη ιστορία μας.

Α' εξάμηνο 2000

Β' εξάμηνο 2000

Προσφορά: Για ένα μήνα οι τόμοι του Αντί από 6.500 δρχ. στις 5.000 δρχ.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, αξίζει να σημειωθεί ότι, ενώ τον περασμένο Ιούνιο, είχε καταγραφεί, για πρώτη φορά, «ως καταλληλότερος πρωθυπουργός» ο Κ. Καραμανλής, τώρα η κατάσταση ανατρέπεται και πάλι, με τον Κ. Σημίτη να προηγείται με «βραχεία κεφαλή» του Κ. Καραμανλή, 40% έναντι 38,1%. Παρά ταύτα, ο αρχηγός της Ν.Δ. πιστεύει ότι η διαφορά μεταξύ Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ παραμένει σημαντική, σε αντίθεση με το ΠΑΣΟΚ το οποίο υποστηρίζει ότι, ως τις προσεχείς εκλογές, θα καλύψει τη διαφορά και θα σχηματίσει και πάλι κυβέρνηση. Τέλος, και αναφορικά με τη δύναμη των άλλων κομμάτων, η έρευνα της MRB δίνει, στην πρόθεση ψήφου, 6,1% στο ΚΕΠ, 4,7% στο ΚΚΕ, 3% στον ΣΥΝ και 1,4% στο ΔΗΚΚΙ.

ΠΑΝΤΩΣ, και παρά τους κομπασμούς του γραμματέα του ΠΑΣΟΚ Κ. Λαλιώτη, ότι το «σκληρό ροκ αποδίδει», κ.λπ., η έρευνα της MRB απέδειξε ότι μεγαλώνει η διαρροή του ΠΑΣΟΚ όχι προς τα αριστερά, αλλά προς τα δεξιά! Και πιο συγκεκριμένα: Από τους ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ, το 6,2% διαρρέει προς το ΚΕΠ, το 5,9% προς τη Ν.Δ. (αύξηση 0,9% σε σχέση με τον περασμένο Ιούνιο), 1,4% προς τον ΣΥΝ (από 2,3% τον Ιούνιο) και 1% προς το ΔΗΚΚΙ (από 2,1%). Συμπέρασμα: Ενώ το ΠΑΣΟΚ ανακτά ψηφοφόρους από τα αριστερά, η διαρροή ψηφοφόρων του προς τα δεξιά όχι μόνο συνεχίζεται, αλλά και μεγαλώνει!

ΒΛ. ΠΟΥΤΙΝ: «ΣΕΦΕΡΙ» ΔΕΝ ΕΦΕΡΑ ΑΛΛΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ ΚΑΙ ΟΠΛΑ ΠΟΥΛΩ...

ΣΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ του «Δεκαπενθημέρου» που επισκοπούμε, δεν μπορεί να μην καταγράψουμε την επίσκεψη του Ρώσου προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν, στην Ελλάδα. Κάποιοι, αθεράπευτα ρομαντικοί, θυμήθηκαν το «ομόδοξον ξανθόν γένος» που θα έφερνε «ακόμα τούτη την άνοιξη, τούτο το καλοκαίρι»... – το «σεφέρι». Ενώ άλλοι, με απίστευτη κακότητα (ωσεί ο Πούτιν να ήταν ο υπαίτιος της κατάρρευσης του «υπαρκτου»!) τον αποκάλεσαν όχι απλώς «μπιζνεσμαν», όπως τον χαρακτήρισε η Καθημερινή, αλλά «ντίλερ» (μεταπράτη), που κουβαλήθηκε στην πατρίδα μας, για να προωθήσει –άκουσον! άκουσον!– «τα συμφέροντα του

ρωσικού κεφαλαίου»... Ας είναι. ΩΣΤΟΣΟ, και προτού ακόμα πραγματοποιηθεί, ήταν σαφές ότι η επίσκεψη του Ρώσου προέδρου, θα εστιαζόταν στα οικονομικά θέματα. Αυτό και έγινε. Ο Πούτιν παρουσίασε, στους Έλληνες συνομιλητές του, μια ενδιαφέρουσα γκάμα από προτάσεις – από την ενέργεια ως την προμήθεια όπλων, ενώ στα πολιτικά θέματα, ελληνικού ενδιαφέροντος, προσέφερε θεωρητική, κυρίως, υποστήριξη. [Στο θέμα, λόγου χάρη, της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο Πούτιν δήλωσε ότι «θα πρέπει να επιλυθεί σε αρμονία με τις επιθυμίες των Κυπρίων, τους κανόνες του διεθνούς δικαίου, τις αρχές της Ε.Ε. και χωρίς ζημία στην υπόθεση της κυπριακής διευθέτησης». Ερώτημα: Τι ακριβώς εννοούσε ο Ρώσος πρόεδρος με τη διατύπωση «χωρίς ζημία στην υπόθεση της κυπριακής διευθέτησης»;] ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, παραμένει γεγονός ότι ο Βλ. Πούτιν έδειξε ενδιαφέρον όχι μόνο για την πραγματοποίηση ρωσικών επενδύσεων στην Ελλάδα, και τούμπαιλιν (στην πρώτη κατηγορία θα μπορούσε να αναφέρει κανείς την ουσιαστική εξαγορά των Ελληνικών Πετρελαίων από τις ρωσικές εταιρίες), αλλά και για τη δημιουργία, στην Ελλάδα, μιας βάσης, για την είσοδο των ρωσικών εταιριών πετρελαίου στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι επισημάνσεις αυτές, δεν αναιρούν, ωστόσο, την κοινή εκτίμηση ότι η Ελλάδα έχει κάθε λόγο –και συμφέρον– ν' αναπτύσσει οικονομικές, πολιτικές, πολιτιστικές και άλλες ανταλλαγές με τη σημερινή Ρωσία, η οποία παραμένει μια μεγάλη ευρωπαϊκή δύναμη, όσο και αν το συνολικό εθνικό προϊόν της υπολογίζεται, σήμερα, σε 300 δισ. δολάρια, όσο ήταν δηλαδή το 1990, τελευταία χρονιά της Σοβιετικής Ένωσης...

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ (ΓΙΑ ΝΙΟΣΤΗ ΦΟΡΑ...) ΚΙΝΕΙΤΑΙ, ΑΛΛΑ ΠΩΣ, ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΟΥ;

ΜΕΤΑ ΤΗΝ τελευταία συνάντηση Κληρίδη-Ντενκτάς, το Κυπριακό άρχισε πάλι να εμφανίζει κινητικότητα... Σε σημείο ώστε οι λογείς «απορριπτικοί» να προειδοποιούν, από τώρα, ότι επίκειται «λύση» που δεν θα εδράζεται στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, κ.λπ. Άλλοι πάλι (κορυφαία στελέχη του κυβερνώντος

ΠΑΣΟΚ) διερωτώνται κατά πόσο μια λύση του Κυπριακού –έστω λύση «συμβιβασμού»– θα εξασφαλίσει (ή μπορεί να εξασφαλίσει) νίκη του ΠΑΣΟΚ στις προσεχείς βουλευτικές εκλογές, το 2003 ή το 2004. Ενώ το ΑΚΕΛ δεν αποκρύπτει ότι, πράγματι, το Κυπριακό μπαίνει σε μια «νέα φάση», η οποία ενδέχεται ν' αποδειχθεί «αποφασιστική». ΗΔΗ, ΣΥΓΚΛΙΝΟΥΣΕΣ πληροφορίες μιλούν για ύπαρξη αμερικανοβρετανικού σχεδίου (με τις ευλογίες του ΟΗΕ), το οποίο θα αναγνωρίζει την τουρκοκυπριακή κρατική οντότητα, αλλά στο πλαίσιο μιας διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας. Αυτό στην απλοελληνική σημαίνει ότι κάθε κρατίδιο θα διαθέτει απόλυτη κυριαρχία στο έδαφός του, όσον αφορά τις εσωτερικές λειτουργίες (μοντέλο συνομοσπονδίας), αλλά η διεθνής προσωπικότητα της Κύπρου θα είναι μία (μοντέλο ομοσπονδίας). Υπάρχουν, όμως, και σενάρια, για την περίπτωση που δεν καρποφορήσουν οι συνομιλίες Κληρίδη-Ντενκτάς και ενταχθεί μόνον το ελληνοκυπριακό τμήμα του νησιού στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην περίπτωση αυτή, η διχοτόμηση του νησιού θα θεωρηθεί δεδομένη (δηλαδή το 37% του κυπριακού εδάφους θα δοθεί στο «κράτος του Ντενκτάς»), ενώ οι Βρετανοί, με τη στήριξη των Αμερικανών, θα μπορούσαν ν' ανοίξουν τον δρόμο για την «τελωνειακή σύνδεση» του κράτους του Ντενκτάς με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΤΟ ΑΚΕΛ, πάντως, που υποστηρίζει, φυσικά, την επίλυση του Κυπριακού «πριν ακόμα σημάνει η ώρα της ένταξης», υπογραμμίζει ότι τα πάντα θα εξαρτηθούν «από τη βάση πάνω στην οποία θα διεξαχθούν οι συνομιλίες». Από την άλλη, υπάρχουν πληροφορίες ότι τόσο το ΑΚΕΛ, όσο και ο ΔΗΣΥ, δεν θα είχαν αντίρρηση να παραταθεί (με απόφαση της Βουλής) η θητεία του προέδρου Κληρίδη (που λήγει τον Φεβρουάριο του 2003), προκειμένου «να ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις». Αυτό, κατά την εκτίμηση σειράς αναλυτών, επιβεβαιώνει ότι αν υπάρξει «λύση συμβιβασμού» στο Κυπριακό –και μάλλον δεν υπάρχει άλλη λύση...– αυτή θα επιτευχθεί επί προεδρίας Γλ. Κληρίδη. Και ο νοών, νοείτω!

ANTHΝΩΡ

ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΑΛΛΟ ΚΟΣΜΟ

Η σύνοδος κορυφής της ΕΕ –μετά το δραματικό τρομοκρατικό χτύπημα στις ΗΠΑ, που το είχαμε καταδικάσει, όπως και τον πόλεμο και τους βομβαρδισμούς κατά του αφγανικού λαού– πραγματοποιείται σε συνθήκες διεθνούς ρευστότητας και εμπεριέχει σειρά κινδύνων.

Η σημερινή πολιτική της ΕΕ έχει σαφώς νεοφιλελεύθερους προσανατολισμούς, με προτεραιότητα στη δημοσιονομική ισορροπία και τη χρηματιστική ορθοδοξία αγνοώντας τις ανάγκες των πολιτών. Ο πλούτος αυξάνεται, αλλά κατανέμεται όλο και πιο άνισα. Η απασχόληση, για να είναι φθηνή, μετατρέπεται σε ευέλικτη και ο εργαζόμενος βιώνει το άγχος της ανασφάλειας. Τα επιδόματα ανεργίας και οι συντάξεις περιστέλλονται. Τα δημόσια κοινωνικά αγαθά εκχωρούνται στον ιδιωτικό τομέα.

Στα πλαίσια του ΠΟΕ, η ΕΕ προωθεί την περαιτέρω απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου και τη μετατροπή σε εμπόρευμα κάθε ανθρώπινης δραστηριότητας. Η γεωργία, η διατροφή, η υγεία, η παιδεία, το νερό, ο πολιτισμός και ό,τι μπορεί να αποφέρει κέρδος, εκχωρείται σε ιδιωτικές εταιρείες. Ό,τι είναι μη κερδοφόρο, αλλά χρήσιμο για τον άνθρωπο, ή το επωμίζεται η κοινωνία ή εξαφανίζεται. Ο «χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων» που διακήρυξαν στη Νίκαια οι ηγέτες της ΕΕ και θα συζητηθεί στη σύνοδο κορυφής ως πρόπλασμα ενός ευρωπαϊκού συντάγματος, είναι υποδεέστερος και δεν διασφαλίζει καν τα δικαιώματα που απορρέουν από τα εθνικά συντάγματα και τα διεθνή κείμενα, όπως η Οικουμενική και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Υιοθετεί τη λογική της κλειστής Ευρώπης-φρούριο και αποτελεί μνημείο κοινωνικής οπισθοδρόμησης και υποταγής στις απαιτήσεις των εργοδοτών και των πολυεθνικών, χωρίς σαφή διασφάλιση των βασικών ατομικών και συλλογικών δικαιωμάτων. Η νεοφιλελεύθερη Ευρώπη επιχειρεί επιπλέον να περιορίσει κάθε αντίδραση και να ενοχοποιήσει τα νέα κοινωνικά κινήματα που αντιστέκονται σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, με μηχανισμούς πληροφόρησης, ελέγχου και καταστολής

και με αυταρχικότερα νομοθετικά πλαίσια. Η σημερινή πραγματικότητα φέρνει τα αναπτυσσόμενα νέα κοινωνικά κινήματα αντιμέτωπα με την αυξανόμενη καταστολή εκ μέρους των κυβερνήσεων και των διεθνών οργανισμών.

Για όλους αυτούς τους λόγους θα είμαστε στις Βρυξέλλες. Για να δείξουμε ότι υπάρχει εναλλακτική λύση στη νεοφιλελεύθερη ευρωπαϊκή οικοδόμηση. Επειδή διεκδικούμε μια διαφορετική Ευρώπη και έναν διαφορετικό κόσμο της αλληλεγγύης και των δικαιωμάτων, ενάντια στη λογική της γενικευμένης εμπορευματοποίησης που διευρύνει τις ανισότητες και προκαλεί συγκρούσεις και πολέμους. Διεκδικούμε έναν πραγματικό χάρτη των βασικών δικαιωμάτων που θα διευρύνει περαιτέρω τις κοινωνικές κατακτήσεις. Θα είμαστε στις Βρυξέλλες για να προωθήσουμε και να ακουστεί η Ευρώπη της αλληλεγγύης, η Ευρώπη που αγωνίζεται για τα κοινωνικά, τα πολιτικά και πολιτισμικά δικαιώματα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες όλων των πληθυσμών που την κατοικούν, χωρίς διάκριση ηλικίας, φύλου και καταγωγής.

–Το δικαίωμα σε ένα εισόδημα αξιοπρεπές και ανθρώπινης διαβίωσης. –Το δικαίωμα στην εργασία, με σταθερή και πλήρη απασχόληση και δίκαιη αμοιβή. –Το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση και συνταξιοδότηση. –Το δικαίωμα σε μια δωρεάν ποιοτική παιδεία, στην κατάρτιση και στον πολιτισμό. –Το δικαίωμα σε ένα υγιές περιβάλλον και στις υπηρεσίες υγείας. –Το δικαίωμα σε μια υγιεινή και επαρκή διατροφή. –Το δικαίωμα στην κοινωνική φροντίδα και προστασία. –Το δικαίωμα πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες, σε ποιοτικά δημόσια κοινωνικά αγαθά, στα ΜΜΕ, καθώς και την ελευθερία των ΜΜΕ και τον πλουραλισμό τους. –Το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης και εγκατάστασης. –Το δικαίωμα της υπεράσπισης των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων των πολιτών, με σαφή αναγνώριση του δικαιώματος της απεργίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Αυτά τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν τη βάση για έναν πραγματικό χάρτη μιας Ευρώπης δημοκρατικής, κοινωνικής, οικολογικής και αλληλέγγ-

υας. Είναι λοιπόν εφικτό να οικοδομηθεί μια διαφορετική Ευρώπη μέσα σε έναν διαφορετικό κόσμο. Μια Ευρώπη ανοικτή, που θα προωθεί τις ισότιμες σχέσεις ανάμεσα στους λαούς του Βορρά, του Νότου και της Ανατολής. Είναι εφικτή μια αναδιανομή του πλούτου σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσα σε έναν κόσμο ειρήνης και αλληλεγγύης. –Γι' αυτό είμαστε στις Βρυξέλλες απέναντι στη σύνοδο κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις 13, 14 και 15 του Δεκέμβρη.

ΑΤΤΑC-Ελλάδα

ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΟΒΑ ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ..!

Σήμερα Παρασκευή γίνεται η μεγάλη αντιπολεμική διαδήλωση στις Βρυξέλλες με βασικό σύνθημα «Μια άλλη Ευρώπη είναι εφικτή!». Το ραντεβού του κινήματος της αντιπαγκοσμιοποίησης στις 14 Δεκεμβρίου συμπίπτει με την ημερομηνία έναρξης της ευρωπαϊκής συνόδου κορυφής των 15.

Η σύνοδος θα γίνει στην επίσημη κατοικία του βέλγου βασιλιά, γνωστή ως το «μεγάλο κάστρο», στο Λάικεν, λίγο έξω από την ευρωπαϊκή πρωτεύουσα. Την ίδια μέρα και ώρα που από το «μικρό κάστρο», το αστυνομικό κτήριο όπου κρατούνται λαθρομετανάστες, θα ξεκινήσει η πορεία όλων των «τριών χωρίς»: «χωρίς χαρτιά, χωρίς σπίτι, χωρίς δουλειά!».

Σε διεθνή ανακοίνωση της D14, πανευρωπαϊκού συντονιστικού οργάνου, στο internet, αναφέρεται: «οι “μικροί” άνθρωποι, τα “ανθρωπάκια” από το μικρό κάστρο “εκπορθούν” το μεγάλο κάστρο του βασιλιά και της ΕΕ. Μια μέρα πριν, στις 13 Δεκέμβρη, θα γίνει η κινητοποίηση των συνδικάτων, ενώ μια μέρα μετά, το Σάββατο 15/12, ημέρα αργίας, η αντιπολεμική διαδήλωση “για όλη την οικογένεια...”»

Η ελληνική αποστολή στο νέο διεθνές ραντεβού αναχώρησε την Τρίτη και αναμένεται ικανοποιητική, αφού προβλέπεται να συμμετάσχουν αρκετές εκατοντάδες ατόμων, που θα μεταβούν στις Βρυξέλλες.

Χρ. Πεπονής

ΤΑ ΧΑΛΙΑ ΤΩΝ ΕΛΤΑ

Επρεπε να ξυπνήσει η ΔΕΗ και να καταγγείλει τις υπέρμετρες αυξήσεις των ΕΛΤΑ για να ασχοληθεί μια αρμόδια επιτροπή. Αλλά με τα γενικότερα χάλια των ΕΛΤΑ ποιος θα ασχοληθεί;

Τ.Χ.

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ ΣΤΑ ΛΕΥΚΑ ΚΕΛΙΑ

Γιορτές· εν μέσω της καταλωτικής μανίας όλοι ευδαιμονούν. Και οι πωλήσεις ανεβαίνουν. Και τα μαγαζιά χαίρονται. Ας θυμηθούμε όμως και κάτι άλλο. Κατά τη διάρκεια της εορταστικής ατμόσφαιρας ένα χρόνο πριν, λίγες μέρες πριν την πρωτοχρονιά του 2001, συντελέστηκε η σφαγή 28 απεργών πείνας μέσα στις φυλακές. Πρωτοχρονιά του 2002 και η σφαγή συνεχίζεται. Ώς τώρα 82 νεκροί μέσα και έξω από τις φυλακές, 100 και πλέον ζωντανοί νεκροί. Οι πολιτικοί κρατούμενοι στην Τουρκία δεν γιορτάζουν, βρίσκονται στα λευκά κελιά τύπου F, πραγματοποιούν απεργία πείνας και συνεχίζουν τον αγώνα μέχρι θανάτου για

στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Και οι συγγενείς και φίλοι τους τους συμπαραστέκονται, δίνοντας κι αυτοί τη μάχη τους έξω από τις φυλακές. Και υφίστανται τις αντίστοιχες βαρβαρότητες όπως τις πρόσφατες δολοφονικές επιθέσεις από τις τουρκικές ειδικές δυνάμεις στο Κιουτσούκ Αρμουτλού και στο Αλιμπέικιοϊ.

Αυτές τις μέρες οι «πολιτισμένες» χώρες στολίζουν τις πόλεις τους, ανάβουν τα λαμπιόνια και φωτίζουν τα δέντρα τους. Κανένα όμως λαμπιόνι δεν περισσεύει για να φωτίσει το πρόβλημα των πολιτικών κρατουμένων στην Τουρκία.

A.K.

ΚΟΣΚΩΤΙΣΤΑΝ

Όσο το σκέφτομαι το σκάνδαλο Κοσκωτά ήταν παιχνίδι αρσακειάδων μπροστά στην πλημμυρίδα των συγκαλυπτομένων σκανδάλων που η εκσυγχρονιστική λίγκα δημιουργεί. Τα 40 τρισεκατομμύρια του Χρηματιστηρίου δεν συγκίνησαν το κυβερνητικό μπλοκ ώστε να συστήσει εξεταστική των πραγμάτων επιτροπή. Και να σκεφτεί κανείς ότι για λίγα ψωροδισεκατομμύρια είχαμε στην Ελλάδα ειδικό δικαστήριο και έναν πρώην πρωθυπουργό υπόδικο με βαρύτατες κατηγορίες.

Απ' την άλλη πλευρά μόνο η Αγροτική Τράπεζα απώλεσε στη μεγάλη κομπίνα του Χρηματιστηρίου 25 δις. όπως απέκλυψε ο βασικός κατηγορος του σκανδάλου, ο κ. Μιλτιάδης Έβερετ, ο οποίος διανύει πραγματική κοινοβουλευτική άνοιξη. Και μιλάμε για ζεστό, κρατικό χρήμα που κάποιοι άφρονες(;) επένδυσαν στα σκουπίδια για να επανεκλεγεί αυτή η βαθιά διαβρωμένη και αμαρτωλή κυβέρνηση.

Τούτων δοθέντων –όπως θά 'λεγε και ο πιο φαιδρός δημοσιογράφος-βουλευτής Πάνος Παναγιωτόπουλος– το αληθινό κοσκωτιστάν τώρα ισχύει ενώ ακολουθούν και χειρότερα. Η ντροπή του κοινοβουλίου, δηλαδή της κυβερνητικής πλειοψηφίας, που απέρριψε με φοβισμένους δικονομισμούς το ομόθυμο αίτημα όλης της αντιπολίτευσης για αποκάλυψη των εμπλεκόμενων στο μέγα σκάνδαλο του Χρηματιστηρίου, θα είναι διαρκής. Οι άνθρωποι αυτοί είναι επικίνδυνοι.

Θέμις Εισαγγελέα

ΟΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΩΝΟΣ

Μίλησε προσφάτως ο πρωθυπουργός και τι είπε; «Δεν θα επιτρέψουμε να γίνει η Ελλάδα ξέφραγο αμπέλι!». Ευτυχώς που το επεσήμανε εγκαίρως και μετά παρρησίας ο κατά νόμον κύριος του Αμπελώνος. Τι κι αν τον τόπο λυμαίνονται τοπικές και εισαγόμενες μαφίες, η λίγκα των εκσυγχρονιστών, οι λυμαντήρες του δημόσιου χρήματος, τα βαποράκια της δημοσιογραφίας, της αστυνομίας κ.λπ., το αφεντικό της διασessaλευμένης Αμπέλου θυμήθηκε τον φράκτη αλλά και τις φραγές που οφείλουν να τοποθετηθούν. Όμως, κύριε πρωθυπουργέ μου, το Αμπέλι χρειάζεται και τους δραγάτες του και προσώρας όλοι αυτοί έχουν σπεύσει να υπαλληλοποιηθούν στα αληθινά αφεντικά του Αμπελώνος, τα οποία βέβαια περί άλλα τυρβάζουν και περί άλλων κόπτονται. Οπότε, επιτρέψετε, δεν επιτρέψετε, το Αμπέλι και ξέφραγο και ξέφραγκο είναι και θα είναι. Αλλά και σεις, ω Τλήμον, λίγο αργά δεν το θυμηθήκατε;

Βάκχος Οινόφυλξ

ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΑ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ

Πολύ επιτυχές το *Trash TV* της *Κυριακάτικης Καθημερινής* (9/12/01) για τα δελτία ειδήσεων των ιδιωτικών καναλιών. Μας πρόλαβε όμως μian ιδέα χαλάλι...

T.B.

ΜΝΗΜΟΝΕΥΕΤΕ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Το επόμενο τεύχος του *Αντί* θα είναι γιορταστικό. Θα είναι αφιερωμένο στον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη, τον μεγάλο ποιητή της νεοελληνικής πεζογραφίας. Θα περιλαμβάνει συνεργασίες των: Απ. Διαμαντή, Μητροπολίτη Ναυπάκτου Ιεροθέου, Γ. Κεχαγιόγλου, Τασούλας Καραγεωργίου, Δημήτρη Κοσμόπουλου, Β. Κουβαρά, Λουκά Κούσουλα, Άγγελου Μαντά, Π.Δ. Μαστροδημήτρη, Τ. Οικονομάκη, Γ. Παναγιώτου, Ελένης Πολίτου-Μαρμαρινού, Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλου, Γ. Φαρίνου-Μαλαματάρη.

ΟΤΑΝ ΟΜΙΛΕΙ ΤΟ ΘΡΑΣΟΣ

Την Τρίτη το βράδυ στην εκπομπή «Οι Φάκελοι» του Παπαχελά παρεβρέθη και ο αξιότιμος αρχισυντάκτης σήμερα του *Βήματος* κύριος Άγγελος Στάγκος. Και με το θράσος που τον διακρίνει μίλησε για το «βρώμικο '89». Καλά, όλα ήταν συνομωσίες των μυστικών υπηρεσιών. Να συμφωνήσουμε. Αλλά εσύ, βρε παιδί μου, πόσα έπαιρνες ως όργανο του απατεώνα Κοσκωτά; Ή μήπως δεν είναι απατεώνας ο Κοσκωτάς; Ή μήπως δούλευες αμισθί και από «ιδεολογία», παλαιά κνίτη; Χ.Ν.

ΑΚΡΙΒΑΙΝΟΥΜΕ...

ΟΠΩΣ γράψαμε και στο προηγούμενο τεύχος, το *Αντί* ακριβαίνει. Από το επόμενο τεύχος η νέα αυτή τιμή θα είναι 1.400 δραχ. Και από το μεθεπόμενο, το πρώτο της νέας χρονιάς, όταν θα συναλλασσόμαστε όλοι μας με ευρώ, η τιμή θα είναι 4 (τέσσερα) ευρώ ή 1.363 δραχμές. Από τον νέο χρόνο θα αναπροσαρμοστούν και οι συνδρομές. Αξιοποιήστε λοιπόν το μεσοδιάστημα και ανανεώστε από τώρα τις συνδρομές σας! Όμως για τις γιορτές κάνουμε μια προσφορά στους φίλους του περιοδικού: Οι τόμοι του *Αντί* για ένα μήνα θα προσφέρονται από τα γραφεία μας με έκπτωση 1.500 δραχ. Έτσι αντί της τιμής των 6.500 δραχ. θα μπορείτε να προμηθευτείτε όσους τόμους θέλετε προς 5.000 δραχ. Είναι κι αυτό μια καλή είδηση!

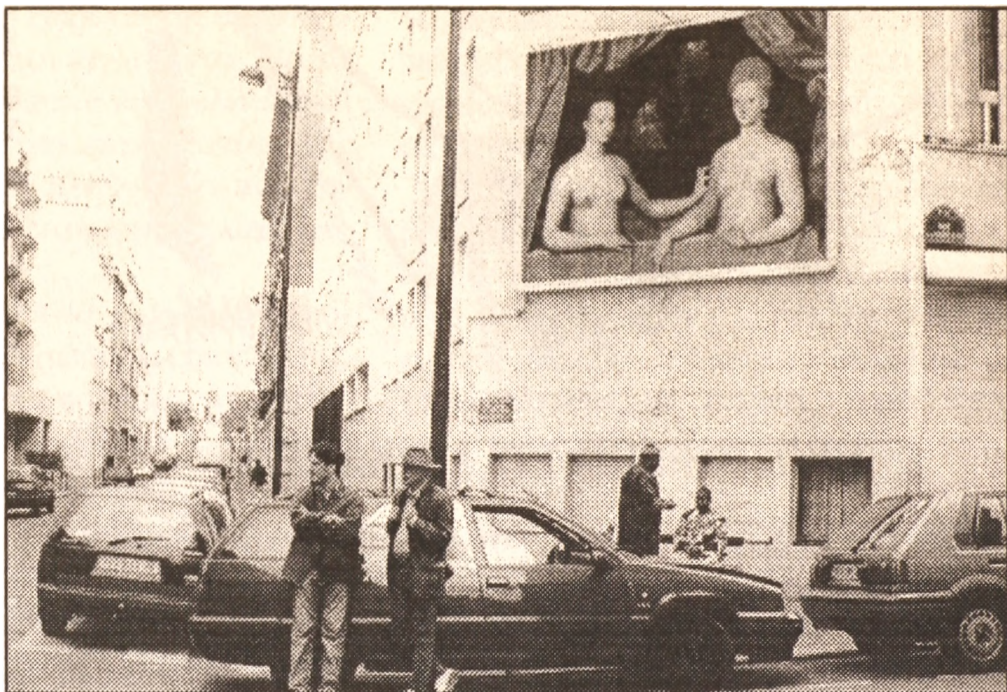
Αντί

ΚΟΙΝΩΣ ΒΟΛΕΥΤΑΙ

Η Βολή των (τριακοσίων) Ελλήνων, παραμονές εορτών, έστειλε ένα μήνυμα εθνικής συναδέλφωσης στα (εκατομμύρια) Ελληνάκια που είναι άνεργοι, συνταξιούχοι, υποαπασχολούμενοι, υποαμειβόμενοι κ.λπ., βολεύοντας τους «διδάκτορες» συνεργάτες της, κανονίζοντας απόκτηση πολυτελών αυτοκινήτων και θεσπίζοντας επιπλέον αμοιβή 70.000 δραχ. κατά συνεδρία των επιτροπών της Βολής. Έτσι όλα τα θέματα του δημόσιου τε και ιδιωτικού τομέα κανονίσθηκαν με τον καλύτερο τρόπο, τα εθνικά μας ζητήματα πήραν πλέον το δρόμο τους και το έθνος αισιόδοξο και ακμαίο πορεύεται ολοταχώς προς τα ιστορικά του πεπρωμένα. Το κυνοβούλιό μας με κυνικό τρόπο απέστειλε προς πάντας την (αυτιστική) ευχή «Χρόνια Πολλά» τους.

Βούλης Κ.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ-ΒΑΠΟΡΑΚΙΑ

Δημοσιογράφοι επί το έργον: παίρνουν μίζα για την είδηση που κρέμεται από πάνω τους. (Από έκδοση στο Γαλλικό Ινστιτούτο της Θεσσαλονίκης).

τε οι δημοσιογράφοι υπηρετούσαν τα γεγονότα, μέχρι πρόσφατα τα παρήγαγαν ως νταβατζήδες της ενημέρωσης, σήμερα είναι οι ίδιοι το «γεγονός». (Πρβλ. την περίπτωση του γνωστού, Χατζη-κρυόκωλου «τηλεδήμαρχου».) Τούτων δοθέντων—που θά 'λεγε και ο Πάνος, γωνυία τη φωνή, καλή του ώρα σε όποιο τηλεοπτικό πεζοδρόμιο κι αν βρίσκεται—η δημοσιογραφία απέθανεν στον τόπο μας τον χλοερό και χλωροφορμιούχο και την θάψανε περιχα-

ρείς οι ποικίλοι Πέτροι με τα νίτρα και τα βραβεία δημοσιογραφίας, οι λοιποί δάγκες ή γιαλαντζί μάγκες και τα εργολαβικά συγκροτήματα εφημεριδομαρουλόφυλλων (με κουπόνια, λαμπιόνια και ένθετες σερβιέτες). Η δε Αλήθεια βρίσκεται πολιτική πρόσφυγας στο Αφγανιστάν ψάχνοντας για την Δεοντολογία που γιατροπορεύει το Φιλότιμο κάπου στα υψίπεδα του Κορασάν.

Ξεφτ. Τραγκαουνάκης

ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΤΣΙΜΕΝΤΟΥ

25 δισεκατομμύρια για την ανάπλαση και βελτίωση της Αθήνας. Θυμηδιά προκαλεί το γεγονός μετά την ανάπλαση του Πάρκου Ελευθερίας σε Μέγαρο, του Πάρκου Ριζάρη σε Μουσείο, του βιότοπου του Σχοινιά σε κωπηλατοδρόμιο, του Ρέματος της Πικροδάφνης σε λεωφόρο, του Κτήματος Θων σε Κτήριο... και της πόλης σε τσιμεντούπολη. Ας αναφερθούμε απλώς στην τελεσίδικη ανάπλαση του Κτήματος Θων όπου παρά τους αγώνες και τις αποφάσεις φορέων, κατοίκων και επιστημονικών συλλόγων η Β. Παπανδρέου ανακοίνωσε πρόσφατα ότι χορηγείται οικοδομική άδεια στον μεγαλοεργολάβο Μπ. Βωβό για την ανέγερση κτηρίου σε έκταση 2,2 στρεμμάτων. Για την τσιμεντοποίηση του Κτήματος Θων η ΥΠΕΧΩΔΕ επέδρασε τις ευθύνες στον δήμο και ο δήμος στο ΥΠΕΧΩΔΕ γιατί αρνήθηκε να συνδράμει οικονομικά για την απαλλοτρίωση του χώρου. Πόσο μάλλον σε περίοδο ανάπλασης της

Η φωτογραφία απεικονίζει την πρόταση των συλλόγων Αμπελοκήπων. Αντί αυτής επιλέχθηκε το τσιμέντο.

Αθήνας που δεν περισσεύουν χρήματα για δημιουργία κοινόχρηστου πρασίνου. Παρά ταύτα οι δύο Πολιτιστικοί Σύλλογοι των Αμπελοκήπων, εφαρμόζοντας στην πράξη το «Διεκδικώντας την πόλη μας» του Λ. Αυδή, προχωρούν σε μηνυτήριες αναφορές κατά παντός υπευθύνου και ετοιμάζονται να προ-

σβάλουν στο ΣτΕ την πρόσφατη απόφαση· ο αγώνας των κατοίκων αποτελεί τη μόνη σωστή πρακτική σε μια τουλάχιστον υποκριτική «διευθέτηση» των ελάχιστων εναπομεινάντων δημόσιων χώρων που παραδίδονται προς «αξιοποίηση», τουτέστιν τσιμεντοποίηση.

Α.Κ.

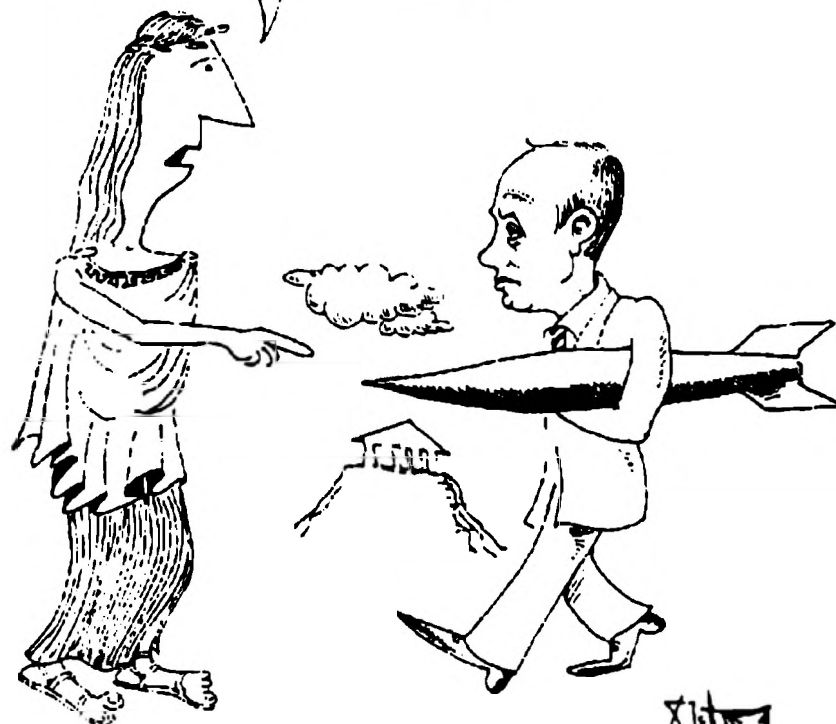
ΕΥΓΕΝΙΚΑ ΓΚΑΛΟΠ

Στην Ελλάδα, προκειμένου να μην στενοχωρήσουμε το καθεστώς, έχει εφευρεθεί μια νέα μέθοδος, άγνωστη σχεδόν σ' όλον τον κόσμο. Στις δημοσκοπήσεις μαζί με την ερώτηση «ποιο κόμμα ψηφίζετε» έχει προστεθεί και η ερώτηση «ποιος είναι ο καταλληλότερος για πρωθυπουργός». Οι ίδιοι οι δημοσκόποι λένε πως η ερώτηση αυτή –ελληνική πατέντα– δεν έχει σχεδόν καμία σημασία για τον εξής απλό λόγο: διότι οι απαντήσεις τους έχουν ήδη συμπεριληφθεί στην κρίσιμη ερώτηση για την πρόθεση ψήφου. Η δεύτερη ερώτηση λοιπόν είναι απλώς υποερώτηση της πρώτης. Τότε λοιπόν γιατί τίθεται; Για να βγάλει πρωτοσέλιδο το Βήμα προφανώς. Όσον δε αφορά στο δια ταύτα της έρευνας ένα είναι σαφές: πως η τακτική Λαλιώτη συσπειρώνει ελαφρώς το ΠΑΣΟΚ –το οποίο εξάλλου θα συνέβαινε ούτως ή άλλως– και στρέφει τους λοιπούς ψηφοφόρους πρωτίστως προς τη Νέα Δημοκρατία. Είναι βέβαιο πως αν συνεχιστεί αυτό το βιολί με το δήθεν «σκληρό ροκ», τότε η εκλογική νίκη της ΝΔ θα πρέπει να θεωρηθεί πολύ πιθανή, όπως επίσης θα πρέπει να θεωρηθεί πιθανή η ενίσχυση ελαφρώς του ΣΥΝ και του ΚΚΕ, οι ψηφοφόροι των οποίων απεχθάνονται τη νέα λαλιώτεια λογική.

Από το γκάλοπ δύο είναι λοιπόν τα κρίσιμα στοιχεία: Η αύξηση της διαρροής ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ προς τη ΝΔ (από 1 προς 5, σε 1 προς 6) και η υπεροχή της ΝΔ σε 20 από τις 23 ερωτήσεις που αφορούν διάφορους τομείς της κοινωνικής ζωής. Αυτά τα δύο δείχνουν πως η σημερινή τάση οδηγεί –αν δεν αλλάξει κάτι– το ΠΑΣΟΚ σε εκλογική ήττα.

Απόστολος Διαμαντής

Πού τήν πάτε τήν όβις Πούτιν, μέ καταφοβεΐς.
Πού τήν πάτε, κήριε Πούτιν τήν όβίδα σας 'ετούτην.
Πού τήν πάτε, πού τήν πάτε στον Σημύτη τήν πουλάτε;
Πού τήν πάτε, βρέ πεδί, τήν όβίδα μέ επονδή.
Πού τήν πάτε μέ φεγκάρι 'έχει ό Γιάννος 'αχρη πάρει.
Πού τήν, πήρε, πώς τή λένε μήν ρσιθείς. 'Αχρη κχαίνε.

Στέφανος

ΣΤΟΝ ΠΑΤΟ

Τα πράγματα στο Κυπριακό πάνε μια χαρά. Λύεται. Εντελώς. Η Συνομοσπονδία δύο ξεχωριστών κρατών θα είναι η λύση – η οποία όμως θα ονομασθεί για τα μάτια Ομοσπονδία. Και θα δούμε πρόεδρο της Κύπρου τον Ντενκτάς. Χρυσοπράσινο φύλλο ριγμένο στο πέλαγος. Ποιο πέλαγος, στα τάρταρα καλύτερα.

Ο ΞΕΝΑΓΟΣ

Το ίδιο καλά πάμε και στον Ευρωστρατό. Θα μας φυλάει από τη Σομαλία, αλλά όχι φυσικά από την Τουρκία. Απ' αυτήν βεβαίως μας φυλάει ο bravo giorgos – ο Τσιτσερόνε του Πούτιν, που λέει και ο Επίτιμος.

ΕΙΡΗΝΗ ΥΜΙΝ

Μα, θα μου πείτε, θα γίνει πόλεμος με την Τουρκία; Όχι βέβαια, γιατί να γίνει; Πόλεμος γίνεται όταν ο άλλος θέλει κάτι να σου πάρει κι εσύ δεν του το δίνεις. Άμα του το

δίνεις αυτοβούλως γιατί να σκοτωθεί;

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Θυμήθηκα τώρα τον μακαρίτη τον Παναγιώτη Κονδύλη που έλεγε: «το σημερινό δίλημμα είναι αντικειμενικά τρομακτικό και ψυχολογικά αφόρητο: η ειρήνη σημαίνει για την Ελλάδα δορυφοροποίηση και ο πόλεμος σημαίνει συντριβή... Φαίνεται να βρισκόμαστε σε συλλογική αναζήτηση της ιστορικής ευθανασίας, υπό τον όρο να σκηνοθετηθούν έτσι τα

πράγματα, ώστε κανείς να μην έχει την άμεση ευθύνη».

ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΣΣΩΜΑΤΩΣΕΙΣ

Πέθανε ένας μεγάλος Έλληνας και κανένας δεν κατάδεχτηκε να γράψει δυο λόγια. Εκτός από τον Γεωργουσόπουλο στα Νέα και τον Τριάντη στην Ελευθεροτυπία και ίσως κάποιον άλλο που δεν είδα. Μπράβο τους. Αλλά γιατί να ασχοληθούν με τον Νικόλαο Πανταζόπουλο; Μήπως επρόκειτο, όσο ζούσε, να τον βρούνε σε κανένα εκλεκτορικό, αυτόν τον

συντηρητικό παππού; Όχι. Οπότε δεν υπάρχει ούτε σαν νεκρός.

Ο ΕΝΟΧΟΣ

Όταν βλέπω τον Λαλιώτη με το πουλόβερ κι αυτόν τον απίθανο τον Πρωτόπαπα να βρίζουν συνεχώς, λέω μέσα μου: είναι δυνατόν να έχουμε ψηφίσει αυτά τα άτομα; Και μετά απαντώ: Είναι.

ΑΚΡΑΙΟΝ

Ελπίζω να κλείσουν οι αγρότες τους δρόμους, μπας και ξυπνήσει κανένας ξεπουλημένος εδώ στην Αθήνα. Διότι εάν βλέπεις πού πάει το πράγμα με την ελληνική ύπαιθρο και δεν σε νοιάζει, τότε τάχεις όλα ξεπουλήσει.

ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΟ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

Καλά Χριστούγεννα εύχομαι. Δηλαδή καλές αγορές. Διότι αυτό πλέον είναι Χριστούγεννα, η Τσακάλωφ και η Ερμού. Κι εμένα μ' αρέσει, που είμαι και τύπος παραδοσιακός, να περιδιαβαίνω στο Κολωνάκι στις γιορτές. Αλλά καμιά φορά σκέφτομαι: «Ανάγκη ο Χριστός δεν έχει να πάνε να τον λειτουργήσουνε. Μα όπου είναι μια προαίρεσις καλή... εκεί ο Θεός συντρέχει και με ευκολίας πολλές, και με θαύμα ακόμα». Πού ξέρεις; Μπορεί στο τέλος κι εμείς να χαθούμε στα βαθιά και να μας σώσει τότε κανένας αθώος βοσκός, που δεν φοβήθηκε καιρούς.

ΕΡΗΜΙΑ ΤΑΦΟΥ

Πάνω από τα Σάλωνα είναι το Χρισσό. Μόλις μπαίνεις στο χωριό βλέπεις την ταβέρνα. Εκεί παρκάρισα και άνοιξα γρήγορα μια μικρή πόρτα για να γλιτώσω απ το ψοφόκρυο. Μέσα ήταν 5 άντρες – ο ταβερνιάρης και οι φίλοι του. Κουτσοπίνανε ξεροσφύρι. Τίναξα τη βροχή απ το παλτό μου και είπα: «Έχεις τίποτα για φαί?».

Χαμογελάσανε, έτσι μου φάνηκε. «Εξαρτάται, τι θέλεις. Έχω αρνί».

Από κάτω ήταν ο ελαιώνας των Σαλώνων και πιο πάνω οι Δελφοί. Μόλις τελείωσα με το αρνί και το ζυμωτό ψωμί φώναξα τον ταβερνιάρη. Είχε δυο παιδιά και κάτι φωτογραφίες του πατέρα του, του τσέλιγκα, με τη φουστανελά και ένα χαρτί από το ΕΑΜ. «Μόνο Γερμανούς πολέμησε, ποτέ Έλληνες. Έπρεπε να είχα 8 παιδιά, αλλά τότε δεν είχαμε λεφτά και φοβόμα-

σαν. Ο γιος έγινε νταλικέρης, η κόρη μου παντρεύτηκε και έτσι έμεινα μονάχος εδώ πάνω. Καλό δρόμο νάχεις, και πολλά χρόνια».

Το χωριό ήταν άδειο. Όλα τα χωριά της Φωκίδας είναι σχεδόν άδεια. Όλα τα χωριά στην Ελλάδα θα είναι σε λίγο άδεια. Γιατί έτσι γίνεται όταν η αγορά μαζεύει τον κόσμο στις πόλεις. Το χρήμα πάντα ξεκλήριζε την ελληνική ύπαιθρο. Τώρα όμως φτάσαμε στο τέλος. Κι ας στρέψουμε για τελευταία φορά τα μάτια μας στα ελληνικά χωριά.

INTRAKOM - ΟΤΕ:

Μια ατυχής πρόταση γάμου

του Δημήτρη Στρατούλη

Η πρόταση του ιδιοκτήτη της INTRAKOM Σωκράτη Κόκκαλη για εξαγορά ή συγχώνευση της επιχείρησής του με τον ΟΤΕ, που μάλιστα έγινε ταυτόχρονα με την ανακοίνωση της πτώχευσης του συνεταιρίου του στις μπίζνες με τα όπλα και διεκδικητή την Ολυμπιακής Αεροπορίας κυρίου Λιακουνάκου, άλλους αιφνιδίασε, άλλους τους βρήκε έτοιμους από καιρό και άλλους –κυρίως τις δυνάμεις του δικομματισμού– τους έβαλε μπροστά σε μεγάλα διλήμματα.

Ο κύριος Κόκκαλης προχώρησε σ' αυτή την πρόταση για τους εξής κατά τη γνώμη μου λόγους, που θα μπορούσαν να ισχύουν και διαζευκτικά αλλά και σωρευτικά:

1. Για να «ξεφορτωθεί» την INTRAKOM, γιατί:

- Τελειώνουν σε ένα χρόνο οι πενταετούς διάρκειας προγραμματικές συμφωνίες του ΟΤΕ (1998-2002), συνολικού ύψους 600 δισ. δρχ, από τα οποία η συγκεκριμένη εταιρεία πήρε περίπου τα 350 δισ. δρχ. Εξάλλου με βάση την ευρωπαϊκή νομοθεσία δεν μπορεί πλέον ο ΟΤΕ να πραγματοποιεί προμήθειες υλικού με απευθείας αναθέσεις σε εγχώριες επιχειρήσεις αλλά υποχρεούται να διεξάγει ανοικτούς διαγωνισμούς.

- Μεγάλο τμήμα από τα υλικά που προμηθεύτηκε ο ΟΤΕ με την παραπάνω διαδικασία είναι αχρησιμοποίητο και στοκαρισμένο στις αποθήκες του και με αυτά θα καλύψει τις ανάγκες του για το 2002, χωρίς να χρειάζεται να κάνει νέες προμήθειες υλικού από την INTRAKOM.

- Ολοκληρώθηκε η ψηφιακοποίηση του δικτύου του ΟΤΕ, η λεγόμενη δηλαδή πρώτη φάση εκσυγχρονισμού του (1990-2002), ύψους δαπάνης ενός περί-

που τρισ. δρχ., από την οποία το 60% περίπου πήγε στην INTRAKOM.

- Γι' αυτούς τους λόγους μειώνονται στο μισό περίπου οι επενδύσεις και οι προμήθειες του ΟΤΕ τα επόμενα χρόνια και θα αφορούν πλέον άλλες προτεραιότητες (ανάπτυξη ευρυζωνικών υπηρεσιών). Ό,τι λοιπόν ήταν να πάρει από τον ΟΤΕ η κρατικοδίαιτη αυτή εταιρεία του επιχειρηματία-πρύτανη της διαπλοκής, ήδη το έχει πάρει.

- Ο συγκεκριμένος επιχειρηματίας έχει ήδη διασφαλίσει τις προμήθειες ψηφιακού υλικού από τους εξαγορασμένους από τον ΟΤΕ τηλεπικοινωνιακούς οργανισμούς της Ρουμανίας και της Αρμενίας, δεν έχει να περιμένει τίποτε από τη Σερβία και γνωρίζει ότι ο ΟΤΕ αλλάζει στρατηγική και δίνει πλέον προτεραιότητα στην εξαγορά επιχειρήσεων κινητής και όχι σταθερής τηλεφωνίας στα Βαλκάνια και στην πρώην ΕΣΣΔ.

- Με αυτή την έννοια ό,τι ήταν να πάρει από τον ΟΤΕ για το εξωτερικό, το πήρε. Βέβαια ο ΟΤΕ, οι έλληνες πολίτες, πλήρωσαν γι' αυτές τις εξαγορές τηλεπικοινωνιακών επιχειρήσεων σταθερής τηλεφωνίας στο εξωτερικό περίπου 600 δισ. δρχ., όχι τελικά για το συμφέρον του ΟΤΕ και της χώρας αλλά για το συμφέρον του συγκεκριμένου επιχειρηματία. Ήδη έχουν δοθεί στον συγκεκριμένο επιχειρηματία με απευθείας αναθέσεις και χωρίς δια-

γωνισμούς πάνω από 300 δισ. δρχ για προγράμματα προμηθειών αυτών των εξαγορασμένων από τον ΟΤΕ επιχειρήσεων.

2. Για να κερδοσκοπήσει για άλλη μια φορά σε βάρος του ελληνικού δημοσίου και του ΟΤΕ, ξεφορτώνοντάς τους την επιχείρησή του με το ακριβό τίμημα που θα προκύψει από μια ευνοϊκή γι' αυτόν σχέση ανταλλαγής των μετοχών του με τις μετοχές του ΟΤΕ με βάση το προηγούμενο της Εθνικής-Alpha Bank, που λειτούργησε σε βάρος της πρώτης και σε όφελος της δεύτερης.

3. Για να ξεφορτωθεί την επιχείρησή του με τρόπο που θα τον βάζει και τυπικά στο μάντζμεντ του ΟΤΕ ως πρόεδρο του ομίλου των συγχωνευμένων εταιρειών (κατ' αναλογία των Κωστόπουλου-Καρατζά) και θα τον καθιστά και τυπικό αφεντικό του ΟΤΕ, εκτός από ουσιαστικό αφεντικό του, που ως τέτοιο λειτουργούσε μέχρι σήμερα, αφού είχε εξαγοράσει, ενσωματώσει ή εκβιάσει πολλά βασικά στελέχη που υπηρετούσαν σε θέσεις κλειδιά για τον προσανατολισμό των προμηθειών και της ανάθεσης έργων του ΟΤΕ.

4. Για λόγους που ενδεχομένως άπτονται συνωμοσιολογικών ή πρακτορολογικών εκτιμήσεων, τους οποίους εγώ δεν σχολιάζω, γιατί η κριτική μου γίνεται καθαρά με κριτήρια κοινωνικού και πολιτικού ελέγχου για τη διασφάλιση του δημόσιου και κοινωνικού πλούτου και αυτές οι πλευρές, είτε υπάρχουν είτε δεν υπάρχουν, δεν με αφορούν. Αφορούν πιθανώς το αστυνομικό ρεπορτάζ, τις μυστικές υπηρεσίες και την πρεσβεία των ΗΠΑ στην Αθήνα.

Ο ΣΥΝ δια του προέδρου του Νίκου Κωνσταντόπουλου αμέσως εξέφρασε τη διαφωνία του με την πρόταση του κυρίου Κόκκαλη, γιατί έκρινε ότι δεν γίνεται με κριτήριο την ανάπτυξη του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στη χώρα

Ο Δημήτρης Στρατούλης είναι μέλος της Π.Γ. του ΣΥΝ και πρώην μέλος της Διοίκησης του ΟΤΕ.

μας αλλά για καθαρά ιδιοτελείς κερδοσκοπικούς σκοπούς.

Την πρόταση του κυρίου Κόκκαλη αρνήθηκαν επίσης και ο πρωθυπουργός και πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και ο πρόεδρος της ΝΔ παρά την αρχική αμηχανία τους, επικαλούμενοι νομικούς λόγους (δηλαδή ότι είναι παγκόσμια πρωτοτυπία να συγχωνεύεται μία εταιρεία παροχής υπηρεσιών με τον προμηθευτή της) και όχι ουσιαστικά επιχειρήματα.

Τα επιχειρήματα στα οποία στηρίζουν την άρνησή τους η κυβέρνηση και η ΝΔ, ότι δήθεν παραβιάζεται ο ελεύθερος ανταγωνισμός, είναι υποκριτικά, αφού είναι γνωστό ότι τα δύο κόμματα στήριξαν και ανέπτυξαν το συγκεκριμένο κρατικοδίαιτο ιδιωτικό μονοπώλιο με μεγάλα πολιτικά ή και άλλα ανομολόγητα ανταλλάγματα (αναθέσεις ψηφιακών από κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ κυρίως, αλλά και της ΝΔ, εκχώρηση κινητής τηλεφωνίας από τη ΝΔ στην Ranafon με μέτοχο μεταξύ άλλων και τον κύριο Κόκκαλη, εκχώρηση του «Ξυστού» από κυβέρνηση της ΝΔ και

νομιμοποίησή της από κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ κ.λπ.).

Ο κύριος Σημίτης παραδεχόμενος ουσιαστικά την αποκλειστική συνεισφορά των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ μέσω προμηθειών του ΟΤΕ στην ανάπτυξη της συγκεκριμένης επιχείρησης και την απόλυτη διαπλοκή τους κυρίως κατά τη δεκαετία του '80 (αλήθεια τη δεκαετία του '90, που ήταν και αυτός πρωθυπουργός και συνέβαιναν τα ίδια, γιατί την παρέκαμψε;), διαμήνυσε στον κύριο Κόκκαλη ότι αυτά που ήξερε, κανείς πλέον δεν μπορεί εύκολα στην κυβέρνηση να του τα κάνει λόγω ευρωπαϊκής νομοθεσίας, και άναψε πράσινο φως στον ΟΤΕ για απεγκλωβισμό από τον συγκεκριμένο επιχειρηματία. Το γιατί και το πώς πήρε για πρώτη φορά καθαρή θέση, αυτός κάτι θα γνωρίζει περισσότερο και γι' αυτό φυλάει τα νώτα του.

Εγώ προσωπικά μόνο σε μια περίπτωση θα συμφωνούσα σήμερα μ' αυτή τη συγχώνευση-εξαγορά:

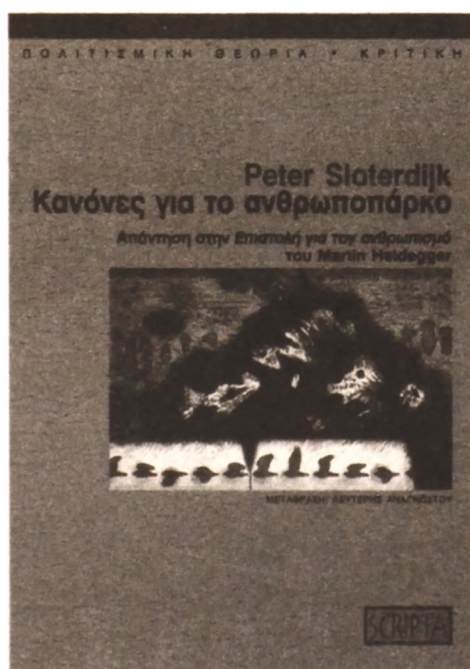
Εάν δηλαδή ο κύριος Κόκκαλης δώρι-

ζε την επιχείρησή του ολόκληρη στον ΟΤΕ και στο ελληνικό δημόσιο και τους έδινε και επιπλέον χρήματα για να αποδεχτούν αυτή τη δωρεά του, έναντι της λεηλασίας που έχει συντελεστεί επί 20 χρόνια προς όφελός του σε βάρος του ΟΤΕ και του δημοσίου συμφέροντος.

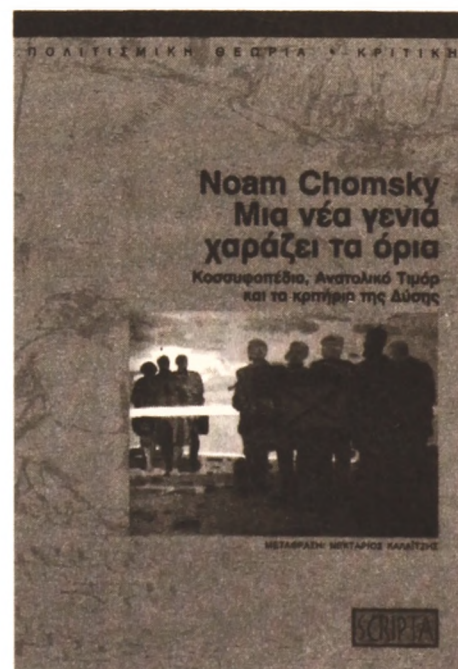
Ωστόσο, επειδή η INTRAKOM δεν είναι μόνο ο κύριος Κόκκαλης και οι ιδιοτελείς κερδοσκοπικοί ή άλλοι στόχοι του, αλλά και η τεχνολογία και η τεχνογνωσία της επιχείρησης, οι πάγιες εγκαταστάσεις και το άριστα εκπαιδευμένο σε τεχνολογίες αιχμής ανθρώπινο δυναμικό της, ανεξάρτητα από τις επιδιώξεις του ιδιοκτήτη της πρέπει να γίνει μια σοβαρή πολιτική κουβέντα πάνω και όχι κάτω από το τραπέζι για το μέλλον αυτής της επιχείρησης μέσα στο ανταγωνιστικό περιβάλλον, στο πλαίσιο όμως κλαδικών πολιτικών, που δυστυχώς δεν υπάρχουν στη χώρα μας, και σε άλλο δρόμο από την προτεινόμενη συγχώνευση από τον συγκεκριμένο επιχειρηματία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ - ΚΡΙΤΙΚΗ

PETER SLOTERDIJK
ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΟΠΑΡΚΟ
ISBN 960-7909-36-4

NOAM CHOMSKY
ΜΙΑ ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ ΧΑΡΑΖΕΙ ΤΑ ΟΡΙΑ
ISBN 960-7909-35-6

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10 • ΑΘΗΝΑ 10680 • ΤΗΛ : 3616 528 • FAX : 3616 529 • email: scripta@hellasnet.gr

Ιδιωτικοποιήσεις, η αποτελεσματικότερη προβολή της κυβερνητικής ανικανότητας

του Στέλιου Π. Καφαντάρη

Δεν χρειαζόμασταν το φιάσκο της χρεοκοπίας της AXON για να μάθουμε ότι η κυβέρνηση είναι η τελευταία μαθήτριά της ΕΕ στις ιδιωτικοποιήσεις. Οι αλλεπάλληλοι άγονοι διαγωνισμοί, οι παλινδρομήσεις, οι ακροβασίες της τελευταίας στιγμής, λ.χ. η προσωρινή αποδοχή φωτοαντιγράφων αντί πρωτότυπων εγγυητικών, έχουν διαμορφώσει το κλίμα των ιδιωτικοποιήσεων κατά τα τελευταία χρόνια, που στην καλύτερη περίπτωση προκαλεί θυμηδία και στη χειρότερη εμβάλλει σε υποψίες διαπλοκής και διαφθοράς.

Τα νέα στοιχεία που μπήκαν με την τρέχουσα περιπέτεια είναι η φαρδιά-πλατιά αποτυχία του συμβούλου της κυβέρνησης, της Credit Suisse First Boston (CSFB), να σταθεί στο ελάχιστο ύψος των περιστάσεων όπως διαμορφώθηκαν, αλλά και οι αντιδράσεις των αρμοδίων της κυβέρνησης.

Η οικονομική κατάσταση των υποψηφίων ήταν από τα στοιχεία πρώτης προ-

τεραιότητας που ζητήθηκαν με την αναγγελία της πώλησης προ έτους. Η προκήρυξη απαιτούσε όχι μόνο ισολογισμούς και δηλώσεις που να επιβεβαιώνουν την οικονομική ευρωστία αλλά και ενδείξεις ικανότητας να χρηματοδοτηθεί μια τέτοια εξαγορά.

Τι πρέπει να ομολογηθεί εδώ, ότι ο Λιακουνάκος κορόιδεψε την CSFB; Ότι, ξένοι αυτοί, δεν αντελήφθησαν τα ελληνικά του; Μα όλη η διαδικασία κατά την ανακοίνωση ξεκίνησε και θα ολοκληρωθεί αποκλειστικά στην αγγλική, η οποία όπως αποδεικνύεται γίνεται ενίοτε όχι δεύτερη αλλά πρώτη επίσημη γλώσσα.

Μόνο η συμπεριφορά των εμπλεκόμενων και ιδιαίτερα Λιακουνάκου και κυβέρνησης είναι αμιγώς ελληνική.

Ο Λιακουνάκος βρήκε να πει στο ραδιόφωνο (Φλας, 4/12/2001) ότι είναι πολύ ικανοποιημένος που είχε τον καλύτερο φάκελο, γι' αυτό άλλωστε και πήρε τόσο καλή βαθμολογία από τον σύμβουλο, αλλά ατυχώς του έφυγαν οι

συνεταίροι μετά την 11η Σεπτεμβρίου. Η χρεοκοπία του αεροπορικού τμήματος του ομίλου του υποτίθεται δεν τον απασχολούσε διότι κάθε μέρος θα ανέλαμβανε τη ζημιά του, το δημόσιο της Ολυμπιακής και το δικό του της AXON. Αυτό βέβαια είναι μια προκλητική αυθαίρετη προέκταση της προκήρυξης που δεν σώζει τα προσχήματα. Η πρόθεση δεν ήταν να ενωθούν χρεοκοπημένες επιχειρήσεις αλλά μια υγιής οντότητα να αναλάβει την Ολυμπιακή. Η κυβέρνηση δια του πρωθυπουργού δήλωσε, ως συνήθως, ότι δεν υπάρχει κανένα ατόπημα, η διαδικασία ήταν απολύτως διαφανής και ότι η κυβέρνηση ήταν υποχρεωμένη από τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να ακολουθήσει τις επιλογές του Συμβούλου. Τόσο απλά και φυσικά είναι τα πράγματα! Επαρκές σωσίβιο ο Σύμβουλος. Ο αίρων τας αμαρτίας.

Μπορεί κανείς να έχει πολλές επιφυλάξεις για την αποτελεσματικότητα των συμβούλων, αλλά δεν γίνεται εύκολα

Η προσγείωση της AXON

του Αντ. Αεροπορικού

Πριν από περίπου τρία χρόνια δραστηριοποιήθηκε στον χώρο των αερομεταφορών η AXON AIRLINES του ομίλου του επιχειρηματία Θ. Λιακουνάκου. Η εταιρεία αυτή ακόμα και ένα χρόνο μετά την ίδρυσή της δεν κατάφερε να λύσει το πρόβλημα της χαμηλής πληρότητας των αεροσκαφών της. Στους αεροπορικούς αλλά και επιχειρηματικούς κύκλους από πολύ νωρίς είχε γίνει αντικείμενο συζήτησης η επισφαλής προοπτική της. Κανείς δεν μπορούσε να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους ο μέτοχός της συνέχιζε να καλύπτει την ζημιογόνα λειτουργία της. Όλοι πίστευαν ότι οι ζημιές ήταν αναμενόμενες τον πρώτο καιρό λειτουργίας, αλλά το ύψος αυτών δημιουργούσε πολλά ερωτηματικά.

Εαφνικά πριν από περίπου ένα χρόνο η παραπάνω εταιρεία εμφανίζεται ως διεκδικητής του εθνικού μας αερομεταφορέα, δηλαδή της Ολυμπιακής

Αεροπορίας. Και αυτό το γεγονός ξάφνιασε τους προαναφερόμενους κύκλους. Σε επόμενες φάσεις του διαγωνισμού έφθασε στη θέση του προτιμητέου υποψήφιου και ξεκίνησε διαπραγ-

ματεύσεις διάρκειας τεσσάρων και πλέον μηνών. Όλον αυτό τον καιρό των διαπραγματεύσεων η AXON συνέχιζε την ζημιογόνα λειτουργία της δημιουργώντας **όλο και περισσότερα ερωτηματικά για τη δυνατότητά της να αναλάβει οικονομικά το εγχείρημα**. Εν μέσω αυτών των **ερωτηματικών** –τα οποία σίγουρα ήταν **γνωστά** στους κυβερνητικούς κύκλους– προετοιμάστηκε το κλίμα και όλοι πλέον πίστευαν ότι η υπογραφή προσυμφώνου ήταν προ των πυλών. Ακόμα και μετά την 11η Σεπτεμβρίου η διαπραγμάτευση προχωρούσε χωρίς ενδείξεις προβλημάτων. Ακόμα και επαφές με σωματεία εργαζομένων της ΟΑ λέγεται ότι έγιναν.

Ακολούθησε ο ανασχηματισμός και ξαφνικά κάτι άλλαξε. Και εκεί που όλοι **περίμεναν την ολοκλήρωση** τυπικών πλέον διαδικασιών, ο σύμβουλος ιδιωτικοποίησης του ελληνικού δημοσί-

πιστευτό ότι ο Σύμβουλος δεν αντελήφθη το οικονομικό χάλι και την ανημποριά του αεροπορικού Διακουνάκου. Συνακόλουθα, επειδή είναι διεθνούς εμβέλειας εταιρεία και δεν θα ήθελε να εκτεθεί όπως εκτέθηκε, υποθέτει κανείς ότι θα επεδίωκε να κατοχυρωθεί κατά κάποιο τρόπο μεταφέροντας επιφυλάξεις στην κυβέρνηση για την οικονομική υγεία της AXON.

Θα έχει ενδιαφέρον να προκύψει εντέλει αλληλογραφία μεταξύ Συμβούλου και αρμοδίου υπουργού όπου να θίγεται το θέμα. Ίσως τότε χαθεί η έννοια του «απαραιτήτου» στους υπουργούς που τόσο ζηλότυπα καλλιεργείται επί χρόνια, όχι μόνο προς το ατομικό συμφέρον των υπουργών αλλά και για λόγους συνολικής κυβερνητικής σταθερότητας. Μέχρι τότε όμως ο υπουργός θα μπορεί να λέει ανερυθρίαστα ότι προχωρούμε στον επόμενο πλειοδότη (τελευταίον στην κατάρταξη), με τον οποίον άλλωστε είχαμε αρχίσει επαφές πριν την πτώση της AXON, αφήνοντας να αιωρείται ότι τα είχαν μυριστεί όλα.

Υπάρχει και μεγαλύτερο θράσος ή έστω μεγαλύτερη αφέλεια. Ο υφυπουργός Τουρισμού Γεωργακόπουλος εθεώρησε επιτυχία της κυβέρνησης ότι δεν δόθηκε η Ολυμπιακή στην AXON. «Μα στο παραπέντε;», σχολίασε ο δι-

μοσιογράφος (Λ. Κομίνης). «Και στο παρά ένα!», αντέτεινε ο υφυπουργός με αυταρέσκεια.

Ένα τόσο μεγάλο ρεζιλίκι μπορούσε ποτέ κανείς να ελπίζει ότι θα το αναδείκνυε η αξιωματική αντιπολίτευση, ο θεσμοθετημένος αντιρρησίας της κυβέρνησης; Η πείρα του παρελθόντος έχει αποδείξει ότι η αντιπολίτευση δεν είναι αποτελεσματική ούτε να συλλέξει τις δικές της υπογραφές για εξεταστική επιτροπή. Οι φωνασκίες για την διαπλοκή και διαφθορά περιορίζονται σε περιπτώσεις αναθέσεως έργων ή προμηθειών, αλλά εκεί η επιχειρηματολογία είναι ευθεία, οι μεν λένε ότι όλα είναι καλώς καμωμένα και φθηνά, οι δε τα αντίθετα. Τελικά μόνον οι ιδιωτικοποιήσεις με τις παγίδες που περικλείουν μπορούν να είναι (αυτο)καταστροφικές για την κυβέρνηση.

Ταυτόχρονα με την υπόθεση της AXON προέκυψε η πρόταση Κόκκαλη για συνεργασία μέχρι συγχωνεύσεως ΟΤΕ-INTRAKOM. Η πρόταση φυσικά εκρίθη θρασεία από τα Μέσα, καθώς είναι γνωστός ο ρόλος της INTRAKOM ως επιβήτορος και προαγωγού του ΟΤΕ – άλλωστε εκκρεμούν και δίκες γι' αυτήν την σχέση. Δικαίως παρουσιάστηκαν στον Τύπο τα δύο αυτά γεγονότα μαζί, ως φαινόμενα από τα νοσηρότερα της διαπλοκής, με επιχειρη-

ματίες που έχουν μάθει να αλωνίζουν και να αλώνουν.

Ο Κόκκαλης, μάλλον αθέλητα, έδωσε την ευκαιρία στον πρωθυπουργό για μιαν αστραπιαία κίνηση, τόσο αναγκαία τη στιγμή εκείνη. Η άρνηση του Κ. Σημίτη να συναινέσει στην μίξη ΟΤΕ-INTRAKOM είναι ένδειξη της έστω συμβολικής ανάγκης του να πείσει πάραυτα ότι τα διαπλεκόμενα δεν τον αγγίζουν, ελπίζοντας δια του συμψηφισμού να σώσει και την τρωθείσα τιμή του από την γελοία υπόθεση της AXON.

Η θέση του πρωθυπουργού ήταν τεκμηριωμένη με ιστορικά και οικονομικά στοιχεία, γεγονός που αποδεικνύει πολύ σαφώς ότι ξέρει τι ακριβώς σημαίνει Κόκκαλης και τι INTRAKOM. Και όμως, η σπουδή του πρωθυπουργού να απορρίψει αυτή την έμμεση πρόταση ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ, χωρίς ανάθεση της μελέτης σε σύμβουλο, χωρίς έστω μια σύσκεψη συναρμόδιων υπουργών, δεν είναι ορθολογική και πιθανώς οδηγεί σε λάθος. Αν ο Κόκκαλης αγόραζε τον ΟΤΕ στη σωστή τιμή και με ζεστό χρήμα, όχι με ανταλλαγές των δικών του μετοχών, τότε πρώτος αυτός θα είχε κάθε συμφέρον να τον απαλλάξει από τον σημερινό αρρωστημένο εναγκαλισμό του με την INTRAKOM!

ου άλλαξε ρότα κατά 180 μοίρες. Λίγες μέρες μετά από αυτή την αλλαγή, ως κεραυνός εν αιθρία, η AXON παύει την λειτουργία της (αναστέλλει κατά άλλους) και βεβαίως παραιτείται και από την διεκδίκηση της ΟΑ. Η κυβέρνηση προσπαθεί να δικαιολογήσει τα αδικαιολόγητα. Η Αντιπολίτευση προσπαθεί να εκμεταλλευτεί το γεγονός για μικροκομματικά οφέλη, τη στιγμή που γνώριζε τα πάντα εδώ και καιρό. Πολλοί θα αναρωτηθούν. Διαπλοκή που αποκαλύφθηκε; Διαπλοκή που εξελίσσεται; Ανικανότητα συμβούλου και κυβέρνησης; Ποια επιτέλους είναι η αλήθεια και ποιος φταίει;

Αυτό που είναι σίγουρο είναι το ποιος πληρώνει τη νύφη. Ποιος άλλος από την Ολυμπιακή. Γι' αυτήν γράφει ο τύπος, αυτή δυσφημίζεται, αυτή διασύρεται. Και για να λέμε και του στραβού το δίκιο πρέπει να παραδεχθούμε τα εξής:

Η Ολυμπιακή έχει ζημιές. Κάνει όμως και κοινωνικό έργο. Έχει φτηνά εισιτήρια στο εσωτερικό. Το ότι είναι φτηνά φαίνεται από τις ζημιές που έχουν οι ιδιωτικές αεροπορικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο εσωτερικό και συναγωνίζονται τις τιμές της ΟΑ. Γιατί λέω φτηνά; Γιατί μέχρι πρότινος ένα εισιτήριο εσωτερικού προορισμού με επιστροφή της ΟΑ είχε 40.000 δρχ. Από αυτές τις 40.000 δρχ. οι 12.000 είναι φόροι και τέλη αεροδρομίου. Μένουν για την ΟΑ 28.000 δρχ. και από αυτά παίρνει κάτι και ο πράκτορας. Δεν είμαι ειδήμων, αλλά όπως και να τα δω, μου φαίνονται λίγα. Με ταξί να πάει κανείς στην Θεσσαλονίκη και να έρθει θα του στοιχίσει πολύ περισσότερο από 28.000 δρχ. Και θα κάνει και κάποιες ώρες.

Αναρωτηθήκαμε γιατί δεν έχουν εμφανισθεί οι ευρωπαϊκές εταιρείες να

αναλάβουν δρομολόγια στο εσωτερικό, μιας και δεν υπάρχουν πλέον περιορισμοί; Μήπως ζητώντας από την ΟΑ φτηνά εισιτήρια, ασφάλεια, συμμόρφωση σε όλους τους κανονισμούς και νόμους, κοινωνικό έργο, άγονες γραμμές, υποστήριξη του νέου αεροδρομίου μέσα από υπέρογκα τέλη που δεν δικαιολογούνται από κύριο χρήστη, ζητείται στην πραγματικότητα κάτι αδύνατο;

Ήταν τυχαία η συνεχής και σταδιακή απαξίωση και δυσφήμιση στην οποία η ΟΑ οδηγήθηκε τα τελευταία χρόνια για να εξυπηρετηθούν κάποιοι σκοποί; Ή η ταλαιπωρία της οφείλεται σε επαναλαμβανόμενα εσφαλμένους πολιτικούς χειρισμούς;

Θα επανέλθουμε με περισσότερα στοιχεία που να διαφωτίσουν καλύτερα τους αναγνώστες γύρω από την υπόθεση της Ολυμπιακής Αεροπορίας.

Ο άγνωστος(;) ΑΧΟΝ

ή ένας γνωστός-άγνωστος Χ...

Ως αστεϊσμός ακούστηκε στους γνωρίζοντες ότι ο κύριος Θωμάς θα αγόραζε την... Ολυμπιακή! Μεταξύ εκείνων που εγνώριζαν περιλαμβάνονταν και οι τακτικοί -και μη επιλήσμονες- αναγνώστες του *Αντί*.

Ος κοροϊδία όμως μπορούν να λογαριαστούν οι λόγοι του νεόκοπου κυβερνητικού εκπρόσωπου ότι αποτελούν «υποκρισία» και τα όμοια οι διαμαρτυρίες για τις διαδικασίες πώλησης της Ολυμπιακής. Άντε, ας πούμε ότι δεν είχαν ιδέα για τον περί ου ο λόγος κύριο Θωμά Λιακουνάκο. Καλά δε ρώτησαν κάποιον δεξιά ή αριστερά τους! Θα τους θυμήσουμε εμείς μερικά περί του ανδρός. Αυτά που σκόπιμα ξεχνιούνται.

Αλλά πώς επέλεξαν την CSFB, εκείνην την εταιρεία που «αξιολόγησε» τους μετέχοντες στον διαγωνισμό, δεν μας είπαν. Διαφήμισαν κι' αυτήν την επιλογή. Κι ας ήταν η εταιρεία υπό δικαστική διερεύνηση. «Αφερέγγυα» η εταιρεία που θα επέλεγε τον φερέγγυο υποψήφιο αγοραστή της Ολυμπιακής; Ούτε αυτό είχαν μάθει. Αυτό όμως που σίγουρα είχε πληροφορηθεί ο κ. Βερελής πρωτίστως και οι παρατρεχάμενοι του κ. Παπαντωνίου εκ δευτέρου ήταν «ο τρόπος που αγόραζε ο κύριος Θωμάς».

Η ΑΝΕΡΧΟΜΕΝΗ ΠΟΡΕΙΑ ΕΝΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΥ ΝΕΟΥ

Το όνομα του Θωμά Λιακουνάκου ήρθε πρώτη φορά στη δημοσιότητα τον Αύγουστο του 1984, όταν το *Αντί* αποκάλυπτε μια δυσώδη ιστορία συναλλαγών που αφορούσε στην προμήθεια των τεθωρακισμένων Leopard από τις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις. Εφέρετο τότε ότι ο ελληνοαμερικανός Βασίλης Τσάκος προώθησε την υπόθεση της αγοράς των Leopard από την αυστρια-

κή Kraus-Maffei. Όμως όπως είχε δηλώσει στο *Αντί* ο μακαρίτης Ευ. Αβέρωφ την αγορά είχε «προωθήσει ένας Θωμάς Λιακουνάκος». Αυτός λοιπόν ο Θωμάς Λιακουνάκος έλαμψε ως διάττων τα επόμενα χρόνια. Ας παρακολουθήσουμε την τροχιά του:

Τέλη της δεκαετίας του '70, μετά την απόλυσή του από το Πολεμικό Ναυτικό, ο Θωμάς Λιακουνάκος ασχολήθηκε με ανταλλακτικά στο λιμάνι του Πειραιά. Έκαμε έναν επιτυχημένο γάμο -παντρεύτηκε την κόρη του μεγαλοεργολάβου Σωτηριάδη της ΕΔΟΚ-ΕΤΕΡ- και σε λίγο βρέθηκε να διευθύνει μαζί με τον κ. Λαναρά την εταιρεία ΑΧΧΟΝ (προσοχή με δύο Χ) η οποία είχε συναλλαγές με το Πεντά-

γωνο ως προμηθευτής οπλικών συστημάτων. Τη μέθοδο συναλλαγών με τον ελληνικό στρατό είχε σπουδάσει ο νεαρός Θωμάς τα χρόνια που υπηρετούσε στο Κέντρο Εφοδιασμού του Ναυτικού.

Εν πάση περιπτώσει, η ΑΧΧΟΝ στελεχώθηκε από απόστρατους στρατηγούς οι οποίοι είχαν εύκολη πρόσβαση στο ΓΕΣ. Προτίμηση είχε η εταιρεία στους απόστρατους που υπηρετούσαν προηγουμένως στον Κλάδο που ήταν υπεύθυνος για τις αγορές στις ένοπλες δυνάμεις. Ένας από αυτούς λ.χ. και ο κ. Αρκουμανέας, ο οποίος ανέλαβε αργότερα εκδότης του *Κέρδους* όταν ο κύριος Θωμάς αποφάσισε να μπει και στον εκδοτικό χώρο: «Λένε ότι οι μεγα-

Γ Ε Ν Ι Κ Η Δ Ι Α Τ Α Γ Η

ΠΡΟΣ: Αποδέκτες Πίνακα «Α»
(πλ.ν. Α0220 — 0230)

ΚΟΙΝ.: ΓΕΦΘΑ)ΔΟΙ)1
ΥΠΟΒΙ)ΔΟΙ
ΓΕΣ)ΔΟΙ)3α — 13 (5)

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΓΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ)3α
Τηλέφ. (Εσωτ.) 2330
Φ. 830)298)555333
Σ. 7644
Αθήνα, 27 Δεκ. 88
Συν. στο φακ.: 1

ΘΕΜΑ: Δαπάνες Στρατού (Αποκλεισμός Προμηθευτού)

ΣΧΕΤ.: Φ. 899)305)343094)Σ. 6497)6.12.88 ΓΕΦΘΑ)ΔΟΙ)1

Σας γνωρίζουμε, ότι με το σχετικό αποφασίσθηκε ο αποκλεισμός, από τις προμήθειες των ΕΔ, του προμηθευτή ΑΧΧΟΝ που διατηρεί γραφείο στη Λεωφ. Κηφισίας 178, Χαλάνδρι, ΤΚ 15231 Αθήνα, για ένα (1) χρόνο από 6.12.88, επειδή κατά τις συναλλαγές του με την ΠΑ δεν εκπλήρωσε τις συμβατικές του υποχρεώσεις και αποδεδειγμένα φάνηκε κακής πίστης προμηθευτής.

Ακριβές Αντίγραφο
Ελένη Πετροπούλου
ΜΥ)ΓΕΘΑ ΓΕΣ)Β' Βαθμού

Αντgos Γεώργιος Χονδρός
Β' Υπαρχηγός

Η ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ που χαρακτηρίζει τον Θ. Λιακουνάκο «αποδεδειγμένα κακής πίστης».

λοεπιχειρηματίες πρέπει να έχουν και τις εφημερίδες τους». Η αλήθεια να λέγεται.

Στα «νέα τζάκια» και ο κύριος Θωμάς από προστατευόμενος του Ευ. Αβέρωφ. Τα «νέα τζάκια» ήταν το ιδιοφυές σχέδιο του Ανδρέα σύμφωνα με το οποίο «και εμείς –οι σοσιαλιστές– πρέπει να αποκτήσουμε την δική μας οικονομική αριστοκρατία». Ήταν το συνονθύλευμα όπου ο Κοσκωτάς βρέθηκε να συναγελάζεται με όλους τους επίδοξους νεο-επιχειρηματίες και νεο-σοσιαλιστές και ο Γιωργάκης Παπανδρέου να μπαινοβγαίνει «στα τζάκια» εν είδει πολιτικού ινστρούκτορα.

ΑΠΟΔΕΔΕΙΓΜΕΝΑ ΚΑΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ

Με τούτα και με τ' άλλα βρέθηκε ο κύριος Θωμάς εν έτει 1986 να σημειώνει μια πραγματικά θεαματική άνοδο: Ήταν ο αποκλειστικός σχεδόν προμηθευτής του υπουργείου Άμυνας. Όσπου στα 1988 με μια «Γενική Διαταγή» της Διεύθυνσης Οικονομικού του ΓΕΣ που υπέγραφε ο β' υπαρχηγός Γ. Χονδρός απεκλείσθη ο προμηθευτής ΑΧΧΟΝ «επειδή κατά τις συναλλαγές του με την ΠΑ δεν εκπλήρωσε τις συμβατικές του υποχρεώσεις και αποδεδειγμένα φάνηκε κακής πίστης προμηθευτής».

Η ιστορία αυτή δεν είναι τόσο απλή όσο ακούγεται. Έχει σχέση με ανταγωνισμούς του εκείνη την εποχή, με τους Λούβαρη-Τσάτσους. Στο μεταξύ ο Θωμάς Λιακουνάκος συνέχισε «ανερχό-

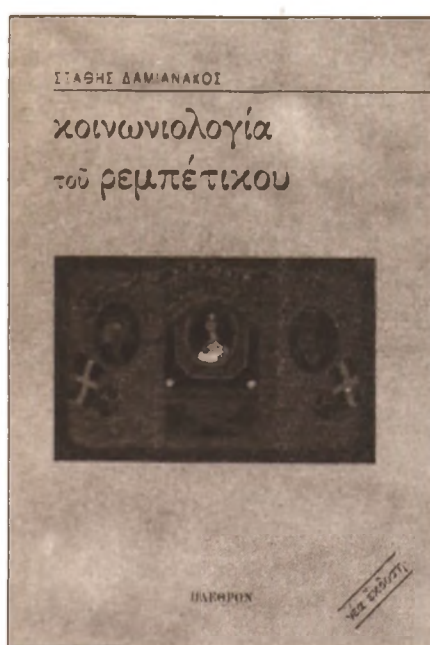
μενος», έκαμε δεύτερο γάμο, ανέπτυξε τις κοινωνικές του σχέσεις, έβγαλε και άλλα έντυπα (Αγορά) ή συμμετείχε στον Ελεύθερο Τύπο με 10%, μπήκε τέλος στο Χρηματιστήριο. Τον βρίσκουμε πάλι το 1996 οπότε μαζί με τον ελλόγιμο κύριο Σταύρο Ψυχάρη ιδρύουν το «Διεθνές Επιχειρηματικό και Πολιτιστικό Κέντρο Α.Ε.». Πρόεδρος ο Θωμάς, αντιπρόεδρος ο Σταύρος. Ποιο ήταν το πολιτιστικό έργο του Κέντρου; Η μετάκληση συγκροτημάτων στο Ηρώδειο, που τους είχε παραχωρηθεί από τον κ. Λιβανό και τον κ. Σηφουνάκη. Επειδή προ ημερών η Έλλη Στάη παρουσίασε στην εκπομπή της τον κ. Θωμά, πρέπει να θυμίσουμε στους λίγο ξεχασιάρηδες την παλαιά φιλία της με τον Θωμά Λιακουνάκο: Ήταν η κυρία Στάη –τότε κυρία Λιβανού– που συνέδραμε μαζί με τη Μιμή και την κ. Κατσέλη τον κύριο Θωμά στις πολιτιστικές του αναζητήσεις. Ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες για κείνες τις ιστορίες μπορεί να βρει ο φιλαναγνώστης στο τχ. 620 (8/12/1996) του Αντί.

Και αιφνιδίως ο «άγνωστος» για τον κύριο Βερελή αλλά πολυπράγμων Θωμάς Λιακουνάκος μπήκε στις μεγάλες μπίζνες: Φιλοδόξησε αίγλη Ωνάση και αποφάσισε να... αγοράσει την Ολυμπιακή. Με τι λεφτά; Μα με εκείνα που θα του έδινε το κράτος εάν αγόραζε από την ΑΧΟΝ οπλικά συστήματα και αεροπλάνα! Από το Χρηματιστήριο (χρυσή ευκαιρία) και με την συνδρομή του «άγνωστου» του κ. Βερελή και ανθρώπων του Γιάννου ήταν έτοιμος να

εισβάλλει στην Ολυμπιακή. Είχε ήδη μπει με ανθρώπους του, κάποια «μυστικά» της εταιρείας είχαν διαρρεύσει, και η εταιρεία που γνωμοδοτούσε με το «κύριος» της συνιστούσε τον κύριο Θωμά. Και αίφνης έγινε ο ανασχηματισμός, απομακρύνθηκε ο Γιάννος από τον υπουργείο Οικονομικών και ανέλαβε ο κ. Χριστοδουλάκης. Ή μήπως, όπως τα παρουσίασε ο κ. Θωμάς στην εκπομπή της φίλης Έλλης Στάη, «ήρθε το χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου»; Αχ! Μπιν Λάντεν, τι έκαμες στον κύριο Θωμά Λιακουνάκο; Έτοιμος ήταν να σώσει την Ολυμπιακή και συ τα έκαμες όλα άνω-κάτω. Από δουλειές της θάλασσας ξεκίνησε ο Θωμάς σε δουλειές του αέρα κατέληξε. Μόνον που οι ανεμοδουλειές χρειάζονται και φτερά για να πετάξεις.

Π. ΚΑΜΠΙΤΗΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΡΕΜΠΕΤΙΚΟΥ

ΣΤΑΘΗΣ ΔΑΜΙΑΝΑΚΟΣ

Σ' αυτήν την κλασική πλέον μελέτη για τό ρεμπέτικο πού επανεκδίδεται βελτιωμένη, ο συγγραφέας, εκτός των άλλων, συγκρίνει τά δεδομένα τής διεθνούς έρευνας καί τά αποτελέσματα τής ανάλυσης δείγματος ρεμπέτικων τραγουδιών γιά νά προσδιορίσει τά στοιχεία πού καθιερώνουν τό ρεμπέτικο ως πολιτισμικό φαινόμενο τού αστικού κέντρου, νά κωδικοποιήσει τά ταξικά, κοινωνικά καί πολιτισμικά χαρακτηριστικά των υποπρολεταριακών κύκλων, νά αποσαφηνίσει τίς σχέσεις έθνικης καί ταξικής κουλτούρας καί νά αποδείξει τήν παγκοσμιότητα τού φαινομένου σέ κοινωνίες στή φάση τής καπιταλιστικής ολοκλήρωσης. Έπίσης, τού επιτρέπουν νά επιβεβαιώσει τή στενή σχέση ταξικών καί γενικότερων κοινωνικών χαρακτηριστικών των υποπρολεταρίων αφενός καί τής ιδεολογίας αφετέρου, καί νά μελετήσει τίς ψυχοσυναισθηματικές στάσεις, νοοτροπίες, συλλογικές παραστάσεις, τό πολιτισμικό, έν γένει, στερέωμα πού εκφράζει τό ρεμπέτικο τραγούδι.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΛΕΘΡΟΝ Μασσαλίας 20α, Αθήνα, τηλ.: 36.45.057, e-mail: plethron@otenet.gr

Μια ερμηνεία και τρία σενάρια για την παλαιστινιακή κρίση

του Σωτήρη Ρούσσου

Η σημερινή κρίση στη Μέση Ανατολή και ειδικότερα στα αυτόνομα Παλαιστινιακά Εδάφη δημιουργεί σοβαρά ερωτηματικά τόσο για την έκβασή της όσο και για τους λόγους που την προξένησαν. Η Ειρηνευτική Διαδικασία που ξεκίνησε γεμάτη προσδοκίες με την Συμφωνία του Όσλο το 1993 χρειάστηκε μόνο μερικούς μήνες έντονης βίας για να καταλήξει σε ένα φαύλο κύκλο αίματος και μίσους από τον οποίο δεν υπάρχει ως τώρα ορατή διέξοδος. Το σύντομο αυτό άρθρο θα θίξει μία μόνο προβληματική πτυχή που κατά τη γνώμη μας αποτέλεσε την βασική «τεχνική» αδυναμία της Ειρηνευτικής Διαδικασίας: την μακρά, πενταετή περίπου, μεταβατική περίοδο και τα ενδιάμεσα στάδια που αυτή προέβλεπε μέχρι την τελική συμφωνία που θα εξασφάλιζε τη δημιουργία ανεξάρτητου και βιώσιμου παλαιστινιακού κράτους. Στη συνέχεια θα περιγραφούν τρία βασικά σενάρια εξέλιξης της παλαιστινιακής κρίσης που ήδη συζητούνται στη Μέση Ανατολή και τις ΗΠΑ.

Γυρίζοντας πίσω στο 1993 θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η αρχική συμφωνία του Όσλο, καθώς και αυτές που ακολούθησαν το 1994, προέβλεπαν κατά βάση πρώτον την αμοιβαία αναγνώριση του κράτους του Ισραήλ και της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης και δεύτερον τη σταδιακή αποχώρηση των ισραηλινών δυνάμεων κατοχής από τη Δυτική Όχθη του Ιορδάνη και τη Λωρίδα της Γάζας με την παράλληλη ανάληψη από την Παλαιστινιακή Αρχή της διοίκησης των αυτόνομων αυτών εδαφών που σταδιακά περνούσαν υπό τον έλεγχό της. Βασικό μέλημα της Αρχής ήταν η στενή συνεργασία της με το Ισραήλ σε θέματα ασφάλειας και αντιμετώπισης

της τρομοκρατίας. Η μεταβατική περίοδος στην οποία θα συνέβαιναν όλα αυτά θα διαρκούσε περίπου πέντε χρόνια και με την πάροδο αυτής θα άρχιζε η συζήτηση για τα βασικά ζητήματα, τα ζητήματα του Τελικού Καθεστώτος, που είναι το εδαφικό και οι ισραηλινοί εποικισμοί, το ζήτημα της Ιερουσαλήμ, το ζήτημα των υδάτινων πόρων και του μέλλοντος των παλαιστινίων προσφύγων.

Η απόφαση των δύο ηγεσιών το 1993 να προτιμήσουν μια μακρά για τα εξαιρετικώς ρευστά δεδομένα της Μέσης Ανατολής μεταβατική περίοδο στηρίχθηκε στην άποψη ότι οι δύο κοινωνίες, αλλά ίσως και οι δύο ηγεσίες, δεν ήταν έτοιμες να δεχθούν έναν επίπονο συμβιβασμό και χρειαζόταν χρόνος για μια σταδιακή συγκρότηση και ενδυνάμωση εκείνων των πολιτικών και κοινωνικών σχηματισμών που θα στήριζαν το εγχείρημα αυτό. Θα συνέβαλλε επίσης στην αποδέσμευση των δύο ηγεσιών από τα συντηρητικά ή εξτρεμιστικά στοιχεία των κοινωνιών τους που θα απέτρεπαν την άμεση σύναψη τελικής συμφωνίας.

Από την ισραηλινή πλευρά η ηγεσία του Εργατικού Κόμματος ήθελε να αποδυναμώσει την ομάδα πίεσης των ισραηλινών εποίκων που έβλεπαν σε μια συμφωνία Ισραήλ-Παλαιστινίων όχι μόνο την απώλεια των οικισμών τους αλλά και του πλέγματος προνομιακής οικονομικής και κοινωνικής μεταχείρισης που απολαμβάνουν από το ισραηλινό κράτος. Επίσης επιθυμούσε να δώσει νέα ώθηση στις απόψεις που ήθελαν το Ισραήλ ενσωματωμένο στην γεωγραφία της Μέσης Ανατολής, να παίζει το ρόλο της οικονομικής και τεχνολογικής «ατμομηχανής». Παράλληλα η ηγεσία των Ράμπιν και Πέρες προσδοκούσε την υποχώρηση της τάσης που έδινε το απόλυτο προβάδισμα ακόμη και στις λεπτομέρειες των παραμέτρων ασφαλείας εις βάρος της συνύπαρξης και της αμοιβαίας ανάπτυξης.

Η παλαιστινιακή ηγεσία υπό τον Γιάσερ Αραφάτ προσδοκούσε ότι η συγκρότηση μιας οιονείη κρατικής οντότητας όπως η Παλαιστινιακή Αρχή με την *de facto* διεθνή αναγνώρισή της θα δημιουργούσε μια μη αντιστρεπτή κατάσταση στα έως τότε κατεχόμενα Παλαιστινιακά Εδάφη. Η δημιουργία πολιτικών θεσμών θα έκτιζε παράλληλα και ένα πολιτικό σώμα υποστήριξης όχι μόνο του ίδιου του Προέδρου Αραφάτ αλλά κυρίως του συμβιβασμού που αναμενόταν στο τέλος της μεταβατικής περιόδου. Το πολιτικό Ισλάμ, ένοπλο ή μη, όπως και οι εξτρεμιστικές οργανώσεις στην Αριστερά θα αναγκάζονταν, σύμφωνα με την ίδια ανάλυση, ή να προσχωρήσουν σ' αυτούς τους πολιτικούς θεσμούς ή να τεθούν στο περιθώριο από την παλαιστινιακή κοινωνία.

Τελικά η επιλογή μιας σχετικά μακράς μεταβατικής περιόδου όχι μόνο δεν απέφερε τα παραπάνω θετικά αποτελέσματα αλλά αντιθέτως μετέτρεψε και τις δύο ηγεσίες σε ομήρους των αδυνα-

Ο Σωτήρης Ρούσσος είναι Συντονιστής του Κέντρου Μεσογειακών και Μεσανατολικών Σπουδών στο Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων του Παντείου Πανεπιστημίου. Οι απόψεις που εκφράζονται στο άρθρο αυτό είναι εντελώς προσωπικές.

μιών τους. Στην ισραηλινή κοινωνία οι ομάδες πίεσης γύρω από τους εποίκους παρέμειναν εξαιρετικά ισχυρές. Οι εκλογικές αναμετρήσεις, οι οποίες ήταν φυσιολογικό να διενεργηθούν κατά τη διάρκεια της μεταβατικής αυτής περιόδου, έδωσαν έναν πρώτης τάξεως μοχλό πίεσης στις ομάδες αυτές. Έδωσαν επίσης την ευκαιρία και σε άλλες πολιτικές κινήσεις όπως αυτές των θρησκευόμενων Εβραίων (Shas κ.ά.) να συνδέσουν την υποστήριξή τους προς την Ειρηνευτική Διαδικασία με την ικανοποίηση δικών τους αιτημάτων για ενίσχυση του θρησκευτικού στοιχείου στην ισραηλινή κοινωνία, κυρίως στην εκπαίδευση και την κοινωνική μέριμνα.

Το αποτέλεσμα αυτής της ομηρίας ήταν η συνέχιση και μερικές φορές προκλητική εντατικοποίηση της δημιουργίας εποίκισμών κυρίως στην Δυτική Όχθη από όλες τις κυβερνήσεις, Εργατικών και Λικούντ (Συντηρητικών).¹ Είναι μάλιστα αξιοσημείωτο ότι πάνω από το 60% αυτών των εποίκισμών δεν είναι βιώσιμοι οικονομικά (συντηρούνται κυρίως από κρατικές και ιδιωτικές επιχορηγήσεις) και χρειάζονται μια εξαιρετικά δαπανηρή και πολλές φορές επικίνδυνη ανάπτυξη του ισραηλινού στρατού για την προστασία τους. Η εξακολούθηση της δημιουργίας εποίκισμών επέφερε σημαντικό πλήγμα στην εμπιστοσύνη της παλαιστινιακής πλευράς στις ισραηλινές προθέσεις και οδήγησε στη ριζοσπαστικοποίηση στρωμάτων της παλαιστινιακής κοινωνίας που αρχικά υποστήριζαν της Ειρηνευτική Διαδικασία.

Την σχετικά μακρά μεταβατική περίοδο εκμεταλλεύτηκαν επίσης οι ομάδες πίεσης στο Ισραήλ που υποστήριζαν πάντα μια «αποτρεπτική» λογική ασφάλειας. Σύμφωνα μ' αυτή τη λογική η υλοποίηση και της παραμικρής παραμέτρου ασφάλειας είχε μεγαλύτερη σημασία για την επιβίωση του Ισραήλ από μια πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης. Έτσι πανάκριβα μηχανήματα αναγκαία για την παλαιστινιακή οικονομία σάπιζαν στην κυριολεξία για μήνες αναμένοντας τους ελέγχους ασφάλειας. Η μεταβατική περίοδος έδωσε την δυνατότητα στις ομάδες που στήριζαν αυτές τις απόψεις τόσο στο Εργατικό κόμμα όσο και στο κόμμα Λικούντ να αναδιατα-

χθούν μετά το πρώτο μούδιασμα που προκάλεσε η συμφωνία του Όσλο και να «διαβρώσουν» τη Διαδικασία.

Ούτε η παλαιστινιακή ηγεσία όμως κατάφερε να εκμεταλλευθεί την μεταβατική περίοδο, για να δημιουργήσει εκείνο το κοινωνικό σώμα που θα στήριζε έναν δίκαιο συμβιβασμό. Ο Πρόεδρος Αραφάτ προσπάθησε να ισορροπήσει ανάμεσα στην ιστορική ηγεσία της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης, που ερχόταν από την εξορία για να αναλάβει τη διοίκηση της Παλαιστινιακής Αρχής, και τη νεότερη γενιά ηγετών που είχαν αναδειχθεί με την πρώτη Ιντιφάντα (1987-1989). Η προσπάθεια αυτή για ισορροπία οδήγησε σε διγλωσσία σχετικά με τους στόχους και τη στρατηγική του παλαιστινιακού κινήματος, συσκοτίζοντας τις παλαιστινιακές προθέσεις και δημιουργώντας σύγχυση στην παλαιστινιακή κοινωνία ως προς το τελικό αποτέλεσμα της Ειρηνευτικής Διαδικασίας.

Επίσης η προσπάθεια για ανάπτυξη πολιτικών και κοινωνικών θεσμών απέκλεισε το μεγαλύτερο μέρος της νέας γενιάς ηγετικών στελεχών με αποτέλεσμα να τα οδηγήσουν σε διαρκή ριζοσπαστικοποίηση, αρνητική κριτική της Ειρηνευτικής Διαδικασίας αλλά ακόμα και σε επιλογές ένοπλης δράσης και συμμαχιών με τους Ισλαμιστές. Η ανυπαρξία προοπτικής ανάπτυξης στα Αυτόνομα Παλαιστινιακά Εδάφη συνδυάστηκε με μια άνευ προηγουμένου επιδείνωση του παλαιστινιακού βιοτικού

επιπέδου. Κατά το διάστημα που μεσολάβησε μετά την έναρξη της Ειρηνευτικής Διαδικασίας, το οικογενειακό εισόδημα στη Δυτική Όχθη μειώθηκε κατά 20%.² Τα έντονα φαινόμενα διαφθοράς και αδιαφάνειας δημιούργησαν σε συνδυασμό με τα παραπάνω μια εκρηκτική κατάσταση που η «παλαιά φρουρά» δεν είχε τη δυνατότητα να ελέγξει.³

Ως αποτέλεσμα η μεταβατική περίοδος λειτούργησε ως περίοδος επώασης και εμφάνισης όλων εκείνων των χαρακτηριστικών που θα ανέτρεπαν την Ειρηνευτική Διαδικασία επαληθεύοντας, εκ των υστέρων βέβαια, όλους εκείνους που προτιμούσαν μια άμεση, σκληρή συνολική διαπραγμάτευση για τα ζητήματα Τελικού Καθεστώτος με σκοπό την οριστική συμφωνία και που θεωρούσαν την μεταβατική περίοδο σοβαρό «τεχνικό λάθος» στην οικοδόμηση της Ειρηνευτικής Διαδικασίας.

Σήμερα όμως βρισκόμαστε εμπρός σε μια νέα κατάσταση, όπου η Διαδικασία της Συμφωνίας του Όσλο χάνει το νόημά της εκτός από δύο στοιχεία: το ιστορικό παράδειγμα που προσφέρει και την ύπαρξη μιας de facto παλαιστινιακής διοίκησης και οιοινεί κυβέρνησης σε ένα τμήμα της ιστορικής Παλαιστίνης. Θα περιγράψουμε λοιπόν στη συνέχεια τρία σενάρια για τις μελλοντικές εξελίξεις, πιο πολύ ως αφορμές για συζήτηση.

Το πρώτο σενάριο είναι αυτό της συνέχισης της σημερινής κατάστασης με την βία να επικρατεί. Η υποστήριξη της

χρήσης βίας θα παραμένει υψηλή τόσο στην ισραηλινή όσο και στην παλαιστινιακή κοινωνία, ενώ αντιστρόφως θα βαίνει μειούμενη η υποστήριξη των δύο κοινωνιών προς μια ειρηνευτική διαδικασία που θα απαιτεί συμβιβασμούς.⁴ Σε ένα τέτοιο σενάριο οι βασικοί κερδισμένοι είναι πρωτίστως προσωπικά ο ισραηλινός πρωθυπουργός Αριέλ Σαρόν και οι Ισλαμιστές και δευτερευόντως η «νέα φρουρά» της παλαιστινιακής ηγεσίας εις βάρος της «παλαιάς φρουράς». Ανεξάρτητα από το εάν θα ανατραπούν τα παλαιστινιακά γεωπολιτικά κεκτημένα του Όσλο, συμπεριλαμβανομένης της θέσης του Προέδρου Αραφάτ, και από το πόσο κοντά βρισκόμαστε σε μια εμφύλια παλαιστινιακή διαμάχη, είναι βέβαιο ότι σε ένα τέτοιο σενάριο ο Σαρόν διασφαλίζει τη κεντρική του θέση στην ισραηλινή πολιτική σκηνή απέναντι σε όσους μέσα στο Ισραήλ αλλά και στην αμερικανο-εβραϊκή κοινότητα θα ήθελαν μια αλλαγή στο πολιτικό σκηνικό.⁵ Επίσης σε μια παρατεταμένη περίοδο βίας η παλαιστινιακή ηγεσία θα πρέπει για να επιβιώσει πολιτικά να στηριχθεί στην «νέα φρουρά» με ό,τι αυτό σημαίνει για τη μελλοντική στρατηγική του παλαιστινιακού κινήματος.

Το δεύτερο σενάριο προβλέπει μονομερή, από την ισραηλινή πλευρά, διαχωρισμό μεταξύ Ισραήλ και των Αυτόνομων Παλαιστινιακών Εδαφών, που καλύπτουν περίπου το 40% της συνολικής έκτασης της Δυτικής Όχθης και της Λωρίδας της Γάζας.⁶ Τα ισραηλινά στρατεύματα θα αποχωρήσουν δημιουργώντας ανάμεσα στα παλαιστινιακά εδάφη και το Ισραήλ μια «ζώνη ασφαλείας». Από το σενάριο αυτό θα προκύψει ένα είδος bandustan. Θυμίζοντας την ισραη-

λινή αποχώρηση από τον Νότιο Λίβανο, θα εμπεδώσει τόσο στη «νέα φρουρά» όσο και στους Ισλαμιστές την άποψη ότι μια στρατηγική παρόμοια με αυτή της λιβανικής ισλαμιστικής οργάνωσης Hezbollah μπορεί να αποφέρει το ίδιο «νικηφόρο» αποτελέσματα και στην παλαιστινιακή της εκδοχή.

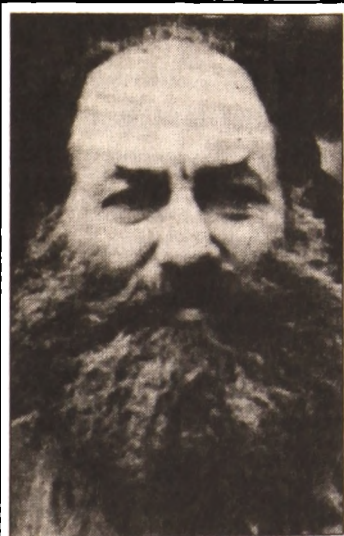
Το τρίτο σενάριο, που αποτελεί το πιο αισιόδοξο αλλά και το δυσκολότερο να πραγματοποιηθεί, είναι αυτό της διεξόδου μέσω της διαπραγμάτευσης. Η διεξοδος αυτή θα ήταν δυνατόν να είναι μια μάλλον απίθανη συνολική συμφωνία για όλα τα ζητήματα του Τελικού Καθεστώτος στη βάση αυτών που συζητήθηκαν στην Taba τον Ιανουάριο 2001. Μια πιο πιθανή διεξοδος θα ήταν ένα «πακέτο σταθεροποίησης» της κατάστασης που θα προέβλεπε καταρχήν εκχειρίδα, δημιουργία συνθηκών για ελαχιστοποίηση των εκατέρωθεν απειλών, αναθέρμανση της κοινωνικής υποστήριξης σε μια ειρηνευτική διαδικασία (όχι κατ' ανάγκη του Όσλο) και επαγγελία μιας τελικής συμφωνίας ειρήνης. Μια τέτοια εξέλιξη σημαίνει αλλαγή πολιτικής συμπεριφοράς της ισραηλινής κυβέρνησης και ίσως εναλλακτικό πολιτικό σκηνικό στο ίδιο το Ισραήλ. Αυτό βέβαια είναι εξαιρετικά δύσκολο να επιτευχθεί στο προσεχές μέλλον.⁷ Από την άλλη πλευρά είναι αναγκαία η επίτευξη εκχειρίδας και με την παλαιστινιακή ηγεσία. Η «παλαιά φρουρά» δεν δύναται να επιβάλει μια τέτοια εκχειρίδα με το Ισραήλ χωρίς να προκαλέσει ενδοπαλαιστινιακή διαμάχη στην οποία για να επικρατήσει χρειάζεται οποσδήποτε τη συμμαχία της «νέας φρουράς». Η παρουσία ενός διεθνούς σώματος (Ηνωμένων Πολιτειών και Ευρωπαϊκής Ένωσης) μη στρατιωτικών παρατηρητών με περιορισμένη

εντολή για την υλοποίηση της εκχειρίδας θα έδινε στη «νέα φρουρά» το βασικό πολιτικό επιχείρημα για να αποδεχτεί τη συμμαχία αυτή.

Τέλος εξετάζοντας όλα τα παραπάνω σενάρια θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ποτέ άλλοτε στην διαμάχη Ισραήλ-Παλαιστινίων, ο διεθνής παράγοντας, οι ΗΠΑ, οι αραβικές χώρες, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είχαν τόσο μειωμένη επιρροή και ποτέ άλλοτε οι δύο κοινωνίες και οι εσωτερικές δυναμικές τους δεν διαμόρφωναν την τύχη τους όσο σήμερα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

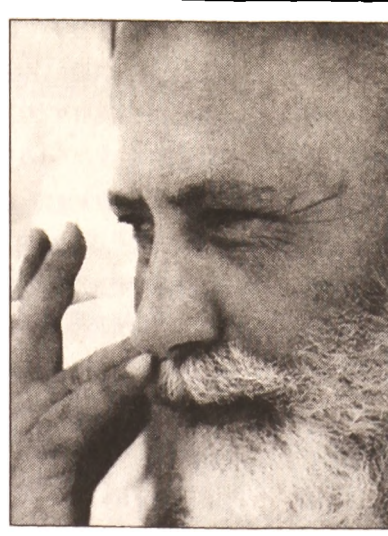
1. *Report on Israeli Settlement in the Occupied Territories*, Foundation of Middle East Peace, vol. 11, no 6, November-December 2001.
2. Hady Amr, "Big Macs, poverty, terrorism nad Ariel Sharon", *The Jordan Times*, December 6, 2001.
3. Charmaine Seitz, "The Search for Good Governance in Palestine", *Middle East Report*, no 220, Fall 2001.
4. *Palestinian Opinion Pulse*, vol. 2, no 6, Jerusalem Media Communication Centre, October 2001.
5. "Background. Toppling Yasser Arafat", *Ha'aretz*, December 5, 2001.
6. Ehud Barak, "For Israel, a Strategy of Disengagement From the Palestinians", *International Herald Tribune*, May 25, 2001.
7. "The diplomatic plan that wasn't", *Ha'aretz*, November 8, 2001.
8. Graham Usher, "Visions and Realities", *Middle East International*, no 663, 23 November 2001.
9. Graham Usher, "The Intifada next time", *Al-Ahram Weekly*, September 27-October 3, 2001.

Ηλίας Πετρόπουλος

• ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ
ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΚΛΕΦΤΗ
• ΤΑ ΜΙΚΡΑ
ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Νίκος Χουλιάρás

κυκλοφορούν

• Ο Λούσιας
• Το σπίτι του εχθρού μου
• Μια μέρα πριν δυο
μέρες μετά

(μυθιστορήματα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Αυτή η τρομερή σύγκρουση είναι ο τελευταίος αποικιοκρατικός πόλεμος

του Robert Fisk

Μπορεί να ελέγξει ο Αριέλ Σαρόν τον λαό του; Μπορεί να ελέγξει τον στρατό του; Μπορεί να τους σταματήσει να σκοτώνουν παιδιά, να αφήνουν ναρκοπαγίδες σε περιβόλια ή να βομβαρδίζουν προσφυγικούς καταυλισμούς; Μπορεί να σταματήσει ο Σαρόν τα στρατιωτάκια του να καταστρέφουν εκατοντάδες παλαιστινιακά προσφυγικά σπίτια στη Γάζα; Μπορεί να πάρει μέτρα ενάντια στους εβραίους έποικους και να τους αποτρέψει από το να κλέβουν περισσότερη γη από τους Παλαιστίνιους; Μπορεί να σταματήσει τους δολοφόνους των μυστικών υπηρεσιών του να σκοτώνουν τους παλαιστίνιους εχθρούς τους ή να διαπράττουν «προσχεδιασμένες δολοφονίες», όπως το BBC αποκάλυψε χθες ψοφοδεώς τις εκτελέσεις (του Σαββατοκύριακου 1-2/12/2001) στην προσπάθειά του να αποφύγει την ισραηλινή κριτική.

Φυσικά απαγορεύεται να θέτουμε τέτοια ερωτήματα. Οπότε ας «νομιμοποιήσουμε» τη θέση τους. Οι επιθέσεις αυτοκτονίας των Παλαιστινίων στην Ιερουσαλήμ και στη Χάιφα σου προκαλούν αποστροφή, είναι έργα διαβόλου, σιχαμερά, ασυγχώρητα. Είδα τις άμεσες συνέπειες της επίθεσης αυτοκτονίας στην πιτσαρία στην Ιερουσαλήμ τον περασμένο Αύγουστο: γυναίκες και παιδιά, Ισραηλινοί, διαμελισμένοι από τα εκρηκτικά που περιβλήθηκαν από καρφιά, έτσι ώστε να είναι σίγουρο πως και οι επιζήσαντες θα σημαδεύονταν για το υπόλοιπο της ζωής τους.

Θυμάμαι το χαμερπές μήνυμα συλλυπητηρίων του Γιάσερ Αραφάτ. Σκεφτόμουν –όπως νομίζω και κάθε Ισραηλινός– ότι δεν πίστευα ούτε λέξη του. Πράγματι δεν το πιστεύω καθόλου. Ο Αραφάτ συνήθιζε να κάνει τις ίδιες εύγλωττες δηλώσεις θλίψης όταν οι εκτελεστές του σκότωσαν αθώους Λιβανέζους στον εμφύλιο πόλεμο της χώρας εκείνης. Αηδίες, σκεφτόμουν. Και τώρα το ίδιο σκέφτομαι.

Αλλά μια ένδειξη για το ποιο είναι το πραγματικό πρόβλημα παρουσιάστηκε

μόλις κάποιες ώρες μετά την τελευταία αιματοχυσία στο Ισραήλ. Ο Κόλιν Πάουελ, ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, ρωτήθηκε από το CNN, με τη χαρακτηριστική δουλοπρέπεια, για τη θέση του σχετικά με τη σφαγή. Τίποτα, είπε, δεν μπορεί να δικαιολογήσει αυτή την «τρομοκρατία», και συνέχισε αναφερόμενος στη δεινή θέση των Παλαιστίνιων, οι οποίοι αντιμετωπίζουν «50% ανεργία». Στάθηκα σ' αυτό το ζήτημα. Ανεργία; Σύμφωνα με τον Πάουελ αυτή ήταν η αιτία.

Έφερα στη μνήμη μου μια ομιλία του παλιά στο Πανεπιστήμιο του Λούιζμπεργκ στις 20 Νοεμβρίου, όταν εγκαινίασε –ή τουλάχιστον αυτό έπρεπε να πιστέψουμε– τις πρωτοβουλίες για το Μεσανατολικό. «Οι Παλαιστίνιοι πρέπει...» ήταν το θέμα: οι Παλαιστίνιοι πρέπει να «σταματήσουν τη βία»: οι Παλαιστίνιοι πρέπει να «συλλάβουν, να διώξουν και να τιμωρήσουν τους δράστες των τρομοκρατικών χτυπημάτων»· οι Παλαιστίνιοι «πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι άσχετα με το πόσο δικαιολογημένα είναι τα αιτήματά τους –άξιο παρατήρησης το άσχετα με το πόσο– «δεν επιτρέπεται να προ-

σφεύγουν στη βία»· οι Παλαιστίνιοι «πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι ο αντίκτυπος της βίας είναι τρομερός στο Ισραήλ». Μόνο όταν ο Στρατηγός Πάουελ είπε στο κοινό του ότι η κατοχή της Δυτικής Όχθης και της Γάζας από το Ισραήλ πρέπει να σταματήσει, έγινε ξεκάθαρο ότι το Ισραήλ έχει καταλάβει τα παλαιστινιακά εδάφη και όχι το αντίστροφο.

Στην πραγματικότητα η παλαιστινιο-ισραηλινή σύγκρουση είναι ο τελευταίος αποικιοκρατικός πόλεμος. Οι Γάλλοι πίστευαν ότι ήταν οι τελευταίοι που διεξήγαγαν έναν τέτοιο πόλεμο. Πριν καιρό είχαν κατακτήσει την Αλγερία. Έστησαν τα κτήματά τους και τους οικισμούς τους στο πιο όμορφο έδαφος της Βόρειας Αφρικής. Και όταν οι Αλγερινοί απαίτησαν ανεξαρτησία, τους αποκάλεσαν «τρομοκράτες», εκτέλεσαν τους διαδηλωτές, βασάνισαν τους αντάρτες εχθρούς και σκότωσαν «με προσχεδιασμένες δολοφονίες» τους ανταγωνιστές τους.

Ακριβώς με τον ίδιο τρόπο, σύμφωνα με τους νόμους του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, του CNN, του BBC και της Downing Street, ανταποκρινόμαστε στην τελευ-

ταία βιαιοπραγία στο Ισραήλ. Ο Αραφάτ πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλίες, να εκπληρώσει το καθήκον του ως χωροφύλακας της Δύσης στη Μέση Ανατολή. Ο πρόεδρος Μουμπάρακ το κάνει στην Αίγυπτο· ο βασιλιάς Αμπντουλάχ στην Ιορδανία· ο βασιλιάς Φαχντ στη Σαουδική Αραβία. Ελέγχουν τον λαό τους για μας. Είναι το καθήκον τους. Οφείλουν να εκπληρώσουν τις ηθικές τους υποχρεώσεις, χωρίς καμιά αναφορά στην ιστορία ή στον πόνο και τα βάσανα του λαού τους.

Αφήστε με να σας πω μια μικρή ιστορία. Λίγες ώρες πριν γράψω αυτό το άρθρο –ακριβώς 4 ώρες μετά την τελευταία επίθεση αυτοκτονίας και τον αφανισμό του ίδιου του βομβιστή και των αθώων θυμάτων στη Χάιφα– επισκέφθηκα ένα άθλιο νοσοκομείο μυγοφωλιά στην Κιέτα, μια πόλη στα πακιστανικά σύνορα όπου φέρνουν για θεραπεία τους Αφγανούς θύματα των αμερικανικών βομβαρδιστικών επιδρομών. Περικυκλωμένος από έναν στρατό από μύγες στο κρεβάτι αρ. 12 ο Μαχμάτ –οι περισσότεροι Αφγανοί δεν έχουν επίθετα– μου διηγήθηκε την ιστορία του. Δεν υπήρχαν κάμερες του CNN ούτε ρεπόρτερ του BBC σ' αυτό το νοσοκομείο για να μαγνητοσκοπήσουν τον ασθενή. Ούτε θα υπάρξουν. Ο Μαχμάτ πριν 6 μέρες κοιμόταν στο σπίτι του στο χωριό Καζικαρέζ, όταν έπεσε εκεί μια βόμβα από αμερικάνικο B-52. Κοιμόταν σ' ένα δωμάτιο, μαζί η γυναίκα και τα παιδιά του. Ο γιος του Νουραλί σκοτώθηκε, όπως και ο Τζαμπέρ, 10 ετών, ο Τζανάν, 8, ο Σαλάμο, 6, ο Τουαγίρ, 4 και η Παλουάσα, το μόνο κορίτσι, 2 ετών.

«Το αεροπλάνο πετάει τόσο ψηλά που δεν μπορούμε να το ακούσουμε και έτσι η στέγη από λάσπη έπεσε πάνω τους», είπε ο Μαχμάτ. Η γυναίκα του, Ρουκία, την οποία μου επέτρεψε να δω, βρισκόταν στο επόμενο δωμάτιο (κρεβάτι αρ. 13). Δεν ήξερε ότι τα παιδιά της ήταν νεκρά. Ήταν 25 χρονών και έμοιαζε για 45. Ένα πανί στόλιζε το μέτωπό της. Τα παιδιά της –όπως τόσοι πολλοί αθώοι Αφγανοί σ' αυτόν τον φοβερό πόλεμο εκπολιτισμού– είναι θύματα που ο κ. Μπους και ο κ. Μπλερ δεν θα αναγνωρίσουν ποτέ. Και παρακολουθώντας τον Μαχμάτ να εκλιπα-

ρεί για χρήματα –η αμερικάνικη βόμβα είχε διαλύσει τα ρούχα του και ήταν γυμνός κάτω από την κουβέρτα του νοσοκομείου– μπόρεσα να δω κάτι τρομερό: αυτόν και τον θυμωμένο ξάδελφό του πίσω του και τον θείο και τον αδελφό της γυναίκας του στο νοσοκομείο να επιτίθενται στην Αμερική για τους φόνους που κατάφερε στην οικογένειά τους...

Κάποια μέρα, φοβάμαι, οι συγγενείς του Μαχμάτ μπορεί να εξοργιστούν τόσο ώστε να εκδικηθούν τις ΗΠΑ, και σ' αυτή την περίπτωση θα είναι τρομοκράτες, άνθρωποι της βίας. Μπορεί και να αναρωτηθούμε αν μπορούν οι ηγέτες τους να τους ελέγξουν. Δεν εί-

ναι Μπιν Λάντεν· η οικογένειά του Μαχμάτ το είπε αυτό – «Δεν είμαστε ούτε Ταλιμπάν ούτε Άραβες». Αλλά, ειλικρινά, θα μπορούσαμε να τους κατηγορήσουμε εάν αποφάσιζαν να χτυπήσουν τις ΗΠΑ για το αιματηρό και τρομερό αυτό έγκλημα που υπέστη η οικογένειά τους; Μπορούν οι ΗΠΑ να σταματήσουν να βομβαρδίζουν χωριά; Μπορεί η Ουάσινγκτον να πείσει τις ειδικές δυνάμεις της να προστατεύσουν τους αιχμαλώτους; Μπορεί η Αμερική να ελέγξει τον λαό της;

Αναδημοσίευση από την εφημ. *The Independent* (4/12/2001). Μετάφραση: Αθανασία Κοντοχρήστου

Το άλλο Ισραήλ

Το περιμέναμε να συμβεί – αυτό δεν το κάνει λιγότερο φρικιαστικό.

Οι ερμηνείες για το ποιος άρχισε τον 14μηνό κύκλο της εντεινόμενης βίας μπορεί να διαφέρουν (ήταν οι Παλαιστίνιοι που άρχισαν πετροπόλεμο μια μέρα μετά την ανεπιθύμητη επίσκεψη στο ιερό τους τέμενος τον Σεπτέμβριο του 2000 ή ήταν η αντίδραση των ισραηλινών σκοπευτών που πυροδότησε την αλυσιδωτή αντίδραση από πέτρες σε σφαίρες και από σφαίρες σε βόμβες;), αλλά σε ένα πράγμα μπορούμε να συμφωνήσουμε όλοι: κάθε νέος κύκλος ωμής βίας είναι πιο κυνικός και τυφλός.

Ο θάνατος δέκα αθώων νεαρών Ισραηλινών από την επίθεση αυτοκτονίας της Χαμάς στην Ιερουσαλήμ δεν πρόκειται να ευαισθητοποιήσει τους Ισραηλινούς για τον αθώο θάνατο πέντε παλαιστίνιων παιδιών που πηγαίνοντας στο σχολείο τους στο Khan Yunes Refugee Camp, πάτησαν πάνω σε μια ναρκοπαγίδα, που είχε τοποθετήσει ο στρατός. Και οι 15 αθώοι επιβάτες του λεωφορείου, θύματα μιας άλλης φρικώδους επίθεσης αυτοκτονίας, δεν πρόκειται να κάνουν τους Ισραηλινούς να συνειδητοποιήσουν ότι με τη δολοφονία του ηγέτη της Χαμάς Mahmoud Abu-Hunud πριν μια εβδομάδα, ο στρατός μας ουσιαστικά έθετε τέλος σε μια σιωπηρή συμφωνία ανάμεσα στον Αραφάτ και τη Χαμάς, η οποία είχε αποτρέψει τέτοιου είδους επιθέσεις αυτοκτονίας τους περασμένους πέντε μήνες. (Οι πιθανές συνέπειες της δολοφονίας του Abu-Hunud συζητήθηκαν με αρκετή ειλικρίνεια στα ΜΜΕ μόλις την περασμένη εβδομάδα, αλλά το μέγεθος της σημερινής φρίκης φαίνεται ότι έχει επιφέρει στην κοινωνία μας μια μορφή συλλογικής αμνησίας.)

Όπως μόλις μάθαμε, ως άμεσα αντιποίνια, απαγορεύτηκε ρητώς σε όλους τους παλαιστίνιους κάτοικους της Δυτικής Όχθης να κινούνται ελεύ-

θερα στους δρόμους – λογική που αποτελεί το αποκορύφωμα των περιορισμών στη μετακίνηση, οι οποίοι σκλήρυναν ραγδαία κατά το περασμένο έτος. Συλλογική τιμωρία ενός ολόκληρου λαού. Χιλιάδες πρόκειται να φυλακιστούν ολοκληρωτικά στην πόλη ή στο χωριό τους, καθώς το να πάει κανείς στη διπλανή κοινότητα συνιστά εγκληματική ενέργεια, η οποία σύμφωνα με την καθημερινή πρακτική του στρατού μπορεί να τιμωρηθεί με θάνατο.

Νέα σκληρά μέτρα αναμένεται να πάρει ο Σαρόν αφότου επιστρέψει από τις ΗΠΑ. Θα αυξήσει κανένα από αυτά τα μέτρα την ευαισθησία των Παλαιστίνιων για τον πόνο των Ισραηλινών; Θα αποτρέψει την επόμενη και την μεθεπόμενη επιθέση αυτοκτονίας; Ή θα εξαθλιώσει ακόμη περισσότερους νέους Παλαιστίνιους και θα τους εξοργίσει και απελπίσει τόσο ώστε να παραλάβουν τις εκρηκτικές ζώνες που προσφέρει η Χαμάς;

Εντωμεταξύ ποιος είναι ο ρόλος ενός ισραηλινού ειρηνιστή ακτιβιστή σε μια τέτοια μέρα; Παρακολουθεί τις συνεχείς επείγουσες μεταδόσεις και στα δυο κανάλια της ισραηλινής τηλεόρασης, το τρομερό σκηνικό, όλες αυτές τις προβλέψιμες αντιδράσεις των πολιτικών – έως ότου αηδιάσεις, κουράζεσαι και την κλείνεις. Βρίσκεις μια δικαιολογία για να τηλεφωνήσεις σε φίλους ή συγγενείς που γνωρίζεις ότι μένουν κοντά στο μέρος όπου έγινε η τελευταία βιαιοπραγία. Επαναλαμβάνεις –ειδικά μια τέτοια μέρα– ότι η κύρια αιτία όλων αυτών είναι η κατοχή εδαφών, ότι ο κύκλος της αιματοχυσίας δεν μπορεί να σταματήσει χωρίς να δοθεί ένα τέλος στο ζήτημα της κατοχής εδαφών ή τουλάχιστον να γίνει ένα πολύ ορατό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση.

Adam Keller (εκδότης του περ. *The Other Israel*)
Tel-Aviv, 2 Δεκεμβρίου 2001

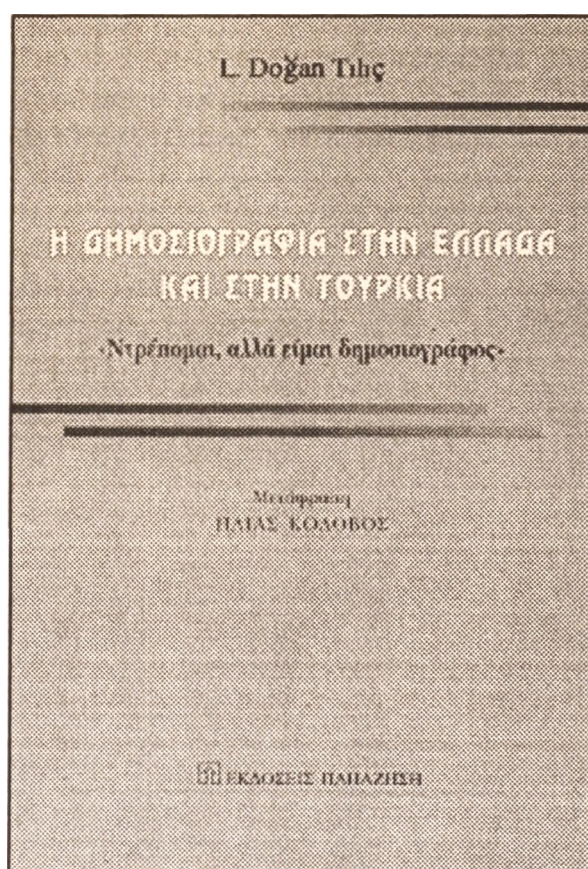
Ο Ντογάν Τιλίτς γεννήθηκε στη Νεοκαισάρεια το 1960. Φοίτησε στο Τμήμα Κοινωνιολογίας, αναγκάστηκε όμως να διακόψει τις σπουδές του κατά τη διάρκεια της χούντας το 1981. Συνέχισε προσφέροντας στον χώρο της δημοσιογραφίας στην Τουρκία, αλλά και ως ξένος ανταποκριτής. Τώρα είναι πρόεδρος της Ένωσης Ευρωπαίων Δημοσιογράφων στην Τουρκία (AEJ). Στη διαδικτυακή συζήτηση που είχαμε, μιλά για το ρόλο των ΜΜΕ στις δυο χώρες, με αφορμή την κυκλοφορία στη χώρα μας του βιβλίου του *Η Δημοσιογραφία στην Ελλάδα και στην Τουρκία**.

«Είμαστε καλοί δημοσιογράφοι, όταν λέμε την αλήθεια...»

Συνέντευξη του Ντογάν Τιλίτς στη Χαρά Μπουργάνη

• Στο βιβλίο σας γράφετε ότι οι δημοσιογράφοι μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων αν «εξηγήσουν στην κοινή γνώμη της χώρας τους την άποψη της άλλης πλευράς χωρίς διαστρέβλωση και συναισθηματική φόρτιση». Τι τούς εμποδίζει να το κάνουν;

— Υπάρχουν πολλοί παράγοντες. Ξεκινώντας με τον πιο συγκεκριμένο, αναφέρω τη νομοθεσία. Ένας δημοσιογράφος μπορεί να τιμωρηθεί με την κατηγορία ότι βλάπτει το εθνικό συμφέρον της χώρας του. Αυτό δε συμβαίνει πάντα, αλλά αν χρειαστεί, ειδικά στην Τουρκία, υπάρχουν νόμοι που να το δικαιολογούν. Ένας λιγότερο φανερός παράγοντας, αλλά πολύ πιο καθοριστικός είναι οι ιδιοκτήτες των Μέσων που διατηρούν πολύ στενές σχέσεις με τις κυβερνήσεις. Πρόκειται για σχέσεις επιχειρηματικές, ωφελιμιστικές. Αν κάποιος δημοσιογράφος γράψει κάτι που δεν αρέσει στην κυβέρνηση, μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ωφελιμιστική σχέση των ιδιοκτητών μαζί της. Σε τέτοιες περιπτώσεις οι δημοσιογράφοι νιώθουν τον ξεκάθαρο ή ασαφή εξαναγκασμό του ιδιοκτήτη. Άλλος παράγοντας είναι οι συνάδελφοι. Κάποιες φορές απομονώνονται από τη δημοσιογραφική κλίκα επειδή λες την αλήθεια, επειδή δημιουργείς προβλήματα στην κομπορμιστική πλειοψηφία. Τελικά, ειδικά σε εθνικά θέ-

ματα, είναι υπερβολικά δύσκολο να στραφείς ενάντια στις κυρίαρχες ιδέες. Η κοινή γνώμη θα σε τιμωρήσει που γράφεις πράγματα με τα οποία δεν έχει εξοικειωθεί. Έτσι, απαιτείται τουλάχιστον κουράγιο για να πεις την αλήθεια την στιγμή που σε περιβάλλουν τόσες πολλές απειλές.

• Υπάρχει ωστόσο μια ακόμη παράμετρος που δεν μπορεί να αγνοηθεί. Πρέπει ένας δημοσιογράφος να λέει την αλήθεια για εθνικά θέματα, όταν αυτό βλάπτει τη χώρα του;

— Όλοι έχουμε κάποια εθνική ταυτότητα και δεν είναι δυνατό να την βγάλεις από στιγμή σε στιγμή, να βγά-

ξεις το σακάκι σου. Αλλά ένας άνθρωπος έχει διάφορες ταυτότητες και καθεμιά από αυτές του επιβάλλει συγκεκριμένες ευθύνες. Πάρτε για παράδειγμα τον τσετσένο γιατρό που φρόντιζε τους τσετσένους μαχητές και εγχείρισε τον ηγέτη τους Σαμίλ Μπασαγέβ. Ήταν καλός άνθρωπος για τους Τσετσένους, αλλά κακός για τους Ρώσους. Ο ίδιος γιατρός κάποτε φρόντισε τραυματίες ρώσους στρατιώτες. Πότε ήταν καλός και πότε κακός; Αυτό αλλάζει ανάλογα με την αντιμαχόμενη πλευρά. Αλλά υπάρχει και μια τρίτη πλευρά, αυτή του γιατρού και της επαγγελματικής του ηθικής. Η επαγγελματική του ταυτότητα του υπαγόρευσε να περιθάψει τον εχθρικό στρατιώτη. Πιστεύω πως αυτό ισχύει και με τους δημοσιογράφους. Πρέπει να λένε την αλήθεια. Ένας δημοσιογράφος δεν είναι προπαγανδιστής μιας εθνότητας ή μιας θρησκείας, με άλλα λόγια δε νομίζω ότι μπορούν να έχουν εθνικότητα ή θρησκεία. Ποιός θα αποφασίσει αν η αλήθεια αντιμάχεται το εθνικό συμφέρον; Η επικρατούσα ελίτ; Η αλήθεια ποτέ δεν αντιμάχεται τα εθνικά συμφέροντα μακροπρόθεσμα. Δε μπορείς να κτίσεις κάτι δυνατό σε ψέμματα. Οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων λένε ότι υπάρχουν βασανιστήρια στην Τουρκία. Η επικρατούσα ελίτ θα πει ότι το να γράψεις τέτοια πράγματα εί-

Στιγμιότυπο από την παρουσίαση του βιβλίου στην Αθήνα. Ο Ντογάν Τιλίτς (τρίτος από δεξιά) με έλληνες συναδέλφους του. Στο βήμα ο εκδότης Β. Παπαζήσης.

ναι κατά των εθνικών συμφερόντων. Αλλά οι δημοσιογράφοι οφείλουν να γράψουν για τα βασανιστήρια –εφόσον υπάρχουν– γιατί μια δημοκρατική κοινωνία την χτίζεις μόνο λέγοντας την αλήθεια ξανά και ξανά.

• Στο βιβλίο δεν αναφέρετε τα ονόματα των δημοσιογράφων που σας μίλησαν. Σας το ζήτησαν οι ίδιοι ή ήταν μια απόφαση που πήρατε θεωρώντας πως πως δεν θα είχε επίπτωση στην εγκυρότητα του βιβλίου σας;

– Αν το έκανα, το βιβλίο θα είχε πουλήσει δεκαπλάσια, γιατί ορισμένα ονόματα είναι πολύ γνωστά και στις δυο χώρες και επειδή ενδιαφερόμαστε περισσότερο για τα ονόματα παρά για την ουσία. Ο λόγος που δεν ανέφερα τα ονόματά τους δεν ήταν για να μην αντιμετωπίσω προβλήματα. Σαν ερευνητής τούς είπα ότι δεν θα τα ανέφερα και μου μίλησαν με τη μεγαλύτερη δυνατή ειλικρίνεια. Ήταν η επιστημονική μου ευθύνη που μου υπαγόρευσε να μην το κάνω.

• Κάποια σχόλια στο βιβλίο σας σχετικά με τη μέθοδο του μαστιγίου στην Τουρκία, είναι επικριτικά για τις κυβερνήσεις σας. Πώς ήταν η υποδοχή του βιβλίου εκεί;

– Η υποδοχή ήταν πολύ καλή. Δεν ένιωσα καμιά επίσημη κριτική. Οι ακαδημαϊκοί κύκλοι το υποδέχτηκαν θερμά και σε κάποια πανεπιστήμια το χρησιμοποιούν σαν εγχειρίδιο. Αλλά η αντί-

δραση των συναδέλφων μου δεν ήταν τόσο θερμή. Δεν υπήρξε άμεση κριτική, απλά κάποιοι είπαν «Είμαι δημοσιογράφος και δεν ντρέπομαι», χωρίς να έχουν διαβάσει το βιβλίο. Οι εφημερίδες έκαναν κάποια κάλυψη του γεγονότος με συνεντεύξεις κ.ά, αλλά η γενική τάση που επέδειξαν οι αρθρογράφοι ήταν σαν να μην το είδαν καν. Απλά δε μίλησαν γι' αυτό. Τα σχόλια των ελάχιστων αρθρογράφων που έγραψαν γι' αυτό ήταν πολύ θετικά.

• Η «μέθοδος του μαστιγίου» ισχύει ακόμη στην Τουρκία;

– Μπορώ να πω ότι υπήρξε βελτίωση στην ελευθερία του Τύπου σε ό,τι αφορά στις επίσημες κυβερνητικές πιέσεις. Αν μελετήσετε τα δέκα τελευταία χρόνια, θα δείτε ότι λιγότεροι δημοσιογράφοι βρίσκονται φυλακή, κανένας δεν έχει χάσει τη ζωή του, λιγότεροι δέχονται επιθέσεις. Αλλά οι νόμοι που ίσως στείλουν ένα δημοσιογράφο στη φυλακή υπάρχουν ακόμη. Σε ό,τι αφορά τώρα στις πιέσεις που προέρχονται από τους ιδιοκτήτες των Μέσων, μπορώ να πω ότι τα πράγματα χειροτέρεψαν. Από την αρχή του χρόνου γύρω στους 4.000 εργαζόμενους έχασαν τη δουλειά τους. Κάποιοι επιφανείς «επικριτικοί» δημοσιογράφοι απολύθηκαν από τις εφημερίδες τους. Ένας νέος νόμος που ισχυροποιεί τη θέση των ιδιοκτητών ψηφίστηκε...

• Έχετε εργαστεί περισσότερο για

ξένα ΜΜΕ. Ποια είναι η διαφορά τους με τα τούρκικα, σε ό,τι αφορά στο εργασιακό πλαίσιο και στην ελευθερία της επιλογής;

– Μου αρέσει η ανεξαρτησία μου, με κάθε έννοια του όρου. Όλα αυτά τα χρόνια που δούλενα για τα ξένα Μέσα, ήμουν εγώ αντιμέτωπος με τον εαυτό μου. Κανένας εκδότης πάνω από το κεφάλι μου, ή πίσω μου! Αυτό είναι βολικό. Εδώ και δυο χρόνια κάνω μια εβδομαδιαία κριτική εκπομπή στο κανάλι TV8. Αλλά ασφαλώς, είσαι περισσότερο ελεύθερος από κάθε επέμβαση που προέρχεται από τον ιδιοκτήτη, τον εκδότη, ή ακόμη τις κυβερνήσεις, όταν εργάζεσαι στα ξένα ΜΜΕ.

• Εσείς ντραπήκατε ποτέ που είστε δημοσιογράφος;

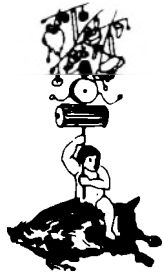
– Ποτέ δεν ένιωσα ντροπή για πράγματα που έκανα προσωπικά. Υπάρχουν δημοσιογράφοι σαν κι εμένα που παίρνουν μεγαλύτερα ρίσκα –γιατί δουλεύουν στον εθνικό Τύπο– και συμπεριφέρονται με τον ηθικό τρόπο. Αλλά ντρέπομαι για πράγματα που κάνουν ορισμένοι από τους συναδέλφους μου. Ανήκω σε ένα επάγγελμα, τη δημοσιογραφία, και νιώθω άσχημα όταν δεν την ασκούν σωστά. Το αίσθημα της ντροπής είναι θετικό. Είναι η μόνη ελπίδα για μια καλύτερη δημοσιογραφία. Αν φύγει αυτό το αίσθημα, δεν έχω λόγο να συνεχίσω να δουλεύω ως δημοσιογράφος.

• Δεν θα αποφύγω τον πειρασμό και θα σας απευθύνω μια μάλλον κοινότοπη ερώτηση Ποια είναι η καλή δημοσιογραφία και τι κάνει ένα δημοσιογράφο καλό;

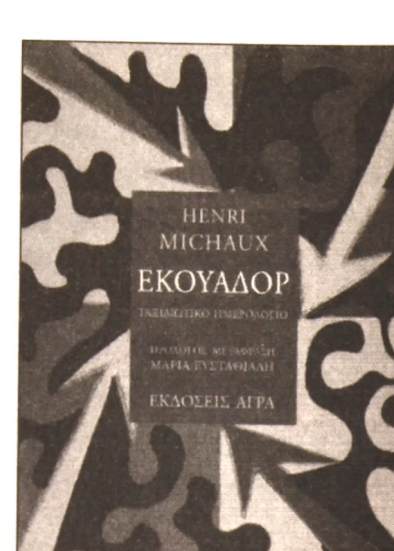
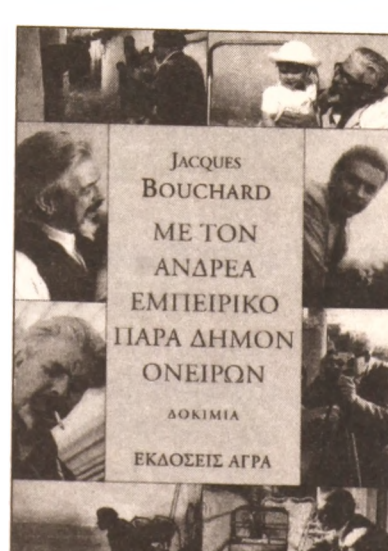
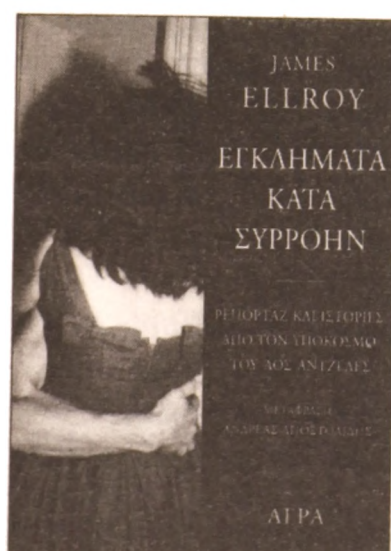
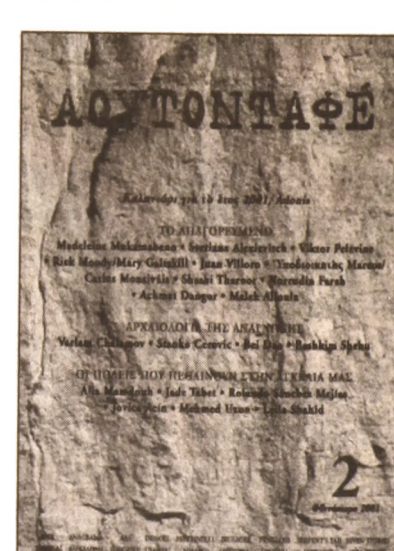
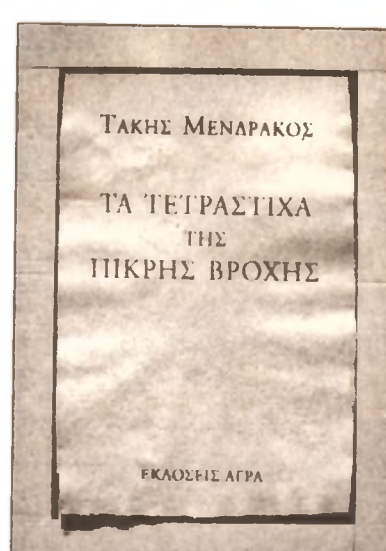
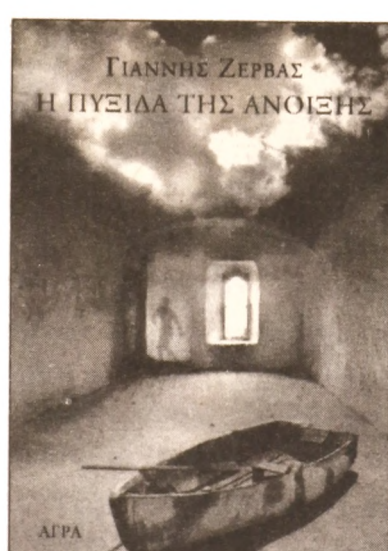
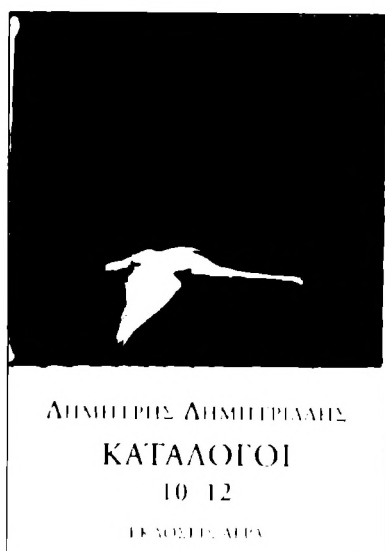
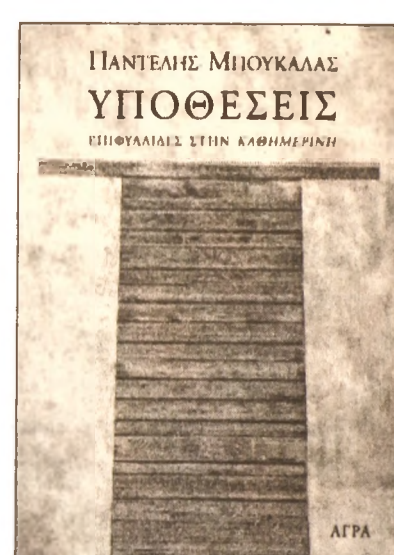
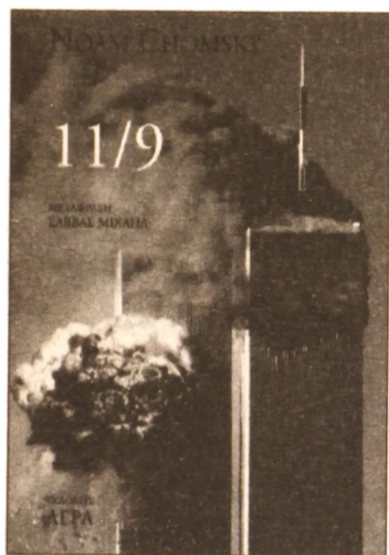
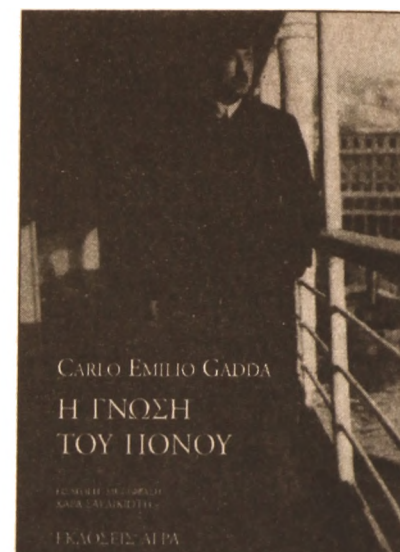
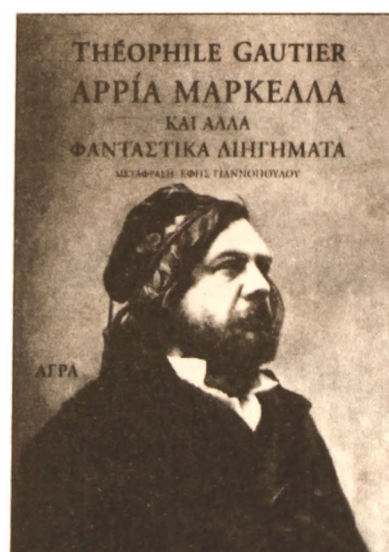
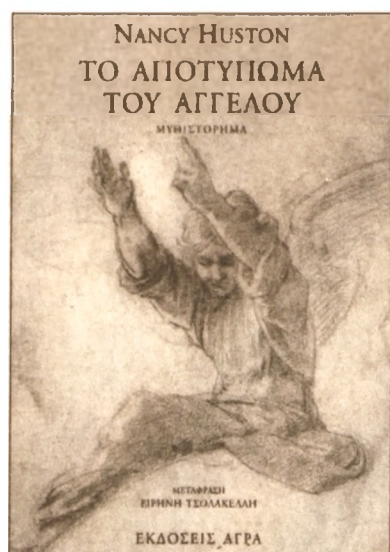
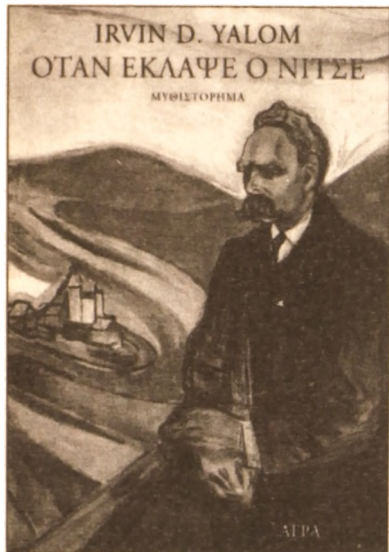
– Δε μου αρέσει να δίνω συνταγές καλής δημοσιογραφίας. Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι ένας δημοσιογράφος θα πρέπει να ρωτά τον εαυτό του τι κάνει και για ποιο λόγο επιλέγει αυτό τον τρόπο να το κάνει. Το να ασκείς κριτική στον εαυτό σου και να αναρωτιέσαι γι' αυτά που κάνεις ίσως σε κάνει καλύτερο. Μου αρέσει να προσδιορίζω τη δημοσιογραφία σαν «το επάγγελμα του να λες την αλήθεια» και πιστεύω ότι είμαστε καλοί δημοσιογράφοι όταν μπορούμε να λέμε την αλήθεια.

* Το βιβλίο *Η Δημοσιογραφία στην Ελλάδα και στην Τουρκία. «Ντρέπομαι που είμαι δημοσιογράφος»* κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Παπαζήση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

Η αντιτρομοκρατική τηλε-προφητεία

του Νίκου Δελλατόλα nikosdel@defacto.gr

Πριν από δεκαέξι χρόνια, σε μία τηλεοπτική εκπομπή του αμερικανικού δικτύου CBS, είχαν κατατεθεί για πρώτη φορά οι παράμετροι της αιματηρής αντιτρομοκρατικής καταστολής: αντίποινα ακόμη και με θύματα αμάχους, δράση μισθωμένων δολοφόνων, στοιχειοθέτηση κατηγοριών χωρίς αποδεικτικά στοιχεία, περιορισμός των ατομικών ελευθεριών. Στον αντίποδα, ο φόβος για επιθέσεις αυτοκτονίας στο εσωτερικό των ΗΠΑ.

Στις 14 Ιουνίου 1985 δύο άραβες με πλαστά διαβατήρια επιβιβάζονται από το αεροδρόμιο του Ελληνικού στο αεροσκάφος Μπόινγκ 727 της TWA, το οποίο εκτελεί την πτήση 847 με δρομολόγιο Κάιρο-Αθήνα-Ρώμη. Λίγη ώρα μετά την απογείωση καταλαμβάνουν το πιλοτήριο ζητώντας ως αντάλλαγμα για την απελευθέρωση των 153 ομήρων επιβατών την αποφυλάκιση 766 κρατουμένων από το ισραηλινό στρατόπεδο Ατλίτ.

Το αεροπλάνο ταξιδεύει συνεχώς μεταξύ Βηρυτού και Αλγερίου, ενώ οι αεροπειρατές ελευθερώνουν τους περισσότερους από τους ομήρους αλλά σκοτώνουν έναν αμερικανό πεζοναύτη στο αεροδρόμιο της πρωτεύουσας του Λιβάνου. Στις 16 Ιουνίου το αεροπλάνο προσγειώνεται στο Αλγέρι και οι δύο αεροπειρατές μαζί με 41 επιβάτες και τρία μέλη του πληρώματος διασκορπίζονται σε σπίτια μελών της οργάνωσης Αμάλ. Υποκύπτοντας στις αμερικανικές πιέσεις η ισραηλινή κυβέρνηση αποφασίζει να κλείσει το στρατόπεδο του Ατλίτ. Έτσι στις 30 Ιουνίου οι όμηροι της αεροπειρατείας απελευθερώνονται.

Εντωμεταξύ η κυβέρνηση Ρήγκαν επέρριψε τις ευθύνες για την αεροπειρατεία στα ελλειπή μέτρα ασφαλείας του αεροδρομίου της Αθήνας. Η ένταση στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις κορυφώθηκε στις 18 Ιουνίου με την έκδοση από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ ταξιδιωτικής οδηγίας η οποία συνιστά

στους πολίτες των ΗΠΑ και στις αμερικανικές αεροπορικές εταιρείες να μην χρησιμοποιούν το Ελληνικό. Μετά το διάβημα διαμαρτυρίας προς τον αμερικανό πρέσβη στην Αθήνα, στο οποίο προέβη ο τότε υπουργός Εξωτερικών Γιάννης Χαραμπόπουλος, και την έναρξη συνομιλιών μεταξύ των δύο χωρών σε διπλωματικό επίπεδο, η κρίση αποκλιμακώθηκε στις 22 Ιουλίου με την άρση της ταξιδιωτικής οδηγίας από την Ουάσιγκτον.

Ωστόσο λίγους μήνες αργότερα και συγκεκριμένα τον Νοέμβριο μία νέα κατάληψη αεροσκάφους που ξεκίνησε και πάλι από την Αθήνα έμελλε να εξελιχθεί στην πιο αιματηρή αεροπειρατεία που κατεγράφη στα χρονικά της αεροπλοΐας, τουλάχιστον μέχρι την 11η Σεπτεμβρίου. Αιγύπτιοι κομάντος με την υποστήριξη των κυβερνήσεων των ΗΠΑ, της Βρετανίας και του Ισραήλ εισέβαλαν στο αεροπλάνο των Αιγυπτιακών Αερογραμμών ανταλλάσσοντας πυρά με τους πέντε αεροπειρατές επάνω από τα κεφάλια των 85 επιβατών και μελών του πληρώματος.

Συνολικά 60 άτομα έχασαν τη ζωή τους εξαιτίας της στρατιωτικής παρέμβασης, που εγκαινίασε μία νέα μέθοδο αντιτρομοκρατικής δράσης, για την οποία το σύνολο σχεδόν των δυτικών κυβερνήσεων είχαν εκφράσει τις επιφυλάξεις τους προς την Ουάσιγκτον.

Παρά το γεγονός ότι η ταυτότητα των δραστών και στις δύο αεροπειρατείες δεν έγινε γνωστή, οι ευθύνες καταλογίστηκαν από τις ΗΠΑ στην εξτρεμιστική

ισλαμική οργάνωση του Αμπού Νιντάλ. Ο τότε αμερικανός υπουργός Εξωτερικών Τζωρτζ Σουλτς είχε δηλώσει ότι «ο μοναδικός τρόπος για την πάταξη των τρομοκρατών είναι να τους αντιμετωπίσουμε με μια καραμπίνα με διπλή κάνη».

Η νέα αντιτρομοκρατική πολιτική της αμερικανικής κυβέρνησης είχε γεννήσει ανησυχίες και στο εσωτερικό της χώρας, όχι μονάχα σε κύκλους διανοουμένων αλλά και στα επιτελεία των ενόπλων δυνάμεων και του διπλωματικού σώματος: Το «δόγμα Ρήγκαν» προέβλεπε την εμπλοκή των ΗΠΑ σε ένα διαρκή πόλεμο με αόρατους εχθρούς, που θα μπορούσε να γεννήσει επιθέσεις αυτοκτονίας μέσα στην Αμερική, όπου ο περιορισμός των προσωπικών ελευθεριών θα προκαλούσε ένα ακόμη εσωτερικό μέτωπο.

Την ίδια ημέρα που εκδόθηκε η ταξιδιωτική εντολή για την Αθήνα, στις 18 Ιουνίου, ο δημοσιογράφος του CBS Γουόλτερ Κρονκάιτ αφιερώνει την τηλεοπτική εκπομπή του στην τρομοκρατία. Οι θέσεις που εκφράστηκαν από επίσημα χείλη αποδεικνύουν την αντίληψη που διαμορφώνεται εδώ και δεκαπέντε χρόνια στις ΗΠΑ για τα φαινόμενα του ισλαμικού φονταμενταλισμού και της τρομοκρατίας. Παρουσιάζουν ακόμη τη συλλογιστική που επέβαλε τη χρήση αιματηρών μέσων για την εξόντωση των δραστών θυσιάζοντας μάλιστα τη ζωή αμάχων.

Τα αποσπάσματα της προφητικής τηλεοπτικής εκπομπής που δημοσιεύθηκαν στο περιοδικό *Στοχαστής* τον Ιανουάριο του 1986 είχαν περάσει μάλλον απαρατήρητα από την κοινή γνώμη. Ωστόσο δεκαπέντε χρόνια μετά την εφαρμογή του αντιτρομοκρατικού δόγματος Ρήγκαν, των επιθέσεων της 11ης Σεπτεμβρίου εναντίον των ΗΠΑ και την αμερικανική προέλαση στο Αφγανιστάν, τα συμπεράσματα εκείνης της εκπομπής του CBS μοιάζουν επίκαιρα, ίσως περισσότερο από ποτέ.

Ας θυμηθούμε τα πιο χαρακτηριστικά αποσπάσματα εκείνης της συζήτησης:

«ΘΑ ΓΙΝΟΥΜΕ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΕΣ;»

Γουόλτερ Κρονκάιτ: Την περασμένη βδομάδα 130 πολίτες των ΗΠΑ υπέστησαν αεροπειρατεία από μουσουλμάνους τρομοκράτες στην πτήση 847 της TWA. Αυτή η εκπομπή αναφέρεται στις τρομοκρατικές πράξεις εναντίον Αμερικανών και στο γιατί η κυβέρνησή μας δυσκολεύεται να απαντήσει.

Ρόναλντ Ρήγκαν: Ας πληροφορηθούν οι τρομοκράτες ότι όταν παραβιάζονται οι κανόνες της διεθνούς συμπεριφοράς η πολιτική μας θα είναι η ταχύτατη και αποτελεσματική ανταπόδοση.

Κρονκάιτ: Από τότε που ο Πρόεδρος των ΗΠΑ είπε αυτά τα λόγια, η μόνη ορατή αντίδρασή μας στην τρομοκρατία είναι αυτά τα προστατευτικά οδοφράγματα στο 1600 της Λεωφόρου Πενσυλβανίας (μπροστά στο Λευκό Οίκο) και σε άλλα δημόσια κτήρια. Έφτασε άραγε το πιο δυνατό έθνος σ' αυτή την κατάντια, να κατασκευάζει οδοφράγματα για να κρυφτεί από πίσω; Υπάρχουν άραγε τρόποι να χτυπήσουμε την τρομοκρατία χωρίς να γίνουμε κι εμείς οι ίδιοι τρομοκράτες; Μήπως κινδυνεύουμε όχι μόνο απ' τους τρομοκράτες, αλλά και από την αντίδρασή μας σ' αυτούς;

«ΣΚΛΗΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»

Κρονκάιτ: Ο υπουργός Εξωτερικών Σουλτς, που επισκέφτηκε τη Βηρυτό λίγο μετά την επίθεση κατά της πρεσβείας των ΗΠΑ, υποστηρίζει από τότε μια σκληρή πολιτική κατά των τρομοκρατών.

Τζωρτζ Σουλτς: Η εμπειρία μάς έχει δείξει τόσα χρόνια ότι ο πιο ανασταλτικός παράγοντας στην ανάπτυξη της τρομοκρατίας είναι η βεβαιότητα ότι άμεσα και αποτελεσματικά μέτρα θα λαμβάνονται εναντίον όλων που αναμιγνύονται σ' αυτήν.

Κρονκάιτ: Ο υπουργός πρόσθεσε: «Πρέπει να είμαστε έτοιμοι να χρησιμοποιήσουμε στρατιωτική δύναμη και να καταλάβουμε ότι είναι πιθανόν να έχουμε κάποιες απώλειες, καθώς επίσης ότι μπορεί να σκοτωθούν και μερικοί αθώοι».

«ΜΕΓΑΛΟΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ ΤΑ ΦΟΡΤΙΑ ΜΕ ΒΟΜΒΕΣ»

Κρονκάιτ: Όμως ο κύριος σύμβουλος του Προέδρου στα θέματα της τρομο-

κρατίας δεν υποστηρίζει καθόλου αυτή την άμεση απάντηση. Ο υπουργός Άμυνας Κάσπαρ Ουαϊνμπέργκερ είναι οπαδός της αυτοσυγκράτησης.

Κάσπαρ Ουαϊνμπέργκερ: Είναι οπωσδήποτε μεγάλος πειρασμός να δοκιμάσουμε να απαντήσουμε αδειάζοντας ένα μεγάλο φορτίο βόμβες πάνω από κάποια ομάδα που πιστεύουμε ότι είναι υπεύθυνη. Αυτό όμως καθόλου δεν πρόκειται να μας προφυλάξει από τη συνέχιση της τρομοκρατίας.

Κρονκάιτ: Υπάρχουν όμως οι θιασώτες της μαζικής ανταπόδοσης.

Ουαϊνμπέργκερ: Οπωσδήποτε υπάρχουν και είναι κατανοητό. Βέβαια πιστεύω ότι οι περισσότεροι επιθυμούν μια μαζική ανταπόδοση μόνο από τη στιγμή που θα γνωρίζουμε ποιος είναι ο στόχος. Χρησιμοποιώ την αναλογία του να έχεις ένα τρομοκράτη σ' ένα θέατρο γεμάτο με κόσμο και να θερίζεις όλο το θέατρο με αυτόματα, ελπίζοντας να πετύχεις τον τρομοκράτη.

Ο ΙΣΛΑΜΙΣΤΙΚΟΣ ΤΡΟΜΟΣ

Κρονκάιτ: Μιλώ με τον Ντάνιελ Πάιπς, καθηγητή στρατηγικής στο Κολέγιο Ναυτικού Πολέμου του Νιούπορτ. Γιατί χώρες όπως το Ιράν υποστηρίζουν τους τρομοκράτες;

Ντάνιελ Πάιπς: Οπωσδήποτε από τακτική άποψη έχει νόημα γι' αυτούς να χρησιμοποιούν τον τρόμο. Ο τρόμος ελαχιστοποιεί τις διαφορές μεταξύ μιας μικρής και μιας μεγάλης δύναμης. Αν βρισκόμουν στο Ιράν και κατέστρωνα μια εκστρατεία εναντίον των ΗΠΑ, νομίζω ότι κι εγώ θα χρησιμοποιούσα τον τρόμο.

Κρονκάιτ: Έχεις εμπιστοσύνη στη δυνατότητά μας να κατανοήσουμε αυτά τα πράγματα;

Πάιπς: Οι εκτιμήσεις των γραφειοκρατών γίνονται εκ του ασφαλούς και είναι περιορισμένες. Όταν γίνεται κάτι εξαιρετικό οι γραφειοκράτες τα χάνουν. Τι κατάλαβαν οι γραφειοκράτες το 1930, όταν έπαιρνε ο Χίτλερ την εξουσία; Τι κατάλαβαν για τον Χομεϊνί;

ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΗΠΑ ΚΑΙ «ΜΙΣΘΩΜΕΝΟΙ ΔΟΛΟΦΟΝΟΙ»

Κρονκάιτ: Ο Ουίλιαμ Γουέμπστερ, διευθυντής του FBI, πιστεύει ότι τρομοκράτες του Ισλάμ μπορεί να δράσουν στη χώρα μας μόνο κάτω από ορισμέ-

Ο ένοπλος αεροπειρατής του αεροσκάφους της TWA διακρίνεται πίσω από τον πιλότο της πτήσης 847 (λήψη από το δίκτυο ABC).

νες προϋποθέσεις.

Ουίλιαμ Γουέμπστερ: Αν κατά τη διάρκεια των αντιπoinων από τη θάλασσα ή τον αέρα καταστρέψουμε κατά λάθος ένα σημαντικό τζαμί, ή ακόμα αν βομβαρδίσουμε αθώες γυναίκες και παιδιά, αυτό θα μπορούσε να εμπνεύσει αποστολές αυτοκτονίας που θα έρχονταν στις ΗΠΑ για να εκδικηθούν κάτι πολύ σημαντικό γι' αυτούς τους ανθρώπους.

Κρονκάιτ: Οι περισσότερες χώρες έχουν στρατιωτικές ή παραστρατιωτικές ομάδες για να αντιμετωπίζουν τους τρομοκράτες. Αυτά τα μέλη της αντιτρομοκρατικής ομάδας της Βρετανίας, της Special Air Service, έδρασαν όταν τρομοκράτες κατέλαβαν την ιρανική πρεσβεία στο Λονδίνο. Όταν άρχισαν να εκτελούν ομήρους, οι κομάντος εισέβαλαν στην πρεσβεία και έσωσαν τους ομήρους. Η αμερικανική ομάδα ονομάζεται Δέλτα. Βρισκόταν κοντά στη Βηρυτό κατά τη διάρκεια της αεροπειρατείας στην πτήση 847 της TWA. Αυτή είναι η ομάδα που έστειλε ο Πρόεδρος Κάρτερ για να σώσει τους αμερικάνους διπλωμάτες που κρατούνταν όμηροι στη Τεχεράνη. Αυτή η μυστική αποστολή τελείωσε με μια καταστροφή στην έρημο. Γιατί άραγε οι δικές μας ειδικές ομάδες έχουν τόσο φτωχή απόδοση;

Ανώνυμος: Όλοι οι στρατηγοί που ξέρω, με ελάχιστες εξαιρέσεις, θέλουν να ξαναπαίξουν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Είναι ο τελευταίος πόλεμος που κερδίσαμε. Και όλο το NATO είναι εξοπλισμένο να ξαναπολεμήσει τον Β'

Παγκόσμιο Πόλεμο με καλύτερη τεχνολογία. Ένας στρατηγός με τέσσερα αστέρια –και δεν θα πω φυσικά το όνομά του– μετά από μια μακριά συζήτηση εκνευρίστηκε και μου είπε «κοίτα να δεις, γιατί αυτοί οι άνθρωποι δεν βγαίνουν στα ίσα να μας πολεμήσουν σαν άντρες;». Φυσικά αυτό είναι παράλογο. Το παιχνίδι είναι παράνομο.

Κρονκάιτ: Και οι κανόνες του παιχνιδιού είναι βρώμικοι. Αυτός ο άνδρας, ο ηγέτης των σιιτών Μοχάμετ Χουσεΐν Φατζαλάχ, πιστεύεται ότι βρίσκεται πίσω από τρομοκρατικές επιθέσεις εναντίον Αμερικανών στον Λίβανο. Τον περασμένο Μάρτιο μόλις διέφυγε το θάνατο όταν ένα παγιδευμένο αυτοκίνητο εξερράγη έξω από το σπίτι του στη Βηρυτό σκοτώνοντας 80 και τραυματίζοντας 200 πολίτες. Η βόμβα σύμφωνα με την *Ουάσιγκτον Ποστ* σχεδιάστηκε από λιβανέζους και ξένους αντιτρομοκράτες που είχαν εργαστεί για τη CIA. Βέβαια η CIA λέει ότι ούτε είχε επιτρέψει, ούτε καν γνώριζε αυτή την επιχείρηση. Τι δεν πήγε καλά;

Ανώνυμος: Αυτό που σίγουρα δεν πήγε καλά είναι το ότι δεν υπήρχε οργανωμένη δομή διοίκησης και ελέγχου. Δεν υπήρχε τρόπος να κρατηθεί η μυστικότητα. Δεν υπήρχε τρόπος να ελεγχθεί ο κόσμος που κατά βάση ήταν δολοφόνοι. Η χρησιμοποίηση ομάδων κρούσης, με το ένα όνομα ή με το άλλο, δεν είναι αποδεκτή στις ΗΠΑ. Δεν είναι αποδεκτό από τον νόμο να δίνονται διαταγές εκτέλεσης ανθρώπων. Δεν είναι αποδεκτό στο Κογκρέσο. Επομένως τι να κάνουμε; Μισθώνουμε πληρωμένους «αντιπροσώπους». Και ορισμένοι απ' αυτούς τους «αντιπροσώπους» δεν είναι τόσο καλοί όσο εκείνοι που θα δημιουργούσαμε εμείς.

ΦΟΒΟΣ ΠΑΝΩ ΑΠ' ΤΗΝ ΠΟΛΗ...

Κρονκάιτ: Η διπλωματική πίεση της διοίκησης δεν δούλεψε. Μήπως άλλα αντιτρομοκρατικά μέτρα ήταν πιο αποτελεσματικά;

Ανώνυμος: Είχαμε κάποιες επιτυχίες κατά της τρομοκρατίας τα τελευταία χρόνια. Κι αυτό έγινε με την αποδιοργάνωση τρομοκρατικών ενεργειών και δουλεύοντας με άλλες σύμμαχες χώρες, σ' αυτό τον χώρο της παρανομίας, πουλήσαμε στους τρομοκράτες χαλασμένα όπλα και ορισμένο εκρηκτικό

υλικό που ανατινάζεται στα μούτρα αυτού που το χρησιμοποιεί. Έτσι τους υποχρεώσαμε να σκεφτούν ότι τα εφόδιά τους δεν είναι ανά πάσα στιγμή έτοιμα για χρήση. Αυτά βέβαια δεν είναι πράγματα που μπορεί κανείς να περηφανεύεται και να τα συζητά δημόσια. Γι' αυτούς τους λόγους πιστεύω ότι θα δούμε μάλλον τα αποτελέσματα παρά τις ατομικές αψιμαχίες και μάχες. Όλα γίνονται στο σκοτάδι και τη σκιά.

Κρονκάιτ: Οι σκιές αυτού του σκοτεινού πολέμου είναι ήδη ορατές, ιδιαίτερα στην Ουάσιγκτον. Φράχτες για να εμποδίσουν πιθανές επιθέσεις αυτοκτονίας έχουν στηθεί γύρω από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ, τον Λευκό Οίκο, το Πεντάγωνο, το Καπιτώλιο. Γίνεται κουβέντα να κλείσει η Λεωφόρος Πενσυλβανίας μπροστά στον Λευκό Οίκο. Αλλά οι φυσικοί κίνδυνοι δεν είναι οι μόνοι.

Γουέμπστερ (Διευθυντής του FBI): Ένας απ' τους μεγαλύτερους κινδύνους είναι ότι αρχίζει να επικρατεί ο φόβος και η απαίτηση για μέτρα αντιποίνων γίνεται τόσο μεγάλη, ώστε υπάρχει η πιθανότητα στην προσπάθειά μας να ικανοποιήσουμε την απαίτηση να διατηρηθεί ασφαλής η κοινωνία, να καταφύγουμε στη χρήση κατασταλτικής τακτικής που θα καταστρέψει τις ελευθερίες μας.

Κρονκάιτ: Μήπως οι φόβοι μας για την τρομοκρατία μάς οδηγούν στην παράνοια;

Γουέμπστερ: Ελπίζω όχι... Ελπίζω όχι. Πρέπει να κρατάμε το μέτρο της τρομοκρατικής δράσης.

Κρονκάιτ: Ένας τρόπος είναι να είμαστε προετοιμασμένοι. Εδώ βλέπετε μια ομάδα σωτηρίας ομήρων του FBI να γυμνάζεται. Ο αρχηγός της ομάδας Ντάνν Κόλσον παίζει τον ρόλο ενός ομήρου. Οι τρομοκράτες είναι φιγούρες από χαρτόνι, αλλά οι σφαίρες είναι πολύ αληθινές. Τα μέλη της ομάδας δουλεύουν στη σκιά και κάνουν ό,τι κάνουν με σεβασμό στους νόμους.

Ντάνν Κόλσον: Αντιμετωπίζω τη σχέση αυτής της ομάδας προς τους τρομοκράτες σαν ένας αξιωματικός που επιβάλλει τον νόμο. Δεν το βλέπω σαν ένα πόλεμο. Ο πόλεμος είναι για τους στρατιώτες. Εγώ δεν είμαι στρατιώτης. Είμαι ομοσπονδιακός αστυνομικός. Είμαι πράκτορας του FBI. Το βλέπω σαν

εγκληματικές πράξεις. Και όταν διαπράττεται μια εγκληματική πράξη, ερευνούμε και την εξιχνιάζουμε. Έτσι πρέπει να γίνεται.

«ΑΝΤΙΠΟΙΝΑ»

Ανώνυμος: Ενώ έχουμε πολλούς εχθρούς σ' όλο τον κόσμο, και ιδιαίτερα η Σοβιετική Ένωση είναι ο αντίπαλός μας, εντούτοις μοιραζόμαστε μ' αυτούς πολλούς κοινούς στόχους και έχουμε την ίδια πολιτιστική βάση. Εννοώ ότι οι ηγέτες της Σοβιετικής Ένωσης φορούν κι αυτοί γραβάτες και πηγαίνουν ν' ακούσουν Τσαϊκόφσκι. Το ίδιο κάνουμε κι εμείς. Οι Ιρανοί δεν το κάνουν. Η κυβέρνηση του Ιράν τρέφει ένα μακροχρόνιο μίσος για μας, κι αυτό είναι που κάνει τη διαφορά. Έχουμε λοιπόν το δίλημμα: Είτε να τους ανταποδίδουμε κάθε χτύπημα σε όποιο μέτωπο ανοίγουν, είτε απλώς να προσπαθούμε να τους κατευνάσουμε.

Κρονκάιτ: Πριν από την πτήση 847 της TWA ο Πρόεδρος ανακοίνωσε ότι είχε προειδοποιήσει το Ιράν ότι αν οι πράκτορές του ξαναχτυπούσαν Αμερικανούς θα κάναμε αντίποινα. Όπως όμως αποδεικνύει αυτή η τελευταία αεροπειρατεία, δεν είναι κάτι εύκολο. Και δεν υπάρχει απλή απάντηση στην τρομοκρατία.

Ανώνυμος: Πρέπει να καταλάβουμε ένα πράγμα. Οπωσδήποτε θα μπορούσαμε να στείλουμε βομβαρδιστικά, F-15, F-18. Θα μπορούσαμε να βομβαρδίσουμε ένα ιρανικό στρατόπεδο. Αλλά τότε δεν θα σκοτωθούν μόνο ενήλικες τρομοκράτες, θα υπάρξουν και καρβουνιασμένα πτώματα μωρών. Και το ABC, το CBS, το NBC, όλοι θα σπεύδουν να πάρουν φωτογραφίες απ' αυτά τα καρβουνιασμένα μωρά. Μπορούμε να αντέξουμε κάτι τέτοιο; Έχουμε άραγε αρκετή εμπιστοσύνη στον εαυτό μας ως έθνος και επιθυμούμε να διακινδυνεύσουμε κάτι τέτοιο ή μας διακατέχει ακόμα αυτή η απίστευτη ενοχή από την εποχή του Βιετνάμ και μας εμποδίζει να απαντήσουμε;

Ανώνυμος: Αυτό μπορεί να σοκάρει ορισμένους. Αρχίζω να συμερίζομαι την ιδέα εκείνων που πιστεύουν ότι πρέπει να επιστρέψουμε σε καλυμμένες ενέργειες εναντίον των τρομοκρατών, ας πούμε και δολοφονίες σαν μια τεχνική.

Ένθεν και ένθεν της τρομοκρατίας αναζητώντας την «μέση λύση»

του Σωτήρη Γουνελά

Η κατάσταση που διαμορφώνεται παγκοσμίως είναι κατάσταση παρανοϊκής κρίσης. Η τρομοκρατική και συνάμα φρικιαστική για το αποτέλεσμα της επίθεση στο κέντρο της Νέας Υόρκης (το εμπορικό κέντρο) έχει μια ορισμένη *σημασία*, η οποία δεν φαίνεται ούτε να κατανοείται, ούτε να συζητείται παρά σε μάλλον περιθωριακές τηλεοπτικές συζητήσεις ή άρθρα εφημερίδων. Δυστυχώς ο κοινός νους μένει πολύ στην *συναισθηματική φόρτιση*, δεν έχει τρόπο να δει βαθύτερα και προπαντός να «συνθέσει» αυτό που γίνεται με αυτό που έχει γίνει πρωτύτερα ή συνδέεται γενικότερα με το γεγονός.

Με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης οι Η.Π.Α. φάνηκαν να επικρατούν ως η μοναδική πλέον υπερδύναμη. Η απουσία αντιπάλου δέους (Ρωσία) και η «κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού» ως πολιτικοοικονομικό σύστημα προώθησαν μια παγκόσμια *συγχώνευση* των οικονομικών συστημάτων και των πολιτικών ιδεολογιών ή, για να το πούμε αλλιώς, ο κρατικός καπιταλισμός κατεπόθη από την θεωρούμενη ελεύθερη κεφαλαιοκρατία απ' όπου προέκυψε το τέρας της *Οικονομίας της Αγοράς*, που ουσιαστικά όχι μόνο καλύπτει την αλλαγή από οικονομικής πλευράς αλλά και από πλευράς πολιτικής ιδεολογίας, αφού οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις της Ευρώπης έχουν αποδεχθεί τα φιλελεύθερα δόγματα της κεφαλαιοκρατίας και της ανάπτυξης.

Και ενώ θα μπορούσε να θεωρηθεί σπουδαίο γεγονός το ότι λαοί φυλακισμένοι μέσα στην κομμουνιστική ιδεολογία απελευθερώθηκαν, αναπτύσσεται μια κατάσταση που υποδουλώνει τις χώρες αυτές σε μια αναγκαστική εξάρτηση από την κυρίαρχη δυτική δύναμη, τις Η.Π.Α. (και τους δυτικούς βέβαια εταίρους της), υποδούλωση που φυσι-

κά εξαρτάται από τον βαθμό εξαθλίωσης στον οποίο βρέθηκαν μετά την κατάρρευση. Γιατί εννοείται πως οι βασικές τάσεις και τα δόγματα της κεφαλαιοκρατίας δεν άλλαξαν, μάλλον ισχυροποιήθηκαν και βασικό δόγμα παραμένει ότι κινητήρια δύναμη είναι το ΚΕΡΔΟΣ και κινητήρια ιδεολογία ό,τι σχετίζεται με το ΧΡΗΜΑ και την ΑΓΟΡΑ: όλα τα άλλα, οι ανθρώπινες σχέσεις, η αξία της ανθρώπινης ζωής, η σημασία της ανάπτυξης σήμερα, η έννοια «πρόοδος», η σημασία της ιστορίας των λαών, οι διαφορές πολιτισμών, οι ανακατατάξεις στο παγκόσμιο επίπεδο που συμβαίνουν τα τελευταία χρόνια, τα εκατομμύρια των προσφύγων, το λαθρεμπόριο ανθρώπινων ζωών έχουν δευτερεύουσα σημασία. Το «μεικτό» είδος που προέκυψε από τις συγχωνεύσεις των ιδεολογιών και των οικονομικών συστημάτων (και βέβαια από μια στιγμή κι ύστερα και των εταιρειών) επενδύει με βάση το μέλλον που διαμορφώνεται από την τεχνολογική επανάσταση και προωθεί αναφανδόν για μια ακόμη φορά ο εναπομείνας ένας κυρίαρχος: η Αμερική.

Την ισχυροποίηση της οικονομίας της η χώρα αυτή –αν και κατά βάθος πρό-

κειται για μικρές χώρες ομόσπονδες– την πραγματοποιεί κυρίως μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο, όταν εξήλθε θριαμβεύτρια και άντλησε αυτή τη δύναμη από τον «μαύρο χρυσό», μια ύλη που απετέλεσε ουσιαστικά την πρώτη ύλη για την κορύφωση, μετά τον πόλεμο, της βιομηχανικής επανάστασης και επέτρεψε την εξάπλωση των μηχανών και της τεχνολογίας. Το πετρέλαιο λοιπόν χάρις στις «επτά αδελφές» εταιρείες αύξησε και εδραίωσε την παγκόσμια κυριαρχία των Η.Π.Α. εις βάρος της δύναμης και της παρουσίας στον κόσμο των ίδιων των παραγωγικών χωρών πετρελαίου (Ιράν, Ιράκ, Σαουδική Αραβία, κυρίως). Είναι δύσκολο μέσα σε λίγες γραμμές να δώσει κανείς όλες τις διαστάσεις του προβλήματος. Ωστόσο πρέπει στο σημείο αυτό να ειπωθούν δυό λόγια για την πολιτιστική διάσταση του θέματος και την θρησκευτική. Διαφορετικά δεν μπορούμε να καταλάβουμε τίποτε από αυτά που συμβαίνουν στον κόσμο προπαντός σήμερα.

Ένα πρώτο και κύριο ζήτημα πολιτιστικό και θρησκευτικό ταυτόχρονα είναι ότι η ισλαμική παράδοση δεν αποδέχεται ύπαρξη κοσμικού κράτους, δεν διαφοροποιεί την θρησκεία από την

υπόλοιπη ζωή. Όσο και αν δεχτούμε ότι οι αραβικές ή γενικότερα οι μουσουλμανικές χώρες έχουν «διαβρωθεί» από την συναναστροφή τους με χώρες χριστιανικές ή άθεες, η θρησκεία στους λαούς αυτούς παραμένει κυρίαρχος παράγων, ο οποίος λόγω ποικίλων αλλαγών και εξελίξεων των τελευταίων χρόνων φαίνεται να ενεργοποιείται εκ νέου ενδύμενος μορφές ακραίες, συχνά σφραγισμένες με συμπτώματα παθολογίας. Όμως, αν θέλουμε να καταλάβουμε τους λαούς αυτούς, πρέπει να τους αντικρίσουμε κυριολεκτικά ως άλλον κόσμο προπαντός σε σχέση με την αμερικανική νοοτροπία και ιδεολογία, αλλά και τον νεότερο τουλάχιστον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Αυτό που κυρίως έχει σημασία να συγκρατήσουμε είναι ότι οι λαοί του Ισλάμ δεν μπορούν ποτέ να ενεργήσουν και να συμπεριφερθούν έξω από τη θρησκεία τους και αν το κάνουν θα σημαίνει πως βρίσκονται σε έσχατη έκπτωση. Ταυτόχρονα όμως αυτό δεν σημαίνει καθόλου ότι η ενεργοποίηση του θρησκευτικού παράγοντα στις μουσουλμανικές χώρες έχει ή πρέπει να έχει ως μοναδική έκφραση τον φονταμενταλισμό. Εδώ ανοίγει μεγάλο πεδίο για συνεννοήσεις και διαλόγους που αμφιβάλλω αν μπορούν να κάνουν Ευρωπαίοι ή Αμερικανοί, δοθέντος ότι έχουν πάρει εδώ και πολλά χρόνια διαζύγιο από τη δική τους θρησκευτική παράδοση.

Δυο λόγια τώρα για την θρησκευτική και πολιτιστική κατάσταση του δυτικού κόσμου.

Σε όσους μελέτησαν τις διαστάσεις αυτές και θέλησαν να εμβαθύνουν στις διάφορες όψεις τους είναι γνωστό ότι με την Αναγέννηση ο προσανατολισμός των Ευρωπαίων παύει να είναι χριστιανικός, νοοτροπία που κορυφώνεται με τον Διαφωτισμό και την έλευση της *raison* στο προσκήνιο μαζί με το γενικότερο πνεύμα των θετικών επιστημών που έχει σφραγίσει ιδιαίτερα το έργο των Μαρξ και Φρόυντ και βεβαίως των ιδεολογιών που σχηματίστηκαν πάνω σ' αυτό, του μαρξισμού δηλαδή και της ψυχανάλυσης. Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει ότι στη ζωή των Ευρωπαίων δεν υπάρχει (ή δεν υπάρχει ξανά) η θρησκευτική διάσταση στην συγκεκριμένη της εκδοχή του καθολικισμού ή του προτεσταντισμού – έστω με σημερινή όψη· ωστόσο κανείς δεν μπορεί να υπο-

στηρίξει ότι η διάσταση αυτή κυριαρχεί ή είναι το ανάλογο της σημασίας που έχει στις ισλαμικές χώρες. Όσο για την Αμερική, δεν μπορεί να μη ληφθεί υπ' όψιν ότι η θρησκευτικότητα της είναι μείγμα πουριτανισμού προτεσταντικής έμπνευσης (που σημαίνει πως έχει μέσα της και την πεποίθηση ότι αυτοί είναι πιο «καθαροί» από τους καθολικούς) και θρησκείας του δολαρίου.

* * * *

Θα πρέπει όμως να ξαναέλθουμε εκεί που ξεκινήσαμε και να δούμε ύστερα από το μικρό ταξίδι που κάναμε πώς διαμορφώνεται η κατάσταση μετά το τρομοκρατικό (και τρομαχτικό) χτύπημα στην Νέα Υόρκη. Το χτύπημα αυτό αποτελεί έγκλημα – κανένας δεν έχει δικαίωμα να αφαιρεί ζωές με αυτόν τον βίαιο, τυφλό και συνάμα τόσο ψυχρά υπολογισμένο τρόπο. Ο ίδιος μπορεί να θυσιαστεί χάριν της θρησκείας ή της ιδεολογίας του αλλά όχι να θυσιάζει ταυτίζοντας μάλιστα τον λαό-θύμα με τις εξουσίες του. Όμως, από όσα γράφτηκαν στις προηγούμενες σελίδες, αλλά και από όσα συνάγονται από την παγκόσμια αμερικανική κυριαρχία, το χτύπημα αυτό μοιάζει να προκαλείται ακριβώς από αυτή την κυριαρχία που προωθεί και επιβάλλει λύσεις σε λαούς, χώρες και πολιτισμούς άλλους, με τρόπο σχεδόν ολοκληρωτικό, καθώς πιστεύει ότι τα ιδανικά της είναι πάγκοινα ιδανικά και επομένως με σταυροφορία ή χωρίς σταυροφορία πρέπει να τα δεχτούν όλοι. Δοθέντος ότι στις μουσουλμανικές χώρες τα τελευταία χρόνια έχουμε –όπως είδαμε– επανενεργοποίηση της θρησκευτικής διάστασης με την μορφή του φονταμενταλισμού κυρίως, είναι επόμενο να υπάρξει ένα τέτοιο χτύπημα ως αντίδραση ή αντίσταση στα όσα κατά καιρούς υφίστανται οι λαοί αυτοί. Τουλάχιστον οι Ευρωπαίοι και φυσικά εμείς οι Έλληνες πρέπει να καταλάβουμε πως οι Αμερικανοί για πολλούς μουσουλμανικούς λαούς αποτελούν εξίσου τρομοκράτες και μπορούν να εξαπολύουν εναντίον τους τις ίδιες κατηγορίες που εξαπολύουν και εκείνοι. Δεν είναι ολοφάνερο ειδικά σήμερα ότι η αμερικανική ηγεσία κρίνει και προβαίνει με κριτήριο τη δύναμη και το «ίδιον συμφέρον» και πως όταν μιλάει για τους λαούς των χωρών εκείνων (από τους οποίους άλλω-

στε δεν καταλαβαίνει τίποτε) δεν μπορεί παρά να το κάνει μέσα από ένα πλέγμα ρατσισμού, ενός ρατσισμού που η Αμερική γνώρισε στα ίδια της τα σπλάχνα μέχρι πρόσφατα ακόμη όσον αφορά τους μαύρους κατοίκους της;

Ύστερα λοιπόν από τις τελευταίες εξελίξεις τίθεται το ερώτημα: Ποιο από τα δύο στρατόπεδα θα πρέπει να επιλέξει κανείς; Για μια χώρα σαν την Ελλάδα, με δεδομένες τις παραδόσεις, την θέση και τον πολιτισμό της, η απάντηση είναι μόνο μία: θα πρέπει να προωθήσει την *μέση λύση*. Δεν ηχούν παράξενα αυτές οι κυβερνητικές κορόνες για τη συστράτευση μας με τους πολιτισμένους λαούς της γης; Να μιλάει κανείς τόσο ανεπιφύλακτα για τους «πολιτισμένους» δυτικούς σήμερα αγγίζει τα όρια της υποτέλειας.

Υπάρχει όμως κι ένα άλλο ερώτημα εξίσου κρίσιμο και ουσιαστικό: υπάρχει όντως *ενιαία τρομοκρατία* εναντίον της οποίας η Αμερική καλεί σε συστράτευση και συστηματικό δεκαετή αγώνα, ή η μονοδιάστατη λογική της, το θιγμένο της κύρος, ο άθρησκος πουριτανισμός της, η απρόσωπη τεχνολογία της και η αφηρημένη οικονομία της την εξωθούν να φαντάζεται μια τέτοια κατάσταση και ταυτόχρονα να διογκώνει τον κίνδυνο που την απειλεί; Με άλλα λόγια τα σποραδικά χτυπήματα τρομοκρατίας σε διάφορα σημεία του πλανήτη και ο αριθμός των θυμάτων που προκαλούν αξίζουν όντως μια παγκόσμια εκστρατεία ή μήπως είναι μια ακόμη ευκαιρία (με την ανοχή των Ευρωπαίων) να επιδείξει η Αμερική τον ηγεμονισμό της; Άλλωστε μια τέτοια απόφαση για συστράτευση και επίθεση κατά της τρομοκρατίας δεν έπρεπε να ληφθεί με δημοκρατικό τρόπο; Η Αμερική κατά βάθος δεν ζητάει συστράτευση: την επιβάλλει. Η ελληνική κυβέρνηση που παρουσιάζεται βασιλικότερη του βασιλέως θα πρέπει να προσέξει μήπως βάζει την υπογραφή της σ' ένα «νόμιμο» αιματοκύλισμα του κόσμου. Το προηγούμενο του βομβαρδισμού στη Σερβία και η αντίδραση του ελληνικού λαού έπρεπε να την είχε διδάξει. Και κάτι άλλο: μήπως με την εκστρατεία που εγκαινιάζει η Αμερική κατά της τρομοκρατίας πάει να ξεμπερδέψει μια κι έξω και με τους αντίθετους στην παγκοσμιοποίηση;

Νικόλαος Πανταζόπουλος

«ένας άξιος διδάσκαλος του γένους»¹

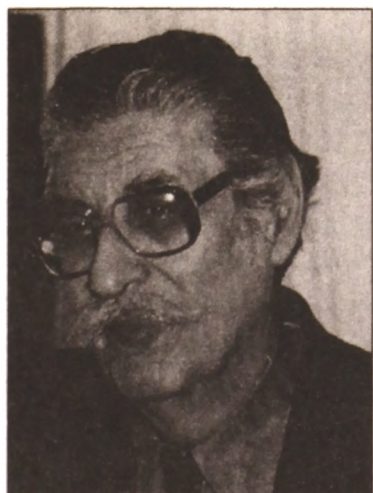
του Γιώργου Κοντογιώργη

Η απώλεια του καθηγητή Νίκου Πανταζόπουλου δεν μπορεί να ειπωθεί ότι αφήνει δυσαναπλήρωτο κενό διότι ευτύχησε να ολοκληρώσει το έργο του και μάλιστα να δει τους καρπούς του να ευδοκιμούν προς το τέλος του βίου του. Με σπάνιο επιστημονικό ήθος και ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ασυμβίβαστος και συγχρόνως σεμνός και απέριττος, κορυφαίος ερευνητής και κυρίως δάσκαλος, επέλεξε να ακολουθήσει το δύσβατο δρόμο της αυτογνωσίας, ερχόμενος σε πλήρη αντίθεση με την κυρίαρχη νομική επιστήμη της εποχής του. Ευτύχησε να γνωρίσει τη δυσπιστία των ομολόγων του, οι οποίοι αισθανόμενοι ανασφαλείς ενώπιον του επιχειρηματός του, τον περιέβαλαν με σιωπή, έως ότου οι νεότερες γενιές τον ανακάλυψαν και τον έφεραν στο προσκήνιο της επιστημονικής συζήτησης στην Ελλάδα.

Ο Ν. Πανταζόπουλος αντιπροσωπεύει την πρώτη σοβαρή προσπάθεια της νομικής επιστήμης να συγκροτήσει ένα σύστημα σκέψης που να αναδεικνύει τις πραγματικότητες του ελληνικού δικαίου. Μέσω μιας πρωτότυπης θεωρίας του Δικαίου –και όντως της ιστορίας των θεσμών και του δικαίου– θα επεξεργασθεί μια θεωρία της ελληνικής εξέλιξης, την οποία θα αντιτείνει διαλεκτικά προς την ευρωπαϊκή εξέλιξη για να καταδείξει τις καταστατικές της διαφορές και, στο πλαίσιο αυτό, την προοδευτική χροιά και για τούτο ανωτερότητα της πρώτης έναντι της ευρωπαϊκής Αναγέννησης. Έχοντας εισαγάγει ως υπό-

βαθρο της ελληνικής ιστορίας τις έννοιες της «ελευθερίας» και της «αυτονομίας» θα υπογραμμίσει με νόημα ότι λησμονείται πως «η πρώτη διακήρυξις των δικαιωμάτων του ελεύθερου ανθρώπου είδε το φως εν Ελλάδι, κατά την αυτήν με τον θεσμόν της αυτονομίας εποχήν»² και συγκεκριμένα ήδη από την περίοδο του Σόλωνα. «Θα ηδύνατο να λεχθή –προσθέτει– ότι τόσον ο θεσμός της ελευθερίας υπό την διπλήν αυτού (ατομικήν-σωματειακήν) εμφάνισιν, όσον και ο της αυτονομίας εκφράζουν δύο των “γενικών αρχών” του ελληνικού δικαίου των οποίων η κολοσσιαία δια το σύγχρονον δικαίον σημασία δεν έχει ακόμη επαρκώς εκτιμηθεί»³. Υπό την έννοια αυτή, ο Ν. Πανταζόπουλος είναι ο πρώτος νεοέλληνας νομικός που εισήγαγε το κοινωνιολογικό επιχείρημα στην επιστήμη του Δικαίου.

Ήταν αναπόφευκτο η κατεύθυνση της σκέψης του να τον οδηγήσει στην αναζήτηση των αιτίων της νεοελληνικής ρήξης με την ιστορία του ελληνισμού. Για το σκοπό αυτό θα εστιάσει την προσοχή του στο πώς το νεοελληνικό κράτος σύρθηκε όμηρος της «νεοτερικότητας» και ιδίως πώς οικοδομήθηκε η ιδεολογία της εξάρτησης και δι’ αυτής η πρόσδεσή του στο άρμα του λεγόμενου ευρωπαϊκού δικαίου. Ο Ν. Πανταζόπουλος διέκρινε προφανώς ότι η νεοελληνική επιστήμη, οι επιστήμες του κράτους στο σύνολό τους, εκλήθησαν όχι απλώς να υπηρετήσουν την εκδοχή του πολιτικά κυρίαρχου κράτους, που διακινούσε η μόλις αναθρόσκουσα από τον φεουδαλικό της μεσαίωνα δυτική Ευρώπη, αλλά και να νομιμοποιήσουν την επιλογή αυτή έναντι του παρελθόντος. Η νομιμοποίηση αυτή γινόταν επιτακτικότερη ενόσω το κράτος της νεοτερικότητας αποδεικνυόταν ανίκανο να οδηγήσει στην πραγμάτωση του προτάγματος της «εθνικής ολοκλήρωσης». Για την επιτυχία του σκοπού αυτού, η επεξεργασία ενός πλήρους απαξιωτικού επιχειρήματος, που θα έπειθε για τη συνολική κατωτερότητα του ελληνικού κεκτημένου –ή αλλιώς για την αξιολογική ανωτερότητα της «Δύσεως»– και θα το ενοχοποιούσε για τις αδυναμίες του νεοτε-

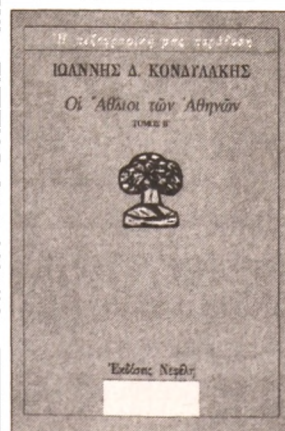
Μανόλης
Αναγνωστάκης

ΥΓ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Η Πεζογραφική μας Παράδοση

ΟΛΟΚΛΗΡΗ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟ ΤΟ 1800 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1930

Ιωάννης Κονδυλάκης

ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ
ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟΜΟΙ 2

[μυθιστόρημα]

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ρικού κράτους, ήταν απολύτως απαραίτητη.

Η κατεύθυνση αυτή της σκέψης του Ν. Πανταζόπουλου ήταν αναπόφευκτο να τον φέρει αντιμέτωπο με τα κυρίαρχα ρεύματα της νεοελληνικής «επιστήμης» που είτε εμφανίζονταν ως απολογητές της νεοτερικότητας και του κράτους της είτε επιχειρούσαν να χειραγωγήσουν το κεκτημένο της ελληνικής «παράδοσης» (η ιδεολογική ορθοδοξία κ.λπ.), προκειμένου να ηγεμονεύσουν στην ελληνική κοινωνία.

Ο Ν. Πανταζόπουλος ήταν ολοκληρωμένος και καθόλα αυτάρκης σε βαθμό που όχι μόνον δεν αισθανόταν ανασφαλής απέναντι στο νέο ή διαφορετικό «επιχείρημα» αλλά και το αναζητούσε διαρκώς και παντού προκειμένου να ανοίξει διάλογο μαζί του. Είχα τη μεγάλη τύχη να τον γνωρίσω, όταν υποστήριξα τη διατριβή μου επί υφηγεσία στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Είχε την περιέργεια, μου δήλωσε περίπου ανστηρά, να δει ποιος ήταν αυτός που χρησιμοποιούσε το δημοτικό τραγούδι ως ερευνητικό εργαλείο για να συγκροτήσει υποθέσεις σχετικά με την κοινωνική και πολιτική σκέψη της ελληνικής κοινωνίας¹. Η θητεία μου δίπλα του, στην πιο ώριμη περίοδο της ζωής του, υπήρξε πολύτιμη και κυρίως διδακτική. Διότι ο Ν. Πανταζόπουλος δίδασκε με το παράδειγμά του, με τον «τρόπον του βίου», πολύ περισσότερο από ότι άμεσα, με τον λόγο του.

Με την πρόωγη απώλεια του Παύλου Πετρίδη, που χρεώθηκε όσο κανείς την «υπόθεση» Πανταζόπουλου, αισθάνομαι ότι έκλεισε ουσιαστικά ο κύκλος της γενιάς η οποία ανακάλυψε τον μεγάλο δάσκαλο, και τον «διακίνησε» με όλες της τις δυνάμεις παντού, ώστε να προλάβει να καταθέσει το καταστάλαγμα της σκέψης του. Εις μνήμην και των δύο υπενθυμίζω ορισμένες από τις προσπάθειες αυτές όπως τη μεγάλη τηλεοπτική σειρά «Νεότερη πολιτική ιστορία» (της ΕΡΤ, με την ευθύνη των Π. Πετρίδη και Αγγ. Σιδεράτου), τη συζήτηση, σε πολλές συνέχειες, στο Τρίτο Πρόγραμμα της ΕΡΤ (με πρωτοβουλία και ευθύνη της Μαρίας Μαυρουδής) μεταξύ των Ν. Πανταζόπουλου, Π. Πετρίδη και Γ. Κοντογιώργη) την ίδια περίοδο, τη διοργάνωση και την έκδοση του κύκλου ομιλιών στο Λαογραφικό-Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας (Θεσσαλονίκη 1985) με τίτλο «Οψεις Νεοελληνικού Βίου» (με συμμετοχή των Γιώργου Ιωάννου, Ν. Πανταζόπουλου, Π. Πετρίδη, Γ. Κοντογιώργη), το συνέδριο για τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου (επιμέλεια Γ. Αναστασιάδη, Γ. Κοντογιώργη, Π. Πετρίδη), που εξέδωσε αργότερα το *Αντί* (Πολύτυπο, 1987), ή για τον «Ιωάννη Καποδίστρια και τη συγκρότηση του νεοελληνικού κράτους» και πολλές άλλες επιστημονικές και ενημερωτικές εκδηλώσεις στις οποίες κεντρικό πρόσωπο ήταν ο μεγάλος «άξιος διδάσκαλος του γένους».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Δανείζομαι τη διατύπωση από τη νεκρολογία του Κώστα Γεωργουσόπουλου για τον μεγάλο έλληνα νομικό, στα *Νέα* της 5ης Δεκεμβρίου 2001.
2. Ν. Πανταζόπουλου, *Αι ελληνικάί κοινωνίαι. Προλεγόμενα εις το αττικόν σωματειακόν δίκαιον*, Αθήναι 1946, σελ. 10 επ.
3. Ό.π., 12. Επίσης, του ιδίου, «Αστικός Κώδιξ και "εθνικόν" δίκαιον», Αθήνα 1945, σελ. 9 επ.
4. Το θέμα της υφηγεσίας μου ήταν «Η ελληνική λαϊκή ιδεολογία. Κοινωνικο-πολιτική μελέτη του δημοτικού τραγουδιού», Αθήνα 1978.

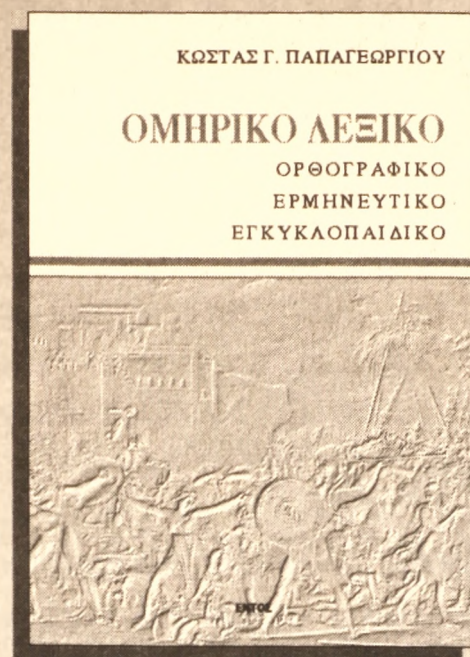

ΜΟΛΙΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Κώστας Γ. Παπαγεωργίου

ΟΜΗΡΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟ – ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ – ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟ

ΟΜΗΡΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟ

Στις σελίδες του
καθρεφτίζεται
η γλωσσική μας
παράδοση

Ένας πλήρης οδηγός στην
ομηρική ποίηση, μια πυξίδα
για την περιπλάνησή μας
στους τόπους και στις
εποχές που καταγράφει
ο Όμηρος στους στίχους
της «Ιλιάδας» και της
«Οδύσσειας», ένα
μοναδικό φιλολογικό και
εγκυκλοπαιδικό λεξικό
χρήσιμο σε επιστήμονες,
μελετητές και φιλόσοφους.

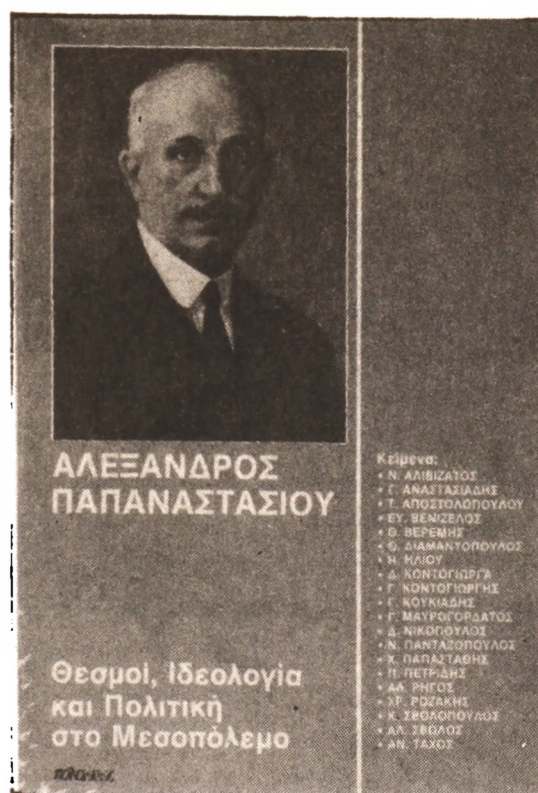
ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΑΠΟ
6.000 ΛΗΜΜΑΤΑ

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΝΤΟΣ»

Τηλ.: 010.76.48.900, Fax: 010.76.48.901,

Internet: www.defacto.gr • e-mail: entos@defacto.gr

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:
Θεσμοί, ιδεολογία
και πολιτική στο Μεσοπόλε-
μο

ΚΕΙΜΕΝΑ:

- Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
- Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
- Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
- ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
- Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
- Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
- Η. ΗΛΙΟΥ
- Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ
- Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
- Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
- Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
- Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
- Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
- Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
- ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
- ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
- Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
- ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΕΝΤΟΣ

"Paper... no paper's!"

Οδοιπορικό στα «νέα προσφυγικά»: στο Πεδίον Άρεως της εξαθλίωσης.

Ρεπορτάζ: Χρήστος Πεπονής

Κυριακή απόγευμα, παγωμένη ατμόσφαιρα Δεκεμβρίου και μια αραιή ομίχλη που πλανάται ανάμεσα στα ψηλόλιγνα δένδρα του Πεδίου του Άρεως κάνοντας το τοπίο μελαγχολικό. Μια συνηθισμένη χειμωνιάτικη Κυριακή σε ένα από τα παλαιότερα και τα μεγαλύτερα άλση της πρωτεύουσας. Αυτή τη φορά όμως κάτω από το ογκώδες και επιβλητικό άγαλμα του Κωνσταντίνου δεν περπατούν ανέμελα και χαρούμενα παιδάκια με τις μαμάδες τους, ούτε ηλικιωμένοι με τα μπαστούνια τους... Εδώ και πολύ καιρό, περίπου ένα εξάμηνο, ζουν –τρόπον τινά– περίπου εκατόν πενήντα πολιτικοί πρόσφυγες, στην πλειοψηφία τους Αφγανοί αλλά και Πακιστανοί και Ιρακινοί, που βιώνουν την υγρασία των χαρτόκουτων.

Η ΖΩΗ ΣΤΟΝ «ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟ ΠΕΔΙΟΝ ΑΡΕΩΣ»

Οι εκατόν πενήντα άνδρες πολιτικοί πρόσφυγες ζουν κάτω από άθλιες συνθήκες, σε πρόχειρα αντίσκηνα φτιαγμένα από πλαστικό και χαρτόκουτα· στοιβαγμένοι δέκα με δεκαπέντε άτομα σε τριάντα σκηνές που σε κανονικές συνθήκες δεν χωρούν περισσότερα από τρία άτομα η κάθε μια. Το μόνο που τους προστατεύει από τα λασπόνερα είναι κάτι ξύλινες σανίδες που πάνω τους έχουν τοποθετήσει κουρελούδες.

Οι περισσότεροι αφγανοί φυγάδες προέρχονται από φυλές Τατζίκων, Χαζάρων και Ουζμπεκων – ανώτερες ταξικά ομάδες, τουρκογενείς, με κοσμικό τρόπο ζωής, που διώχτηκαν βίαια από τη φυλή των Παστούν, των γνωστών σ' εμάς ως το ισλαμικό κίνημα των Ταλιμπάν. Άνθρωποι με πάρα πολλούς μύθους για τον επίγειο «παράδεισο» που ονομάζουν Ελλάδα! Είναι απίστευτο πώς πάνω στη συζήτηση μαζεύονται γύρω σου σαν μέλισσες, με βλέμματα απόγνωσης αλλά και με υπερηφάνια, ζητώντας από σένα έστω την παραμικρή βοήθεια, μια χαραμάδα ελπίδας. Όπως επίσης απίστευτο είναι πόσοι έφηβοι και νέοι άνδρες, ηλικίας από 14 έως 22 ετών, αλλά και πόσοι επιστήμονες, γιατροί, δάσκαλοι και μηχανικοί, βρίσκονται εκεί. Για να βρίσκονται έστω σε ένα άλσος μιας ευρωπαϊκής πρωτεύου-

σας, προφανώς θα έχουν πληρώσει πολλές χιλιάδες δολάρια στα μεγάλα δουλεμπορικά κυκλώματα της Ανατολής. Άλλωστε πολλοί βλέπουν την Ελλάδα απλά ως έναν ενδιάμεσο σταθμό προς κάποια μεγαλύτερη χώρα.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Θετική αλλά και πολύ ευεργετική γι' αυτούς τους συνανθρώπους μας είναι η βοήθεια που προσφέρουν ανιδιοτελώς οι μη κυβερνητικές οργανώσεις όπως της Εθελοντικής Εργασίας Αθηνών, των Γιατρών του Κόσμου, της «Άρσις», καθώς και του Δικτύου Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών, που προσπαθούν όχι μόνο να μοιράσουν κάποια ρούχα, κουβέρτες και φαγητό, αλλά και να προσφέρουν νομική βοήθεια για την απόκτηση ροζ κάρτας καθώς και πληροφορίες για την εργασιακή και κοινωνική ένταξή τους στη ελληνική κοινωνία. Αξίζει να αναφερθούμε και στις πρόσφατες πρωτοβουλίες στέγασης τριακοσίων πολιτικών φυγάδων σε νοικιασμένα δωμάτια ξενοδοχείων στο κέντρο της Αθήνας από τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες.

Όπως μας εξήγησε ο Σπύρος Ψύχας, εκπρόσωπος της Εθελοντικής Εργασίας, «η ανθρώπινη και κοινωνική αλληλεγγύη της κοινωνίας των πολιτών

δεν πρέπει και δεν μπορεί να περιορίζεται μόνο σε κάποια σακούλα με ρούχα, ανδρικά και γυναικεία (παρότι εδώ όλοι είναι άνδρες), ούτε σε ένα πιάτο φαγητό. Οι πρόσφυγες δεν ζητούν την ελεημοσύνη μας, παρά θέλουν οργανωμένες κρατικές και μη υπηρεσίες, που να τους προσφέρουν διάφορες υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας και συνθήκες υποδοχής. Συγκεκριμένα η ελληνική πολιτεία με τα εντεταλμένα της όργανα αδιαφορεί συστηματικά για την ίδια την ύπαρξη και το μέλλον των πολιτικών φυγάδων, που είναι άτομα που δεν διαθέτουν κανένα χαρτί μαζί τους, που να αποδεικνύει την ύπαρξή τους. Είναι άτομα διωγμένα και τραυματισμένα από τους πολέμους και τις διώξεις στις ανελεύθερες πατρίδες τους. (...) Επίσης η ΕΛ.ΑΣ τούς δίνει ένα υπηρεσιακό άτυπο σημείωμα, που δεν έχει κανένα νομικό status, καμία απολύτως νομική ισχύ. Είναι ένα χαρτί κοροϊδία, στο οποίο αναγράφεται ένα μελλοντικό ραντεβού για την απόκτηση της ροζ κάρτας, μιας αίτησης δηλαδή για την δήλωση ενδιαφέροντος για την απόκτηση πολιτικού ασύλου. Μέχρι τότε ο πρόσφυγας δεν έχει ούτε το δικαίωμα δουλειάς, άρα και δεν μπορεί να ζήσει αξιοπρεπώς».

Ελένη Κοντογιάννη, streetworker: «Έχουμε μια βασική επαφή ώστε να προσεγγίσουμε αυτούς τους ανθρώπους για να τους προσφέρουμε υποστήριξη και πληροφόρηση για το πού μπορούν να πάνε για συσσίτιο, να κάνουν μπάνιο ή να βρουν δουλειά. Επίσης τους μοιράζουμε ρούχα και κουβέρτες και προσφέρουμε διαμεσολάβηση σε όσους θέλουν να δουν γιατρό και χρειάζονται ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ή πάλι σε όσους πρέπει με τη βοήθεια δικηγόρου να κάνουν τα χαρτιά τους στην αστυνομία για παροχή ασύλου και άδειας εργασίας. Άλλωστε η Εθελοντική Εργασία Αθήνας στεγάζει

πολλούς πολιτικούς πρόσφυγες, ιδίως γυναικόπαιδα, σε έναν δικό της ξενώνα φιλοξενίας. Ενώ σε όσους το επιθυμούν κάνουμε μαθήματα ελληνικών σε τμήματα των δεκαπέντε ατόμων.»

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΟ ΑΝΤΙ

Συνάντησα πολλούς πρόσφυγες και συζήτησα αρκετές ώρες μαζί τους τα προβλήματά τους. Δεν έχουν χαρτιά νόμιμης παραμονής στη χώρα αλλά ούτε και κάποιο προσωπικό έγγραφο μαζί τους. Δεν έχουν χρήματα, δεν έχουν ρούχα, δεν έχουν φαγητό και συνάμα καταδιώκονται από την αστυνομία που επικαλείται τα αδικήματα του αγοραί-ου έρωτα και της παράνομης κατασκή-νωσης... Έχουν όμως ένα διαπεραστικό βλέμμα ελπίδας και ένα χαμογελαστό πρόσωπο –παρά τις κακουχίες που έχουν περάσει– που διδάσκει πάρα πολλά σ' εμάς τους «κομπορμιστές δυτικούς»...!

Ασματολάχ, αφγανός πρόσφυγας, ετών 21: «Ζω εδώ πάνω από τρεις μήνες, ήρθα με ένα τουρκικό δουλεμπορικό από τα παράλια της Μ. Ασίας στην Β. Χίο, από κεί με στείλαν στην Αθήνα· ζω χωρίς λεφτά με πολλές κακουχίες, δεν δουλεύω... Έχεις υπόψη σου πού μπορώ να βρώ μια προσωρινή δουλειά; Λόγω του ψύχους και της υγρασίας δεν μπορώ να κοιμηθώ πάνω από τέσσερις ώρες το βράδυ».

Λατίφ, ιρανός πολιτικός πρόσφυγας, ετών 23: «Δέν διαθέτω κόκκινη κάρτα, έχω μόνο ένα χαρτί της αστυνομίας· ήρθα εδώ και δεκαπέντε μέρες με μια πλαστική βάρκα που με αποβίβασε μαζί με κάποιους άλλους σε έναν κόλπο κοντά στη Ραφήνα. Έχω κάνει αίτηση για να απόκτησω δήλωση αιτούντος ασύλου, μου έκλεισαν ραντεβού και το θέμα μου θα εξεταστεί λένε έπειτα από δύο μήνες... Τώρα δεν έχω ούτε ένα πακέτο τσιγάρα και για το καθημερινό συσσίτιο πηγαίνω στο καθολικό Ίδρυμα της μητέρας Τερέζας».

Μοχάμετ Χαμπίμπι, δεκαοκτάχρο-νος φοιτητής της τεχνολογικής σχολής της Καμπούλ: «Μένω σε μια σκηνή μαζί με άλλους εννέα συμπατριώτες μου, στη στέγη των δημοσίων αποχωρητη-ρίων, όπου δεν υπάρχουν βρύσες με νε-ρό για πλύσιμο και όπου κάποιοι άν-δρες μεγάλης ηλικίας, έχοντας υπόψη

ΦΩΤΟ: ΜΑΡΙΑ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

τα επείγοντα προβλήματα διαβίωσής μας, προσπαθούν να μας δώσουν χρή-ματα, ώστε να μας “εξαγοράσουν”, για να πάμε να “κοιμηθούμε μαζί τους”, ξέ-ρεις, για λίγα χιλιάρικα...».

Ένας ψηλόλιγνος και γεροδεμένος άνδρας, ο **Μελθί, 19 ετών, οικοδόμος,** μας εξηγεί την προσωπική του περιπέ-τεια: «Θέλω να εργαστώ σε οποιαδή-ποτε οικοδομική ή αγροτική δουλειά στην Αθήνα ή στην υπόλοιπη Ελλάδα. Μένω με τους συμπατριώτες μου σ' αυ-τή τη σκηνή που βλέπεις (στίς κερκίδες του θεάτρου Αλίκη). Έχω κάνει αίτηση για πολιτικό άσυλο. Είμαι εννέα μήνες στην Ελλάδα, τέσσερις στις φυλακές της Χίου και πέντε μήνες ελεύθερος αλ-λά άνεργος. Αισθάνομαι χαμένος αλλά ελπίζω πολύ ότι στο μέλλον δεν θα κοι-μάμαι σε πρόχειρες καλύβες. Επίσης λόγω της δυσάρεστης κατάστασης που έχει δημιουργηθεί εδώ, η αστυνομία μάς κυνηγά και μας συμπεριφέρεται σαν να είμαστε σκουπίδια...».

Σουλεϊμάν Σ., οδοντίατρος στο επάγ-γελμα, ετών 28: «Θέλω να μάθω ελληνι-κά, θέλω με κάποιο τρόπο να νομιμο-ποιηθώ ώστε να μπορώ να βρω δου-λειά, για να στείλω κάποια λεφτά στην οικογένειά μου στο Αφγανιστάν, όταν τα πράγματα εκεί ομαλοποιηθούν. Έφυγα λόγω του πολέμου από την πα-τρίδα μου, διότι ήμουν ανεπιθύμητο πρόσωπο για το καθεστώς των Ταλι-μπάν».

Ο «ξεναγός» μας στο οδοιπορικό στον «προσφυγικό καταυλισμό» του Πεδίου Άρεως, ο **Ζία, αφγανός δάσκαλος,** μας αναφέρει αισιόδοξα: «Κάποτε δεν θα

πιστεύω ότι ζω εδώ πέρα. Πρόκειται για μια απίστευτη τραγωδία που αποτυ-πώνεται στις ζωές όλων των συμπα-τριωτών μου, διωγμένων από τον πόλε-μο»!

«Είναι πολύ ήσυχοι και περήφανοι άνθρωποι. Θα έπρεπε να μεριμνήσει ουσιαστικά η πολιτεία γι' αυτούς. Στο Πεδίον του Άρεως δεν έχουν μέλλον, οι συνθήκες ζωής τους είναι άθλιες. Τους βλέπεις βρε παιδί μου... πολύ φοβισμέ-νους, ίσως και να αδημονούν για το μέλλον τους. Καμιά φορά τους δίνουμε –σαν κάτοικοι– καμιά κούτα με τσιγά-ρα και κουβέρτες, τόσοι άνδρες είναι εδώ...», μας είπε ο **Κώστας Μ., συντα-ξιούχος,** που έκανε με τη σύζυγό του τη συνηθισμένη κυριακάτικη βόλτα του στο πάρκο.

Ενώ η **Ευαγγέλια Τ., περιπτειούχος,** μας εξηγεί: «Δεν μας ενοχλούν, τους λυπόμαστε, θέλουμε να βοηθήσουμε αλλά δεν ξέρουμε πώς. Εγώ δίνω κά-ποιες φορές τίποτα φαγώσιμο και κα-νένα παλιό σακάκι. Είναι αμαρτία αυτή η κατάσταση γι' αυτούς τους ανθρω-πους· πρέπει το κράτος και ο δήμος να επιληφθούν του θέματος...».

Τις επόμενες ημέρες στην Αθήνα εί-χαμε μεγάλες καταιγίδες και πολύ κρύο. Παρ' όλα αυτά δεν έγινε από το κράτος καμιά προσπάθεια στέγασης. Οι πρόσφυγες είναι ακόμη εκεί και ίσως να περιμένουν ακόμη την ανθρω-πιά μας. Το σίγουρο είναι ότι δεν ζη-τούν την ελεημοσύνη μας.

• Περισσότερες πληροφορίες για το streetwork της Εθελοντικής Εργασίας στο τηλέφωνο: (010)33.02.182

Βιογραφικό σημείωμα: μια ιστορία χωρίς πρόσωπο

των Ιωάννη Κάζλαρη - Θεμιστοκλή Ανδριόπουλου

Ο κόσμος μας έχει περάσει σε μια νέα εποχή. Το παρόν, το παρελθόν και το μέλλον σε επίπεδο μικροκοινωνιολογίας δεν συνδέονται πλέον ούτε από την φορτισμένη ατομική ή/και συλλογική εμπειρία ούτε από την ψυχρή δέσμη φωτός της ιδεολογίας. Μια νέα μορφή λόγου, ένα νέο «καθεστώς αλήθειας»¹ και μια καινούργια αντίληψη κριτικής έχει θρονιάσει για τα καλά μέσα στην καθημερινότητά μας. Χωρίς να τρέφουμε ιδιαίτερη συμπάθεια στον Χιτσκοκικό ορισμό της αγωνίας, δεν θα αποκαλύψουμε αμέσως τη «νέα επιστήμη» που γεννά σε κάθε γωνιά της επικράτειας νέους απολογητές.

Στη συνέχεια του κειμένου θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τα βασικά χαρακτηριστικά της, τον καθαρά ιδεολογικό προσανατολισμό της και σε τελική ανάλυση τον συντηρητικό χαρακτήρα της.

Η ΝΕΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, με ιδιαίτερη ένταση τον Σεπτέμβριο, οι υπολογιστές παίρνουν φωτιά μπροστά από τα κόκκινα και αγωνιώδη μάτια των χειριστών/τριών. Οι ταχυδρομικές υπηρεσίες τότε κυριαρχούνται από ένα αίσθημα πανικού μπροστά στον όγκο διαλογής και διανομής, ενώ οι ψυχρές ταχυδρομικές θυρίδες σφύζουν από ζωή. Τέλος, γλυκύτατες γραμματείες αναθεματίζουν την ώρα και τη στιγμή της ανακάλυψης του πρωτοκόλλου, καθώς σκίζουν ορθογώνιους φακέλους Α4 με περίεργα ονόματα αποστολέων. Άλλο ένα βιογραφικό σημείωμα έχει κάνει την εμφάνισή του. Άλλη μια υποψήφια φιγούρα κρυμμένη πίσω από -ευαίσθητα(!)- προσωπικά δεδομένα παλεύει να ορίσει μια νέα προσωπική ιστορία μπροστά στα μάτια του/της αναγνώστη/τριας.

Μια ασύλληπτη οικονομία λέξεων στερεωμένη «αντικειμενικά» ή «επιστημονικά» πάνω στο χαρτί δίνει τις πρώτες κρίσιμες πληροφορίες του/της συντάκτη/τριας.

Το επόμενο και πιο αισιόδοξο βήμα, εάν το βιογραφικό δεν αρχειοθετηθεί, στην καλύτερη περίπτωση, στους χοντρούς φακέλους με τα υπόλοιπα εκατοντάδες «κατεψυγμένα» βιογραφικά, είναι η πρόσκληση σε προσωπική συνάντηση, ήτοι τη συνέντευξη, γνωστή με τον νεοελληνικό (sic) όρο interview, ενώ το τελικό στάδιο κρίνεται και από άλλες «ενδιάμεσες», μη «αντικειμενικές» ή «ορθολογικές» πρακτικές, όπως πελατειακές σχέσεις, τηλέφωνα «οικείων» και «γνωστών» προσώπων και λοιπές στρατηγικές της τεθλασμένης οδού.

Όμως αλήθεια μπορεί το Βιογραφικό Σημείωμα να θεμελιώσει την έννοια της «νέας επιστήμης»; Κατά τη γνώμη μας η τόσο καλά δουλεμένη πρακτική της σύνταξης των Βιογραφικών Σημειωμάτων στον άγριο στίβο της αγοράς εργασίας, επιχείρησε από την πρώτη στιγμή να αποσπάσει ένα υπερθετικό και άρα μη υποκείμενο σε κριτική χαρακτήρα. Με λίγα λόγια η τέχνη του επιχειρείν του Βιογραφικού Σημειώματος έθεσε από την αρχή

όρους Παραδείγματος.

Αν δούμε για λίγο τα χαρακτηριστικά της, θα μπορέσουμε να αντιληφθούμε το ποιοτικό μέγεθος της νέας αυτής «επιστήμης» παροχής πληροφοριών:

- i. Αντικειμενικότητα.
- ii. Πρακτικός ορθολογικός προσανατολισμός.
- iii. Ισότητα από τα «κάτω».
- iv. Ενιαίος παρανομαστής: αλάθητη αγορά εργασίας.
- v. Εσωτερική δυναμική αναδίπλωσης.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ

Από τα πιο δυνατά σημεία της «νέας επιστήμης» του Βιογραφικού είναι αυτό της αντικειμενικότητας. Χωρίς δεύτερη κουβέντα, εκ των πραγμάτων κάθε κόλλα Α4 με τον τίτλο **ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ** μετατρέπεται αυτόματα από προσωπική ιστορία σε ιστορία δίχως πρόσωπα.

Κεφαλαία γράμματα, ελκυστικές γραμματοσειρές, κομψά περιγράμματα, ιδιαίτερες φόρμες καθώς και τεχνικές οικονομίας του λόγου αποτελούν τον ικανό οπλισμό ασφάλειας σε κριτικές μεροληψίας. Στο βαθμό που πίσω από τις λέξεις δεν κρύβεται καμία Ελένη, κανένας παιδικός μας φίλος, κανένα δάκρυ μας², το Βιογραφικό Σημείωμα τεκμηριώνει θετικά τον χαρακτήρα της αντικειμενικής πληροφορίας ήτοι του γεγονότος. Οι βιωματικές ιστορίες μετατρέπονται σε μια χρονική αλυσίδα γεγονότων ικανών να μαγέψουν και τον πλέον άπιστο. Ο χρόνος συνεχής συνδέεται άρρηκτα με τα γεγονότα και τα τυχόν κενά του, εάν δεν δικαιολογούνται, επιφέρουν υποψίες. Η γεγονοκρατία σφυρηλατεί και στρογγυλεύει, όπως τα όνειρα του P. Valery³, την πραγματικότητα, τονίζοντας με φωτεινά γράμματα τον άψογο εξισωτισμό

τους: γεγονός = αντικειμενικότητα = αλήθεια. Όσο αληθινή είναι μια ακτινογραφία των οστών τόσο αληθινή είναι και μια βιοακτινογραφία του εκάστοτε υποκειμένου.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Ο αντικειμενικός χαρακτήρας της νέας επιστήμης θα κινούνται δίχως έρμα μέσα στις συμπληγάδες της Σκύλλας και της Χάρυβδης της νέας αγοράς εργασίας, αν δεν είχε προικοδοτηθεί από το θετικό πρόσημο του πρακτικού ορθολογικού προσανατολισμού του. Οι θιασώτες της νέας επιστήμης, χωρίς αιδώ ισχυρίζονται πως η «βιογραφική συμβολαιογραφία» αντικειμενικά δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από τον καντιανό πρακτικό ορθό λόγο.

Η καθαρότητα, η διαύγεια, ο σταθερός προσανατολισμός προς την αλήθεια, η λειτουργικότητα και το υποχρεωτικά θετικό του περιεχόμενο αγγίζουν τον σκληρό πυρήνα του «νέου επιστημονικού λόγου».

Λογικά όντα, συγγραφείς του ίδιου τους του εαυτού, συνήθως νέα σε ηλικία, μόνα σε ένα μοναχικό πλήθος, αναζητούν άλλα λογικά όντα-αναγνώστες του ίδιου βεληνεκούς και τρόπου σκέψης για περαιτέρω συνεργασία.

Ξαφνικά ο κανιβαλικά κλειστός χώρος της αγοράς εργασίας, το Χομπσιανό ιδεολογικό κατασκεύασμα του «ή εγώ ή αυτός» που διαπερνά απ' άκρη σ' άκρη τα τριχοειδή αγγεία του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας, μεταλλάσσεται έστω και για μια στιγμή σε μοντέλο ανοιχτής συνεργασίας διαφωτισμένων συγγραφέων και αναγνωστών/τριών – οι δεύτεροι/ες κλειδιά στη χαρά ή στη δυστυχία των πρώτων. Αυτοί/ές οι συγγραφείς και οι αναγνώστες/τριες συμπράττουν σε μια ασύμμετρη σχέση εξουσίας και υποταγής, ελευθερίας και ανελευθερίας, που μόνο η γλυκιά κοινή αφετηρία θα μπορούσε να συσκοτίσει: ο πρακτικά ορθολογικός προσανατολισμός σβήνει τις μυτερές εξοχές του ανοίκειου ζεύγους κατατάσσοντάς το στα κριτήρια της ειδολογικής ταξινόμησης της «νέας επιστήμης».

ΙΣΟΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΑ «ΚΑΤΩ»

Αν οι παραπάνω διαπιστώσεις κινού-

νται στον χώρο της θεωρίας, το τρίτο κριτήριο βρίσκεται και συνέχει τα όρια του κόσμου της πράξης. Η συνεχής ροή εισερχομένων βιογραφικών σημειώματων στα πρωτόκολλα των γραμματειών διαφόρων εταιρειών προσδίδει στη «νέα επιστήμη» την εγκυρότητα της λαϊκής πανηγυρικής βάσης, λειτουργώντας περίπου σαν τον λαό που παρακολουθούσε, σύμφωνα με τον Μ. Foucault, τα βασανιστήρια στην Ευρώπη τον Μεσαίωνα. Τα βιογραφικά σημειώματα αποτελούν την *minimum* συναίνεση για το οργιώδες πανηγύρι της νέας και χαρούμενης γνώσης.

Άνθρωποι κάθε ηλικίας, μορφωτικού επιπέδου και φύλου συμμετέχουν ενεργά στο ξέφρενο «παιχνίδι του άγνωστου συγγραφέα» που οι σελίδες του αναπαριστούν αλλά και τον αντικαθιστούν καθολικά.

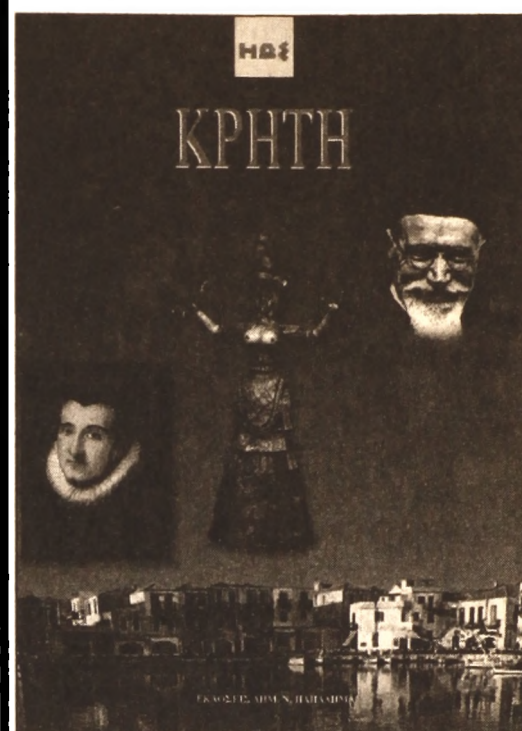
Η από τα «κάτω» λατρεία της νέας μορφής γνώσης και η μέρα με τη μέρα νευρωτική προσπάθεια βελτίωσης όχι μόνο των τεχνικών δράσης της αλλά και των πραγματολογικών της δεδομένων χαρίζουν στη «νέα επιστήμη» το όνειρο κάθε -ισμού: τη διευρυνόμενη κοινωνική συναίνεση. Έτσι λοιπόν τόσο ο κάτοικος της πλατείας Κολωνακίου όσο και της Δραπετσώνας χωρίζουν και χαρίζουν τον κόσμο τους στον κόσμο των άλλων.

ΕΝΙΑΙΟΣ ΠΑΡΑΝΟΜΑΣΤΗΣ: Η ΑΛΑΘΗΤΗ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι αλυσιδωτές πράξεις σύμπραξης στο νέο ζεύγος αλά Hegel, αυτοβιογραφούμενου-επιμελητή, δεν μπορούν παρά να οδηγήσουν σε έναν πραγματολογικά ορισμένο χώρο: το γραφείο του εκάστοτε προϊσταμένου των προσλήψεων¹. Ο φυσικός και μη αντιστρέψιμος χώρος του γραφείου υποδοχής στερεώνει φυσικά και αμετάκλητα τους ιεροφάντες της «νέας επιστήμης» στο βάθρο που δε λέει να σπάσει. Και δεν θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά. Όπως στους λειτουργικούς χώρους της γνώσης (π.χ. πανεπιστήμιο) όπου η εξουσία διαπλέκεται σε ερμαφρόδιτους ελιγμούς με την ελευθερία και η χειραφέτηση με τη χειραγωγήση, έτσι και το επιτελικό φρούριο της «νέας επιστήμης» του βιογραφικού σημειώματος αποτυπώνει στον εσωτερικό της χώρο αντίστοιχες σχέσεις εξουσίας / ελευθερίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΡΗΤΗ

Νέα επιμελημένη Έκδοση της «ΗΟΥΣ»

Με εμπειριστατωμένα άρθρα και μελέτες 140 ανθρώπων των γραμμάτων και των τεχνών, με επιστολές και αυτόγραφα του Καζαντζάκη και του Βενιζέλου και το εικονογραφημένο χειρόγραφο του Ερωτόκριτου, επανακυκλοφορεί η ΚΡΗΤΗ της ΗΟΥΣ σε ΝΕΑ επιμελημένη έκδοση. Με 556 σελίδες, δεμένο σε σχήμα 4° και 475 εικόνες, 10 χάρτες και 12 γκραβούρες.

Προσφορά
στη μεγαλόνησο Κρήτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

Παρ' όλη όμως την αρχικά καινοτομική και νεοτερική διάσταση της πράξης της αποστολής βιογραφικών σημειωμάτων δεν μπορούν να κρυφτούν τα συντηρητικά χαρακτηριστικά της.

Και ο/η υπεύθυνος/η πρόσληψης από τη μία και ο καθηγητής από την άλλη, ελεγκτές ταυτόχρονα σωμάτων και ψυχών, «αντικειμενικοποιούν» αποφασιστικά τον εξουσιαστικό και χειραφετητικό ρόλο τους *ex cathedra*: ο μεν πρώτος, κρίσιμος κριτής της μελλοντικής επαγγελματικής καριέρας, ενώ ο δεύτερος, της μελλοντικής επιστημονικής κατάρτισης. Η «νέα επιστήμη» των βιογραφικών σημειωμάτων, δανειζόμενη το φιλελεύθερο και δυναμικό μοντέλο της σχέσης καθηγη-τής/φοιτητής, περνά «από το παράθυρο» του διευθυντή το στέρεο ιδεολογικό έδαφος ανάπτυξης: τον νέο επιστημονικό λόγο των Human Research Studies ήτοι τις σύγχρονες και επιστημονικές μεθόδους αποκλεισμού.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΑΝΑΔΙΠΛΩΣΗΣ

Το Βιογραφικό Σημείωμα δεν είναι ούτε αστυνομική ταυτότητα ούτε Υπεύθυνη Δήλωση. Είναι γεγονότα. Και μάλιστα γεγονότα δεμένα με αυστηρή χρονική σειρά. Ωστόσο λάθη δεν επιτρέπονται, χρονικές παραλήψεις δεν δικαιολογούνται.

Αν η ταυτότητα ενός ατόμου αναπτύσσεται στο έδαφος αποκλεισμών και αποχωρισμών και στο βαθμό που οι αποκλεισμοί αυτοί είναι, ως ένα πάντα σημείο, επιτρεπτοί από τους εκάστοτε αυτοβιογραφούμενους/νες –αφού για κάθε περίπτωση «επιβάλλεται» να συνταχθεί διαφορετικό βιογραφικό– τότε μπορούμε να μιλήσουμε για το συμβολικό εκείνο πεδίο εκκόλπισης του σχιζοειδούς λυκανθρώπου της ιδιωτικής σφαίρας των συναλλαγών¹.

Τα γεγονότα «Είναι», ανήκουν στο

παρελθόν, δεν αντιστρέφονται ούτε κατastreφονται. Ο/η συντάκτης/τρια όμως μπορεί και πρέπει συχνά να παραλείπει ή/και να μεγεθύνει. Το κανονιστικό πλαίσιο της συγγραφής είναι ήδη γνωστό: Σιωπή ή/και φλυαρία εκεί που πρέπει, όταν πρέπει. Άλλωστε αυτός είναι ο σκληρός πυρήνας της «νέας επιστήμης»: η θεωρία της απόκρυψης και του μεγέθους.

Με αυτόν τον τρόπο κάθε φορά ένα νέο Βιογραφικό Σημείωμα συγκροτεί ένα νέο «καθεστώς αλήθειας», το οποίο προφανώς δεν έχει να κάνει με το ζεύγος *αλήθεια/ψέμα*, αλλά με το σύνολο των κανόνων και των πρακτικών που συνδέονται με ιδιαίτερες δράσεις εξουσίας και υπόκεινται σε μεταβολές.

Προσπαθήσαμε να δείξουμε ότι το Βιογραφικό Σημείωμα, αναπόφευκτος πλέον τρόπος δράσης και πρακτικής στις μεταβιομηχανικές κοινωνίες της συνεχούς αύξησης της προσφοράς εργασίας και μείωσης της ζήτησής της, είναι όχι μόνο για τα καλά ριζωμένο στο κοινωνικό φαντασιακό έτσι ώστε δεν αμφισβητείται η χρησιμότητά του και η «αλήθεια του», αλλά αποτελεί ταυτόχρονα –και λόγω της παραπάνω ιδιότητάς του– προνομιακό πεδίο άσκησης εξουσίας και ελέγχου. Γιατί, όπως παρατηρεί εύστοχα η Αλ. Δεληγιώργη, «ασκώ εξουσία δε σημαίνει διοικώ πρόσωπα, οργανώνω χώρους δράσης ή ιεραρχώ ανάγκες... αλλά σβήνω και ξαναγράφω την ιστορία της ζωής κάποιων άλλων δομώντας το ενδεχόμενο πεδίο δράσης τους»².

Η σύγχρονη αυτή *βιοακτινογραφία* επιτρέπει αρχικά στους αυτοβιογραφούμενους να έχουν «το πάνω χέρι» αφού φαινομενικά γράφουν «ελεύθερα». Η εξουσία άλλωστε ασκείται πάντα μόνο σε ελεύθερα υποκείμενα³. Η φαινομενική όμως αυτή ελευθερία έχει

ήδη καταργηθεί, αφού ταυτόχρονα υπάρχει εξ ορισμού πάντα ο αναγνώστης/τρια-κριτής, εκείνος/η ή εκείνοι που θα αποφασίσουν, εκείνοι που θα ξαναγράψουν τελικά την ιστορία των άλλων ή μάλλον που θα τους αναγκάσουν να ξαναγράψουν οι ίδιοι την ιστορία τους από την αρχή.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η έννοια του καθεστώτος της αλήθειας είναι Φουκωικής προέλευσης και εμφανίζεται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο σε όλα τα έργα του Μ. Foucault. Ενδεικτικά βλ. Μ. Foucault, *Αλήθεια, Γνώση και Ηθική*, Ύψιλον, Αθήνα 1987, σ. 14 κ.έ., Σ. Δεληβογιατζής, *Προς μια ερμηνευτική κριτική. Η περίπτωση Foucault*, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1989, σ. 96 κ.έ., Κ. Δοξιάδης, «Foucault, Ιδεολογία, Επικοινωνία», περ. ΕΚΚΕ, τχ. 71, Αθήνα 1988 καθώς και Αλ. Δεληγιώργη, *Ο μοντερνισμός στη σύγχρονη φιλοσοφία*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1996, σ. 251 κ.έ.
2. Πράγματι ενώ το Βιογραφικό έχει σκοπό να παρουσιάσει τα «πρώτα» και «στεγνά» χαρακτηριστικά του/της υποψήφιου/ας, τις λεγόμενες ικανότητες ή τα προσόντα, η συνέντευξη αποσκοπεί κατά κοινή ομολογία στην «κατανόηση» του χαρακτήρα του/της. Το τελευταίο βέβαια που ενδιαφέρει την αγορά εργασίας είναι οι όποιες ευαισθησίες των υποψηφίων. Αντίθετα θα λέγαμε ότι αποτελούν μάλλον αρνητικό στοιχείο!
3. Η ποίηση, αναφέρει ο Ρ. Valery, προσεγγίζει μορφολογικά το όνειρο. Μπορούμε, συνεχίζει ο γάλλος ποιητής, να προσδιορίσουμε και το ένα και το άλλο με την παραδοχή της περιέργης αυτής ιδιότητας: ότι όλες οι παρεκκλίσεις τους ανήκουν.
4. Για τις έννοιες του *πραγματολογικού* και του *λειτουργικού* χώρου βλ. Κ. Δοξιάδης, *Εθνικισμός, Ιδεολογία και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας*, Πλέθρον, Αθήνα 1995, σ. 33 και 39 αντίστοιχα.
5. Βλ. Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, *Είδωλα Πολιτισμού*, Θεμέλιο, Αθήνα 1991, σ. 274 κ.έ.
6. Βλ. Αλ. Δεληγιώργη, «Τεχνικές πειθάρχησης και στρατηγικές ανάγκης στον τεχνικό πολιτισμό», περ. Ο Πολίτης, τχ. 56, Σεπτ. 1998, σ. 34.
7. Βλ. Κ. Δοξιάδης, *Υποκειμενικότητα και Εξουσία*, Πλέθρον, Αθήνα 1992, σ. 147.

Βασίλης Μπούτος

Η ΣΥΚΟΦΑΝΤΙΑ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ

[Μυθιστόρημα - 5η έκδοση]

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

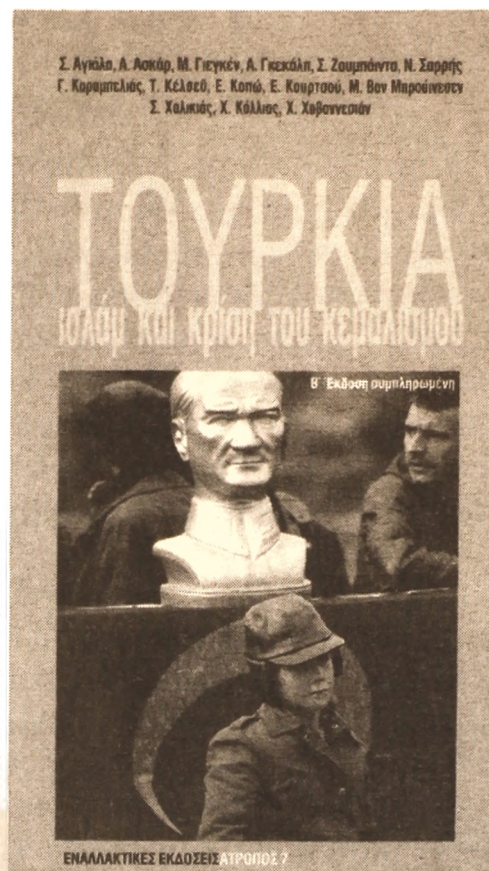
εναλλακτικές εκδόσεις

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ
ΙΣΛΑΜ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ
 η θανάσιμη διελκυστίνδα

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 37, 106 77 Αθήνα, τηλ.: 3826319, fax: 3839930, email: ardin@hol.gr

ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ
ΤΟΥΡΚΙΑ, ισλάμ και
κρίση του κεμαλισμού

περιοδικό άρδην

ΤΕΥΧΟΣ 32, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2001

ΔΥΣΗ & ΙΣΛΑΜ

ο πόλεμος των δύο κόσμων

Το παρόν τεύχος είναι επικεντρωμένο στον πόλεμο των δύο κόσμων, της Δύσης και της Ισλαμικής Ανατολής.

Το Άρδην παραθέτει μια σειρά από άρθρα που προσεγγίζουν το ζήτημα του Ισλάμ, της Κεντρικής Ασίας, της πολιτικής των ΗΠΑ αλλά και την προσήκουσα πολιτική από ελληνικής πλευράς. Συγκεκριμένα για το ζήτημα γράφουν οι **Χ. Γιαλλουρίδης, Γ. Καστρινάκης, Αλ. Αλαβάνος, Αρ. Τερζής, Γ. Καραμπελιάς, Χ. Χαλαζιάς, Θ. Ζιάκας, Σ. Δημόπουλος, π. Γ. Καψάνης** και ο **Β. Φίλιας** σε μια συνέντευξη του στην **Α. Δοντά**.

Το ζήτημα της ελληνικής γλώσσας αναλύεται σε τρίτο κατά σειρά τεύχος του περιοδικού, εξαιρετικά επίκαιρο μετά την «ιδιοφυτή» πρόταση της κ. Διαμαντοπούλου. Συγκεκριμένα παρουσιάζεται η σχέση της γλώσσας με την εκπαίδευση σε άρθρα των **π. Γ. Μεταλληνού, Κ. Αγγελίδου, Δ. Μπάσογλου, Χ. Τσολάκη, Π. Κοτσιώνη, Ν. Βαρδιάμπαση, Τ. Χατζηναστασίου** και ενός εξαιρετικού κειμένου του **Αδ. Κοραή**.

Δημοσιεύονται επίσης κείμενα των **Σ. Κουτρούλη, Αγ. Καλογερόπουλου, Μ. Μερακλή, Μ. Ευρυβιάδη, Π. Ήφαιστου, Σ. Στενού, Μ. Μουζάκη, Α. Παναγόπουλου, Β. Φτωχόπουλου, Μ. Εγγλέζου, Π. Λαζάρου, Μ. Εγγλέζου, Ν. Ντόσου, Γ. Παπαγιαννόπουλου, Γ. Ρακκά, κ.ά.**

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 37, 106 77 ΑΘΗΝΑ τηλ.: 38 26 319, fax: 38 39 930, e-mail: ardin@hol.gr <http://www.ardin.gr>

Παράγκα με δέα

Του απεσταλμένου μας Νίκου Πρωινού

«Ίσως θα ταίριαζε ως τίτλος του σημειώματος «άρχισαν τα όργανα», γιατί μόνο για ποδόσφαιρο δε μπορούμε να μιλάμε στην Ελλάδα. Η παρακολούθηση ξένων πρωταθλημάτων και η σύγκριση με τη δική μας κουρελαρία μπορεί να πείσει τον οιονδήποτε. Οι αιτίες είναι πολλές. Ελλείψεις υποδομών, απουσία αθλητικής πολιτικής κι ένας χώρος που λυμαίνονται τα πάσης φύσεως αρπακτικά (λαμόγιες στην ποδοσφαιρική διάλεκτο) και που μόνο με ασφυξιογόνες μάσκες μπορείς να ανεχθείς.

Είναι γνωστό ότι ο Γ. Φλωρίδης «αδειάστηκε» από τον μεγαλύτερο... εκτοπίσματος υπουργό Πολιτισμού (χα!), ενώ είχε ξεκινήσει αφελώς και θέλουμε να πιστεύουμε καλοπροαίρετα μια διαδικασία εξυγίανσης του χώρου. Τα όσα έκανε ήταν άτολμα, αλλά σίγουρα ήταν μια αρχή μέσα σ' ένα πραγματικό ναρκοπέδιο με απίθανες διαπλοκές. Τα πλοκάμια της παράγκας είναι πολύ μακριά.

Να όμως που ένας εισαγγελέας βρήκε κάποια άκρη. Σύμφωνα με δημοσιεύματα τουλάχιστον για δυο κακουργήματα θα διωχθεί ο παραγκούχος κ. Θωμάς Μητρόπουλος, φίλος του κ. Κόκκαλη (σύμφωνα με δήλωση του τελευταίου) και ιδιοκτήτης της ΠΑΕ Αιγάλεω και παλιό έμμισθο μέλος της ΠΑΕ Ολυμπιακός, που αφορούν δωροδοκία και εκβιασμό.

Σύμφωνα πάντα με τα όσα έχουν δει το φως της δημοσιότητας μέχρι σήμερα δεν έχουν προκύψει αποδεικτικά στοιχεία ενοχής για τον αδελφό του κ. Θωμά κ. Βίκτωρα, που είχε την προεδρία της ΕΠΑΕ για μεγάλο διάστημα.

Ο δικαστικός αγώνας έχει δρόμο μακρύ και είναι αμφίβολο αν θα υπάρξει τέρμα. Στο Πασοκιστάν ζούμε κι έχουμε εμπειρία για το πώς αντιμετωπίζονται παρόμοιες υποθέσεις. Αλλά το πρόβλημα δεν είναι ο επονομαζόμενος μπάριμπα-Θωμάς και η περιώνυμη καλύβα του, όπου στήνονταν παιχνίδια, σ' όλες τις κατηγορίες, με ανάλογες ταρίφες. Είναι γνωστό και στον τελευταίο φιλαθλο ότι η καλύβα «εκσυγχρονίστηκε» και αναβαθμίστηκε σε ρετιρέ με τους ίδιους ρόλους που παίζουν διαφορετικά πρόσωπα.

Ούτως ή άλλως θα έχει ενδιαφέρον να δούμε την εξέλιξη της υπόθεσης και το εάν και κατά πόσο οι εισαγγελείς θα ακουμπήσουν το πλέγμα διαιτησίας και παραγόντων. Δυο συγκοινωνούντα δοχεία που παράγουν τη σημερινή αθλιότητα του κατά τα άλλα πιο δημοφιλούς αθλήματος.

Μπορεί κάποιοι εντεταλμένοι γραφιάδες, παρατρεχάμενοι ιδιοκτητών ΠΑΕ και κρατικοδίαιτοι να υποστηρίζουν ότι φέτος η κατάσταση είναι καλύτερη, αλλά και σφαλτοσφυρίγματα είχαμε και τα δύσκολα δεν άρχισαν ακόμα. Τα κοράκια βρίσκονται σε εγρήγορση κι όποτε χρειαστεί θα αναλάβουν δράση. Να πούμε με το αζημίωτο; Πλεονασμός!

Όμως υπήρξε τις τελευταίες μέρες άλλη μια εξέλιξη που αποδεικνύει για τι χώρο μιλάμε. Ο σημαιοφόρος της «εξυγίανσης» κ. Μπέος με τις αναρίθμητες συνεντεύξεις του κατά των Μητροπουλέων και της παράγκας διώκεται για ακάλυπτη επιταγή που είχε δώσει, προφανώς κάτω από το τραπέζι, στον ποδοσφαιριστή του Πανιώνιου και σήμερα του Ολυμπιακού Ρόμπερτς!

Πολιτική βούληση (για να μην πούμε κάτι άλλο και παρεξηγηθούμε) χρειάζεται και τίποτα δε δείχνει ότι υπάρχει (ούτε αυτή, ούτε τα άλλα). Οι ποδοσφαιρικές ομάδες έχουν φιλάθλους, δηλαδή ψήφους, δηλαδή άστα να πάνε...

Κι ας μη ξεχνάμε ότι στο μαγαζί του ΥΠΕΧΩΔΕ κατοικοεδρεύει πλέον ο βουλευτής Καβάλας κ. Τσακλίδης. Είναι αυτός που έριξε μερικές «ψιλές» στο διαιτητή Κασναφέρη, σε αγώνα με την Καβάλα, επειδή έκρινε ότι αδικήθηκε η ομάδα του. Στην Ολομέλεια του Κοινοβουλίου δήλωσε με θρασύτητα «επειδή εγώ είμαι βουλευτής και έχω ασυλία, μπορώ να τον δείρω χωρίς να τον προστατεύσει η αστυνομία. Αυτό ήθελα εκείνη την ώρα να το αισθάνεται ο διαιτητής. Περίμενε από δευτερόλεπτο σε δευτερόλεπτο ότι εγώ θα τον δείρω...».

Ίσως θα ήταν σκόπιμο να δίνανε και μια πολυθρόνα στον έγκριτο δημοσιογράφο του Συγκροτήματος που κάθε πρωί πίνει καφέ με τον σοσιαλιστή πρωθυπουργό αναλύοντας (παπαραλογώντας θα ήταν το ορθότερο) τον τρόπο εξόντωσης των εσωτερικών και εξωτερικών του αντιπάλων, που κι αυτός εθεάθη σε αγώνα μπάσκετ να πετάει «αγανακτισμένος» ένα μπουκάλι σε διαιτητή.

Κι ο εκσυγχρονισμός καλά κρατεί!

δια λογος αναγνωστών

Για τα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας

• Στην επιστολή της κ. Χρ. Κακούρη που δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο τεύχος αναφέρεται το γράμμα που ακολουθεί:

Κύριε Διευθυντά,
Μεγάλη έκπληξη μου προξένησε το γεγονός ότι το έγκυρο Αντί δέχτηκε να φιλοξενήσει ένα χυδαίο κείμενο, το οποίο με το πρόσχημα ότι κρίνει τον θεσμό των κρατικών βραβείων, εκτονώνει το προσωπικό μένος του γράφοντος εναντίον κάποιων μελών της επιτροπής (Χριστίνα Κακούρη, «Σχετικά με τα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας», τχ. 751, 30/11/01, σ. 76-77). Τα πασιφανώς προσωπικά κίνητρα του «κριτικού» (υπαρκτού, φανταστικού ή ψευδωνύμου – αδιάφορο) δεν κατάφεραν να κρυφτούν επαρκώς πίσω από τα ειρωνικά τεχνάσματα που υιοθέτησε.

Αντιλαμβάνομαι ότι ένα περιοδικό δεν ασκεί λογοκρισία και ότι όποιος υπογράφει ένα κείμενο έχει την ευθύνη των όσων γράφει, που σε συνδυασμό μπορεί να σημαίνει, κοντά σε άλλα, ότι ο κάθε άκριτος και εμπαιθής έχει τη δυνατότητα να δημοσιεύει ό,τι θέλει. Όμως η χυδαιότητα τίθεται εκτός πεδίου λογοκρισίας και εκεί το περιοδικό έχει ευθύνη για τις επιλογές του και τις «ελευθερίες» του.

Και μην θεωρήσετε ότι η διαμαρτυρία μου αφορμίζεται από το γεγονός ότι οι επιλογές της επιτροπής σχολιάστηκαν αρνητικά από τη συνεργάτιδά σας. Θα περίμενε όμως κανείς επιχειρήματα επί του συγκεκριμένου και προτάσεις που θα εξυγιάνουν έναν «πάσχοντα θεσμό». Όχι χυδαιολογίες προς εκτόνωση ενός άρρωστου ψυχισμού που επιμένει τάχα να «βοηθήσει τους ιστορικούς της λογοτεχνίας», αγνοώντας ότι η βράβευση ενός έργου με κρατικό βραβείο περνά στα ψιλά γράμματα της Ιστορίας και πως ό,τι μένει για λίγο καιρό (πέραν του έργου που θα κριθεί δικαιότερα από τους επαρκείς (αναγνώστες και τον χρόνο) είναι το διόλου πια ευκαταφρόνητο ποσό του βραβείου.

Κατερίνα Κωστίου

Σ.Σ.: Δεν μας βρίσκουν σύμφωνους τα παράπονα και οι παρατηρήσεις της επιστολογράφου, όπως δεν μας βρίσκουν σύμφωνους και οι παρατηρήσεις της επιστολογράφου κας Χρ. Κακούρη. Εν πάσει περιπτώσει το Αντί ήταν πάντοτε –και παραμένει– βήμα ανοικτού διαλόγου. Εμείς δύο παρατηρήσεις θέλουμε να κάνουμε.

Η πρώτη αφορά στις παρατηρήσεις της κας Χρ. Κακούρη: Το ότι το βιβλίο του Κ. Παπαγεωργίου λ.χ. βραβεύτηκε και από την επιτροπή του Διαβάζω και από την επιτροπή κρατικών βραβείων δεν σημαίνει άραγε ότι πρόκειται για ένα τουλάχιστον αξιοσημείωτο βιβλίο; Εμείς αρνούμαστε να μπορούμε στην λογική ο Αείναι καλύτερος ποιητής από τον Β. Είναι λογική «επιτροπής», την οποία αποποιούμεθα. Αυτό όμως που θέλουμε να παρατηρήσουμε από την άλλη στην κα Κωστίου αφορά στις κρατικές επιτροπές βραβείων. Τόσα χρόνια που λειτουργούν πιστεύει κανείς ότι έχουν έστω και ελάχιστα βοηθήσει τη λογοτεχνία και τους λογοτέχνες μας; Ή μήπως απλούστατα εξυπηρετούν δημόσιες σχέσεις ένων κριτικών και φίλων;

ΤΕΙ Ηπείρου

• Σχετικά με το δημοσίευμα για το ΤΕΙ Ηπείρου πήραμε τρεις επιστολές: Μία από φοιτητές των σχολών, μία από τον καθηγητή κ. Γ. Μάνο και μία από την κ. Ντελφρέο, την οποία και δημοσιεύουμε. Λόγω πληθώρας ύλης τις άλλες επιστολές σχολιασμένες θα δημοσιεύσουμε στο επόμενο ή μεθεπόμενο τεύχος. Το δημοσίευμά μας πάντως δεν αφορούσε τους τίτλους της κ. Ντελφρέο αλλά την γενική αταξία στο ΤΕΙ Ηπείρου. Λυπούμαστε ειλικρινά για όσα λανθασμένα αναφέρθηκαν για την κ. Ντελφρέο, με την οποία δεν μπορούμε παρά να συμφωνήσουμε για την απαράδεκτη κατάσταση που επικρατεί στο θέμα αναγνώρισης των πτυχίων του εξωτερικού από το ΔΙΚΑΤΣΑ. Ακολουθεί η επιστολή:

Κύριε Διευθυντά,
Διάβασα στο τεύχος σας της 30/11/01 ένα άρθρο-καταγγελία για το ΤΕΙ Ηπείρου της Ηγουμενίτσας, στο οποίο αναφέρεται και το όνομά μου ανάμεσα στις διάφορες συμφορές που μαστίζουν το τμήμα Εφαρμοσμένων Ξένων Γλωσσών:

«...σε πτυχιούχο Ιταλικής Φιλολογίας (Κα Ντελφρέο), της οποίας το πτυχίο δεν έχει ακόμη αναγνωριστεί από το ΔΙΚΑΤΣΑ, ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος "Ιταλικά ΙΙΙ"».

Η πληροφορία αυτή είναι απολύτως ψευδής.

Δεν είναι η κατάλληλη στιγμή να εκφράζω τη γνώμη μου για τους περίπλοκους δρόμους της γραφειοκρατίας στην Ελλάδα και για τους παραδειγματικούς αντιπροσώπους της, όπως το ΔΙΚΑΤΣΑ, που προσπαθούν να αποθαρρύνουν τους «ξένους» Ευρωπαίους που θέ-

λουν να εργαστούν στην Ελλάδα.

Η Ευρώπη –που είναι καλοδεχούμενη όταν μας στέλνει πλούσιες επιδοτήσεις, γίνεται ενοχλητική όταν οι «ξένοι» πολίτες της έχουν το θράσος να μας ζητάνε αναγνώριση τίτλων σπουδών ή μας «κλέβουν» θέσεις εργασίας... Τέλος πάντων, κατάφερα να εξασφαλίσω αυτή τη σπουδαία αναγνώριση όμως, και παρόλο που σαν Ιταλίδα αποφοίτησα από τη σχολή Ιταλικής Φιλολογίας του πανεπιστημίου της Pisa, στην Τοσκάνη και όχι στη Θεσσαλονίκη(!), το ΔΙΚΑΤΣΑ είχε την καλοσύνη την 24/10/2000 –ένα χρόνο μετά την υποβολή της αίτησής μου– να αναγνωρίσει το πτυχίο μου «ως ισότιμο προς απονεμόμενα από τα Ελληνικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα», ακριβώς αυτό που ζητάει η «Προκήρυξη θέσεων επιστημονικών και εκπαιδευτικών συνεργατών... για το ακαδ. έτος 2001/2002» για επιστημονικούς συνεργάτες ΤΕΙ: «πτυχίο ή δίπλωμα ΑΕΙ εσωτερικού ή ισότιμο εξωτερικού».

Αν όμως υπάρχουν άνθρωποι που δεν γνωρίζουν όχι μόνο τους νόμους της ήδη πια ευρωπαϊκής Ελλάδας αλλά αγνοούν ακόμη και τη μητρική τους γλώσσα συγχέοντας αντίστοιχο με ισότιμο, τότε δεν φταίω εγώ.

Σας παρακαλώ να δημοσιεύσετε την επιστολή μου ταυτόχρονα με την εκ μέρους σας ανάκληση της ψευδούς αναφοράς σχετικά με το πρόσωπό μου και τους ακαδημαϊκούς μου τίτλους στο τχ. της 30/11/01 του περιοδικού σας.

Graziella Del Freo
Αρτα, 4 Δεκεμβρίου 2001

επισημαίνουμε

Συντήρηση Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Ξέρετε τι είναι η ΑΕΔΑ; Δεν είναι κόμμα, δεν είναι καν κομμάτι αλλά το αρκτικόληκτο της Αναπτυξιακής Εταιρείας του Δήμου Αθηναίων. Η ΑΕΔΑ λοιπόν την περασμένη εβδομάδα οργάνωσε στο Γκάζι διημερίδα με θέμα «Συντήρηση και Διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς των ευρωπαϊκών πόλεων» με υψηλότερου επιπέδου συμμετοχές απ' όλη την Ευρώπη. Η όλη εκδήλωση, την οποία τίμησαν δια της κραυγαλέας απουσίας τους οι συγγενείς υπηρεσίες του ΥΠΠΟ ή η πολύφερνη –με την καλή έννοια– διεύθυνση συντήρησης της Εθνικής Πινακοθήκης, ήταν πραγματικά πολύ επιτυχής, τελούσε μάλιστα υπό το πλαίσιο του προγράμματος «Προστασία Ευρωπαϊκών Υπαίθριων Μπρούτζινων Μνημείων, Πολιτισμός 2000». Πρόκειται για το ίδιο πρόγραμμα που χρηματοδότησε τη συντήρηση πέρσι το καλοκαίρι του «Έφιππου Κολοκοτρώνη» στη Σταδίου που πραγματοποίησαν –υποδειγματικά– τα ΤΕΙ Αθήνας υπό την Βασιλική Αργυροπούλου, Αγ. Βόσσου-Ντόμη, Ελ. Καπάτου, Αθ. Καραμπότσο, Χρ. Στεφανίδη –καμία σχέση–, Μ. Πέτρου, Αν. Καρύδα, Β. Περδικάτση, Γ. Οικονόμου, Β. Βασιλειάδη και Δ.

Χαραλάμπους. Η όλη συνεδριακή οργάνωση πραγματοποιήθηκε αμφιδέξια από τις κ.κ. Βασιλική Λεοντάρη και Τέτα Αντωνοπούλου. Ειλικρινά ομολογώ ότι εξεπλάγην ευχάριστα όταν είδα ότι ο Δήμος Αθηναίων έχει υπαλλήλους υψηλότερου μορφωτικού επιπέδου και εντυπωσιακών εκτελεστικών δυνατοτήτων. Αρκεί βέβαια να το γνωρίζει και ο ίδιος ο Δήμος και να τις αξιοποιεί ανάλογα, όπως επίσης να γνωρίζει τις υποχρεώσεις του όσον αφορά στη συντήρηση των γλυπτών της πρωτεύουσας ενόψει 2004. Η Βαρκελώνη αντίστοιχα, τέσσερα χρόνια πριν από την τέλεση εκεί των Ολυμπιακών Αγώνων, είχε υιοθετήσει το πρόγραμμα «Να κάνουμε την πόλη μας καλύτερη» και είχε αρχίσει με το να βελτιώνει και να συντηρεί τις πλατείες και τα μνημεία της. Εδώ τα προβλήματα, οι ολιγωρίες αλλά και οι επικαλύψεις αρμοδιοτήτων δημιουργούν ένα σκηνικό άκρως δυσοίωνα για τον έγκαιρο ευπρεπισμό της πρωτεύουσας. Σκεφτείτε λ.χ. πως τα γλυπτά του Εθνικού Κήπου υπάγονται όχι στην αρμοδιότητα του Δήμου αλλά στο υπουργείο Γεωργίας. (Καλημέρα σας, κ. Δρυ, έχετε χαιρετισμούς από τον σύντροφο κ. Πατάκη.) Επίσης όλοι οι σύνεδροι έδειξαν το συγκινητικό ενδιαφέρον τους για την προϊούσα ασβεστοποίηση της «Κοιμωμένης» στο Α' Νεκροταφείο. Πλην όμως και εδώ το νομικό και το ιδιοκτησιακό καθεστώς είναι περιπεπλεγμένα (για να μετακινηθεί το περίφημο γλυπτό, που συνιστά πάντως εθνικό θησαυρό, χρειάζεται η σύμφωνη γνώμη του ιδιοκτήτη του τάφου (sic)). Έτσι εν μέσω γραφειοκρατίας και ευθυνοφοβίας καταρρέει το σημαντικότερο και δημοφιλέστερο μνημείο του νεότερου ελληνισμού.

Και κάτι τελευταίο: Ο Δήμος Αθηναίων δεν διαθέτει πλέον άλλοθι για τις ανεπίτρεπτες επιτροπές των δημοσίων γλυπτών που κατά καιρούς συστήνει και μετά και τούτο ανεγείρει, γιατί έχει στο δυναμικό του ανθρώπους με γνώση, ευαισθησία και ενημέρωση. Ας τους αξιοποιήσει χωρίς αναστολές. Η Αθήνα, με τα υπερδιακόσια υπαίθρια γλυπτά της από μπρούτζο ή μάρμαρο, περιμένει να δεξιωθεί κάποτε και τη σύγχρονη γλυπτική αλλά και τους σημερινούς δημιουργούς μακριά από μικροκομματικές σπέκουλες και γραφειοκρατικές διελκυστίνδες...

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Την Τρίτη 11/12 εγκαινιάστηκε στην αίθουσα τέχνης Stavros Mihalarias Art (Αλωπεκής 1-3, Κολωνάκι) μια σημαντική έκθεση της Χρύσας. Περιλαμβάνει γλυπτά από αλουμίνιο και νέον, την ενότητα με έργα σε οξειδωμένο μπρούτζο που η καλλιτέχνη ονόμασε «Κυκλαδικά Βιβλία», καθώς και πίνακες από διάφορες περιόδους της δουλειάς της. Μια σπάνια ευκαιρία να δούμε από κοντά τα έργα της και να παρακολουθήσουμε την εικαστική της διαδρομή στην Αμερική τα τελευταία σαράντα χρόνια.

• Είθισται τις ημέρες των γιορτών πολλές γκαλερί να οργανώνουν ομαδικές εκθέσεις ή να εκθέτουν τα διαθέσιμα στο ντεπό τους έργα παλαιότερων και συγχρόνων μας καλλιτεχνών, πολλά από τα οποία αξίζει να δούμε. Μια βόλτα λοιπόν στις γκαλερί τις ημέρες αυτές επιβάλλεται. Ενδεικτικά επισημαίνουμε την ενδιαφέρουσα ομαδική «μικρές ζωγραφιές 2001» στη γκαλερί Ζουμπουλάκη (έως 29/12), καθώς και εκείνη στη γκαλερί «Αργώ» (Μέρλιν 8, Κολωνάκι).

• «Οράματα και Δεσμά. Αλληγορίες της Φυλακής στη Νεοελληνική Τέχνη 1922-2002»: μ' αυτό τον τίτλο 40 επιφανείς εικαστικοί καλλιτέχνες εκθέτουν 60 έργα, που έγιναν από το 1922 έως σήμερα, με θέμα τη φυλακή. Ο θεατής έχει την ευκαιρία να δει εικόνες πικρίας, κριτικής, τρυφερότητας αλλά και χιούμορ. Τα έργα εκτίθενται στο Κέντρο Τεχνών - Πάρκο Ελευθερίας, δηλαδή στο κτήριο της ΕΑΤ-ΕΣΑ, έως τις 2 Ιανουαρίου 2002 και η έκθεση γίνεται προς τιμήν του Συλλόγου Συμπαραστάσεως Κρατουμένων «Ονήσιμος».

• Παρακολουθείστε την εκδήλωση για τον Σικελιανό στις 16 Δεκεμβρίου στον κινηματογράφο Γαρδένια (Ξηρογιάννη και Μπισκίνη, πλατεία Αλεξανδρή). Για τον μεγάλο έλληνα ποιητή θα μιλήσουν οι Ρίτσα Φράγκου Κικίλια και Πέδρο Ματέο (μεταφραστής Σικελιανού).

Δημιουργική περιφέρεια

Κυκλοφόρησε πρόσφατα το βιβλίο *Βυζαντινά και Αραβικά Ιστιοφόρα Πλοία (7ος-13ος αι.)* (Αθήνα - Οινούσσες 2001). Το βιβλίο αυτό αποτελεί έκδοση του Αναπτυξιακού Κέντρου Οινουσσών-Αιγαίου, ενώ την επιμέλεια των κειμένων είχαν οι Ν. Ανδριώτης, Κατερίνα Καραπλή και Χ. Σπανούδης. Η έκδοση αυτή αποτελεί συνέχεια της εκθέσεως ομοιωμάτων βυζαντινών και αραβικών πλοίων και όπλων (κατασκευασμένων από τους Γ. Αγγελιδάκη, Κ. Κανιδάκη και Ν. Ορφανουδάκη σε σχέδια Μ. Bonino και Ι. Νάκα) που οργανώθηκε στις Οινούσσες τον Ιούλιο του 2000 στο πλαίσιο του Η' Συνεδρίου Ελληνο-Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών και παραμένει μόνιμα στο Αναπτυξιακό Κέντρο Οινουσσών.

Το βιβλίο περιλαμβάνει προλογικό σημείωμα του καθηγητή Β. Χρηστίδη, διευθυντή του Ινστιτούτου Ελληνο-Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών και οργανωτή του συνεδρίου και της εκθέσεως, του Χρήστου Λεμού, προέδρου του Ιδρύματος «Λέων Λεμός», και της Ασπασίας Λεμού, προέδρου του Δ.Σ. του Αναπτυξιακού Κέντρου Οινουσσών-Αιγαίου, χωρίς τη στήριξη των οποίων η έκθεση και η έκδοση δεν θα είχαν πραγματοποιηθεί. Ακολουθεί η παρουσίαση του ερευνητικού προγράμματος της κατασκευής των ομοιωμάτων των αραβικών και βυζαντινών πλοίων και όπλων από τον κ. Χρηστίδη, καθώς και συμπληρωματικές παρατηρήσεις και βιβλιογραφία για την αραβική και βυζαντινή ναυσιπλοΐα από τους Κατερίνα Καραπλή και Χ. Σπανούδη. Σημαντικό από επιστημονική απόψη είναι και το παράρτημα του τόμου, στο οποίο περιλαμβάνονται αποσπάσματα αραβικών και βυζαντινών πηγών, καθώς και άρθρων για το βυζαντινό και αρα-

βικό ναυτικό. Τα κείμενα αυτά, εκτός από το πρωτότυπο, παρατίθενται επίσης σε ελληνική και αγγλική μετάφραση, πρακτική η οποία ακολουθείται σε όλα τα κείμενα του τόμου. Το βιβλίο συμπληρώνεται με ένα ιστορικό σημείωμα του Ν. Ανδριώτη για τις Οινούσσες και κλείνει με τον κατάλογο της εκθέσεως και έγχρωμες φωτογραφίες των εκθεμάτων.

Η έκδοση, καθώς και το συνέδριο και η έκθεση που προηγήθηκαν, πέρα από την επιστημονική τους αξία, είναι σημαντικά και για έναν άλλο λόγο. Αποτελούν δείγμα του τι μπορεί να επιτευχθεί σε περιοχές μακριά από το κέντρο, μόνο με την πρωτοβουλία κάποιων ανθρώπων και την αμέριστη συμπαράσταση των τοπικών φορέων και των κατοίκων της περιφέρειας.

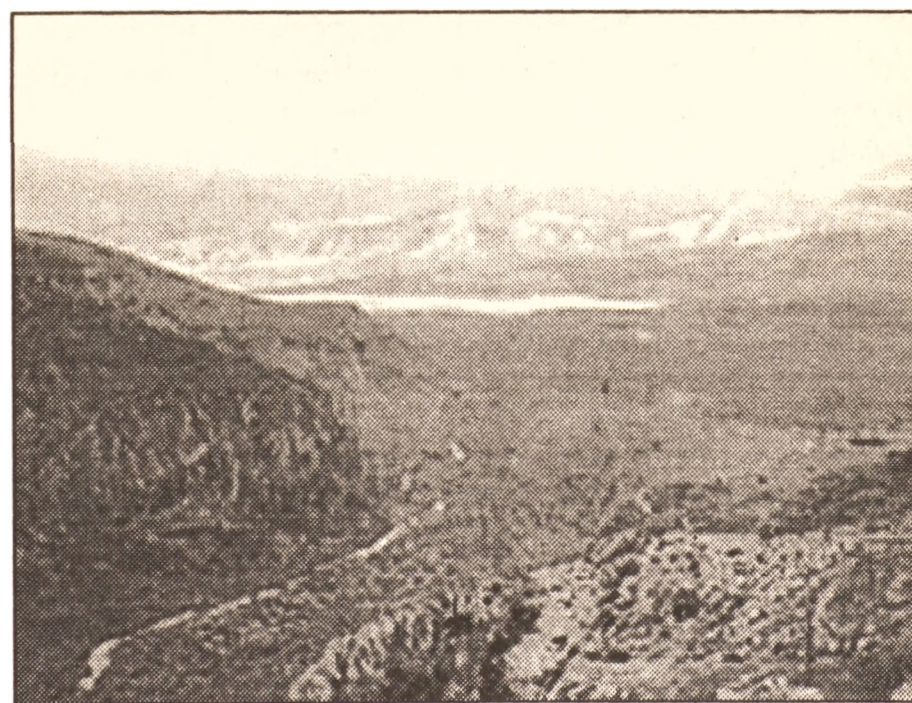
Χρήστος Γ. Μακρυπούλιας

Ιστορική συνείδηση

Πριν λίγες μέρες, 1 και 2 Δεκεμβρίου, έγινε στην Άμφισσα, στα ηρωικά Σάλωνα δηλαδή, ένα συνέδριο για τον ενεργέτη Νικόλαο Γιαγτζή, έμπορο και αγωνιστή του '21. Το πράγμα έμοιαζε σύνηθες – ένας τοπικός ευεργέτης, δήμαρχος Ερμούπολης αργότερα, που έδωσε τη ζωή του και την περιουσία του για την πατρίδα. Όλα αυτά, τα ωραία, τα γνωστά, που ωστόσο μάλλον έχουν παραμεριστεί μέσα στην γενική αφασία.

Ακούστηκαν πολλά καλά από ιστορικούς, πανεπιστημιακούς και μη. Ο Βασίλης Καρδάσης μίλησε για την παρέμβαση της Ερμούπολης μέσα στο νεοελληνικό κράτος, η Μαρία-Χριστίνα Χατζηγιάννου για το φαινόμενο του ευεργετισμού, ο καθηγητής Σακελλαρόπουλος από τη Θεσσαλονίκη για το πώς μπορεί κανείς να «διαβάζει» ιστορικά τεκμήρια χωρίς να είναι κατ' επάγγελμα ιστορικός, ο γενναίος ιστοριοδίφης και εραστής της έρευνας Δρόσος Κραβαρτόγιαννος για τις σιωπές της ιστοριογραφίας, η Κωνσταντίνα Βάρσου για το '21 στην ελληνική ιστοριογραφία, η Γκρέτα Χριστοφιλοπούλου για τους έλληνες εμπόρους τον 19ο αιώνα και ο Νίκος Γιδόγιαννος για τα Σάλωνα της Επανάστασης.

Αλλά αυτά δεν είναι τόσο το θέμα μας. Το θέμα το πραγματικό είναι πως κρατιέται ζωντανό ακόμα ένα πνεύμα που αγαπάει το παρελθόν μας, την παράδοσή μας, που ψάχνει εκεί ακόμα να βρεί την άκρη τη σημερινή. Δεν έχει και τόση σημασία ο τρόπος, δηλαδή αν κάνεις τη δουλειά αυτή με επιτυχία, με αποτέλεσμα πρωτότυπο. Εκείνο που έχει σημασία

είναι πως βλέπει κανείς στην τοπική ιστορία και τους εργάτες της το σωστό κλίμα της ιστοριογραφίας. Βλέπει με λίγα λόγια πως δεν φτάνει να κάνεις τον έξυπνο παπαγαλίζοντας τον Κόσελεκ. Πρέπει πρωτίστως να έχεις συνείδηση ιστορική, συνείδηση καταγωγής και ήθος ερευνητή. Τα Σάλωνα και οι ελαιώνες τους έμοιαζαν έτσι με όαση.

Απόστολος Διαμαντής

Θέατρο Νέων

Το Θέατρο Νέων ανεβάζει στο Δημοτικό Θέατρο Καλλιθέας το νέο θεατρικό έργο για παιδιά *Αν εσύ... ήμουν εγώ!* του Δ. Β. Σεϊτάνη με μουσική και στίχους από τα «Ημισκούμπρια». Πρόκειται για μια πραγματικά σύγχρονη μοντέρνα και «τρελή» θεατρική κωμωδία όχι μόνο για παιδιά, αλλά για θεατές όλων των ηλικιών.

Το έργο είναι μια κωμωδία καταστάσεων, ένα παιχνίδι με απροσδόκητες και απρόβλεπτες κωμικές καταστάσεις που πραγματεύεται τις διαφορές αλλά και τις ομοιότητες των δύο φύλων, σε μια προσπάθεια τα παιδιά να εκτιμήσουν το αντίθετο φύλο μαθαίνοντας ότι είναι δυνατό να είναι και διαφορετικοί αλλά και ίσοι ταυτόχρονα.

Με απλά εκφραστικά μέσα οι συντελεστές κατορθώνουν

να μεταδώσουν θεμελιακά για την διαπαιδαγώγηση των μικρών θεατών μηνύματα. Εννοείται πως αυτή η «αποστολή» δεν μειώνει καθόλου τον κωμικό χαρακτήρα της παράστασης.

Τα σκηνικά και τα κουστούμια είναι της Ελένης Στρούλια, η κίνηση και οι χορογραφίες της Έφης Καρακώστα και οι φωτισμοί του Τάσου Παλαιορούτα.

Παίζουν οι ηθοποιοί: Παναγιώτης Αλεξανδράκης, Βασίλης Γιαβρής, Φρόσω Ζαγοραίου, Δημήτρης Πλειώνης, Γιολάντα Χριστοδούλου και Ευρυδίκη Ψαλτίδου.

Παραστάσεις: Σάββατο 3 μ.μ. και Κυριακή 11 π.μ. και 3 μ.μ. στο Δημοτικό Θέατρο Καλλιθέας (Κρέου 123 & Φιλαρέτου, τηλ. 9587715).

50 χρόνια CAHIERS DU CINEMA

Αφιέρωμα στον Jacques Demy (1931-1993)

Από απόψε Παρασκευή, 14 Δεκεμβρίου, μέχρι και την Πέμπτη 20 Δεκεμβρίου το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τα πενήντα χρόνια του περίφημου κινηματογραφικού περιοδικού Cahiers du Cinema (C.D.C.), οργανώνει αφιέρωμα στον Γάλλο σκηνοθέτη Jacques Demy.

Θα προβληθούν έντεκα μεγάλου μήκους ταινίες και τέσσερις μικρού μήκους, ορι-

σμένες από τις οποίες θα παρουσιαστούν για πρώτη φορά στην Ελλάδα.

Επίσης θα προβληθεί η τριλογία της Agnès Varda, που συμπληρώνει και σχολιάζει με συγκινητικό τρόπο το έργο του σκηνοθέτη. Η ίδια, που υπήρξε σύζυγος του μεγάλου δημιουργού θα παραβρεθεί στις εκδηλώσεις του αφιερώματος, καθώς και στελέχη και κριτικοί των C.D.C με επικεφαλής τον Frank Nouchi διευθυντή του περιοδικού και τον Jean-Mark Lalanne, αρχισυντάκτη.

Το πρόγραμμα των προβολών, που θα πραγματοποιηθούν στον κινηματογράφο ΑΠΟΛΛΩΝ RENAULT για το τρέχον τριήμερο είναι το ακόλουθο:

Παρασκευή 14/12

18.30: Ο Μαγικός Αυλός, (1971), 90'

20.30: Οι Ομπρέλες του Χερβούργου, (1963), 91'

22.30: Ο Ζακό από τη Νάντη, (της Ανιές Βαρντά, 1990), 118' (την ταινία θα παρουσιάσει η ίδια)

Σάββατο 15/12

18.15: Ο Ωραίος Αδιάφορος, (1957), 29'

20.30: Ο Κόσμος του Ζακ Ντεμί, (1995), 91' (την ταινία θα παρουσιάσει η Ανιές Βαρντά)

22.30: Οι Δεσποινίδες του Ροσφόρ, (1966), 120'

Κυριακή 16/12

12.00: CINE-CLUB, Δωμάτιο στην Πόλη, (1982), 92'

18.30: Τα επτά θανάσιμα Αμαρτήματα: Η Λαγνεία, (1961), 14', Λόλα, (1960), 85'

20.30: Ο Εφημέριος, (1959), 18', Model Shop, (1968), 92'

22.30: Ο Παπουτστής της Κοιλιάδας του Λίγηρα, (1955), 29'

Το Λιμάνι των Αγγέλων, (1962), 82'

Το Σάββατο, 15/12, στις 12 το μεσημέρι θα πραγματοποιηθεί στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών στρογγυλή τράπεζα με θέμα: «Η περιπέτεια των Cahier du Cinema (1951-2001)», με τη συμμετοχή των F. Nouchi, J. M. Lalanne και ελλήνων κριτικών.

Δ. Χ.

«...όλα τα πράγματα θα περάσουν»

(Για τον θάνατο του George Harrison)

Ο θάνατος του George Harrison στις 30 Νοεμβρίου ήταν κάτι περισσότερο από προαναγγελθείς. Τα νέα για την πορεία της υγείας του χαρισματικού καλλιτέχνη είχαν από καιρό προετοιμάσει το έδαφος. Νομίζω ωστόσο ότι το να έλεγε κανείς το τετριμμένο «... τον νίκησε η επάρατος νόσος», θα ήταν πολύ μοιρολατρικό και απαισιόδοξο για έναν άνθρωπο σαν τον Χάρισον, που έχοντας έρθει σε άμεση επαφή με τις πηγές του Ινδουισμού, τουλάχιστον έδειχνε να βλέπει χωρίς αγωνία «τον κόσμο να γυρίζει», όπως τραγούδησε τόσες φορές.

Δεν ξέρω αν στα αλήθεια είχε πιστέψει στις αρχές του Ινδουισμού ο Χάρισον. Δεν ξέρω αν πίστευε ότι ζούσε την δεύτερη ή τρίτη ζωή του. Αν πίστευε, τώρα κοντά στο τέλος του, ότι θα μετενσαρκωθεί σε κάποια άλλη μορφή ζωής. Ότι έχει εμπλακεί σε μια αέναη «περιστροφή». Ξέρω μόνο ότι ανήκε στους δημιουργούς που επέδρασαν καταλυτικά στην διαμόρφωση του σύγχρονου πολιτιστικού τοπίου και που επηρέασαν σε βασικά θέματα εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο.

Ο Χάρισον (γεννημένος το 1943) είναι ο δεύτερος από τους τέσσερις Beatles που εγκαταλείπει τον «υλικό κόσμο», μετά την δολοφονία του John Lennon το 1980. Από τους υπόλοιπους δύο ο μεν Ringo Starr ζει κάπου παροπλισμένος εντελώς σαν καλλιτέχνης, ο δε Paul McCartney συνεχίζει μια επιτυχημένη εμπορικά, αλλά άνευρη και ανούσια συνθετικά καλλιτεχνική πορεία.

Το καλό με τους Beatles ήταν ότι αν και κατά γενική ομολογία ήταν το καλύτερο συγκρότημα του κόσμου, μία ασύγκριτα δεμένη ομάδα μουσικής, από την άλλη παρέμεναν πάντοτε τέσσερις πολύ δυνατές και αυτόνομες προσωπικότητες. Ακόμη και το ότι ο καθένας είχε αποκτήσει μια ειδική στερεότυπη για τον πολύ κόσμο (ο πολιτικοποιημένος Λένον, ο εμπορικός Μακάρτνεϊ, ο φιλοσοφημένος Χάρισον, ο πλακατζής Σταρ) ήταν κι αυτό μια απόδειξη της δυνατής προσωπικότητάς τους.

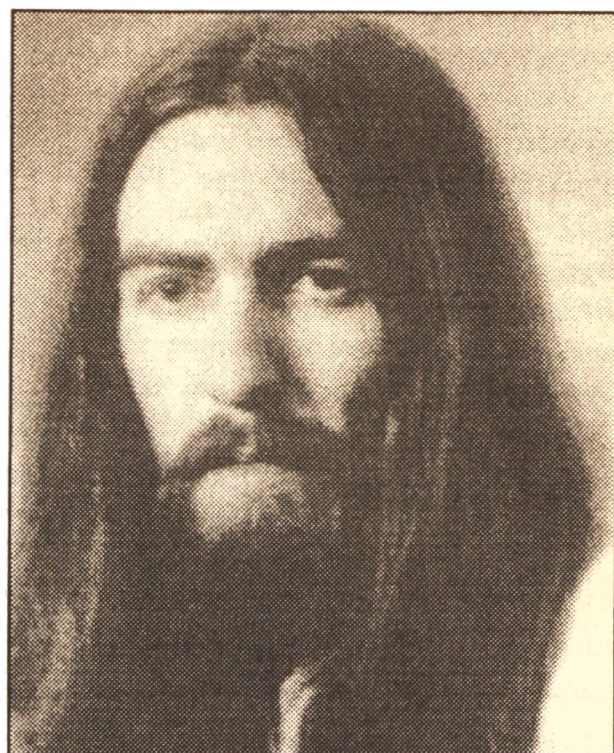
Η συγγραφή τραγουδιών για τους Beatles από τον Χάρισον, όπως και τον

Ρίνγκο Σταρ, άρχισε σχετικά αργά, μετά το 1966. Απέδωσε βέβαια αριστουργήματα, όπως το *Something* ή το *While my guitar gently weeps*, και ίσως δεν είναι τυχαίο ότι μετά από αυτές τις επιτυχίες η συνεκτική εικόνα του συγκροτήματος άρχισε να χαλάει. Ο καθένας πλέον είχε αρχίσει να χρησιμοποιεί τους άλλους σαν συγκρότημα συνοδείας των δικών του τραγουδιών. Ο Χάρισον πρωταγωνίστησε στη στροφή των Beatles το 1967 προς την ινδική φιλοσοφική και μουσική παράδοση. Η μαθητεία του στα παραδοσιακά ινδικά όργανα έγινε αντικείμενο μίμησης από όλα σχεδόν τα μεγάλα συγκροτήματα της εποχής. Και η στάση του απέναντι στον Θεό αποτυπώθηκε έντονα στο κλασικό πλέον προσωπικό του τραγούδι *My sweet Lord* το 1970.

Ο Χάρισον δεν είχε σίγουρα την έντονη –και πολλές φορές κραυγαλέα– πολιτικοποίηση του Τζων Λένον. Με τη στάση του ωστόσο έδινε ένα πολιτικό στίγμα. Ακόμη και η φαινομενική του απάθεια ήταν μάλλον μια στάση κριτική των τεκταινομένων. Μετά τη διάλυση των Beatles η στάση του έγινε πιο ενεργή, ίσως επειδή ξέφυγε από τη σκιά του Λένον. Άλλωστε ακόμη και ο καθώς πρέπει Πωλ Μακάρτνεϊ μετά τη διάλυση έγραψε πολιτικοποιημένα τραγούδια (για την αυτοδιάθεση της Ιρλανδίας).

Ο Χάρισον ενεργοποίησε πολύ κόσμο την περίοδο του λιμού στο Ανατολικό Πακιστάν (Μπαγκλαντές) το 1970 με δύο ιστορικές συναυλίες στη Νέα Υόρκη, όπου κάλεσε πολλούς διάσημους φίλους του μουσικούς (είναι χαρακτηριστική του Χάρισον η βαθιά φιλία που είχε αναπτύξει με πολλούς άλλους μεγάλους της μουσικής ροκ, όπως τον Έρικ Κλάπτον, τον Μπομπ Ντύλαν, τον Ρόνι Όρμπισον κ.ά.). Αυτή η κίνηση ήταν η πρωτοπόρα του είδους των φιλανθρωπικών συναυλιών του ροκ που γνώρισαν άνθιση την δεκαετία του '80 (όπως το Live Aid κ.ά.).

Ο κόσμος θα θυμάται τον Χάρισον για τη μεγάλη του λάμψη τα τελευταία χρόνια των Beatles και τα δυο-τρία πρώτα χρόνια που ακολούθησαν τη διάλυσή τους, για την

άνευρη και σχεδόν ατάλαντη πορεία του στα μουσικά δρώμενα της επόμενης εικοσαετίας, και τέλος για την αναλαμπή του στα τέλη του '80, με τους Travelling Wilburys.

Ωστόσο ο Χάρισον με τον δικό του διακριτικό τρόπο είχε μία έντονη –παράλληλη– παρουσία στα πολιτιστικά πράγματα. Με την προσωπική του εταιρεία παραγωγής, την Dark Horse, βοήθησε πολλούς καλλιτέχνες. Συνέβαλε ουσιαστικά στην αναγνώριση της παγκόσμιας μουσικής με την ενασχόλησή του με την ινδική και την πολυνησιακή μουσική και την προώθηση της διεθνούς καριέρας του μεγάλου Ραβί Σανκάρ. Στήριξε σαν χρηματοδότης και εμπνευστής την καλλιτεχνική κίνηση των Monty Pythons και υπήρξε συνιδρυτής της εταιρείας Handmade Films που έφερε μια σημαντική τομή στον βρετανικό αλλά και στον ευρωπαϊκό κινηματογράφο. Έγραψε μουσική για πρωτοποριακές ταινίες όπως το *Wanderwall*. Τέλος, αλλά ίσως πιο σημαντικό, μακριά από την αδηφάγο δημοσιότητα αφιερώθηκε στις μικρές καθημερινές ενασχολήσεις του, την οικογένειά του, περιβαλλοντικά θέματα, την κηπουρική στο κτήμα του στο Maui, το στούντιο του Henley-on-Thames στο Λονδίνο, τις μοτοσυκλέτες.

Κανείς δεν θα ισχυριστεί ότι ο θάνατός του δημιουργεί κάποιο πολιτιστικό κενό ή φέρνει κάποια απώλεια στα μουσικά πράγματα. Κανείς όμως δεν θα αρνηθεί ότι είναι μια απώλεια στην ψυχή μας και στη μνήμη μας. Για μια ευγενική μορφή, που έστω και με τα λίγα αριστουργήματα που δημιούργησε, μας συγκινεί και μας εκφράζει βαθύτατα ακόμα.

ΝΙΚΟΣ ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ

«Ανήκουμε στον κοινό παρονομαστή του αγνώστου»

Οι λογοτεχνικοί ήρωες του Σωτήρη Δημητρίου ανοίγουν τα πανωφόρια τους, απευθύνουν πρόσκληση γνωριμίας προς έναν κόσμο που ενώ εύκολα ασκεί κριτική, επιμένει να αγνοεί τις ιδιαιτερότητες που μετατρέπουν αυτούς τους ανθρώπους σε φορείς μιας απωθητικής δυστυχίας. Συνηθισμένοι αλλά ξεχωριστοί μέσα στην ανάδειξη του εσωτερικού τους κόσμου οι πρωταγωνιστές του ξαναχτυπούν την πόρτα της δημοσιότητας με την έκδοση της νέας συλλογής διηγημάτων του Η βραδυπορία του καλού. Η έκδοση αυτή έρχεται 3 χρόνια μετά την συλλογή διηγημάτων Η φλέβα του λαιμού. Είχε προηγηθεί το 1993 το Ν' ακούω καλά τ' όνομα σου που εξέπληξε αρκετούς με την πρωτοτυπία του γλωσσικού ύφους της αφήγησης.

τη συνέντευξη πήρε ο Σωτήρης Λέτσιος

• Θα έλεγα ότι η πένα σας μετατρέπεται στο μαγικό ραβδί της Κίρκης που φροντίζει με έναν μυστικό τρόπο να μεταμορφώσει ανθρώπους μειονεκτικούς και ασήμαντους σε οντότητες αξιοπρόσεκτες. Σαν να θέλετε να μας πείσετε ότι αυτοί οι άνθρωποι διαθέτουν αθέατες πλευρές καλοσύνης...

— Χρέος δικό μου είναι να ερευνώ άγνωστες περιοχές του κοινωνικού τοπίου. Είναι έρευνα η λογοτεχνία και η έρευνα διεξάγεται στο ημίφως και στο σκοτάδι... Από την πλευρά μου δεν υπάρχει καμία πρόθεση σε ό,τι γράφω, τα θέματα με επισκέπτονται μόνα τους. Βέβαια το πρώτο κάλεσμα γίνεται εκ μέρους μου, αλλά τα θέματα μου επιβάλλονται. «Ήρθαμε και αφηνόμαστε για να μας διαπραγματευθείς...».

• Η κριτική επισημαίνει ότι είστε από τους λίγους συγγραφείς οι οποίοι έχουν σαφή θεματολογικό προσανατολισμό, στο να αναδείξετε ένα συγκεκριμένο χαρακτήρα ανθρώπων.

— Σε όλα μου τα βιβλία υπάρχουν άνθρωποι της μεσαίας τάξης, δεν είναι αυτό το βιαικό αντικείμενο μελέτης. Κατά κάποιον τρόπο όλοι οι ήρωές μου ανήκουν στην χαμηλή ζώνη, και αυτοί που ανήκουν σε υψηλότερη ζώνη τούς

αγγίζει το απρόοπτο του κακού, το μυστήριο της ζωής. Περιθώριο λίγο έως πολύ είμαστε όλοι. Το γεγονός ότι αγνοούμε τον λόγο για τον οποίο είμαστε στη ζωή, μας ενοποιεί, ανήκουμε στον κοινό παρονομαστή του αγνώστου... Αυτό που διαφοροποιεί το 1/3 των πρωταγωνιστών μου —και μπορεί να θεωρηθούν περιθώριο— είναι ότι δεν διαθέτουν ούτε καν τα ελάχιστα για να μπουν στην ίδια σειρά με τους άλλους. Εσωτερική και κρυφή ζωή μπορούν να έχουν και οι μεγαλοαστοί. Εξάλλου ποιος μπήκε στη ζωή του άλλου, ποιος χτύπησε την πόρτα για να μάθει το πρόβλημα του; Η τυπική εικόνα της ευτυχίας δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, δεν είναι συμβατή με την εξωτερική εικόνα.

• Στο μοναδικό έως τώρα μυθιστόρημά σας, το Ν' ακούω καλά το όνομα σου, αναφέρεστε στην ιδιαιτερότητα της τοπικής διαλέκτου στην περιοχή της Θεσπρωτίας.

Καταπιαστήκατε με ένα θέμα για το οποίο κανείς άλλος έως τότε δεν είχε δείξει ενδιαφέρον. Απουσιάζει από τους έλληνες λογοτέχνες η τάση να αναδεικνύουν άγνωστες πτυχές της πραγματικότητας;

— Για μένα το θέμα ήταν τόσο πιεστι-

κό, ελκυστικό, και το έγγραψα... Δεν είχα πρόθεση να παίζω το ρόλο αυτού που θα φέρει στο προσκήνιο μια κοινωνική ιδιαιτερότητα. Απλά γράφω για την ανθρώπινη περιπέτεια και εκείνη την εποχή η περιπέτεια με άγγιξε μέσα από το δράμα των προσφύγων και αυτό αναμετέδωσα. Όταν γίνονται τα γεγονότα, οι λογοτέχνες συνήθως δεν είναι εκεί, παρόντες είναι οι δημοσιογράφοι. Χρειάζεται ένας χρόνος επώσεως στο μυαλό του λογοτέχνη, δεν μπορεί να γράψει εν θερμώ. Αυτή η ιστορία της γλώσσας και της προσφυγιάς υπήρχε μέσα μου από τις διηγήσεις των συγγενών μου. Τότε δόθηκε η αφορμή για να βγεί προς τα έξω. Καταπιάστηκα με επιτυχία αφού το είχα ήδη δουλέψει πολύ καιρό.

• Επιμένετε στο να γράφετε μικρές ιστορίες και όχι μεγάλα μυθιστορήματα. Πού οφείλεται αυτή η προτίμηση;

— Έτυχε έως τώρα αυτή η μορφή να μου πηγαίνει πιο πολύ, δεν αποφεύγω τα βαθιά νερά. Δεν πιστεύω ότι η μικρή φόρμα κρύβει την τελειότητα της γραφής. Το μικρό έχει το προσόν να δρα υπαινικτικά, δρα αναγωγικά. Ο αναγνώστης, ενώ διαβάσει ένα, κατανοεί δέκα. Το μεγάλο πολλές φορές σε πε-

ριορίζει, είναι μια πλήρης τοιχογραφία που δεν αφήνει πολλά παράθυρα ανοιχτά...

Ο συγγραφέας γράφει για ζωή και ο αναγνώστης καταλαβαίνει από ζωή, διαβάζει και πίσω από τις γραμμές. Για την περίπτωση υπάρχει και το ανέκδοτο με έναν νέο που ζητά από ένα δάσκαλο να του μάθει να ζωγραφίζει. Ο νέος τού πηγαίνει συνεχώς τοπία με ποτάμια, με βουνά, δέντρα... Ο δάσκαλος του λέει να κάνει αφαιρέσεις. Μετά από πολλούς πίνακες ο μαθητής τού πάει έναν με ένα άνθος μιας μηλιάς. Ο δάσκαλος αποφαινεται: αυτό είναι άνοιξη. Αφαιρώντας φτάνεις στον πυρήνα και από τον πυρήνα κάνεις την αναγωγή.

• Συμφωνείτε με τον ορισμό του αγγλου συγγραφέα Τζων Φόουλς ότι τα μυθιστορήματα γράφονται πρώτα με το σώμα και στη συνέχεια με το μυαλό και την ψυχή;

— Βλέπω τη συγγραφή με τη μορφή του χρέους. Μέσα από τις σύντομες συναντήσεις με διάφορους φίλους στο δρόμο μου μένει μια μορφή αύρας, ένα βλέμμα, και αναρωτιέμαι ότι κάτι του οφείλω... Νιώθω ότι οφείλω στον άνθρωπο γενικότερα. Νομίζω ότι με τη λογοτεχνία ανιχνεύουμε κομμάτια άγνωστα και βοηθάμε εμάς και τους άλλους να αποκτούμε λίγη γνώση. Ωστόσο ξέρουμε ότι το παιχνίδι είναι χαμένο. Ένα μαθαίνουμε, δέκα αγνοούμε. Εντούτοις επιμένουμε να εξερευνήσουμε το χάος.

• Η λογοτεχνία επιχειρεί να αποκαταστήσει τη χαμένη ενότητα στη σχέση του ανθρώπου με τη φύση;

— Είναι μια μορφή δημιουργίας. Βλέπει ο άνθρωπος τη φύση και επαναλαμβάνει ότι και εγώ μπορώ να κάνω κάτι για να πλησιάσω σ' αυτή την τελειότητα, για να τονώσει τον εαυτό του. Ζωγραφίζει, γράφει ένα βιβλίο, κάνει μια ταινία χωρίς να προσεγγίζει την τελειότητα της φύσης. Υπερέχει όμως στο ότι πίσω από το δικό του μεγαλείο ξέρουμε ότι υπάρχει ο φθαρτός άνθρωπος, ξέρουμε το χέρι του και βλέπουμε την αγωνία του.

• Για να προσγειωθούμε και στα απολύτως γήινα, ποια είναι η γνώμη σου για την Διεθνή Έκθεση Βιβλίου στη Φρανκφούρτη όπου τιμώμενη χώρα ήταν η Ελλάδα; Βγήκαμε κερδισμένοι από αυτό το γεγονός;

— Αυτό που θα πω είναι πολύ απλό. Να

συγκροτηθεί μια πραγματικά έγκυρη επιτροπή, μακριά από διαπλοκές και συμφέροντα, αποτελούμενη από πραγματικούς πατριώτες, να αναλάβει να ξεχωρίσει 30 καλά βιβλία. Να κάνει ένα μικρό περίπτερο και να τα βάλει μέσα. Άμα τους άρεσαν έχει καλώς, διαφορετικά δεν τρέχει και τίποτα. Ούτε θα γίνουμε καλύτεροι, εάν μας πουν μπράβο...

• Παίζει ρόλο και το γεγονός ότι η ελληνική λογοτεχνία δεν έχει κατακτήσει σε ευρωπαϊκό επίπεδο την αναγνώριση που έχουν άλλοι Βαλκάνιοι όπως ο Ορχάν Παμούκ, ο Ίβο Αντριτς, ο Ισμαήλ Κανταρέ... Δεν αποτέλεσε πεδίο ανακάλυψης και μελέτης.

— Όλα αυτά πρέπει να έχουν σχέση με το ότι πιθανώς να μην φτάνουν έξω τα καλά βιβλία. Οι άνθρωποι που δεν γράφουν καλά βιβλία είναι «μανούλες» στις δημόσιες σχέσεις, ενώ όσοι γράφουν καλά υστερούν στις δημόσιες σχέσεις. Πιστεύω όμως στο να επιλέξουμε ως έθνος τα καλά βιβλία. Δεν είναι δουλειά του συγγραφέα να αρμενίζει από δω και από κει κάνοντας δημόσιες σχέσεις.

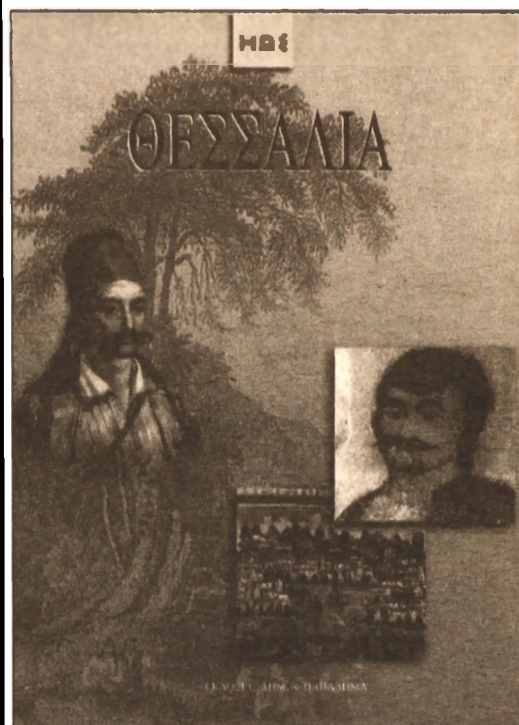
• Στην Ελλάδα συναντάται αυτό που σε άλλες χώρες ονομάζεται «εθνικό μυθιστόρημα», το οποίο διασώζει ένα μεγάλο μέρος της παράδοσης και αποτελεί σημείο αναφοράς;

— Η έννοια έθνος στην Ελλάδα δεν έχει ρίζες. Ακόμη και στο χωριό της η μάνα μου δεν είχε καμία αναφορά στην Αθήνα, ούτε είχε χάρτη στο σχολείο της για να νιώθει ότι είναι μέλος ενός έθνους. Πόσο μάλλον η γιαγιά της... Διατηρούσαν διάφορες φαντασιακές αναφορές. Πολύ πρόσφατα είδαν χάρτες στα σχολεία τους μαζικά και συνειδητοποίησαν την έννοια του έθνους. Θα ρωτώ πως είχε πιο μεγάλη ελευθερία η μάνα μου όταν θεωρούσε το χωριό της ως κέντρο του κόσμου ισότιμο με κάθε χωριό σε κάποια άλλη γωνιά του κόσμου. Οι άνθρωποι διέθεταν πιο μεγάλο εύρος. Με την φαντασιακή περιγράμμιση και τοποθέτηση μέσα σ' ένα έθνος οι άνθρωποι μοιραία μίκρυναν, μίκρυνε ο κόσμος και κατά συνέπεια κάνουμε συγκρίσεις. Έχουμε πληροφόρηση για άλλους κόσμους πιο καλούς. Τρίχες, ούτε υποτέλεια ούτε ανωτερότητα ένιωθε η γιαγιά μου για άλλες γιαγιάδες άλλων εθνών πριν περιχαρηθεί το έθνος της.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Νέα επιμελημένη Έκδοση της «ΗΟΥΣ»

45 συγγραφείς, όπως ο καθηγητής Νικ. Μητσόπουλος με 95 σελίδες της μελέτης του «Τα Θεσσαλικά Αμπελάκια» και ο Β. Σκουβαράς με 38 σελίδες της μελέτης του «Ιστορία της Μηλιώτικης Σχολής», με τα άρθρα τους προβάλλουν την Ιστορία και τον πολιτισμό της Θεσσαλίας.

Το έργο, δεμένο, αποτελείται από 319 σελίδες σε 4^ο σχήμα με 316 εικόνες, 15 χάρτες και 15 γκραβούρες.

Προσφορά
στη Θεσσαλία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

Οι αρχαιολογικοί θησαυροί του Αφγανιστάν

– Τι μέλλει γενέσθαι;

Οι πληροφορίες που έχω ανέρχονται στον Αύγουστο του 2000. Ήταν τότε που άνοιξε τις πόρτες του Μουσείου της Καμπούλ στους δημοσιογράφους η κυβέρνηση των Ταλιμπάν. Επρόκειτο για μια συμβολική πράξη που ερχόταν να υπογραμμίσει τη θέληση των Ταλιμπάν να σώσουν ό,τι μπορούσαν από τους θησαυρούς αυτής της ταλαιπωρης γης αλλά και να εμποδίσουν τις παράνομες ανασκαφές. Αυτό τουλάχιστον επεδίωκαν να πιστέψουμε οι «μαθητές του Κορανίου».

Αρχαιολόγοι, επίσημοι και ανεπίσημοι, άνθρωποι της Ουνέσκο ή απλοί εκτιμητές της αρχαίας τέχνης ανησυχούσαν για την τύχη ανεκτίμητων θησαυρών, όπως αυτός της Μπέγκραμ που ήρθε στο φως από ανασκαφές των Γάλλων από το 1937-1964. Κινέζικες πορσελάνες, μπρούντζινα γλυπτά της ελληνιστικής περιόδου. Ινδικά αντικείμενα από ελεφαντόδοντο, αλάβαστρα, νομίσματα, μυθολογικές παραστάσεις, μέχρι και μια αναπαράσταση του Φάρου της Αλεξάνδρειας...

Το Μουσείο της Καμπούλ, μέρος της βασιλικής κατοικίας, ιδρύθηκε γύρω στα 1920. Σιγά σιγά μπόρεσε να εμπλουτίσει τις συλλογές του με ευρήματα εξαιρετικής σημασίας και ομορφιάς, απόδειξη της μίξης διαφόρων πολιτισμών και θρησκειών που έζησαν ή συνυπήρξαν σ' αυτά τα μέρη στη διάρκεια των αιώνων. Αγάλματα από τεράκωτα της Θεάς Μητέρας που ανέρχονται στην 3η χιλιετία, ινδουϊστικά γλυπτά από κατάλευκο μάρμαρο, Βούδες ρτυγμένοι με τη σοφία και την πείρα της ελληνιστικής τέχνης με αποκορύφωμα τον Βούδα που φορά τήβεννο! Και ακόμα μέρη από τοιχογραφίες που ανακαλύφθηκαν σε σπηλιές βουδιστών, κοσμήματα και ζώα από χρυσάφι και πολύτιμα πετράδια...

Το Μουσείο της Καμπούλ υπέστη τα πάνδεινα στα τριάντα χρόνια πολέμου. Πολλά από τα εκθέματά του μεταφέρθηκαν σε άλλα οικοδομήματα που κρίνονταν κάθε φορά πιο ασφαλή. Οικοδομήματα που ανήκαν σε κάποιον υπουργό ή αξιωματούχο, γενικά. Κατά

περίεργο όμως τρόπο κάθε τόσο εμφανίζονταν –και εμφανίζονται– σε απίθανες αγορές και παζάρια κομμάτια της συλλογής του, αντικείμενα προς πώληση που δείχνονται και προσφέρονται μόνο σε επιλεγμένη πελατεία.

Το 1994 οργανώνεται από τα Ηνωμένα Έθνη η αποκατάσταση της σκεπής αυτού που κάποτε ήταν το Μουσείο. Πολλά εκθέματα λείπουν και δεν θα βρεθούν ποτέ. Τουλάχιστον όχι εκεί. Όπως αφηγείται ένας αυτόπτης μάρτυρας και γνώστης του αντικειμένου, μέλος της συλλογής της Μπέγκραμ –από ανασκαφές 60 χλμ. βορειοανατολικά της Καμπούλ– (πάνω από εκατό αντικείμενα από ελεφαντόδοντο με περίτεχνα σκαλισμένες φιγούρες) πωλείται στο παζάρι της Πεσαβάρ (στα σύνορα του Πακιστάν), με κάθε μυστικότητα βέβαια, στην τιμή των δέκα εκατομμυρίων δολαρίων. Ποιος άραγε διαθέτει τόσα χρήματα σ' αυτή την άκρη της γης; Άλλα κομμάτια όπως τοιχογραφίες του 7ου αιώνα από την Μπαμιγιάν και Βούδες αφγανικής προελεύσεως μπορεί κανείς να βρει στην ίδια αγορά! Και όχι μόνον εκεί αλλά και σε αγορές του Τόκιο και του Λονδίνου.

Υπάρχουν δυο αφγανοί αρχαιολόγοι που αφηγούνται ότι είδαν με τα μάτια τους να σφυροκοπούνται και να καταστρέφονται 2.750 αρχαία κομμάτια μέσα στο ίδιο το Μουσείο της Καμπούλ από αξιωματούχους Ταλιμπάν. Τα αντικείμενα της «ειδωλολατρίας» έπρεπε να μεταβληθούν σε σκόνη. Και όλα αυτά λίγο πριν από την περίφημη ξενάγηση των ξένων δημοσιογράφων σ' αυτό που είχε απομείνει από το Μουσείο της Καμπούλ τον Αύγουστο του 2000.

Το ίδιο καλοκαίρι ο υπουργός Ταλιμπάν Καντρατουλάχ Τζαμάλ επισκέπτεται την Ελβετία. Επιχειρείται μια συμφωνία να μεταφερθούν στο Μπύμπεντορφ κοντά στη Βασιλεία τα εκθέματα του Μουσείου για να γλυτώσουν από τον εμφύλιο πόλεμο. Η πραγματοποίηση του σχεδίου σκοντάφτει στην αδυναμία της Ουνέσκο να μαζέψει τα απαραίτητα χρήματα για τη μεταφορά, αλλά και στους διεθνείς διακανονι-

σμούς περί εξαγωγής αρχαιοτήτων όπως και στη δυσκολία διαπραγμάτευσης με τους Ταλιμπάν.

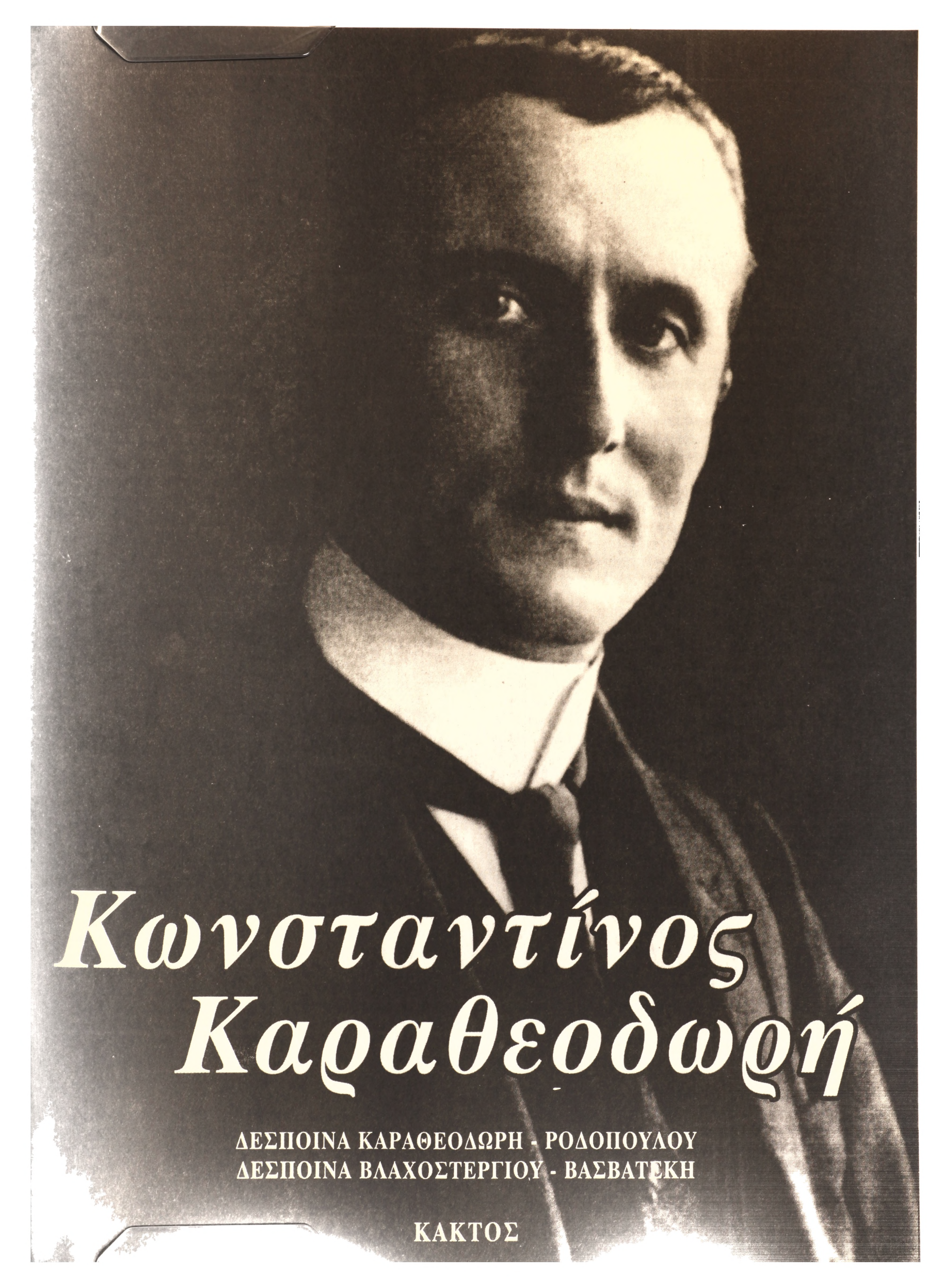
Θησαυροί που εξαφανίζονται και που μέρη τους βρίσκονται να πωλούνται σε παζάρια και μυστικές(;) αγορές. Έχουμε το δικαίωμα να φανταστούμε διάφορα σενάρια. Ακόμα και την προσφορά πολύτιμων αρχαιοτήτων στον Μπιν Λάντεν έναντι χρημάτων με τα οποία συνέχιζαν τον πόλεμο οι «μαθητές του Αλλάχ». Ή το πλύσιμο του βρόμικου χρήματος (από τη διακίνηση ναρκωτικών) μέσω της αγοράς και επαναπώλησης των αρχαιοτήτων. Οποσδήποτε η πραγματικότητα κάνει τη φαντασία μας να ωχριά.

Τον Μάρτιο του 2001 οι Ταλιμπάν καταστρέφουν τα περίφημα γιγαντιαία αγάλματα του Βούδα στην Μπαμιγιάν. «Κάθε άγαλμα που συμβολίζει τους θεούς των απίστων, πρέπει να καταστρέφεται», δήλωνε ο μουλάς Ομάρ. Εν ολίγοις ό,τι δεν μπορούσε να πωληθεί, καλό ήταν να καταστρέφεται. Θέση που φυσικά δεν εκπροσωπεί γενικά το Ισλάμ, αρκεί να λάβουμε υπόψιν μας την επιβίωση πολλών άλλων ιερών χώρων, ναών και έργων τέχνης και λατρείας που επιζούν ανενόχλητα σε άλλες χώρες του ισλαμικού κόσμου.

Οι γιγαντιαίοι Βούδες της Μπαμιγιάν, έργα του 3ου-4ου αιώνα, που άλλοι έβλεπαν σαν τον Μεγαλέξανδρο, άλλοι σαν τον Βράχμα, άλλοι σαν τον Αδάμ και την Εύα, έπεσαν θύματα μιας τρέλας και μιας έπαρσης που μας αφήνει άναυδους.

Άγνωστη παραμένει η τύχη του πρώην Μουσείου της Καμπούλ καθώς και αυτή των θησαυρών του Αφγανιστάν μελλοντικά. Πολύ πιθανόν ήδη να κοσμούν ιδιωτικές συλλογές ανά τον κόσμο. Σε λίγα χρόνια κανείς δε θα θυμάται πώς ακριβώς έφτασαν ως εδώ. Μπορεί να εκτίθενται στο μουσείο κάποιας «πολιτισμένης» χώρας της Δύσης, η οποία βέβαια με χίλιες δυο προφάσεις θα κωφεύει σε «παράλογες» εκκλήσεις να επιστραφούν τα έργα στη χώρα προέλευσής τους. Τι σας θυμίζει αυτή η ιστορία;

ΝΑΤΑΣΑ ΡΟΥΧΩΤΑ

Κωνσταντίνος Καραθεοδωρή

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ - ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΒΛΑΧΟΣΤΕΡΓΙΟΥ - ΒΑΣΒΑΤΕΚΗ

ΚΑΚΤΟΣ

Τα δημιουργικά έργα λειτουργούν σαν κινητά είδωλα του κόσμου που τα ανέδειξε και μαζί σαν ζωντανά κύτταρά του.
Θεόφιλος Βέικος (1982)

Ο Δρόμος προς τη Δύση μας

Δευτέρα, 10 Δεκεμβρίου, 9.30 το βράδυ, σ' έναν ημιερειπωμένο εργοστασιακό χώρο στην οδό Πειραιώς. Κρύο, σόμπες γκαζιού, συγκεντρωτικά φώτα, μισοσκοτάδο, αιφνίδιες λάμπεις προβολέων. Στους τοίχους περιμετρικά οι ζωγραφιές του Κυριάκου Κατζουράκη σαν διάστικτες πολυεπίπεδες οθόνες ενός μαγικού, χειροποίητου φιλμ χωρίς τέλος. Θέμα τους η μετανάστευση (τους) και η εσωτερική (μας) αποδημία. Αριστερά στο ημίφως το «τέμπλο», δεξιά ο χώρος που έχει διαμορφωθεί ως θέατρο. Οι θεατές όχι λίγοι, όχι πολλοί. Και έξαφνα η αποκάλυψη: μια εύθραυστη γυναίκα ανεβαίνει σ' ένα βήθρο σαν ικρίωμα. Μιλάει σπαστά ελληνικά, τραγουδάει, κλαίει, αφηγείται τη ζωή της. Είναι η Ιρίνα, η πρόσφυγας που την ηγγάρευσαν ίνα άρη τον Σταυρόν του Χριστού που όμως ήταν δικός της και την πούλησαν σαν ανδράποδο ανάμεσα σε δύο ληστές. Είναι το συνταρακτικό κείμενο της Μάρως Δούκα που θαρρείς και στηρίζεται σε ηχογραφημένες εξομολογήσεις γυναικών από τον υπαρκτο-ανύπαρκτο σοσιαλισμό ή την θηριωδία του υπαρκτού καπιταλισμού, και που αρθρώνει μέσα από τα θραύσματα μιας φτιαχτής γλώσσας τον πιο ολοκληρωμένο, τον πιο γυμνό, τον πιο δραστικό λόγο. Είναι η Κάτια Γέρου, η κορυφαία σήμερα ηθοποιός του τόπου, που προτείνει με το σώμα και τη μορφή της αισθητική, που είναι η Κασσάνδρα των *Τρωάδων*, η Μάσα από τις *Τρεις Αδελφές*, και που είναι το πουλάκι που ήταν κάποτε συνείδησή μας. Που μεταφέρει, τέλος, σωματοποιημένη όλη την προσωπική της έρευνα πάνω στο άγος της μετανάστευσης, των οικονομικών μεταναστών και της διαβόητης ελληνικής «φιλοξενίας». Μέσα από χάσματα, σιωπές, λυγμούς, μισερές φράσεις, μαραμμένες λέξεις αποκαλύπτονται όχι η εξαναγκασμένη εκπόρνευση ή το σεξουαλικό δουλεμπόριο αλλά ο εφησυχασμός μιας υποκριτικής κοινω-

νίας και το ξεχαρβάλωμα του όποιου συνεκτικού ιστού της. Η Κάτια Γέρου και ο Νίκος Αρβανίτης, η πόρνη και ο παρίας μετανάστης με τα «φτηνά» εργατικά του χέρια μιλάνε εμπρός σε μας όλους τους «πελάτες» τους, τους διαφθορείς, τους εκμαυλιστές και τους πατρόνους τους. Είμαστε τα αφεντικά και είναι τα θύματα. Είμαστε οι μπάτσοι, οι προαγωγοί, οι αφερέγγυοι εργοδότες, οι κρατικοί φορείς που είτε επωφελούνται, είτε κάνουν τα στραβά μάτια, και είναι αυτοί που περιμένουν τα πρωινά της Κυριακής στις πλατείες των πόλεων και των χωριών μας εκλιπαρώντας για μεροκάματο. Είναι τέλος αυτοί που σήμερα στηρίζουν το «θαύμα» της εθνικής μας οικονομίας, όπως εμείς κάποτε στηρίζαμε το θαύμα της γερμανικής.

Αλλά οι εκπλήξεις δεν έχουν τέλος: το κείμενο που υποδύεται η Κάτια Γέρου και λέγεται «Σας άρεσει ο Μπραμς» έγραψε η Μάρω Δούκα. Το κείμενο τώρα που παίζει ο Νίκος Αρβανίτης και έχει τίτλο «Είμαι από κει» υπογράφει η ίδια η Κάτια Γέρου και είναι αληθινά συ-γκλο-νι-στι-κό.

Θά 'λεγα ότι όλη αυτή η καλλιτεχνική ομάδα, αυτή η κοινότητα τέχνης, στην οποία μετέχουν η Χρύσα Βουδούρογλου, ο Νίκος Οικονομόπουλος, ο Αλέξης Γρίβας, ο Δημήτρης Θεοχάρης, η Πέγκυ Κουνενάκη κι άλλοι πολλοί, με ψυχή και ιθύνοντα νου τον Κυριάκο Κατζουράκη, δημιούργησαν ένα συνταρακτικό όλον και παρήγαγαν ένα μέγα πολιτιστικό γεγονός. Μακριά από επικράτειες και λοιπές μεγαλόσχημες πίστες επαγγελματιών, έδειξαν έναν δρόμο που οδηγεί κατευθείαν στην ψίχα της όποιας τέχνης και μάλιστα έναν δρόμο που (μπορεί να) περνάει απ' την αριστερά. Ήταν αριστερά της καρδιάς και των ονείρων μας, του σήμερα και -κυρίως- του αύριο. Ήταν μάλιστα εξόχως αποκαλυπτικό πως την περασμένη Δευτέρα η επίσημη, η πολιτική αριστερά -αλλά και το ΥΠΠΟ ή η Πολιτιστική Ολυμπιάδα και οι λοιποί επαγγελματίες «ανθρω-

πιστές» ή καλλιτέχνες- απείχαν εκκωφαντικά. Δεν πειράζει. Τα δάκρυα της Ιρίνας είναι αρκετά για να ξεπλύνουν τόσους κι άλλους τόσους.

Αυτό που πάντως εμένα με τάραξε περισσότερο ήταν το ότι όλη αυτή η -αβοήθητη- συλλογικότητα μπορεί να είναι παραγωγική και θριαμβεύτρια. Έπειτα το ότι όχι με θεωρίες αλλά με αιμάσσουσες πράξεις τα επιμέρους καλλιτεχνικά γεγονότα μπορούν ν' αθροιστούν πειστικά σ' ένα λαμπρό πολιτιστικό σύνολο.

Και τέλος ότι αυτή η συχνά μαλακισμένη και συχνότερα ομφαλοσκοπούσα σύγχρονη δημιουργία μας μπορεί να κοιτάξει και λίγο πέρα από τη μύτη της, για να εμπνεύσει και για να εμπνευστεί, για ν' απογειώσει και για να απογειωθεί. Γιατί όπως έγραφε εδώ και είκοσι χρόνια ο Θεόφιλος Βέικος «Οι διανοούμενοι είναι άνθρωποι μιας άλλης γνώμης».

Όχι λοιπόν πια χάρες, χαρές και χαδάκια στους καλλιτέχνες και στις αριστερές τους τύψεις ενώπιον του, νυν, μη αριστερού τους έργου. Όχι συγκατάβαση απέναντι σ' όλους όσους μετεξελίχθηκαν σ' επιθεωρητές τέχνης, αν θέλουμε να ξαναβρεί η αισθητική της αριστεράς την ηθική της και αντίστροφα. Ο «Δρόμος προς τη Δύση» με τη σκληρή δουλειά και την αξιοποίηση ενός σπαρτακτικά πρωτογενούς υλικού που βράζει δίπλα μας, δείχνει το δρόμο. Τον δρόμο όχι για μια τέχνη της αριστεράς αλλά για μιαν έκφραση που είναι αριστερή, επειδή θέλει ακριβώς ν' απογειώσει και ν' απογειωθεί. Γιατί υπάρχει φόβος μήπως ο «Δρόμος προς τη Δύση» καταντήσει ο κατήφορος προς μιαν ατομική αλλά και συλλογική μας δύση.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Ο Βλαδίμηρος Κυριακίδης, μετά την πολύ μεγάλη επιτυχία που είχε με την παράσταση του Άμλετ Β, δέλησε να κάνει μια ανάλογη συνέχεια επιλέγοντας ένα έργο που η κινηματογραφική του μεταφορά ήταν ιδιαίτερα πετυχημένη, τον Μπίλλυ τον Ψεύτη. Η προσπάθεια όμως αυτή δεν απέδωσε ούτε όσα ο ίδιος και οι συνεργάτες του ήλπιζαν αλλά ούτε όσα το κοινό περίμενε.

Με τον Άμλετ ο Κυριακίδης απέκτησε ένα ετερόκλητο αλλά ένθερμο κοινό που είδε την παράστασή του κατ' επανάληψη και που προσδοκούσε κάτι ανάλογο στο επόμενο βήμα. Το θέατρο όμως ενέχει πάντοτε μια επικυδινότητα και κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί για το αποτέλεσμα ενός εγχειρήματος.

Καταφύγιο στα όνειρα

Ο Μπίλλυ ο Ψεύτης των Γουίλλις Χωλ και Κηθ Γουώτερχαους είναι μια τρυφερή ιστορία για τα όνειρα και τις επιθυμίες των νέων ανθρώπων που δυστυχώς σκοντάφτουν στην μικρότητα των αντιλήψεων και την αποδοκιμασία των άλλων. Έτσι σε μια προσπάθεια αυτοάμυνας κάποιοι από αυτούς πλάθουν τον κόσμο σύμφωνα με τα δικά τους όνειρα, με τα δικά τους πιστεύω, έτσι όπως θα ήθελαν να είναι και όχι όπως είναι. Ζουν κάτω από μια επίφαση σκληρότητας και ανευθυνότητας, που όμως δεν είναι παρά το καβούκι τους για να κρύ-

ψουν την αγωνία και την ανασφάλειά τους. Το ίδιο συμβαίνει και με τον Μπίλλυ. Ζει σε μια βιομηχανική πόλη της επαρχίας που τον πνίγει, οι γονείς του τον εμπόδισαν να σπουδάσει αυτό που ήθελε γιατί το θεώρησαν ανούσιο, τον πίεσαν να συμβιβαστεί με μια αποτρόπαιη δουλειά (υπάλληλος γραφείου τελετών) που «θάβει» τα όνειρά του, και του αρνήθηκαν το δικαίωμα της επιλογής. Τώρα ο ίδιος απομακρύνεται από τους δικούς του ανθρώπους και προσπαθεί να καλύψει τα συναισθηματικά και υπαρξιακά κενά του αποτραβηγμένος στη φαντασία του, μπλέκο-

ντας σε επιτόλαιες ερωτικές περιπέτειες και προσποιούμενος ότι ένας διάσημος σεναριογράφος στο Λονδίνο ζητάει την συνεργασία του.

Όποιος περιμένει να δει μια σπαρταριστή κωμωδία θα απογοητευτεί, μιας και πέρα από κάποιες κωμικές στιγμές το έργο είναι πλημμυρισμένο από μια μελαγχολία. Ο Βλαδίμηρος Κυριακίδης τόσο ως σκηνοθέτης όσο και ως πρωταγωνιστής της παράστασης έστησε μια αξιοπρεπή παράσταση προσπαθώντας να μεταφέρει το πνεύμα του έργου και παράλληλα να αποδώσει με ειλικρίνεια όλες τις πτυχές του χαρακτήρα του Μπίλλυ, προστατεύοντας τον ήρωά του από την μονοσημία και τον εύκολο χαρακτηρισμό του ως απλούστατα αδιάφορου νέου. Παρά τις καλές του ωστόσο προθέσεις, η παράσταση, ιδιαίτερα στο δεύτερο μέρος της, πλατειάζει, χάνει το ρυθμό της, ατονώντας το ενδιαφέρον του κοινού. Η μετάφραση του Ερρίκου Μπελιέ να μεν είναι πολύ καλή αλλά ίσως με ένα πιο προσεκτικό χτένισμα και κάποια συμπύκνωση δράσης και λόγου να αναδεικνυόταν περισσότερο. Οι ηθοποιοί απέδωσαν τους ρόλους τους με συνέπεια ως προς την σκηνοθετική κατεύθυνση, τόση που ενίοτε φαινόταν να απουσιάζει ο αυθορμητισμός. Με αυτόν τον τρόπο ερμήνευσαν τους ρόλους τους η Σάσα Καστούρα - μητέρα, ο Χρήστος Κελαντώνης - πατέρας και η Ελένη Καψάσκη - γιαγιά. Ο ρόλος της Ρίτας, του φρικιού, της Βασιλικής Ανδρούτσου τραβήχτηκε από τα μαλλιά τόσο κινησιολογικά (παρά την εξαιρετική κίνηση της Ανδρούτσου), όσο και στο λόγο με την υπερβολική χρήση της αργκό. Τις εντυπώσεις κέρδισε η Μαρία Μανιμανάκη στο ρόλο της Μάρμπαρα, μιας από τις φίλες του Μπίλλυ, αλλά και εδώ η έντονη επανάληψη των κωμικών τεχνασμάτων κούρασε στο τέλος αφαιρώντας τον ενθουσιασμό του κοινού. Στο ρόλο της Λιζ η Θέμις Πισανίδου.

Το σκηνικό της Πολυτίμης Μαχαίρα διατηρούσε την ατμόσφαιρα της δεκαετίας του '60, αν και χρονικά η παράσταση έμενε λίγο ασαφής. Οι φωτισμοί του Paolo Scritto ήταν ενδιαφέροντες, ιδιαίτερα στα κομμάτια της φαντασίας του Μπίλλυ.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

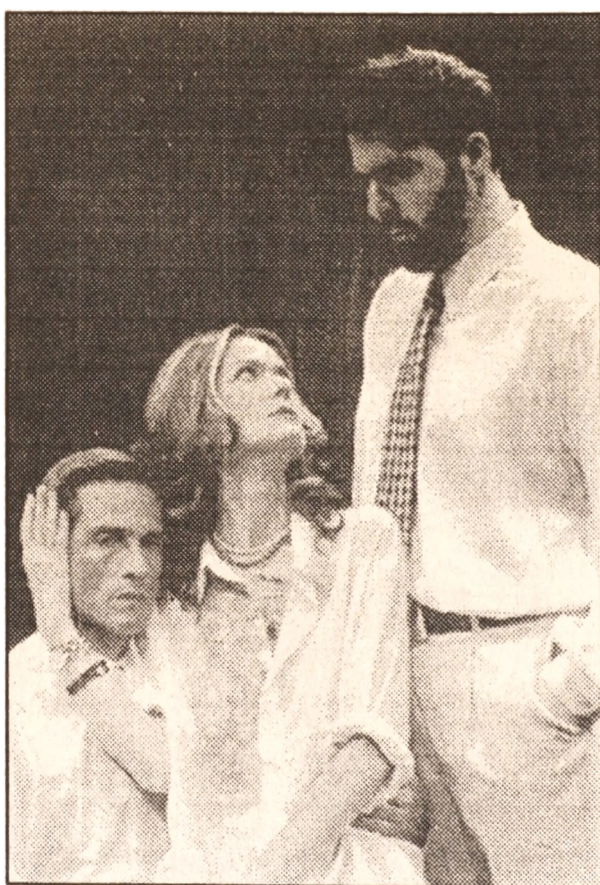
Ο Πίντερ, προφανώς επηρεασμένος το 1978 από τη σεναριακή διασκευή του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο* του Προυστ, που ολοκλήρωσε μόλις ένα χρόνο νωρίτερα, παρουσιάζει την *Προδοσία*, έργο που χαρακτηρίστηκε σχεδόν ακαριαία ως μια από τις καλύτερες στιγμές του σημαντικού βρετανού συγγραφέα.

Ο μονταρισμένος Χρόνος

Το θέμα της *Προδοσίας* δεν υπερβαίνει τα όρια του πλέον κοινότυπου βουλεβάρτου: ένα ερωτικό τρίγωνο ανάμεσα σε δύο φίλους και τη γυναίκα του ενός από αυτούς. Η παράνομη –και έως ενός σημείου ανήθικη– σχέση του λογοτεχνικού ατζέντη Τζέερν με την Έμμα, γυναίκα του εκδότη, φίλου και συνεργάτη του Τζέερν, Ρόμπερτ, κρατάει ούτε λίγο ούτε πολύ επτά συναπτά έτη!

Το ιδιαίτερο στον τρόπο με τον οποίο ο Πίντερ επιλέγει να αναλύσει αυτήν την κατάσταση είναι ότι τα γεγονότα στην *Προδοσία* παρουσιάζονται με την τεχνική της ανάδρομης εξέλιξης: Ξεκινούμε στην αρχή με μια δεδομένη κατάσταση, και με συνεχή φλας μπακ, τα οποία ο Πίντερ δανείζεται από τη θητεία του στον κινηματογράφο, ο θεατής καταδύεται ολοένα και περισσότερο στη ρίζα του κακού, στην αρχή του «εγκλήματος». Τα πάντα μοιάζουν με αστυνομικό θρίλερ – ο σκοπός όμως αυτής της επιστροφής στην αρχή, δεν είναι να αποκαλυφθεί ο «ένοχος», αλλά να παρουσιασθεί και να ερμηνευθεί ο λόγος, οι αιτίες, αν υπάρχουν τέτοιες, του παρόντος δεδομένου.

Στην *Προδοσία* ο Πίντερ επιστρέφει στα αγαπημένα του μοτίβα: καταρχήν στον Χρόνο, ως την πρώτη ύλη πάνω στην οποία συντίθενται η μνήμη και η ανθρώπινη ταυτότητα. Για τον Πίντερ όμως ο Χρόνος δεν ορίζει τη μνήμη, αλλά το αντίθετο: η μνήμη είναι αυτή που ελέγχει τον Χρόνο, που τον συνθέτει, που τον διαμορφώνει. Για τον βρετανό δραματουργό ο Χρόνος είναι μια υποκειμενική έννοια.

Κι αυτή η υποκειμενική διάσταση συμπαρασύρει πολλά από όσα θεωρούνται πως χαρακτηρίζουν το παρελθόν του ατόμου και την παρούσα υπόστασή του. Αν ο Χρόνος, λέει ο Πίντερ, είναι υποκειμενικός και έπεται της μνήμης, τότε το ίδιο συμβαίνει με το παρελθόν. Και εγώ, μέσα σε αυτό, δεν είμαι παρά μια ρευστή και διακεκομμένη παρουσία: όπως εξάλλου ρευστή και διακεκομμένη είναι κάθε εικόνα μας από το παρελθόν. Υπάρχω τελικά μέσα από τη μνήμη, όσο και όπως με αφήνει αυτή η μνήμη να υπάρξω. Θυμούμαι, άρα υπήρξα.

Ένα δεύτερο γνωστό στον Πίντερ μοτίβο, που χρησιμοποιείται και στην *Προδοσία*, είναι η αίσθηση της κρυφής εσωτερικής ζωής, της προδοσίας που

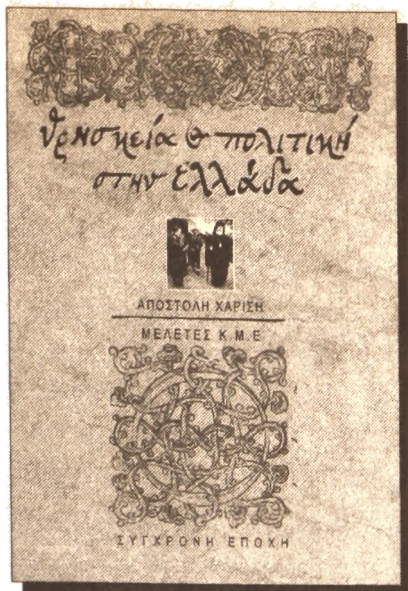
νιώθουμε όταν καταλαβαίνουμε –και συχνά το καταλαβαίνουμε– πως ακόμα και οι πιο στενοί μας άνθρωποι, αυτοί που πιστεύουμε ότι μας ανήκουν, διατηρούν μια ερμητικά κλειστή σ' εμάς εσωτερική ζωή, μια υπόσταση που δεν μας δίνεται ποτέ και η οποία τελικά ίσως είναι η περισσότερο αληθινή πλευρά του εαυτού τους.

Αυτά τα μοτίβα, μαζί με την εξαιρετική δραματουργική τεχνική στην αναστροφή εξέλιξη της «πλοκής» και τους θαυμάσιους, κρυπτικούς όσο και καθημερινούς διάλογους από λόγια, ανάσες και σιωπές, έκαναν την *Προδοσία* να θεωρείται ένα από τα αριστουργήματα του Πίντερ.

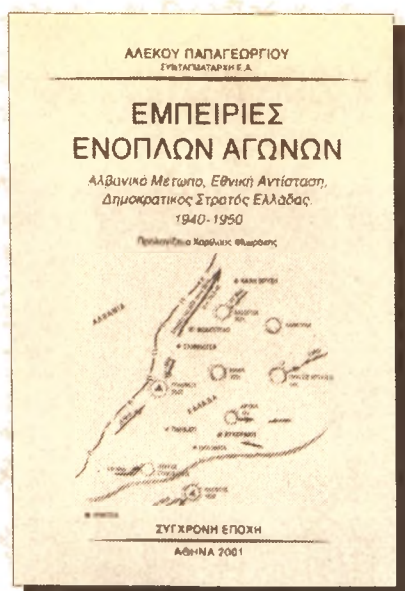
Στο θέατρο της «Κάτιας Δανδουλάκη» ο Σταμάτης Φασουλής χρησιμοποίησε την τεχνική υποδομή της περιστεφόμενης σκηνης του θεάτρου για να αποδώσει την κινηματογραφική, ρευστή και «μονταρισμένη» διάσταση του Χρόνου και συνακόλουθα της ατομικής υπόστασης. Και οι τρεις ηθοποιοί είναι θαυμάσιοι σε αυτό που κάνουν: Η ίδια η Κάτια Δανδουλάκη, στον ωριμότερο μέχρι τώρα ρόλο της καριέρας της, παίζει με λιτότητα και ευαισθησία την εσωτερική ζωή της Έμματος. Ο Τζέερν του Σταύρου Ζαλμά είναι ο σχεδόν «αθώος» ένοχος του εγκλήματος της προδοσίας, αμήχανος κι ενοχικός μπροστά στο δίλημμα του έρωτα και της φιλίας. Ο Ρόμπερτ του Κωνσταντίνου Κωνσταντόπουλου είναι αυτός που γνωρίζει την προδοσία και όμως την αποδέχεται με μια κυνική, σχεδόν απαθή υποταγή στην παρκαμή.

Οπωσδήποτε η παράσταση του Σταμάτη Φασουλή μοιάζει κάποιες στιγμές να αποφεύγει τα προβλήματα, παρά να τα αντιμετωπίζει: κάποιον θα μπορούσαν να ισχυριστούν ότι υπάρχουν στιγμές που ο Πίντερ του θεάτρου «Κάτια Δανδουλάκη» δεν απογειώνεται πάνω από το βουλεβάρτο, από το οποίο ούτως ή άλλως ξεκινά και η τελευταία σκηνή του έργου –πρώτη του «εγκλήματος» και της προδοσίας– σαφώς έχει περισσότερο «ζουμί» από την αντίστοιχη της παράστασης. Η παράσταση όμως, ως σύνολο, παραμένει μια από τις καλύτερες θεατρικές επιλογές γι' αυτόν τον χειμώνα.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

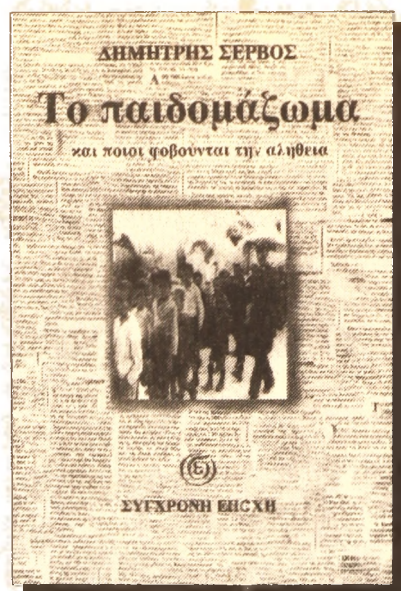
Α. Χαρίσης
**Θρησκεία και πολιτική
στην Ελλάδα**

Α. Παπαγεωργίου
**Εμπειρίες ένοπλων αγώνων
1940-1950**

Αρ. Καμαρινός
**Ο Εμφύλιος Πόλεμος
στην Πελοπόννησο. 1946-1949**

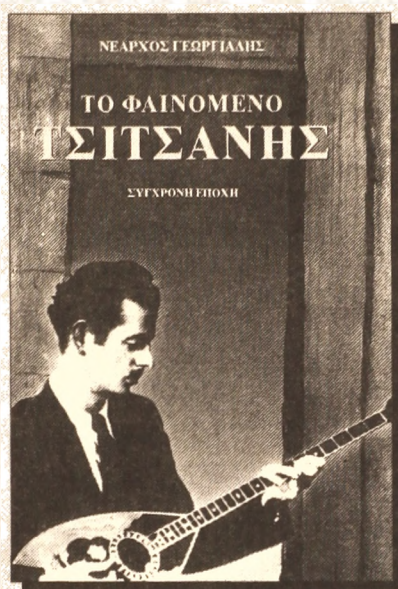
Δ. Σέρβος
**Το Παιδομάζωμα και ποιοι
φοβούνται την αλήθεια**

Α. Γκιγιού
Το Σπίτι του Λαού

Γ. Πριόβολος
Ο δρόμος ως το θιάκι

Ν. Γεωργιάδης
Το φαινόμενο Τσιτσάνης

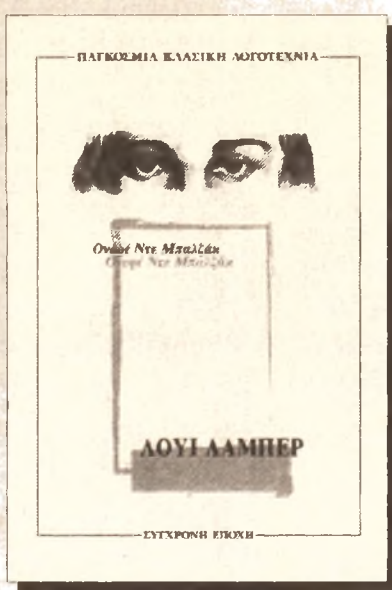
Γ. Μαυρίκος
**Το εργατικό συνδικαλιστικό
κίνημα, 1918-1948**

Ημεροδείκτης 2002
παιδιά χωρίς θεό

Γ. Μπέλι
Η γυναίκα φωλιά

Ο. Μπαλζάκ
Λουί Λαμπέρ

Μ. Σολόχοφ
Η μοίρα ενός ανθρώπου

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 3820835, 3823649, Fax: 3813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 3829835, 3808132, Fax: 3829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 3829835, 3808132. 2. Θεσσαλονίκη, Μπακατσέλου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 031 283810. 3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 0651 38090.

Απ' την Ανατολή στη Δύση

Μίκαιελ Χάνεκε: *Η δασκάλα του πιάνου.*

Ολα τα εγχώρια φεστιβάλ, μικρά και μεγάλα, τελείωσαν. Εκατοντάδες ταινίες, πάσης ηλικίας, παρουσιάστηκαν σε εκατοντάδων ωρών προγράμματα και συνδυάστηκαν με κάποτε χρήσιμα και πιο συχνά με κοινότοπα και χιλιοεπαναλαμβανόμενα συμπληρώματα, όπως αποκαλούνται οι παράλληλες εκδηλώσεις. Παρ' όλα αυτά καθοριστική είναι η συμβολή των φεστιβάλ στην ανανέωση του σινεφιλικού κοινού, αφού ως γνωστόν μικρό μόνο μέρος του παλαιού διασώθηκε από τον κατ' οίκον εγκλεισμό που η τηλεόραση επέβαλε. Επιστροφή λοιπόν σε μια ταινία που διαλέγεις, στη μέρα και την ώρα που διαλέγεις, στην αίθουσα που διαλέγεις, στην πολυτιμότητα της επιλογής. Και όπως όλα δείχνουν, φέτος θα έχουμε πλούσια και καλή σοδειά. Να αρχίσουμε λοιπόν με ένα –για διαφορετικούς λόγους– δείγμα επιλογών από τις ταινίες τον «ανθόσπαρτο» βίο τους στις αίθουσες.

KANTAXAP

Το *Κανταχάρ*, η τελευταία ταινία του ιρανού Μοχσέν Μαχμαλμπάφ, δεν είχε ιδιαίτερα καλή τύχη στις Κάννες. Έφυγε με ένα περίεργο βραβείο που ακούει στον βαρύγδουπο τίτλο «Οικουμενικό βραβείο». Τότε ήταν Μάιος και οι Δίδυμοι της Νέας Υόρκης βρισκόντουσαν ακόμα στη θέση τους ανυποψίαστοι. Οι Ταλιμπάν ήταν ήδη γνωστή ιστορία όπως και η χώρα τους το Αφγανιστάν ταλαιπωρημένη από τον μακροχρόνιο εμφύλιο και την «εισβολή» της πρώην Σ. Ένωσης.

Η 11η Σεπτεμβρίου έφερε τα πάνω

κάτω, έτσι όταν οι «Νέοι Ορίζοντες» του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης συμπεριέλαβαν τον περασμένο Νοέμβριο και το *Κανταχάρ*, δικαιολογημένα στις προβολές της ταινίας σημειώθηκε αδιαχώρητο. Τα όσα απίστευτα για τη θέση της γυναίκας στο Αφγανιστάν είχαν ήδη γίνει πολιτική «μόδα». Η ταινία πρόσφερε και τη μυθοποιητική τροφή. Η ιστορία είναι απλή. Η νεαρή και όμορφη δημοσιογράφος Ναφάς, γεννημένη στο Αφγανιστάν, τώρα Καναδή υπήκοος, μπαίνει κρυφά στην πατρίδα της από τα σύνορα με το Ιράν με σκοπό να φτάσει στο *Κανταχάρ* προκειμένου να συναντήσει τη μικρότερη και ανήλικη από νάρκη αδερφή της που ζει εκεί και που απειλεί με γράμμα της να αυτοκτονήσει την επομένη της έκλειψης του ηλίου, μη αντέχοντας άλλο το θεοκρατικό καθεστώς των Ταλιμπάν. Η Ναφάς έχει τρεις μέρες μπροστά της για να την προλάβει. Η ταινία περιγράφει τις προσπάθειες που αυτή καταβάλλει και τις δυσκολίες που συναντά. Ο Μαχμαλμπάφ είναι ολοκληρωμένος δημιουργός. Ο κοινωνικός χαρακτήρας των ταινιών του και οι ποιητικοί του τρόποι έχουν αναγνωριστεί διεθνώς. Τους συναντάμε και στο *Κανταχάρ*. Ο ρεαλισμός και οι ποιητικοί συμβολισμοί που αλληλοδιαδέχονται ο ένας τους άλλους δίνουν την αίσθηση περισσότερο ενός δημιουργικού (δραματοποιημένου) ντοκιμαντέρ παρά μιας ταινίας μυθοπλασίας. Γεγονός είναι πάντως ότι αφότου πρωταγωνιστικό «ρόλο» στο Αφγανιστάν ανέλαβε η αμεσότητα της τηλεόρασης, η ταινία έχασε σημαντικό και καίριο μέρος από τον εύλογο εντυπωσιασμό που θα δημιουρ-

γούσε στον θεατή. Περιορίστηκε στον τίτλο της «προφητικής» και της υπερασπίστρας των ανθρωπιστικών αξιών.

ΔΑΣΚΑΛΑ ΤΟΥ ΠΙΑΝΟΥ

Ο Μίκαιελ Χάνεκε κέρδισε την καλή του κινηματογραφική φήμη μεταξύ αυτών που δεν θεωρούν το σινεμά εναλλακτική εκδοχή του big brother, χάρη στην επιμονή και τη συνέπεια του «βλέμματος» με το οποίο παρατηρεί δίκην εντομολόγου τις ψυχωτικές πλευρές που εκφράζουν οι από κάθε άποψη κορεσμένες μέσα στην καταναλωτική τους πλησμονή δυτικές αστικές κοινωνίες. Οι αναρίθμητες νευρώσεις που γεννούν η πλήξη, οι εσωτερικές καταπιέσεις, τα συναισθηματικά κενά, τα ιδεολογικά κενά, η μηχανικότητα, η «κατά πλάκας σκλήρυνση» των οικογενειακών δεσμών, ο φόβος απέναντι στον ξένο, η υφέρπουσα κατάθλιψη της καθημερινότητας. Η ανασφάλεια που αναιρεί την επάρκεια και το ευθέως αντίθετο. Είναι οι θεματικές εμμονές των ταινιών του Χάνεκε. Τις θυμόμαστε π.χ. από το *Βίντεο του Μπέρι* (1992), τα *Παράξενα παιχνίδια* (1997) ή τον περσινό *Άγνωστο κώδικα*.

Από την ίδια γωνία «κοιτάζει» και τη «Δασκάλα του πιάνου». Η 40χρονη Έρικα (Ιζαμπέλ Υπέρ), όχι όμορφη, ψυχρή στην αυστηρότητά της, ανέραστη, συζεί με τη μητέρα της (Ανί Ζιραρντό). Είναι σπουδαία καθηγήτρια του πιάνου αλλά ενώ η μουσική αποτελεί γι' αυτήν λειτούργημα και την κοινωνική της πληρότητα, στο εσωτερικό καταπνίγεται από το ερωτισμικό της αδιέξοδο, και επειδή ακριβώς αυτό είναι αδιέξοδο, το μισεί προσπαθώντας να το καταπνίξει ανορθόδοξα. Το «εργοστάσιο» των ορμονών της την οδηγεί σε κρυφές και απαράδεκτες για το κοινωνικό της πρόσωπο λύσεις (πορνομάγαζα, ντράιβ-ιν σινεμά για οφθαλμοπονεία ή άλλους, οδυνηρούς, τρόπους αυτοϊκανοποίησης).

Ο θυμός, η κακία, ο σαδομαζοχισμός αντιπαρατίθενται στο ευαίσθητο, ταλαντούχο πλάσμα το οποίο στείρωσε η εξάρτηση από την υπερπροστατευτική μάνα της. Όταν επιτέλους κάνει την εμφάνισή του ο έρωτας με το πρόσωπο του νεαρού ταλαντούχου μαθητή της (Μπενουά Μαζιμέλ), προσωποποίηση της ψυχικής υγείας, θα του αντιπροτείνει εναλλαγή των φύσει εξουσιαστικών στον έρωτα ρόλων και το ζόφο του σα-

δομαζοχισμού της, το κορμί εργαλείο πόνου και εκπεσμού. Ο νέος φεύγει με αποστροφή. Και όταν σαν από ηφαιστειακή διαδικασία αφυπνίζεται το ερωτικό της ένστικτο, είναι αργά. Η επιμονή της οδηγεί στην αυτοκαταστροφή. Ο πληθωρικός στην κόπωσή του «πολιτισμός» μας καταφεύγει στα υποκατάστατα του έρωτα, αδυνατώντας να προσφέρει αισθήματα.

Δύσκολη η θεματολογική περίπτωση της *Δασκάλας του πιάνου*, δύσκολο και σκληρό το υλικό του χειρισμού της. Κάποιες φορές είχες την εντύπωση μιας αυτάρεσκης από μέρος του σκηνοθέτη «επίδειξης», λες για να εξαναγκασθεί ο θεατής να πεισθεί. Τελικά σε κυριαρχούσε αυτό το επικίνδυνο στοίχημα ισορροπίας, απαιτήσεων και προσφοράς ανάμεσα στον Χάνεκε και την Υπέρ. Αυτή ήταν και η ανταμοιβή προς το θεατή. Μόνο ευρωπαίοι καλλιτέχνες όπως π.χ. αυτοί οι δυο μπορούσαν να αποδώσουν αυτό το δίφορο ήθος της ταινίας. Την παρακμή και την επίγνωσή της.

BEAUTIFUL PEOPLE

Ο Νίκος Παναγιωτόπουλος είναι –στα ελληνικά μέτρα και σταθμά– ένας σημαντικός –ακόμα και στις ανισότητές του– κινηματογραφικός δημιουργός. Συνεχίζει να προσφέρει, διχάζοντας συχνά κοινό και κριτική. Ποτέ όμως δεν συνάντησε την αδιαφορία. Κάθε του ταινία είναι ένα γεγονός. Και αυτό είναι θαυμάσιο γιατί αποδεικνύει τη ζωτανή σχέση του με την έβδομη τέχνη. Ο σινεφιλισμός και ο Παναγιωτόπουλος είναι έννοιες ταυτόσημες. Άρτια οργανωμένες παραγωγές, αξιοθαύμαστη ικανότητα σκηνοθετικής συνέπειας, αλλά και εμμονή σε μια πνιγνή και κουρασμένη θεματολογία, και μάλιστα την εποχή που γίνεται εμφανέστατα επιθυμητό ο κινηματογράφος ο ελληνικός να συνδράμει στην καταγραφή του σύγχρονου κοινωνικού μας προσώπου. Ύστερα από δυο εσπευσμένες, νοσηρά κλειστοφοβικές –άσχετα από την κατασκευαστική τους αρτιότητα– ταινίες: *Ονειρεύομαι τους φίλους μου* και *Εργένης*, μας αιφνιδιάζει με το *Αυτή η νύχτα μένει*, μια από τις καλύτερες μέχρι σήμερα ταινίες του. Ομόθυμα χαιρετίστηκε αυτή η –επιτέλους!– υγιέστατη επάνοδος του Παναγιωτόπουλου. Και όπως ήταν φυσικό, ενώ περιμέναμε την ίδια και καλύτερη συνέχεια, μας προέκυψε

Η Νιλουφάρ Παζίρα, η πρωταγωνίστρια και πραγματική ηρωίδα της ταινίας *Κανταχάρ*.

το *Beautiful People*, ρημαίηκ αλά ελληνικά της γκονταρικής *Περιφρόνησης*. Θεματικά τουλάχιστον το εγχείρημα έδειχνε ενδιαφέρον και εφικτό, μιας και η σημερινή μετασχηματισμένη ελληνική πραγματικότητα προσφέρει παρόμοιες περιπτώσεις, όμως είτε στη δραματοκοινωνική τους μεταγραφή είτε σ' αυτή της παρωδίας. Στο *Beautiful People* δεν συνέβη τίποτα από τα δυο. Ο θεατής γινόταν μάρτυρας μιας μακρόσυρτης αναμονής προκειμένου να διαπιστώσει τι ακριβώς ήθελε ο σκηνοθέτης, απομένοντας τελικά με τη γεύση του ανεπαρκούς και της παρωδίας της ίδιας της ταινίας. Σχεδόν κανένας ηθοποιός, ως επιλογή, δεν έδειχνε να μπορεί να αναπαραστήσει το ρόλο που αντιπροσώπευε. Με πιο μεγάλη έκπληξη τους Κουρή και Μαξίμου, σκιές του εαυτού τους. Ακαθοδήγητοι όλοι, τόσο από το ισχύον σενάριο όσο και από τον σκηνοθέτη. Αφελέστατοι οι διάλογοι, το ίδιο αφελείς και οι συγκρούσεις. Όλα σχηματικά σαν από χαρτοκοπτική.

Και όμως, η ταινία βλεπόταν άνετα χάρη στην πανέμορφη φωτογραφία του Άρη Σταύρου και την ιδιοφυΐα του Παναγιωτόπουλου να συνθέτει καθαρά κινηματογραφικά κάδρα και να τους δίνει σωστό ρυθμό. Αλλά, δυστυχώς, κόπος χωρίς αποτέλεσμα.

Ο 7ος ΗΛΙΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ

Μετά τη *Βασιλική* δεν περιμέναμε σαν συνέχεια ετούτη την απογοητευτι-

κή ταινία και αν ναι, θα το απευχόμαστε. Η καλή τύχη του ελληνικού κινηματογράφου είναι για πολλούς λόγους επιθυμία όλων μας. Ο νέος κινηματογράφος –και στην Ελλάδα– φυσιολογικά πρέπει να είναι υπόθεση των νέων ανθρώπων και είναι σ' αυτούς που, επίσης φυσιολογικά, αναγνωρίζεται η αποτυχία. Το πράγμα θα περνούσε απαρατήρητο, αν η ταινία του Βαγγέλη Σερντάρη *Ο 7ος ήλιος του έρωτα* δεν κέρδιζε, με μόλις δυο ψήφους διαφορά από το πρώτο, το δεύτερο κρατικό βραβείο ποιότητας. Μια ταινία που πάει το εγχώριο σινεμά μισό αιώνα πίσω και αυτό με τον πιο πρόχειρο τρόπο. Το 1992, ένας ταγματάρχης, ο ιπποκόμος του και η γυναίκα του πρώτου «ερωτεύονται» μια «χαλασμένη» στο χωριό της υπηρέτρια. Για να «γεμίσει» η ταινία είδαμε παιδαριώδεις πολιτικές-ιστορικές αναλύσεις, πολεμικές σκηνές που μόνο ως ταμπλό-βιβάν σχολικής παράστασης θα ταίριαζαν και μια ξεκαρδιστική σκηνή εκτέλεσης των «Έξι» στο Γουδί με... ρεπούμπλικες! Έκανε και ο Λουτσιάν Πιντιλίε παρόμοιες θεματικά ταινίες, αλλά έκανε... ταινίες. Η χειρότερη από τις φετινές πρωτοδεύτερες ταινίες του διεθνούς διαγωνιστικού τμήματος της Θεσσαλονίκης ήταν έτη φωτός καλύτερη και όχι φυσικά από τον 7ο ήλιο του έρωτα μόνο.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Ένας οφθαλμός ταξιδεύει πάνω στο «πλοίο των τρελών» αυτού του Κόσμου. Είναι ό,τι απόμεινε από την Έσχατη Κρίση, το δεύτερο «τελευταίο πράγμα» μετά το «Θάνατο» των Φιλοσόφων του Αρχαίου Κόσμου. Από αυτό το ταξίδι στη «θάλασσα του τέλους» απουσιάζει ο Προφήτης Ηλίας, το «στοίχημα» της Παλαιάς Διαθήκης και προάγγελος της Δευτέρας Παρουσίας. Μπορεί η ανάσταση των νεκρών να πραγματοποιηθεί ερήμην του;

Στη σκιά των μελλόντων

Το σινεμά του Σφήκα είναι εσχάτολογικό. Κινηματογραφεί με τον πιο λιτά αποδοτικό τρόπο, το μεγαλειώδες μα και μυθικό τέλος της ιστορικής κίνησης. Είναι ένα σινεμά για τους εσχάτοπλαστους του 21ου αιώνα, το οποίο διαρκώς ξεγλιστρά από το δαιμονιακό παρόν μας και συνδέεται με υψηλές ποιητικές εκφράσεις του 18ου, 19ου και 20ού αιώνα. Όσο κι αν φαίνεται παράξενο αυτός ο «μαρξιστής καλλιτέχνης» εισχωρεί διαρκώς στο σκοτεινό βάραθρο της υποκειμενικής εμπειρίας όπου συναντά τη μυστική, άρρητη και άφατη σχέση με το Θείο. Τα έργα του Σφήκα δεν εκφράζουν παρά την αγωνία: κατά πόσον η ανθρώπινη θέληση θα πετύχει ή όχι. Και είναι αυτή η αγωνία μια εσωτερική επανάσταση ενάντια σε κάθε πλαίσιο με μοναδικό οδηγό τη «διαλεκτική του

παραλόγου» (Κίρκεγκωρ). Οι ταινίες αυτού του επτανήσιου σκηνοθέτη αγγίζουν, πέρα από τα «ιερά και τα όσια» του καλλιτεχνικού συστήματος, τους εσώτερους νόμους του Αντικειμένου στις διαφορετικές του εκφάνσεις. Το έργο του χτίζεται πάνω στα θεμελιακά ζητήματα της Ύπαρξης, του Χρόνου, του Πολιτισμού, καθώς και στην αγωνία του για απαντήσεις που θα υπηρετούν τον Άνθρωπο. Πέρα από μύθους και ήρωες, χωρίς να μεταφέρει γεγονότα και πληροφορίες, χωρίς να σχολιάζει καμιά δράση και ειρωνευόμενος αυτούς που θεωρούν το αργό στατικό ενώ πρόκειται για το αντίθετο. Οι ιθαγενείς και η αποικιοκρατία, οι αστοί και τα παλάτια τους, οι φυλακισμένοι και οι φύλακές τους, το φετίχ των εμπορευμάτων, οι παγκόσμιοι πόλεμοι, η μοντέρνα τέχνη και τέλος η Τραγωδία συνιστούν

ένα έργο-παγίδα. Κι αυτό γιατί πετυχαίνει να έχει την Ιστορία μοχλό κι όχι φόντο της ανάπτυξής του. Γνήσιο τέκνο των κινημάτων των αρχών του 20ού αιώνα, ο Σφήκας, θα φτάσει μέχρι τις... απαρχές της ανθρώπινης Τραγωδίας, αφού περάσει μέσα από μια διαδρομή ενόρασης κι όχι «προθέσεων και εξωτερικών ανησυχιών». Με όπλα του τα όπλα του Ρομαντισμού: την πνευματική νηφαλιότητα, την ελευθερία έκφρασης, την προτεραιότητα της φαντασίας, την προτίμηση του μυστηριώδους και του παράδοξου, τη φυγή προς το όνειρο, τον εξωτισμό και το παρελθόν, στις ταινίες του θα συναντηθούν ένας κοσμοπολιτισμός και ένας απαισιόδοξος λυρισμός μαζί. Το «άρρωστο σύστημα» πεθαίνει και ο Σφήκας κρατάει αυτές τις πένθιμες σκέψεις ως αφετηρία. Στο έρημο τοπίο που άφησε ο Ρομαντισμός, ξεγλιστρώντας από τις παγίδες της καθημερινότητας, στη σφαίρα κάθε υπερβατικής συνείδησης, θα μπορούσε να είναι ένας μοντέρνος Ησυχαστής αν δεν ήταν ένας μεταρομαντικός Επαναστάτης.

Το έργο του Σφήκα εμφανίζεται σαν ένα σύστημα μεταφορικών εννοιών σχετικών με την αφηρημένη του ιδέα. Αυτή η «δι' εικόνων μεταφορική έκφρασις» μιλά ως η διάμεση, η παρεμβλλόμενη ανάμεσα στις διαφορετικές εποχές της αναζητώντας το υποκρυπτόμενο και θεωρούμενο εντέλει υψηλότερο και πνευματικότερο από το δηλωμένο «γράμμα της εικόνας». Όλα τα πράγματα, τα γεγονότα και τα φαινόμενα της ζωής έχουν εκτός του φανερού τους νοήματος και μια άλλη βαθύτερη και πιο πνευματική έννοια. Αυτή τη γενική αρχή του θρησκευτικού και φιλοσοφικού μυστικισμού φαίνεται να γνωρίζει καλά ο Σφήκας. Και αυτή η έμμεση απεικόνιση μοιάζει με προδιατύπωση προφητική για τα συνδεόμενα με το έργο του ιστορικά γεγονότα και όχι μόνο: «μια σκιά των μελλόντων» (Παλαιά Διαθήκη, Κολ. Β' 17). Η αλληγορία δεν είναι προνόμιο μιας μόνης ιστορικής περιόδου. Τη χρησιμοποίησαν οι αρχαίοι έλληνες φιλόσοφοι (και μάλιστα οι στωικοί), οι Εβραίοι της διασποράς στην προσπάθειά τους να προσηλυτίσουν τους Έλληνες, οι Απόστολοι, οι μετέπειτα εκκλησιαστικοί συγγραφείς (κυρίως της αλεξανδρινής σχολής με πρώτο τον Ωριγένη). Όλοι

αυτοί θεωρούν εγκυρότερο και ανώτερο το νόημα που εξάγεται από την αλληγορία από αυτό του «γράμματος» του κειμένου. Δίπλα στην αλληγορία, το έργο του Σφήκα υποδέχεται και τη λεγόμενη «τέχνη σε δεύτερο βαθμό» (ύρος του Ζ. Ζενέ σε δοκίμιό του για τον Μ. Προυστ), την παρουσία δηλαδή ενός παλιότερου μέσα σε ένα νεότερο έργο. Πρόκειται για ένα παλίμψηστο: ένα Κείμενο που πάνω του γράφτηκε ένα άλλο νεότερο, πιο σύνθετο, ελεύθερο και επομένως οντολογικά φαντασμαγορικό. Παρόμοιο φαινόμενο συναντάμε στον *Οδυσσέα* του Τζόυς, μια παλίμψηστη επανεγγραφή του Ομηρικού Έπους. Δεν πρόκειται για ζήτημα αισθητικό ή ρυθμού, αλλά για την υπόγεια διαδρομή ενός έργου μέσα στο χρόνο, όπου το κλασικό εμπεριέχει το μοντέρνο, αυτό το αρχαϊκό κ.ο.κ. με θαυμαστή ευελιξία. Γι' αυτό ο μύθος του ανθρώπινου πολιτισμού δεν αποδίδεται στενά στις ταινίες του Σφήκα. Μπροστά στον κίνδυνο των περιορισμών που βάζει η Αναπαράσταση, τα σύμβολα, οι έννοιες και τα συστήματα αποκαλύπτουν όχι τα όριά τους αλλά την απουσία αυτών των ορίων. Η ποιητική του Σφήκα προωθεί το ασυμβίβαστο ανάμεσα στο Μύθο και στο Ποιητικό Έργο.

Με τις ταινίες του παρουσιάζεται, για πρώτη φορά στον κινηματογράφο, ο «καθαρός χρόνος», πραγματοποιημένος πέραν της δραματοποίησης και αναπαράστασης μιας καθημερινής και επομένως ψευδούς μέσα στη μυθοπλασία της ζωής. Το «καθαρό» στην τέχνη το έχει πετύχει μέχρι τώρα μόνο η μουσική (*pura arte*), η οποία μέσα από τον αφηρημένο χαρακτήρα της μιλά στην καρδιά του καθενός συγκεκριμένα και μοναδικά. Ο Σφήκας πετυχαίνει το ίδιο. Χρησιμοποιεί μουσικά την κάμερα για να προσεγγίσει την Ουσία των πραγμάτων. Έτσι γεννιέται το πρώτο ον του *Μοντέλου*, που βαδίζει υπακούοντας σε μια κοσμική μα απόλυτα γήινη χορογραφία. Δηλώνεται, με αυτόν τον τρόπο, το ξεπέραςμα του αστικού χώρου, βασικό σκηνικό της σύγχρονης ιστορίας. Πάνω στα ερείπιά του, χτίζεται ο χώρος του αιώνα μας, ικανός από το μηδέν να γεννήσει τα πάντα, ενιαίος και ταυτόχρονα διασπασμένος, «στον οποίον υποβόσκουν αντινομίες βαβυλωνίου τύπου» (Κ. Βεργόπουλος). Οι

ιερόσυλες θέσεις του Σφήκα εμπνέονται από την άρνησή του να δεχτεί τη θρησκομανία των οπαδών ενός κινηματογράφου που υπνώνει τις αισθήσεις και επιφέρει τον πνευματικό θάνατο, απομακρύνοντάς μας από την εναγώνια αναζήτηση του αιώνιου. Με την ταινία του *Μοντέλο* (1974) παρουσιάζεται, για πρώτη φορά στον κινηματογράφο, το άυλο Σύστημα, η καρδιά του Κτήνους, που ως μύλος αλέθει τη σπορά (: *rgoles*, έννοια που περιέχεται στη λέξη *προλετάριος*). Είναι ακόμα ένας «τόκος εν κακώ», παραφράζοντας την πλατωνική έννοια, όπου σώμα και ψυχή αλέθονται ταυτόχρονα.

Οι ταινίες του Σφήκα είναι Κείμενα-Εικόνες με τη μορφή του Ιδεογράμματος και έχουν δυο δεδομένα: ένα χαοτικό κι ένα συγκεκριμένο, σα μια «μη ταινία ακόμη», αφού υπερβαίνει το υπαρκτό «εν ονόματι αυτού που δεν είναι αλλά που είναι έτοιμο να γίνει» (Ε. Bloch). Χάρis σ' αυτό ο κινηματογράφος του Σφήκα δε δημιουργεί θεατές αλλά συνενόχους, συμπαίκτες στο παιχνίδι του, που έχει σκοπό την αποκάλυψη του Αρχέτυπου που απορρέει από το Συλλογικό μας Ασυνείδητο. Δεν είναι η πρώτη φορά. Πριν πολλούς αιώνες οι Έλληνες ένωσαν το Μελλοντικό με το Αρχέγονο, με τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Από νοσταλγία μυστική και όχι μόνο, το πρώτο και το τελευταίο ρέκβιεμ της ανθρώπινης ιστορίας ερμηνεύονται... εδώ, μεταφέροντας την αγωνία για την πτώση του Ανθρώπου στο ύστατο θανάσιμο αμάρτημα: την Εκμετάλλευση.

Το φάντασμα του Εμπεδοκλή πλανιέται στην «camera printa» των ταινιών του Σφήκα, βασανίζοντας όσους τοποθετούν την ανθρώπινη τραγωδία σε παρένθεση. Είναι όλοι εκείνοι που βαπτισμένοι σε έτοιμα σχήματα και ιδεοληψίες έρχονται αντιμέτωποι με έναν Άγιο Γεώργιο, μονομάχο του δράκου της ματαιότητας. Παρ' όλα αυτά ο κινηματογράφος του Σφήκα είναι από «πυρφτιαγμένος», μεταφέροντας την αγωνία του δημιουργού του για το μαρτύριο του Ταντάλου, που καταδίκασε σε αφανισμό τους πεπτωκότες της Υδρογείου, μεταμορφώνοντάς τους σε γράμματα μιας γλώσσας ακατάληπτης από το τόσο κοντινό μας ανθρώπινο παρελθόν.

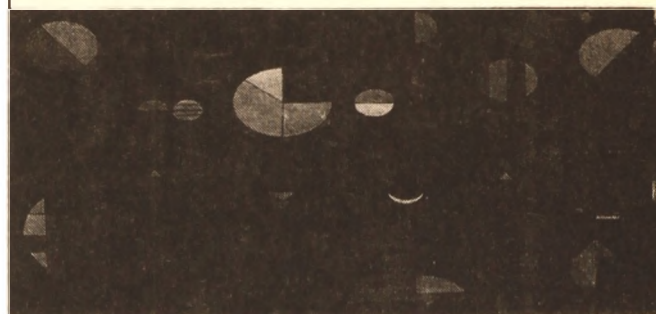
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΖΩΜΕΝΟΣ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Μια επίκαιρη μελέτη για το ρόλο των κομβικών κρατών και την εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α.

ROBERT CHASE, EMILY HILL, PAUL KENNEDY
[επιμέλεια]

ΤΑ ΚΟΜΒΙΚΑ ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΗΠΑ

Πρόλογος: Θεόδωρος Κουζουμπής

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Σειρά: Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική

ROBERT CHASE, EMIL HILL, PAUL KENNEDY
[επιμέλεια]

Πρόλογος: ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ

ΤΑ ΚΟΜΒΙΚΑ ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΗΠΑ

Ο κορυφαίος αμερικανός καθηγητής της ιστορίας των διεθνών σχέσεων Πωλ Κένεντι και οι συνεργάτες του αναλύουν την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Παπαζήση
από το 1929

ΚΕΝΤΡΙΚΟ
ΝΙΚΗΤΑΡΑ 2 • 106 78 ΑΘΗΝΑ
• τηλ.: 3822.496, 3838.020 •
e-mail: papazisi@otenet.gr

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ 11 • ΣΤΟΑ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ
• ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5, 105 64 ΑΘΗΝΑ
• τηλ.: 3216.148, 3313.074

Η νέα σεζόν του Μεγάρου Μουσικής άνοιξε στις 6 Οκτωβρίου με έξι παραστάσεις (6-7, 9-10 και 12-13/10), του πιο αγαπημένου έργου του ρομαντικού μπαλέτου, την *Giselle*. Ο George Balanchine έλεγε ότι αν και είχε δει το μπαλέτο αυτό άπειρες φορές, σε κάθε παράσταση ανακάλυπτε καινούργια πράγματα, και είναι αλήθεια ότι η ερωτική ιστορία που συνέδεσαν οι Theophile Gautier και Jules Henri Vernoy de Saint Georges και χορογράφησαν οι Jean Coralli και Jules Perrot για την σύντροφο του τελευταίου, την μπαλαρίνα Carlotta Grisi, παραμένει εξαιρετικά δημοφιλής μέχρι σήμερα.

Giselle

Το έργο εξελίσσεται σε δύο πράξεις και μπορεί να πει κανείς ότι είναι ένα γοητευτικό, συγκινητικό «παραμύθι» με τη δικαιοσύνη, την αγάπη και την καλοσύνη να θριαμβεύουν τελικά, όπως στις περισσότερες ιστορίες του μπαλέτου. Αναλύοντας όμως την ιστορία, αντιλαμβάνεται κανείς ότι είναι πιο σύνθετη απ' ό,τι φαίνεται σε μια πρώτη ανάγνωση και αξίζει να δει κανείς τους λόγους που κάνουν τη Ζιζέλ να γοητεύει ακόμη, εκατόν εξήντα χρόνια από τότε που πρωτοχορογραφήθηκε: Μια χωριατοπούλα (Ζιζέλ) σε κάποιο χωριό της μεσαιωνικής κεντρικής Ευρώπης την ημέρα του τρύγου απορρίπτει τον έρωτα ενός συγχωριανού της (Ιλαρίων) και ερωτεύεται έναν ευγενή (Άλμπρεχτ), χωρίς να γνωρίζει την πραγματική του ταυτότητα, μιας κι εκείνος της την έχει αποκρύψει. Από σύμπτωση αλλά και με την παρέμβαση του Ιλαρίωνα η απάτη του Άλμπρεχτ αποκαλύπτεται, αυτό όμως οδηγεί την Ζιζέλ κλιμακωτά στην τρέλλα, την απόπειρα αυτοκτονίας, και τελικά τον θάνατο.

Στη δεύτερη πράξη το κοινό οδηγείται στο υπερφυσικό βασίλειο των Γουίλις, δηλαδή των πνευμάτων των κοριτσιών που πέθαναν πριν τον γάμο τους από προδοσία του αγαπημένου τους. Άγριες, χωρίς συγχώρεση, πλάσματα

των τύψεων και του ξέφρενου ερωτικού πάθους, παρασύρουν όσους άνδρες περνούν το βράδυ από το δάσος και τον αναγκάζουν να χορέψει μέχρι θανάτου. Έτσι θα πεθάνει ο Ιλαρίων, ενώ ο Άλμπρεχτ, που πάει να προσκυνήσει στον τάφο της Ζιζέλ μετανιωμένος, θα γλυτώσει, καθώς η προδομένη γυναίκα θα τον συγχωρέσει και θα τον προστατεύσει με την αγάπη της, βοηθώντας τον να αντέξει. Το επόμενο πρωί θα φέρει τη λύτρωση αλλά και την οριστική εξαφάνιση της Ζιζέλ στον τάφο της.

Ηρωίδα του έργου είναι η Ζιζέλ, η όμορφη χωριατοπούλα που στέφεται Βασίλισσα του Τρύγου. Η γιορτή στη διάρκεια της οποίας εξελίσσεται η ιστορία, έχει εξαιρετική σημασία καθώς παραπέμπει στη μέθη και την ικανότητα του κρασιού να βγάζει τον άνθρωπο εκτός των συνηθισμένων του ορίων, να τον ωθεί σε ακρότητες βιώνοντας την κρίση του. Η ροπή προς τις ακρότητες ήδη υπάρχει στην ηρωίδα, και ο θεατής το αντιλαμβάνεται από την έμμεση παραίνεση της μητέρας της να «προσέχει να μην πάθει τίποτε από τον πολύ χορό». Η συμβουλή φαντάζεται κανείς ότι αφορά μόνο τη φυσική κατάσταση ή την ασθενή κράση της ευαίσθητης νεαρής κοπέλας. Με φόντο όμως τη γιορτή του τρύγου και τον εκστασιασμό είναι πιθανό να αφορά εξί-

σου την «ηθική υπόσταση» της γυναίκας, και να την καλεί, υπό το πρόσχημα της φυσικής αδυναμίας, στη «σώφρονα», εντός ορίων συμπεριφορά και την αυτόβουλη συγκράτηση. Γιορτή του τρύγου και του κρασιού, εποχή, μεταφορικά, «καρποφορίας» της νεαρής κοπέλας/Ζιζέλ, που άλλωστε στέφεται βασίλισσα την ημέρα αυτή. Η μητρική συμβουλή λοιπόν είναι μάλλον χρήσιμη, ακόμη περισσότερο δε από τη στιγμή που ο χορός είναι συνδεδεμένος με την αμαρτία και, μέσω των πολλαπλών εκδοχών του μύθου των «κόκκινων παπουτσιών», με την υπερβολή. Παρά δε το γεγονός ότι η ταυτότητα της Ζιζέλ επιφανειακά ορίζεται από την αθωότητα που θα την οδηγήσει στο να εξαπατηθεί και να πεθάνει, το όνομά της αφήνει κάτι ενδιαφέρον να υπονοηθεί, που φωτίζει την προσωπικότητα της ηρωίδας: το όνομά της, «Ζιζέλ», έχει στοιχεία που το καθιστούν σχεδόν παρήχηση της «Τζέζεμπελ», της αμαρτωλής Ιεζάβελ της Παλαιάς Διαθήκης (IV Βασιλέων), κόρη βασιλέων που λάτρευαν την Αστάρτη, θεά του έρωτα, και την οποία καταράστηκε ο προφήτης, αφού έβαλε να δολοφονήσουν έναν άνδρα προκειμένου να αποκτήσει το αμπέλι του. Η Ζιζέλ βεβαίως δεν ακολουθεί τις επιταγές της «πονηρής φύσης των γυναικών», αλλά θα εξιλεωθεί με τον θάνατο, στηρίζοντας τον παραδοσιακό διαχωρισμό των γυναικών σύμφωνα με το δίπολο αγία-πόρνη. Η ιστορία, εκτός από την ρομαντική εμμονή στο υπερφυσικό και την λατρεία της απώλειας *per se*, έχει δάνεια και από την ιστορία του *Φάουστ*: το ξελόγιασμα της αθώας κοπέλας, η γνωστοποίηση της ερωτικής της ιστορίας, μια εκδοχή της νύχτας των ξωτικών, ο θάνατος της ηρωίδας και η εξιλέωσή της, η συντριβή του «προδότη» εραστή και η συγχώρεσή του. Βεβαίως όλα εμφανίζονται πιο «αθώα» στην ιστορία της Ζιζέλ, ενώ δεν υπάρχουν συμφωνίες δαιμόνων και αλχημιστών. Ο χαρακτήρας του Άλμπρεχτ παρουσιάζεται να οδηγείται άθελά του σ' αυτή τη συμπεριφορά, από αφροσύνη, χωρίς την εμφανή παρέμβαση κάποιου δαίμονα που τον παροτρύνει ή ενισχύει τις επιθυμίες του. Επίσης η Ζιζέλ πεθαίνει πριν «ατιμαστεί». Το ίδιο και οι υπόλοιπες γυναίκες, οι Γουίλις, που έχουν μεταμορ-

φωθεί σε εκδικητικά πνεύματα του δάσους που (μπορούν να) χορεύουν ακατάπαυστα. Ο χορός (τα «κόκκινα παπούτσια»), που κάνει το αίμα να «βράζει», επιτρέπει το πλησίασμα των σωμάτων και ενδεχομένως διευκολύνει την υπερβολή που απομακρύνει από τη σωστή συμπεριφορά, δεν αποτελεί απειλή για τις νεκρές γυναίκες.

Το κόκκινο χρώμα, χαρακτηριστικό του πάθους και της αμαρτίας, είναι επίσης το χρώμα της απαγόρευσης και του θανάτου, ιδιαίτερα όταν συνδέεται με τον μηνιαίο κύκλο της γυναίκας. Στην «τελετή της σεξουαλικής της ωρίμανσης» η Ζιζέλ πεθαίνει. Το ίδιο και οι Γουίλις, τα νεκρά κορίτσια του δάσους, στη ζωή των οποίων η σεξουαλική ωρίμανση συνδέθηκε με τον τρόπο και την κακοποίηση. Χωρίς αίμα, χωρίς επιθυμίες, ένα πλάσμα απόκοσμο, νεκρό, η Ζιζέλ θα μεταμορφωθεί στην «ιδανική γυναίκα»: αφοσιωμένη, πιστή, έτοιμη να συγχωρεί, ικανή να αρνηθεί την εκδίκηση του προδότη, με έντονο το στοιχείο της αυτοθυσίας, και βεβαίως αδύναμη, όμορφη, γλυκιά. Η ιστορία φαίνεται να κλίνει υπέρ της άποψης πως η γυναίκα πρέπει να «σκοτώσει» την «Τζέζεμπελ», την ροπή προς την αμαρτία, τον πειρασμό και τη σκληρότητα –που εξακολουθούν να παρουσιάζονται ως ενδογενή στοιχεία του χαρακτήρα της– και μέσα από τον συμβολικό αυτό θάνατο να αφήσει να αναδυθεί η «πραγματική» γυναίκα. Θα πρέπει ακόμη να «αποτάξει» και ό,τι αποτελεί το τελευταίο μετερίζι της σεξουαλικής της ταυτότητας, ορισμένης από την πατριαρχική κοινωνία: τον μύθο της επιθετικότητας που γεννά η ανικανοποίητη σεξουαλικότητα, που «στοιχειώνει» ακόμη και τις «νεκρές» γυναίκες. Η Ζιζέλ δηλαδή θα πρέπει να αποκοπεί όχι μόνο από τη ζωντανία της γιορτής του

«τρύγου», κυριολεκτικά και μεταφορικά, αλλά και να απαρνηθεί τη συμμετοχή της στην «υστερική» εκδίκηση των αδελφών πνευμάτων, των Γουίλις. Για την παρέα των ανδρών που συνέθεσαν τον μύθο της Ζιζέλ ανανεώνοντας την πίστη στην «ισχύ» της μητρικής, καλοσυνάτης, υπομονετικής «φύσης» της γυναίκας, η σεξουαλική ωρίμανσή της, αποτελεί έναν μονόδρομο δοκιμασίας, τον οποίο περνά για να αφοσιωθεί στον ένα και μοναδικό άνδρα, μέχρι του σημείου της ύστατης αυτοθυσίας. Αυτό το αυθαίρετα ορισμένο rite of passage συνεπάγεται όμως και την αποδοχή κοινωνικά προσδιορισμένων χαρακτηριστικών, πολύ δύσκολα αποδεκτών στις μέρες μας.

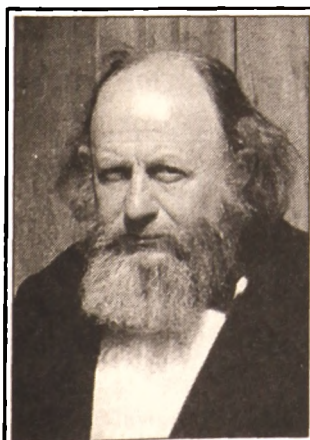
Αξίζει όμως να δει κανείς ξανά και ξανά την εντυπωσιακή ιστορία της αφελούς Ζιζέλ, έστω και με την ματιά των ανθρώπων που γνωρίζουν ότι στις μέρες μας, όχι μόνο η Τζέζεμπελ, αλλά ούτε η Λίλλιθ, δεν θεωρούνται πια κακά κορίτσια...

Remakes: Διαφορετικές εκδοχές της Ζιζέλ, στις οποίες αλλάζει το κοινωνικό περιβάλλον, η εποχή, ή δίνεται έμφαση στην ενοχή του Άλμπρεχτ και στην καταπίεση της Ζιζέλ, έχουν αποτολμήσει πολλοί χορογράφοι. Πιο σημαντικές, εκείνη του Dance Theatre of Harlem (1984) με την ιστορία να εκτυλλίσσεται στους βάλτους της Λουιζιάνα, η ψυχολογική και φεμινιστική ανάγνωση του Mats Ek και των Μπαλέτων Cullberg (1982), άλλες όπως των Peggy van Praagh (μέσα δεκαετίας του '60) και Maina Gielgud (1986) για το Australian Ballet, καθώς και η πρόσφατη της Sylvie Guillem.

Στο Μέγαρο Μουσικής: Η Ζιζέλ ανέβηκε σε χορογραφία του Λεωνίδα ντε Πιάν, βασισμένη στην πρωτότυπη των Κοραλλί και Περό, αλλά και στην εκ-

δοχή του Μ. Πετιπά. Χόρεψε το Μπαλέτο της Κρατικής Όπερας της Σόφιας μαζί με σολίστ της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. Στην πρώτη διανομή (6, 7, 9/10) χόρεψαν οι Γιούλια Μαχάλινα (Ζιζέλ) και Ιγκόρ Ζελένσκυ (Άλμπρεχτ), ενώ στη δεύτερη (10, 12, 13/10), τους αντίστοιχους ρόλους ερμήνευσαν οι Ντιάνα Βισνιόβα και Βλαντίμιρ Μαλάχοφ. Παρακολουθήσαμε μόνο την πρώτη διανομή (9/10), και πέρα από τους πρακτικούς λόγους που εμπόδισαν την γράφουσα να παραβρεθεί και σε κάποια από τις υπόλοιπες παραστάσεις της Ζιζέλ, η βραδιά με την Γ. Μαχάλινα ήταν αρκετή για να ματαιώσει οποιαδήποτε επιθυμία επανάληψης του εγχειρήματος. Σκληρός ο νόμος, αλλά νόμος, και η κ. Μαχάλινα προφανώς γνωρίζει ότι τα μέτρα σύμφωνα με τα οποία κρίνεται η εμφάνιση της μπαλαρίνας είναι εξαιρετικά ακριβή και πολύ στενά. Επομένως θα ήταν καλύτερα να μην εμφανιστεί, αν δεν ήταν έτοιμη, παρά να μας προσφέρει το θέαμα της «ξύλινης», άτεχνης, αμήχανης «πρώτης χορεύτριας» και επιπλέον βαρετής, χωρίς πνευματικότητα. Ευτυχώς που ο «μαρμάρινος» –από πλευράς εκφραστικότητας– Ζελένσκυ έβαλε τα δυνατά του από ένα σημείο της παράστασης και μετά, συνειδητοποιώντας προφανώς ότι είναι άλλο πράγμα η σύνδεσή του στη μνήμη των θεατών με μια κακή παρτεναίρ, και άλλο η εξομίωση της δικής του εκτέλεσης με τη δική της. Μας αποζημίωσε φυσικά, αλλά μόνον –όπως είναι κατανοητό– στο πλαίσιο του δικού του ρόλου, ο οποίος, δεδομένου ότι πρόκειται για έργο του ρομαντικού μπαλέτου, είναι υποβαθμισμένος σε σχέση με αυτόν της Ζιζέλ/Μαχάλινα.

ΝΑΤΑΣΣΑ ΧΑΣΙΩΤΗ

Η.Χ. Παπαδημητράκοπουλος

ΘΕΡΜΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ
ΛΟΥΤΡΑ

[Διηγήματα]

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Άπαντα ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΙΑ

- Το θείο Τραγί
- Το Σόλο του Φίγκαρω

Επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Πρόθεση αυτού του σημειώματος δεν είναι να «προβάλει» ένα βιβλίο για την αρχιτεκτονική, ούτε, ακόμα περισσότερο, να κάνει «κριτική» του. Νόμιμα όλα αυτά και σεβαστά – αλλά τώρα έχουμε άλλη δουλειά: να μιλήσουμε για έναν διαφορετικό τρόπο πρόσληψης ενός βιβλίου. Για μια συζήτηση ανάμεσα σε τέσσερις ομιλητές «με αφορμή» την έκδοση (που έγινε τον περασμένο Μάη) του *44 Ιστορίες της Αρχιτεκτονικής* του Ζήση Κοτιώνη (εκδόσεις Εκκρεμές). Ήταν λοιπόν εκεί, στη Στοά του Βιβλίου, μαζεμένοι οι Φ. Γιαννίση, Α. Κούρκουλας, Π. Τουρνικιώτης και Δ. Φατούρος στις 17 Οκτώβρη. Μαζί με τον συγγραφέα και την εκδότρια, έξι άτομα στη σειρά, κι εμείς από κάτω, οι φίλοι και οι γνωστοί, οι «εραστές» της αρχιτεκτονικής, ίσως και κάποιοι που βρέθηκαν εκεί τυχαία, αλλά έμειναν ως το τέλος (αυτό μετράει ιδιαίτερα).

Το σύνδρομο του χρυσόψαρου

Τον λόγο είχαν οι τέσσερις παραταγμένοι συζητητές, όλοι πανεπιστημιακοί. Δεν ήταν αυτό σύμπτωση, νομίζω. Γιατί έπρεπε εκείνο το βράδυ να καταφέρουν να προσφέρουν μια πειστική «ερμηνεία» του βιβλίου, με όπλο μόνο τον λόγο, σε ένα κοινό που μπορεί να είχε δει κάπου το βιβλίο, μπορεί ίσως και να το είχε κιόλας διαβάσει. Ή, να μην ήξεραν τίποτα και να προσέρχονταν εντελώς αθώοι. Και οι 44 αυτές Ιστορίες δεν ήταν με τίποτα ένα «εύκολο» ανάγνωσμα!

Δεν τα κατάφεραν και... άσχημα. Η Γιαννίση καταπιάστηκε με ετυμολογικούς μαιάνδρους, παίζοντας ανάμεσα στον Όμηρο και τον Αριστοτέλη. Ο Κούρκουλας συζήτησε για τα όρια της αρχιτεκτονικής όταν καταργούνται όλοι οι συμβατικοί κανόνες. Ο Τουρνικιώτης καταπιάστηκε με το δίπολο μνήμη-λησμονιά σε μια αρχιτεκτονική «οικουμένη». Τέλος, ο Φατούρος, ο σοφός Νέστορας της παρέας, εξέφρασε εκείνο που ήταν σε όλων το μυαλό

από το ακροατήριο: το πόσο τυχεροί ήμασταν εκείνο το βράδυ, να μετέχουμε σε μια τέτοια συνδιαλλαγή, και πώς ο συγγραφέας έκρυβε την ευαισθησία του πίσω από έναν σαρκασμό (ο Κούρκουλας τον αποκάλεσε «ζιζάνιο»).

Η παράσταση που δόθηκε πέτυχε πέρα για πέρα τον στόχο της. Αν και μίλησαν με αλφαβητική σειρά, άρα χωρίς πρόβλεψη του τρόπου συνοχής μεταξύ τους, οι τέσσερις ομιλητές κατάφεραν να πλησιάσουν το θέμα που τους δόθηκε (Το οικουμενικό και το διαφορετικό: Τα σύνορα της αρχιτεκτονικής) από διαφορετικές κατευθύνσεις, έτσι ώστε όλοι εμείς από κάτω δεν πλήξαμε σε κανένα σημείο της βραδιάς. Και όταν στο τέλος σηκώθηκε ο Μ. Μανιδάκης και δέχτηκε να διαβάσει ένα «δείγμα» του βιβλίου (το θαυμάσιο «Πειραγμένος ορθολογισμός»), ξέραμε πια όλοι ότι ο αρχικός στόχος είχε επιτευχθεί. Ήμασταν, είτε το θέλαμε είτε όχι, κοινωνοί αυτού παραμυθιού, που είχε στηθεί

πριν μερικά χρόνια στη σοφίτα ενός σπιτιού στην Αμερική (όπως μας πληροφόρησε ο συγγραφέας), και ξεκινούσε με τις μαγικές φράσεις: «Κάπου άκουσα ότι τα χρυσόψαρα έχουν μέγιστη μνήμη το ενάμισι δευτερόλεπτο. Αυτό σημαίνει ότι ανά ενάμισι δευτερόλεπτο πρέπει να ανακαλύψουν τον κόσμο εξαρχής.»

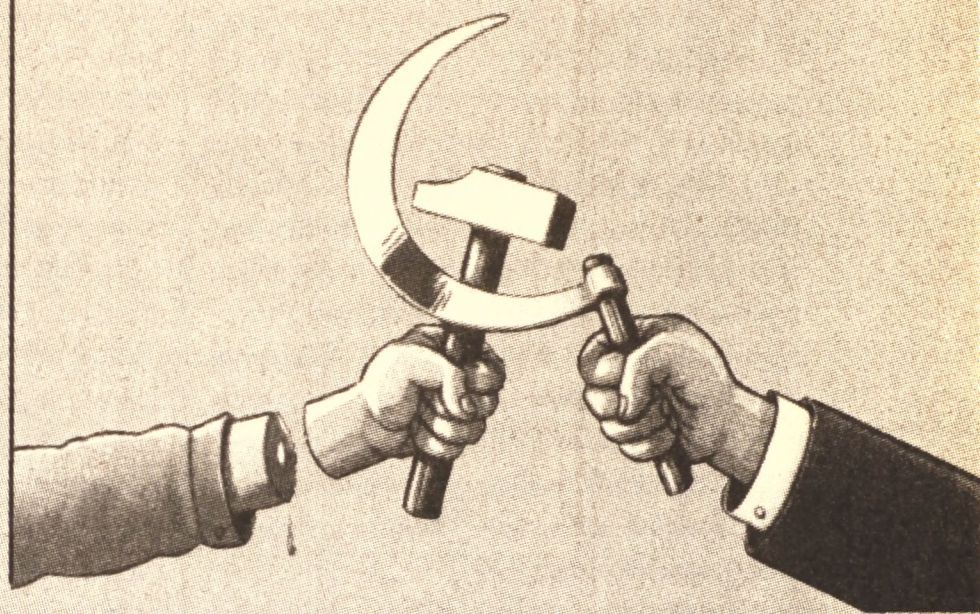
Όπως δηλώθηκε αρχικά, πρόθεσή μου δεν είναι η κριτική αποτίμηση. Γι' αυτό έχει νομίζω σημασία ότι έχοντας από πριν διαβάσει ένα μεγάλο τμήμα του βιβλίου, βρέθηκα αναπάντεχα να χάνω κάθε προηγούμενη επιφύλαξη, και να διαισθάνομαι μια σειρά από προεκτάσεις του, που αρχικά δεν είχα καν υποψιαστεί. Το βιβλίο δεν ήταν πια το συγκεκριμένο κόκκινο βιβλίο, με όλη του την υλικότητα, στο ράφι της βιβλιοθήκης μου, όπως το είχα αφήσει την τελευταία φορά που το άνοιξα. Ήταν κάτι άλλο. Είχε μεταμορφωθεί σε έναν κυριολεκτικά «άλλο κόσμο», πολύ πλατύτερο και βαθύτερο, γεμάτο μεταφυσικές αγωνίες και παράδοξα παιχνίδια της μνήμης, σε έναν μοναδικό «κατάλογο αναφοράς» για μια τέχνη που συνεχώς μας ξεγλιστρά μέσα από τα χέρια, καθώς δοκιμάζουμε να την ορίσουμε. Τίποτε από αυτά δεν θα είχε συμβεί αν δεν μεσολαβούσε εκείνη η «εξ αφορμής» συζήτηση στη Στοά του Βιβλίου.

Ξέρω πολύ καλά ότι έχει πια καθιερωθεί να συνοδεύεται η παρουσίαση βιβλίων με βαρύγδουπες «γλάστρες» του δημόσιου βίου, με επώνυμους κράχτες, που προβάλλουν περισσότερο τη διασημότητά τους παρά το βιβλίο που υποτίθεται τιμούν. Είναι κι αυτό σύμπτωμα των νέων τρόπων της αγοράς, που φαίνεται αποδίδει (αλλιώς θα το είχαν εγκαταλείψει). Την έχω κι εγώ πατήσει μερικές φορές, και αναγκάστηκα να υποστώ «κάμερες» και «φλας» μέχρι κορεσμού. Από τέτοιες «φιέστες» φεύγεις κάπως αμήχανα, σαν κάποιος να σε κορόιδεψε χοντρά.

Αυτό, ευτυχώς, δεν έγινε με το βιβλίο του Κοτιώνη. Και τέτοιου είδους εξαιρέσεις χρειάζεται να τις υπογραμμίζουμε, να τις διατυμπανίζουμε φωνάζοντας ότι (ακόμα) δεν χάθηκαν όλα, δεν γίναμε «χρυσόψαρα». Ότι υπάρχει ακόμα ο λόγος ο ανθηρός!

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Στον Αιώνα των κομμουνισμών ο κομμουνισμός αναλύεται ως ένα σύνθετο και πολύμορφο φαινόμενο. Οι συγγραφείς του βιβλίου προσπαθούν να αναλύσουν όλες τις όψεις του ιστορικού κομμουνισμού και όχι μόνο το κεφάλαιο της βίας. Απαντούν με τον τρόπο αυτό στη *Μαύρη Βίβλο του κομμουνισμού* η οποία έτεινε να δίνει μιαν απλουστευτική εικόνα του κομμουνισμού καθώς τον περιόριζε ουσιαστικά στην εγκληματική βία που χαρακτήριζε το σοβιετικό καθεστώς.

Ο ΑΙΩΝΑΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΩΝ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ:

MICHEL DREYFUS

BRUNO GROPPA

CLAUDIO INGERFLOM

ROLAND LEW

CLAUDE PENNETIER

BERNARD PUDAL

SERGE WOLIKOW

ΕΠΙΜΕΤΡΟ:

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

ΟΜΗΡΟΥ 32, ΤΗΛ. 36 43 382, FAX 36 36 501

Ελληνομουσείον

Η νεοελληνική τέχνη –αντίθετα από την αρχαία και τη βυζαντινή– δύσκολα θα έλεγε κανείς πως συνιστά ένα γνωστικό αντικείμενο με επιστημονικά έγκυρη βιβλιογραφική κατοχύρωση. Με οργανωμένα δηλαδή και προσιτά τα αρχεία των σχετικών μαρτυριών, με δημοσιοποιημένους αναλυτικούς καταλόγους των κρατικών και ιδιωτικών συλλογών, με την τακτική ενισχυτική παρότρυνση ειδικών περιοδικών εκδόσεων αλλά και τα απαραίτητα εκείνα συνοδευτικά σώματα που κατά καιρούς εξάπτουν ερεθιστικά την ερευνητική διάθεση, συνοψίζοντας ή αναθεωρώντας βασικά ζητήματα θεωρητικού προβληματισμού.

Οι εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν το εισαγωγικό πόρισμα των παρατηρήσεών μου είναι ομολογουμένως ελάχιστες. Μόλις τα τελευταία χρόνια άρχισε άλλωστε να εκδηλώνεται κάποιο ενεργητικότερο ενδιαφέρον για τη συστηματική καταγραφή και την επιστημονική επεξεργασία του έργου ορισμένων καλλιτεχνών. Έτσι άρχισε να εμπλουτίζεται και το οπλοστάσιο της έρευνας με μια σειρά από θεαματικές συχνά μονογραφίες, οι οποίες, ακόμα και όταν δεν αντιμετωπίζουν σε βάθος τα προκύπτοντα ερωτήματα, παρέχουν εντούτοις τη δυνατότητα της άμεσης επικοινωνίας με ένα μέρος τουλάχιστον από το υλικό. Οφείλω πάντως να προσθέσω ότι τα χάσματα που παρουσιάζει η γενική εικόνα παραμένουν πολλά και δυσαναπλήρωτα, ότι ένας μεγάλος αριθμός από καλλιτέχνες μας είναι ουσιαστικά άγνωστος, ότι η αξία πολλών, καθόλου αμελητέων εικαστικών καταθέσεων, αν δεν έχει υποτιμηθεί μοιάζει οπωσδήποτε παραγνωρισμένη. Θα τολμούσα μάλιστα να ισχυριστώ ότι τα συνεχώς επαναλαμβανόμενα πασίγνωστα ονόματα κάποιων καταξιωμένων δημιουργών, η ευρύτατη διάδοση της δημιουργίας τους, καθώς και η εξοικείωση του κοινού με την παραγωγή τους, δεν καλύπτουν κατά κανένα τρόπο τους όρους της επιβεβλημένης εποπτείας του θέματος. Η οποία είναι απολύτως απαραίτητη για την αποκατάσταση της ανεπίτρεπτα τραυματισμένης ενότητας του συνόλου και την εξαγωγή ορισμένων έστω και προσωρινών συμπερασμά-

των γύρω από την ιδιοτυπία του εκφραστικού γίνεσθαι στον τόπο μας.

Σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στο ερευνητικό πεδίο δεν πρέπει βέβαια να ξεχνάμε ότι η Ιστορία της Τέχνης άργησε να συμπεριληφθεί στη διδακτέα ύλη των ανωτάτων σχολών ως αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο. Όπως επίσης δεν πρέπει να ξεχνάμε το τι οφείλουμε στην αποφασιστική παρέμβαση του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης, από την περίοδο του Δημήτρη Ευαγγελίδη ως την εποχή του Χρύσανθου Χρήστου και την παράδοση που σταθεροποιήθηκε έκτοτε. Ειδικά για τη μελέτη της νεοελληνικής τέχνης θα ήταν άδικο ωστόσο να μην επισημανθεί και το χρέος μας στις επίπονες προσπάθειες που κατέβαλαν κάποιοι εμπνευσμένοι πρωτοπόροι να προσπελάσουν τα ασύνταχτα συστατικά του κακοτράχαλου χώρου: ο Άγγελος Προκοπίου και ο Τώνης Σπητέρης, ο Μαρίνος Καλλιγάς και ο Αλέκος Ξύδης, η Ελένη Βακαλό και ο Φραντζής Φραντζεσκάκης με την ανεκτίμητη έκδοση του περιοδικού *Ζυγός*, ο Στέλιος Λυδάκης και οι πολύτιμες εκδόσεις του Γιώργου Ραγιά, για να μνημονεύσω λίγους μόνο από τους παλαιότερους.

Οφείλω ακόμα να προσθέσω ότι οι συνολικές θεωρήσεις των φαινομένων που σχετίζονται με την νεοελληνική καλλιτεχνική πραγματικότητα, που θίγουν σε βάθος ζητήματα συνέχειας και ασυνέχειας, ρήξεων και τομών, κοινωνικών προϋποθέσεων και ιστορικών συνθηκών, εξακολουθούν να εγγράφονται στα εν ανεπαρκεία διαθέσιμα της βιβλιογραφίας μας. Θα μου επιτρέψετε μάλιστα να παρατηρήσω, κυρίως ως προς τη σχέση της νεοελληνικής δημιουργίας με τις πέραν των ελληνικών ορίων αναζητήσεις της ζωγραφικής έκφρασης, ότι πολλά από τα ερωτήματα που επιβάλλουν οι ευδιάκριτες επιδράσεις και οι λιγότερο διακριτές επιρροές παραμένουν αναπάντητα, ή πάντως ατελώς διαφωτισμένα. Παρά τις πιο πρόσφατες σημαντικές συνθετικές εργασίες των Χάρη Καμπουρίδη και Γιώργου Λεβούνη για την Πινακοθήκη της Ρόδου, της Μαρίνας Λαμπράκη-Πλάκα για την Πινακοθήκη των Αθηνών, του Μιλτιάδη Παπανικολάου, του Νίκου Δασκαλοθα-

νάση και του Αντώνη Κωτίδη. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως μας περισσεύει η ανάγκη ενός συνεχούς διαλόγου για την ερμηνεία των φαινομένων, η απολύτως δηλαδή επιθυμητή αντιθετικότητα των έστω και αντιφατικών προσεγγιστικών τάσεων, η οποία καλώς εχόντων των πραγμάτων λειτουργεί κατά κανόνα ως πρόκληση για περαιτέρω βυθοσκοπήσεις. Κάτι που έγινε λ.χ. με την αντίδραση μιας πλειάδας από πνευματικούς ανθρώπους πρώτου μεγέθους στην παραπλανημένη κριτική του Ζαχαρία Παπαντωνίου για τον Γεράσιμο Στέρη.

Τη μοναξιά της ερευνητικής διαδρομής στα δύσκολα μονοπάτια της νεοελληνικής ζωγραφικής ταράζει ευπρόσδεκτα σήμερα ο πρώτος από τους δύο προγραμματισμένους μνημειακούς τόμους των εκδόσεων «Μίλητος» με την πληθώρα του φωτογραφικού υλικού και τα «αιρετικά» ή μάλλον αφυπνιστικά κείμενα του Μάνου Στεφανίδη. Το *Ελληνομουσείον* είναι ένας χορταστικός όγκος μεγάλου σχήματος με 606 σελίδες, αναρίθμητες εικόνες, κριτικά υπομνήματα και εισαγωγικά κεφάλαια στις επιμέρους ενότητες των έργων που έχουν επιλεγεί. Όλο μαζί το προσφερόμενο εικαστικό υλικό καθώς και οι σκέψεις που το συνοδεύουν, προέρχεται από τις συλλογές ενός φανταστικού Μουσείου και «διηγείται» την περιπέτεια της νεοελληνικής ζωγραφικής σαν μια ιστορία η οποία διατρέχει τους αιώνες από την Άλωση του Βυζαντίου ως τις μέρες μας. Ενδεικτική για τη ματιά που παρακολουθεί τη διαδρομή αυτή είναι η συγκρότηση και η διαδοχή των κεφαλαίων. Ενδεικτικοί είναι και οι τίτλοι που ορίζουν το εννοιολογικό περιεχόμενο της κάθε ενότητας.

Το πρώτο μέρος, «Από την Άλωση μέχρι τον Εικοστό Αιώνα», υποδιαιρείται σε δώδεκα κεφάλαια: «Οι Δρόμοι της Ελληνικής Ζωγραφικής»· «Φαγιούμ, τα κάτοπτρα της ζωής»· «Η Μатаιωμένη Αναγέννηση», με αναφορές στην τέχνη των τελευταίων βυζαντινών χρόνων· «Εικόνες, τα κάτοπτρα του Παραδείσου», με δείγματα εκκλησιαστικής ζωγραφικής από τον 15ο ως τον 19ο αι.· «Η ζωγραφική των Επτανήσων, Δάνεια Φύτα», με τις δυτικές επιδράσεις που δέχεται η επτα-

νησιακή τέχνη από τον 17ο ως τον όψιμο 19ο αι., από τον Κωνσταντίνο Τζάνε και τον Παναγιώτη Δοξαρά ως τον Παύλο Προσαλέντη και τον Γεράσιμο Πιτζαμάνο.

Ακολουθούν τα κεφάλαια «Το αφοσιωμένο βλέμμα, η Ελλάδα μέσα από τα μάτια των φιλελλήνων», με σχόλια γύρω από το έργο ξένων ζωγράφων που εμπνεύστηκαν από ελληνικά θέματα: «Η Επανάσταση, θέαμα ψυχοφελές», με την επίδραση που άσκησε ο Αγώνας της Ανεξαρτησίας στην ελληνική ζωγραφική των αμέσως μετεπαναστατικών χρόνων: «Η Εποχή της Αθωότητας», με το ανάπτυγμα των προσανατολισμών του Γύζη και του Λύτρα: «Ταξίδια της πραγματικότητας και της φαντασίας», με επισημάνσεις πάνω στο έργο των Αλταμούρα, Βολανάκη, Λεμπέση και Άβλιχου: «Η Ασφάλεια της παράδοσης είναι επικίνδυνη», με την επικέντρωση του ενδιαφέροντος στην περίπτωση του Ιακωβίδη: «Παρίσι-Μόναχο Allegretour», με τον μετεωρισμό των νεοελληνικών αναζητήσεων ανάμεσα στα γαλλικά και τα γερμανικά ρεύματα, όπως ανιχνεύεται στη ζωγραφική των Ράλλη, Πανταζί, Σαββίδη και Χατζή: «Η Σχολή της Κέρκυρας, μια Ακαδημία χωρίς Ακαδημαϊκούς», με δείγματα γραφής ιστορικού θα έλεγα ενδιαφέροντος.

Το δεύτερο μέρος, με τίτλο: «Η Ελληνική Ζωγραφική στον Εικοστό Αιώνα», καλύπτει την περίοδο από το 1900 περίπου έως περίπου τα χρόνια της γερμανικής Κατοχής και υποδιαιρείται σε οκτώ κεφάλαια: «Από μια επανάσταση σε μια δικτατορία, 1909-1967»: «Σκαπανείς τοπίων», με την ανάλυση του έργου της Φλωρά-Καραβία, του Κογεβίνα, του Νικόλαου Λύτρα και του Μαλέα, «Ανιχνευτές προσώπων, Μηχανικοί φωτός»: «Ζωγραφίζοντας την Ιδέα, Αποκαθιστώντας την Ουτοπία», με την αντιπαραβολή Παρθένη, Στέρη και Γουναρόπουλου: «Επίλογος για μια νέα αρχή», όπου δεσπόζει η προσφορά του Παπαλουκά: «Αθώοι επίγονοι υποψιασμένων προγόνων».

Στο κεφάλαιο «Εξπρεσιονισμός, η εικονοποιία του δράματος» η περίπτωση του Μπουζιάνη εξετάζεται σε σχέση με το έργο των Αξελού και Τριανταφυλλίδη, και στο κεφάλαιο «Αφαίρεση ή η επέκεινα της Αναπαράστασης» συνυπάρχουν ο Τσίγκος και ο Σπυρόπουλος με τον Κοτόπουλο και τον Γαϊτή. Στο τελευταίο κεφάλαιο του πρώτου τόμου «Η Σήμερον

ως Αύριον και ως Χθες» καταβάλλεται προσπάθεια να αποκατασταθούν οι κρίκοι μιας αλυσίδας που συνδέει τον Χρηστίδη με τον Μήλιο Ζουπανιοπολίτη, τον Θεόφιλο και τον Κόντογλου, τον Αστεριάδη και τον Πεντζίκη, τον Βασιλείου και τον Τσαρούχη.

Για τη συγκρότηση των επιμέρους ενότητων και την εσωτερική σχέση των έργων που τις εκπροσωπούν θα μπορούσε να μιλάει κανείς με τις ώρες, αμφιταλαντευόμενος μεταξύ ενστάσεων και επαίνων. Το ίδιο θα έλεγα και για τη συνοχή που διέπει την αλληλουχία των επιμέρους ομάδων με στόχο να αναδειχθεί η διαλεκτική μιας συνέχειας. Στα κεφάλαια λ.χ. «Η Επανάσταση, θέαμα ψυχοφελές» και «Η Σήμερον ως Αύριον και ως Χθες» η συμπαράταξη τόσο του Ζωγράφου του Μακρυγιάννη με τον Βρυζάκη, όσο και των Χρηστίδη, Ζουπανιοπολίτη και Θεόφιλου, με τον Κόντογλου, τον Αστεριάδη, τον Πεντζίκη, τον Βασιλείου και τον Τσαρούχη, θα μπορούσε να εγείρει σοβαρές θεωρητικές αντιρρήσεις ως προς τη λογική αλλά και την αισθητική της δικαίωσης. Αντίστοιχες επιφυλάξεις θα είχε κανείς και για την ομαλή ακολουθία του ειρμού που συνέχει το περιεχόμενο του κεφαλαίου «Εικόνες, τα Κάτοπτρα του Παραδείσου» με ό,τι ακολουθεί, κυρίως επειδή απουσιάζει παντελώς κάθε αναφορά στην κοσμική ζωγραφική των χρόνων της Τουρκοκρατίας. Για το τελευταίο αυτό δεν ευθύνεται βέβαια ο συγγραφέας, αλλά η ακατανόητη αδιαφορία που επέδειξε ως τώρα η έρευνα, κυρίως όμως η ασυγχώρητη σύγχυση η οποία εξακολουθεί να σκοτίζει περισσότερους τομείς της λεγόμενης «λαϊκής» τέχνης.

Με τέτοιες και με άλλες ανάλογες παρατηρήσεις δεν υποβαθμίζεται ωστόσο η σημασία του επιτελεσθέντος έργου. Η γενναιότητα δηλαδή με την οποία ο συγγραφέας αντιμετωπίζει τις επιμέρους όψεις ενός εξαιρετικά περίπλοκου φαινομένου, η γνώση και η αγάπη με την οποία προσεγγίζει ένα αχανές υλικό. Θα πρέπει μάλιστα να εξαρθεί το γεγονός ότι ο σεβασμός του απέναντι στο αντικείμενο, ένας σεβασμός που ξεπερνά τις αυτονόητες αναστολές των προσωπικών επιλογών, του επιτρέπει να ιχνηλατεί με μια ευφρόσυνη συχνά διεισδυτικότητα τις ιδιαιτερότητες των διαφόρων τάσεων και να φιλτράρει τα μηνύματά τους μέσα από έναν καιρίο αλλά και ευφάνταστο λόγο.

Του επιτρέπει ακόμα να ανασύρει από τη λήθη δημιουργίες και δημιουργούς, ισοπεδωμένους από τους οδοστρωτήρες μιας αγνώμονος πολιτιστικής πολιτικής και από τη βαρύνουσα κατά τα τελευταία ιδίως χρόνια παρέμβαση του συρμού στα αισθητικά μας ήθη, [όπως λ.χ. έναν «από τους ελάχιστους κοινωνιστές», τον Εμμανουήλ Ζαΐρη]. Για να μας υπενθυμίσει έμμεσα πόσο σημαντικότερο είναι το χρέος της γνώσεως του αντικειμένου από την ευκολία μιας ανεργμίστης κατάταξης σε μεϊζονες ή ελάσσονες κλίμακες προτιμήσεων.

Σχετικά με τον ιδεολογικό άξονα της συνέχειας που διαπερνά το σκεπτικό του *Ελληνομουσείου*, με την αναζήτηση δηλαδή των αιτιακών σχέσεων που συνέχουν τη νεοελληνική έκφραση, θα ήμουν ο τελευταίος ο οποίος θα μπορούσε να προβάλει κάποιες ενστάσεις. Η συνέχεια, χωρίς τα γνωστά εκείνα μεγαλοϊδεατικά συμφραζόμενα που την εκτρέπουν από το πεδίο της επιστημονικής παρατήρησης προς τις ομιχλώδεις περιοχές της εθνοψυχολογίας, ή μάλλον της εθνοψυχιατρικής, εξακολουθεί να παρέχει ένα στέρεο μεθοδολογικό υπόδειγμα για τη διευκόλυνση της συνεννόησης των πραγμάτων καθώς και όσων ασχολούνται μ' αυτά, ενθαρρύνοντας τον προβληματισμό, τις γενικεύσεις και τις σπανίζουσες συνθετικές θεωρήσεις των ιστορικών δεδομένων.

Ανεξάρτητα από το αν συμφωνεί ή διαφωνεί κανείς με όλες του τις απόψεις, ο Μάνος Στεφανίδης έχει την τόλμη να υποστηρίζει τις ιδέες του με ευθύτητα, με αγωνιστικότητα και με παρρησία. Περισσότερο απ' ο,τιδήποτε άλλο, περισσότερο από τις προσεκτικές, τις επιφυλακτικές και τις προεξασφαλισμένες ανούσιες ή σχολαστικές απόπειρες, την τόλμη αυτή πιστεύω πως χρειάζεται η δύσκολη πνευματική περίοδος που διανύουμε. Την ίδια τόλμη έδειξαν άλλωστε τόσο η Ελληνική Τράπεζα όσο και οι εκδόσεις «Μίλητος», υποστηρίζοντας το εγχείρημά του. Σε μια εποχή γενικής ατολμίας, αν η στάση όλων των συντελεστών της έκδοσης μαζί συναντούσε την αναμενόμενη ανταπόκριση-τον διάλογο ενός έστω και μαχητικού αντιλόγου- τότε οι ευχές αλλά και οι προσδοκίες μας για νέα ριψοκίνδυνα μακροβούτια στα βαθιά νερά της νεοελληνικής τέχνης θα έχουν εκπληρωθεί.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΕΛΗΒΟΡΡΙΑΣ

Θα ήθελα να προτείνω κάτι που ίσως ηχεί αυτονόητο: ένα βιβλίο του Μίλαν Κούντερα. *Η άγνοια* (μετάφραση: Γιάννης Η. Χάρης, εκδ. Εστία, 2001) δεν είναι απλώς ένα ακόμη ωραίο μυθιστόρημα του Κούντερα. Είναι η οδυνηρή νοσταλγία της επιστροφής του αυτοεξόριστου πολιτικού πρόσφυγα απ' τις ανατολικές χώρες· είναι η διάψευση των προσδοκιών· είναι η ίδια η δοκιμασία όταν η ξενιτειά μετατρέπεται σε εσωτερική εξορία. Η «Μεγάλη Επιστροφή» και των δυο προσώπων της «ιστορίας» είναι ουσιαστικά ανέφικτη όπως ακριβώς ανέφικτη είναι η συνέχιση της ερωτικής τους ιστορίας που διακόπηκε πριν είκοσι χρόνια, πριν μεταναστεύσουν σε διαφορετική χώρα ο καθένας. Τίποτα δεν είναι πια το ίδιο.

Ιδιαίτερα αξιοσημείωτη η προσφορά ενός έργου όπως η *Αλληλογραφία 1895-1959* του Μανόλη Τριανταφυλλίδη (φυλολογική επιμέλεια: Παν. Μουλλάς, Μαρία Βερτσώνη-Κόκολη, Έφη Πέτκου, εκδ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη 2001), φέρνει στην επικαιρότητα μια ολόκληρη εποχή σημαντικών αλλαγών στη γλωσσική μας πραγματικότητα. Είναι η εποχή της μετάβασης από τον λογοτεχνικό στον εκπαιδευτικό δημοτικισμό, είναι η ηρωική περίοδος του «Εκπαιδευτικού Ομίλου» αλλά και οι μετέπειτα σενεχείς προσπάθειες

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Το πάθος της γραφής

Δημήτρης Μίγγας,
Σπάνια χιονίζει στα νησιά,
Εκδόσεις Πόλις,
Αθήνα 2001.

Ο Δημήτρης Μίγγας εμφανίστηκε στον λογοτεχνικό χώρο με ποιήματα (δημοσιεύσεις σε περιοδικά και το *Αγκαλιάζεις τον άνθρωπο αν αγγίξεις τη θάλασσα*, 1995), συνέχισε με διηγήματα (*Των κεκοιμημένων*, 1999) και εμπλουτίζει τη λογοτεχνική του συνεισφορά με το *Σπάνια χιονίζει στα νησιά*, το οποίο ανήκει στο χώρο της μυθιστορηματικής γραφής. Ο πεζός λόγος δείχνει να συγκροτεί το έδαφος στο οποίο γόνιμα λειτουργούν και ουσιαστικά ανθούν οι συγγραφικοί του τρόποι. Οι έλλογες συντεταγμένες (θεμελιώδης προϋπόθεση κάθε πεζογραφικής δοκιμής), η πυκνή διαδοχή εικόνων, συναισθημάτων και σκέψεων (δραματικότητα), η λεκτική και ηχητική ρυθμικότητα, οι ελεγχόμενες διασπάσεις των έλλογων αξόνων συνυπάρχουν δημιουργικά και στηρίζουν τη λειτουργικότητα μιας ποιητικής πεζογραφίας, μπολιασμένης με τα στοιχεία του «μαγικού ρεαλισμού».

Οι ομηρικές καταβολές του κειμένου είναι βασικές και έκδηλες: Η καταβύθιση στη Νέκυια της *Οδύσσειας* (ραψωδία λ) και η χρήση ψευδωνύμων του νοσταλγού Οδυσσέα, τα οποία το ομηρικό κείμενο θέτει και αξιοποιεί –Αΐθωνας (τ, στ. 183), Επήριτος (ω, στ. 306)– συμβάλλουν στη διάνοιξη κειμενικών και υπαρξιακών προοπτικών και όχι στην ανόρθωση μιας λεκτικής εκζήτησης. «Τα ρόδινα ακρογιάλια» του Παπαδιαμάντη και ο εγκιβωτισμός στίχων του Σεφέρη (δραστικότερος όλων ίσως είναι ο εμβαπτισμένος στην αισχύλεια πηγή: «τη θάλασσα, τη θάλασσα ποιος θα μπορέσει να την εξαντλήσει;», σ. 125) δεν εμπλουτίζουν απλώς το διακειμενικό πλαίσιο· παρέχουν και τη θεματική συγγένεια με το μυθιστόρημα, αλλά συγκροτούν και ένα πλέγμα λογοτεχνικής παράδοσης, δημιουργικά αξιοποιημένης. Τον ίδιο ρόλο

δείχνουν να επιτελούν τα δεδηλωμένα (σ. 353) και από τον συγγραφέα λογοτεχνικά δάνεια, που αποτελούν το συγκινησιακά ελκυστικό «ποίημα της θάλασσας» (σ. 188-191).

Ο έρωτας, ο χρόνος, ο θάνατος, η καλλιτεχνική δημιουργία ως υπαρξιακή ταυτότητα και δικαίωση συμπλέκονται, απαρτίζοντας το θεματικό πεδίο του μυθιστορήματος. Ο πυρήνας της ανθρώπινης ύπαρξης είναι κοινός, αλλά ενσαρκώνεται σε πολλαπλές παραλλαγές προσώπων: αφηγητής-Αΐθωνας-Επήριτος-Στρατής-Τηλέμαχος, από τη μια· γυναίκα αφηγήτη-Μαρίνα (=Θαλασσινή)-Μαυρέττα-Κυβέλη-Ελένη-κόρη Μαυρέττας, από την άλλη. Τα ανδρικά ονόματα ανακαλούν τις περιπέτειες και το νόστο του Οδυσσέα (ο Στρατής ρητά παραπέμπει στο σεφερικό προσωπείο του Στρατή Θαλασσινού) και από τα γυναικεία αναδύεται το άρωμα της θάλασσας, του νησιού, του έρωτα. Το κάθε πρόσωπο έχει την αξία και την ιδιοτυπία του, αλλά η μαγιά της ανθρώπινης ύπαρξης παραμένει και συνεχώς επανέρχεται, ώστε να συμμετέχει στο σκοτεινό και ελκυστικό παιχνίδι της ζωής και της μοίρας. Από το μυθιστόρημα ουσιαστικά εκπηγάει η άποψη ότι το έντονο ερωτικό βίωμα και η καλλιτεχνική δημιουργία, στην οποία δυνάμει εμφωλεύει και κοινωνική-επικοινωνιακή φόρτιση, μπορούν να εμπλουτίσουν, να νοσηματοδοτήσουν και εντέλει να δικαιώσουν την ανθρώπινη ύπαρξη.

Τα στοιχεία της προσωπικής μυθολογίας του συγγραφέα (θάλασσα, νησί, ταξίδι, νόστος, έρωτας, θάνατος, ποιητική φόρτιση της πεζογραφικής σκευής) διαποτίζουν το βιβλίο από τον τίτλο έως και την τελευταία σελίδα. Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για μία δημιουργική χρήση ορισμένων πτυχών του λογοτεχνικού τρόπου της *mise en abyme*: Διάσπαση του συγγραφικού «εγώ» σε πολλαπλά λογοτεχνικά προσωπεία και πολλαπλασιασμός της συγγραφικής προσπάθειας ενταγμένος στο κείμενο (δύο από τους λογοτεχνικούς ήρωες –Αΐθωνας και αφηγητής– προσπαθούν μέσα στα

όρια της πλοκής να φτιάξουν το δικό τους λογοτεχνικό έργο).

Οι κινηματογραφικές και κυρίως οι μουσικές ενσωματώσεις-παραπομπές εμπλουτίζουν τον μυθιστορηματικό ιστό, ενώ η γλωσσική φροντίδα και το σμίλημα του ύφους φανερώνουν τον δικαιωμένο συγγραφικό κό-

πο. Ο Δημήτρης Μίγγας έδειξε και δείχνει ότι βρήκε στον ποιητικά φορτισμένο πεζό λόγο τον χώρο που ταιριάζει στην ιδιότυπη, αξιόλογη και συγκινησιακά λειτουργική «φωνή» του.

Δημήτρης Κόκορης

Διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο

Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα,
*Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο
για την πρώην Γιουγκοσλαβία
και η εξέλιξη του διεθνούς ανθρωπιστικού
δικαίου, ιδίως ως προς τα εγκλήματα πολέμου
και τα εγκλήματα
κατά της ανθρωπότητας.*
Προλογίζουν: Carla del Ponte, Στ.
Περράκης,
Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας,
Αθήνα-Κομοτηνή 2001.

Το βιβλίο αυτό παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον, αφού το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ΔΠΔΓ) βρέθηκε τούτη την περίοδο, με την υπόθεση Milosevic, «στο μάτι του κυκλώνα»: Η ίδρυση του Δικαστηρίου από το Συμβούλιο Ασφαλείας, με τις αποφάσεις 808 και 827/1993, με σκοπό τη δίωξη και τιμωρία των υπευθύνων για εγκλήματα πολέμου στην επικράτεια της πρώην Γιουγκοσλαβίας, από το 1991 και μετά, και ιδίως η λειτουργία του που αντιμετωπίσθηκε από ορισμένες πλευρές σε πολιτικό επίπεδο, αλλά και από την κοινή γνώμη, με επιφυλάξεις ή και αρνητική κριτική. Οι άμεσα ενδιαφερόμενες χώρες (Κροατία, ΟΔ Γιουγκοσλαβία κ.λπ.) έχουν προβλήματα συνεργασίας με το ΔΠΔΓ, ιδίως ως προς την παράδοση των κατηγορουμένων, ενώ η εισαγγελική αρχή του ad hoc Δικαστηρίου της Χάγης –μόνη αρμόδια αρχή για την παραπομπή ύστερα από έρευνα και με επαρκή στοιχεία που στοιχειοθετούν κατηγορία σε βάρος προσώπου– γνώρισε εκτεταμένη κριτική για την πολιτική της στην υπόθεση των νατοϊκών βομβαρδισμών στην ΟΔ Γιουγκοσλαβία την άνοιξη του 1999, δηλαδή την μη τυπική εξέταση ενδεχόμενης ευθύνης της Συμμαχίας π.χ. για τις επιθέσεις σε βάρος αμάχων, μη στρατιωτικών στόχων, κ.λπ., αν και ο φάκελος, όπως έχει δηλώσει η ίδια, παραμένει ανοικτός.

Η θεώρηση όμως αυτή δεν πρέπει ν' αμβλύνει τη συνολική διαπίστωση ότι η δημιουργία

και λειτουργία του εν λόγω διεθνούς δικαιοδοτικού οργάνου αποτέλεσε αναμφίβολα μια ιστορική καμπή, όχι μόνο σε επίπεδο θεσμικής διεθνούς δικαιοσύνης, αλλά κυρίως γιατί συνετέλεσε στην ίδια την εφαρμογή, την ερμηνεία και εντέλει την περαιτέρω εξέλιξη του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου (ΔΑΔ).

Το ΔΠΔΓ και το έργο του, μέσω της νομολογίας του, παρουσιάζεται στο βιβλίο της Ντ. Μαρούδα. Είναι η πρώτη φορά που επιχειρείται στην ελληνική βιβλιογραφία του διεθνούς δικαίου μια μονογραφική προσέγγιση εφαρμογών του ΔΑΔ. Η συγγραφέας αναλύει και αξιοποιεί ένα ογκώδες πρωτογενές νομολογιακό υλικό προκειμένου να καταγράψει τη θεσμική και λειτουργική ταυτότητα του ΔΠΔΓ και ιδίως ν' αποδείξει, μέσα από κριτική συζήτηση, τις θέσεις του Δικαστηρίου γύρω από τα εγκλήματα πολέμου και τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας.

Πραγματεύεται τη θεματική της σε δύο μέρη. Ένα πρώτο μέρος της μελέτης είναι αφιερωμένο στη θεσμική ταυτότητα του ΔΠΔΓ, τη σύσταση και λειτουργία του: Εδώ εξετάζονται οι ενστάσεις αρμοδιότητας που αντιμετώπισε το ΔΠΔΓ ως προς την ίδια του την υπόσταση αλλά και γενικότερα την καταστατική θέση του Δικαστηρίου στη διεθνή έννομη τάξη. Στο πλαίσιο αυτό, αναφέρονται οι θέσεις του ΔΠΔΓ ως προς την ιεραρχία του έναντι του εθνικού δικαστή, ο οποίος βάσει της αρχής της οικουμενικής δικαιοδοσίας έχει πάντοτε μια παράλληλη συντρέχουσα αρμοδιότητα. Επίσης αναλύονται ζητήματα σημαντικά κατά τη διάρκεια σύρραξης ως προς τα μετέχοντα πρόσωπα: όπως π.χ. ζητήματα άμεσης ευθύνης, συνδρομής/συνενοχής, ευθύνης ανωτέρου αξιωματούχου, διαταγής ανωτέρου, ευθύνης μη στρατιωτικού ανωτέρου.

Στο δεύτερο μέρος της μελέτης παρουσιάζονται οι θέσεις της νομολογίας γύρω από την έννοια της ένοπλης σύρραξης, τα στοιχεία που απαιτούνται για την άσκηση της δικαιοδοσίας του ΔΠΔΓ ως προς ορισμένες κατηγορίες εγκλημάτων σε συνδυασμό με τον χαρακτήρα της σύρραξης, οι έννοιες και το περιεχόμενο των πράξεων που τιμωρεί το καταστατικό του, δηλαδή των «σοβαρών πα-

για τη διαμόρφωση ενός ενιαίου χρηστικού και ευέλικτου γλωσσικού οργάνου. Οι επιστολές του Μανόλη Τριανταφυλλίδη που επιλέγονται και δημοσιεύονται σ' αυτόν τον τόμο –αυτές που στέλνει αλλά και οι απαντήσεις που λαμβάνει– διαμορφώνουν έναν «διάλογο» που συνιστά το κυριότερο και ειδοποιό γνώρισμα αυτής της εξαιρετικής έκδοσης: Τα πρόσωπα ζωντανεύουν και φέρνουν σ' εμάς κάτι απ' τις έγνοιες, τις βεβαιότητες αλλά και τις αμφιβολίες που διαμόρφωσαν το ιδιαίτερο κλίμα της εποχής τους. Η χρονολογική κατάταξη αλλά και η μείξη οικογενειακών επιστολών με επιστολές φίλων αλλά και επιστολές σημαντικών πρωταγωνιστών της πνευματικής ζωής, προσφέρει μια αναγνωστική εμπειρία μοναδική, καθώς αναδεικνύει την ιδιωτική πλάι στη δημόσια διάσταση του Μανόλη Τριανταφυλλίδη, την υποκειμενική πλάι στην αντικειμενική διάσταση της ιστορίας.

Κάθε βιβλίο του Λεωνίδα Καλλιβρετάκη είναι μια έκπληξη – ας μην υπερβάλλω, σχεδόν κάθε βιβλίο. Ιστορική έρευνα και μύθος γύρω απ' την ιστορία –τεκμήρια και αναπαραστάσεις– δίνουν στον αναγνώστη μια γεύση απ' τη δυσπρόσιτη αναζήτηση του αληθούς, που διαφεύγει πάντα μέσα από τις εκάστοτε ερμηνείες. Αξίζει να διαβαστεί το βιβλίο του *Ο θάνατος ενός*

ταξίαρχου (εκδ. Φιλίστωρ, 2001) μέσα στο κλίμα του Εμφυλίου το 1949 – μια «μυθιστορία» βαθύτατα αληθινή.

Λείπουν απ' τη βιβλιογραφία βιβλία όπως ο τόμος με τον γενικό τίτλο Ταυτότητες και Ετερότητες.

Σύμβολα, συγγένεια, κοινότητα στην Ελλάδα - Βαλκάνια (εκδ. Δωδώνη, 2001) του **Ελευθέριου Π. Αλεξάκη**. Γνώρισμά του η συγκέντρωση άρθρων με σχετικά κοινό θεματικό άξονα: ελληνόφωνοι, αλβανόφωνοι και βλαχόφωνοι πληθυσμοί της Αττικής αλλά και της Ηπείρου παρουσιάζουν κοινά στοιχεία – σύμβολα όπως το αίμα, το γάλα και το λάδι. Η εθνολογική διερεύνηση μας οδηγεί σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα για την κινητικότητα των πληθυσμών της βαλκανικής αλλά και για την ταυτότητά τους σε συνεχή αντιπαράθεση με την ετερότητα.

«**Μοναχός: Άδικα βιάστηκες, άδικα κόπιασες τόσο πολύ. / Ό,τι μετρήσιμο μπορούσε να σταθεί απέναντι σε τέτοια συντριβή, / τό'χω αφανίσει από καιρό ή μ' έχει αφανίσει. / (Πόσες φορές μπορώ να εναποθέσω την ψυχή μου στην ψυχή μου; / Θα καταντούσε προκλητική τόση αισιοδοξία.) / Η αλήθεια είναι πως σκέφτηκα για μια στιγμή ν' αντισταθώ. / Προτίμησα, όπως βλέπεις, απλά να το ξανασκαφτώ.» : Γιώργος Μπλάνας, *Η απάντησή του* (εκδ. Νεφέλη, 2001). ο χαρτοκόπτης**

ραβιάσεων των Συμβάσεων της Γενεύης του 1949», των «εγκλημάτων πολέμου» και των «εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας», και αναδεικνύεται η σημαντική συμβολή του Δι-

καστηρίου της Χάγης στην εξέλιξη κι ανάπτυξη του ΔΑΔ.

Σωτήρης Ντάλης

Μαρτύρια και μαρτυρίες της νεότητας

Νίνος Φενέκ Μικελίδης, D.P. 88, Ημερολόγιο της Φυλακής (1955-1956), Εκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα 2000, σελ. 256.

Ο Νίνος Μικελίδης είναι γνωστός ως ένας από τους πιο έγκυρους κριτικούς του κινηματογράφου μέσα και έξω από την Ελλάδα. Δεν είναι μόνο τα 26 χρόνια συνεχούς κριτικής παρουσίας του ελληνικού και του παγκόσμιου κινηματογράφου. Είναι και το πλήθος των εκτεταμένων άρθρων του για τα πρόσωπα και τα γεγονότα της Έβδομης Τέχνης, είναι ακόμα οι συνεντεύξεις με όλες τις διασημότητες, σκηνοθέτες και ηθοποιούς, και τέλος οι πλούσιες παρουσιάσεις όλων των μεγάλων φεστιβάλ.

Πριν από καιρό η αγάπη του για τον κινηματογράφο βρήκε και άλλο τρόπο να μας αιφνιδιάσει. Μια εντυπωσιακή έκθεση με μεγάλο αριθμό φωτογραφικών πορτρέτων των μεγάλων προσωπικοτήτων του σινεμά οι οποίες έχουν βάλει τη σφραγίδα τους στην ιστορία του. Λήψεις θαυμάσιες που αποδίδανε με καλλιτεχνική ευαισθησία και επαγγελματική άνεση χαρακτήρες και ψυχογραφήματα.

Και τώρα, καινούργιος αιφνιδιασμός. Ένας τόμος με το προσωπικό του ημερολόγιο που το έγραψε ανάμεσα στις 30 Σεπτεμβρίου του 1955 και τις 9 Μαρτίου του 1956. Πέντε δηλαδή μήνες μετά την έναρξη του απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ.

Ο 19χρονος τότε Μικελίδης συνελήφθη από τις αγγλικές αρχές κατοχής για την αντιβρετανική του στάση. Σύμφωνα με τον Νόμο 26 ο οποίος καταργούσε το Habeas Corpus συλλαμβάνονταν οι Ελληνοκύπριοι με απλή και μόνο υποψία και κλείνονταν μέσα σε φριχτά στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Το βιβλίο, με τον τίτλο: *D.P. 88* (Μετ.: «Κρατούμενος υπ' αριθ. 88») *Ημερολόγιο Φυλακής (1955-1956)* περιέχει πολλές άξιες εκτίμησης πτυχές που το καθιστούν ελκυστικό. Είναι πριν απ' όλα ένα –από την άποψή του– αυθεντικό ντοκουμέντο, «Ένα μικρό

–όπως γράφει ο ίδιος ο Μικελίδης– κομμάτι στο τεράστιο παζλ του κυπριακού προβλήματος που, δυστυχώς, παραμένει μέχρι σήμερα ασυμπλήρωτο». Η συγκεκριμένη μαρτυρία αποκτάει, πιστεύουμε, και μια άλλη, πρόσθετη αξία, γιατί προέρχεται από έναν 19χρονο έφηβο με ιδεολογική ανιδιοτέλεια και εθνικό και κοινωνικό βλέμμα καθαρό, όπως αυτά προκύπτουν από τα γραφτά του. Από τις αντιδράσεις, τις αναστατώσεις και την αντίσταση που προβάλλει στις κοντόφθαλμες μικροπολιτικές (και στη συνέχεια καταστροφικές) αντιπαράθεσεις μεταξύ των ίδιων των κρατουμένων, αλλά και τη μεγάλη του χαρά όταν στη συνέχεια η ομοψυχία κάνει την παρουσία της. Είναι μετά η παράθεση και η σκιαγράφηση χαρακτήρων και περιστατικών τα οποία προέρχονται από μια εξωελλαδική περιοχή του ελληνισμού, όπως είναι η Κύπρος, για την οποία, όσο νά 'ναι, η γνώση και η κατανόησή μας παρουσιάζει κενά.

Τέλος, είναι το ευχάριστο και ευπρόσδεκτο ξάφνιασμα από τον εξομολογητικό λόγο του νεαρού τότε Μικελίδη –και είναι προς τιμήν του ότι τον παρέδωσε ανεπιφύλακτα στη δημοσιότητα– αφού εκτός από τα καθημερινά συμβάντα που αφορούν το πολιτικό μέρος του εγκλεισμού, γινόμαστε μάρτυρες του πλούσιου εσωτερικού κόσμου του συγγραφέα. Των πρώιμων ποιητικών φτερουγισμάτων, τα βάσανα του έρωτα, τα άτσαλα, τα γεμάτα δίψα διαβάσματα, την ανυπομονησία να κατακτηθεί η ζωή, οι φιλίες, οι συγγενείς, οι ανθρώπινες γενικά σχέσεις με τις διαψεύσεις ή τις επαληθεύσεις. Συχνά όλα μέσα από το εύλογο ρομαντικό πέπλο της ηλικίας. Και όλα αυτά με γραφή in vivo και με την προσπάθεια απομνημονευτικής ανάκλησης. Αλλά εκείνη, την πυρετική, την οραματική του τότε. Και φυσικά το αυθεντικό της μαρτυρίας υπερέχει όποιων λογοτεχνικών απαιτήσεων, δίχως να παρασιωπάται η στρωτή και καθαρή γραφή του νεαρού Μικελίδη. Βιβλίο πλούσιο που ανταμοίβει τον υπομονετικό αναγνώστη.

Δημήτρης Χαρίτος

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

P

T

A

E

Θ

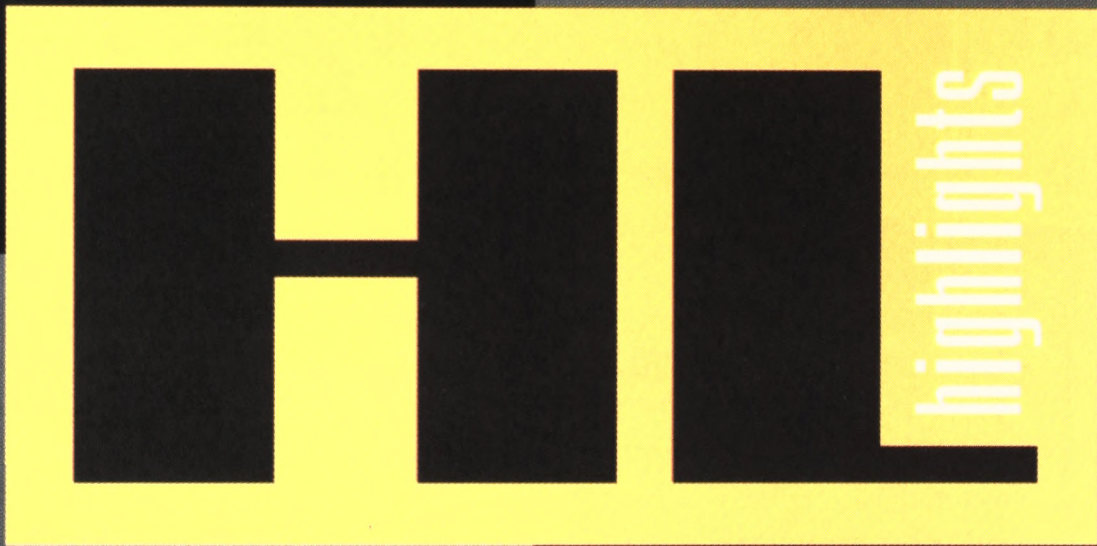
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΧΟΡΟΣ

ΑΝΘΡΩΠΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

• ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

• ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΝ

ΑΝΘΡΩΠΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ • ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΝ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

DESIGN

ΕΙΚΟΝΟΜΟΥΣΕΙΟ

BOX OFFICE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΘΕΣΗ

Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (Μ.Ι.Ε.Τ.)

Θουκυδίδου 13, Πλάκα
τηλ.: (0 1) 0322 1335
e-mail: miet2@otenet.gr

Βιβλιοπωλείο "Το Μορφωτικό"

Στοά του Βιβλίου
Πεσμαζόγλου 5, Αθήνα
τηλ.: (0 1) 0321 5606

Πολιτιστικό Κέντρο Θεσσαλονίκης Μ.Ι.Ε.Τ.

Βασ. Όλγας 108, Θεσσαλονίκη
τηλ.: (031) 0295 171
e-mail: mietthes@otenet.gr

Και σε όλα τα ενημερωμένα βιβλιοπωλεία

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

<http://www.nbg.gr>

